

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ex Recogniti||one Des. Eras-||mi Roterodami.||

Erasmus, Desiderius

Basileae, 1518

VD16 E 3644

C. Svetonii Tranqvilli, XII. Caesares.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14277

C SVETONII TRAN

QVILLI, XII. CAESARES.

* DIVVS IVLIVS CAESAR.

ANNVM AGENS CAESAR XVI. PATREM AMI
lit: sequentibusq; COSS. flamen Dialis destina-
tus: dimissa Cossutia, quæ familia equestri, sed ad
modum diues: prætextato despōsata fuerat: Corne-
liam Cinnæ IIII. COS. filiam duxit uxorem: ex
qua illi mox Iulia nata est: neq; ut repudiaret com-
pelli à dictatore Sylla ullo modo potuit. Quare &
sacerdotio, & uxoris dote, & gētilitijs hæreditatibus
mulctatus, diuersarum partium habebatur: ut etiã

Despōsata,
pro despon-
sa.

Repudiare,
pro dimitte-
re quam du-
xeris.

discedere è medio & (quantq; morbo quartanæ aggrauate) prope per singulas
noctes cōmutare latebras cogere: seq; ab inquisitoribus pecunia redimere: do-
nec per uirgines Vestales, perq; Mamercū Aemiliū, & Aureliū Cottā propin-
quos & affines suos, ueniam impetrauit. Satis constat Syllam (quū deprecanti-
bus amicissimis & ornatissimis uiris aliquādiu denegasset: atq; illi pertinaciter
contenderent) expugnatū tandē proclamasse siue diuinitus, siue aliqua conie-
ctura, uincerent, ac sibi haberēt: dūmodo scirent eum, quem incolūmē tantope-
re cuperent: quandōq; optimatū partibus (quas secū simul defendissent) exitio
futurum. Nam Casari multos Marios inesse.

2 **S**tipendia prima in Asia fecit, Marci Thermi prætoris contubernio: à quo
ad accersendam classem in Bithyniam missus, defedit apud Nicomedem,
non sine rumore prostratæ regi pudicitia: quem rumorē auxit intra paucos rur-
sus dies repetita Bithynia per causam exigendæ pecuniæ, quæ deberetur cuidā
libertino clienti suo. Reliqua militia secūdiore fama fuit: & à Thermo in expu-
gnatione Mitylenarum, ciuica donatus est.

Fecit stipen-
dia, pro me-
ruit.

3 **M**eruit & sub Seruilio Isaurico in Cilicia: sed breui tempore. Nam Syllæ
morte comperta, simul spe nouæ dissensionis, quæ per Marcum Lepidū
mouebatur: Romam propere rediit, & Lepidi quidem societate (quantq; ma-
gnis cōditionibus inuitaretur) abstinuit: cum ingenio eius diffusus, tum occasio-
ne, quam, minorem opinione offenderat.

Ciuitica, sine
addito sub-
stantiuo, ut
subaudias
corona, quo
modo & ali-
as sæpe lo-
quitur.

4 **C**æterum composita seditione ciuili, Cornelium Dolabellam consularem
& triumphalē, repetundarū postulauit: absolutōq; Rhodū secedere sta-
tuit: & ad declinandā inuidiam, & ut per ocium ac requiem Apollonio Moloni
clarissimo tunc dicendi magistro, operam daret. Huc dum hybernīs iam men-
sibus traiecit, circa Pharmacusam insulam à prædonibus captus est: mansitq;
apud eos non sine summa indignatione prope XL. dies cum uno medico:
& cubicularijs duobus. Nam comites, seruosq; cæteros in initio statim ad expe-
diendas pecunias, quibus redimeretur, dimiserat, Numeratis deinde L. talen-
a tis: expositus

Dimisit, pro
aliū alio mi-
sit.

3
tis: expositus in littore nō distulit: quin è uestigio classe deducta, persequeretur abeuntes: ac redactos in potestatem, supplicio: quod illis saepe minatus inter iocum fuerat, afficeret. Vastante regiones proximas Mitridate, ne desidere in discrimine sociorū uideretur, ab Rhodo: quo pertenderat transit in Asiam: auxilijsq; contractis: & præfecto regis prouincia expulso, nutanteis ac dubias ciuitates retinuit in fide.

Tribunatu militū (qui primus Romā reuerso per suffragia populi honoris obtigit) autores restituendæ tribunitiæ potestatis, cuius uim Sylla diminuerat: enixissime iuuuit. Lucio etiā Cinnæ uxoris fratri, & qui cū eo ciuili discordia Lepidum secuti: post necem C. S. ad Sertorium confugerant: reditum in ciuitatem rogatione Plocia confecit: habuitq; & ipse super ea re concionem.

Quæstor Iuliam amitam: uxoremq; Corneliã defunctas laudauit è more pro rostris: sed in amitæ quidem laudatione, de eius, ac patris sui utraq; origine sic refert. Amitæ matris Iuliæ maternū genus, ab regibus ortum: paternū cum Dijs immortalibus cōiunctum est. Nam ab Anco Martio sunt Martij reges: quo nomine fuit mater, à Venere Iulij, cuius gentis familia est nostra. Est ergo in genere, & sanctitas regum, qui plurimum inter homines pollent: & cerimonia Deorū, quorum ipsi in potestate sunt reges. In Corneliæ autem locum Pompeiã duxit Q. Pompeij filiam L. Syllæ neptē: cum qua deinde diuortiu fecit: adulteratã opinatus à Publio Clodio: quem inter publicas ceremonias penetrasse ad eam muliebri ueste, tam cōstans fama erat: ut Senatus quæstionē de pollutis sacris decreuerit.

Quæstori ulterior Hispania obuēnit: ubi cum mandato P. R. iure dicundo conuentus circūiret: Gadeisq; uenisset: animaduersa apud Herculis templum Magni Alexandri imagine, ingemuit: & quasi pertesus ignauitã suã: quod nihil dum à se memorabile actū esset in ætate, qua iam Alexander orbē terrarū subegisset: missionem continuo efflagitauit ad captandas q; primū maiorum rerum occasiones. In urbe etiam confusum eum somnio proximæ noctis (nam uisus erat per quietem matri stuprum intulisse) cōiectores ad amplissimã spem incitauerunt: arbitrium orbis terrarū portendī interpretantes: quando mater, quã subiectam sibi uidiisset: nō alia esset, q; terra quæ omnīū parens haberetur.

Decedens ergo ante tempus, colonias latinas de petenda ciuitate agitantes adiit: & ad audendum aliquid concitasset: nisi C. S. conscriptas in Ciliciam legiones paulisper ob id ipsum retinuissent: nec eò secius maiora mox in urbe molitus est.

Siquidem ante paucos dies q; ædilitatem iniret: uenit in suspicionem conspici: crasse cū Marco Crasso consulari, itē Publio Sylla: & L. Antronio, post designationē consulatus, ambitus condēnatis: ut principio anni Senatū adorirent, & trucidatis, quos placitum esset, dictaturã Crassus inuaderet: ipse ab eo magister equitū diceretur: constitutãq; ad arbitriū Repu. Syllæ, & Antronio consulatus restitueret. Meminerunt huius cōiurationis Tanusius Geminus in historia. Marcus Bibulus in edictis. C. Curio pater in orationibus. De hac significatione uidetur

Nihil dū, p
nihil adhuc.

re uidetur & Cicero: in quadā ad Atticum epistola referens Caesare in cōsulatu cōfirmasse regnū: de quo aedilis cogitarat. Tanulius adiicit Crassum pœnitētia uel metu diem cædi destinatum non obisse: & idcirco ne Caesarem quidem signum quod ab eo dari conuenerat dedisse. Conuenisse autem Curio ait: ut togam de humero deiceret. Idem Curio, sed & M. Actorius Naso autores sunt conspirasse eum etiā cum Cn. Pisone adolescente: cui ob suspiciōē urbanæ cōiurationis prouincia Hispania ultro extra ordinem data sit: pactūq; ut simul foris ille, ipse Romæ ad res nouas consurgerent: per Lambranos & Transpadanos, destitutum utriusq; consilium morte Pisonis.

¹⁰ **A** Edilis præter comitium ac forum: basilicasq; etiam capitolium ornauit portibus ad tempus extructis: in quibus abundante rerum copia: pars apparatus exponeretur. Venationes autē, ludosq; & cum collega, & separatim addidit, quo factum est: ut cōmunium quoq; impensarum solus gratiam caperet. Nec dissimularet collega eius Marcus Bibulus euenisse sibi, quod Polluci. Ut enim geminis fratribus ædes in foro cōstituta, tantum Castoris uocaretur: Ita suam, Caesarisq; munificentia, unius Caesaris dici. Adiecit insuper Caesar etiam gladiatorum munus, sed aliquāto paucioribus q; destinauerat, paribus. Nam quā multiplici undiq; familia comparata, inimicos exterruisset, cautum est de numero gladiatorum: quo ne maiorem cuiq; habere Romæ liceret.

Non est in antiquo codice

¹¹ **C** Onciliato populi fauore, tētauit per partē tribunorū: ut sibi Aegyptus prouincia plebiscito daretur: nactus extraordinarij imperij occasiōē: quod Alexandrini regem suū sociūq;, atq; amicum à senatu appellatū expulerant: resq; uulgo improbatur: nec obtinuit aduersante optimatū factione: quorū autoritatē, ut quibus posset modis inuicem diminueret: Trophæa Caij Marij de Iugurtha: deq; Cimbris atq; Theutonibus olim à Sylla disiecta restituit, atq; in exercenda de sicarijs quæstione: eos quoq; sicariorū numero habuit, qui proscriptiōe ob relata ciuium Romanorum capita pecunias ex ærario acceperat: quantq; exceptos Cornelij legibus.

¹² **S** ubornauit etiam, qui C. Rabirio perduellionis diem diceret: quo præcipuo Sadiutore aliquot ante annos Lucij Saturnini seditiosum tribunatum senatus coercuerat: ac forte iudex in reum ductus, tam cupide cōdemnauit: ut ad populum prouocanti nihil æque ac iudicis acerbitas profuerit.

¹³ **D** eposita prouinciæ spe, pontificatum maximum petijt, non sine profusissima largitiōe. In qua reputans magnitudinem æris alieni, quum mane ad comitiā descenderet: prædixisse matri osculanti fertur: domum se nisi Pontificem non reuersurum, atq; ita potentissimos duos cōpetitores, multumq; aetate ac dignitate antecedentes superauit: ut plura ipse, in eorum tribubus suffragia q; uterq; in omnibus tulerit.

¹⁴ **P** rator creatus detecta coniuratione Catilinæ, senatūq; uniuerso in socios facinoris ultimā statuente pœnam: solus municipatim diuidendos, custodiendosq; publicatis bonis censuit. Quin & tantū metum iniecit asperiora suadentibus: identidem ostentās quanta eos in posterum à plebe Romana mane

a 2 ret inuidia

ret inuidia: ut Decium Syllanum COS. DESIG. non piguerit sententiam suam, quia mutare turpe erat, interpretatione lenire, uelut grauius atq; ipse sensisset exceptam: obtinuisseq; adeo transductis ad se iam pluribus: & in his Cicerone consulis fratre, nisi labantem ordinem confirmasset M. Catonis oratio. Ac ne sic quidem impedire rem destitit, quoad usq; manus equitum Romanorum quae armata praesidij causa circumstabat, immoderatus perseveranti necem comminata est, & iam strictos gladios usq; eò intentans, ut sedentem unam proximi de seruerint: uix pauci complexu, togaq; obiecta protexerint. Tunc planè deterritus non modo cessit, sed etiam in reliquum anni tempus, curia abstinuit.

Primo praeturae die Quintum Catulum de refectione Capitolij ad disquisitionem populi uocauit, rogatione promulgata: qua curationem eam in alium transferebat. Verum impar optimatum conspirationi: quos relicto statim nouorum consulum officio frequentes, obstinatosq; ad resistendum concurrisse cernebat: hanc quidem actionem deposuit.

CAeterum Cecilio Metello TRIB. PLEB. turbulentissimas leges aduersus collegarum intercessionem ferenti, auctorem, propugnatoremq; se pertinacissime praestitit, donec ambo administratione Reipub. decreto patrum summouerentur. Ac nihilominus permanere in magistratu, & ius dicere ausus: ut comperit paratos, qui ui ac per arma prohiberent, dimissis licitoribus: abiectaq; praetexta, domum damus refugit, pro conditione temporum quieturus. Multitudinem quoq; biduo post sponte & ultero confluentem, operamq; sibi in asserenda dignitate tumultuosius pollicentem, compescuit. Quod cum praeter opinionem euenisset, Senatus ob eundem ceterum festinato coactus, gratias ei per primores ueros egit: accitumq; in curiam, & amplissimis uerbis collaudatum in integrum restituit, inducto priore decreto.

Recidit rursus in discrimen aliud, inter socios Catilinae nominatus, & apud Nouium Nigrum quaestorem à Lucio Vectio indice: & in senatu à Quinto Curio: cui (quod primus consilia coniuratorum detexerat) constituta erant publice praemia. Curius è Catilina se cognouisse dicebat. Vectius etiam chirographum eius Catilinae datum pollicebatur. Id uero Caesar nullo modo tolerandum existimans, cum implorato Ciceronis testimonio, quaedam de se coniuratione ultro ad eum detulisse docuisset: ne Curio praemia darentur, effecit. Vectium pignoribus captis, & direpta suppellectile male multatum, ac pro rostris in concione penè discerptum coniecit in carcerem. Eodem Nouium quaestorem, quod compelli apud se maiorem potestatem passus esset.

EX praetura ulteriorem sortitus Hispaniam, retinentes creditores interuentu sponsorum remouit: ac neq; more neq; iure anteq; puincia ordinarentur, profectus est: Incertum, metu ne iudicij, quod priuato parabatur: an quomaturius socijs implorantibus subueniret: pacatamq; prouincia, pari festinatione, non expectato successore, ad triumphum simul, consulatumq; decessit. Sed cum aeditis iam comitijs ratio eius haberi non posset, nisi priuatus introisset urbem: & ambientibus, ut legibus solueretur, multi contradicerent: coactus est triumphum, ne

phum, ne consulatu excluderetur, dimittere.

19 **E** Duobus consulatus cōpetitoribus Lucio Luceio, Marcōq; Bibulo, Luceiū sibi adiunxit: pactus ut is quoniā inferior gratia esset, pecuniāq; polleret: nūmos de suo communi nomine, per centurias pronūciaret. Qua cognita re, optimates quos metus cēperat, nihil nō ausurum eum in summo magistratu concordī & consentienti collega: autores Bibulo fuerunt tantūdem pollicendi, ac pleriq; pecunias contulerunt: ne Catone quidem abnuēte eam largitionem ē Repu. fieri. Igitur cum Bibulo consul creatus, Eandem ob causam opera opti matibus data est: ut prouinciā futuris CO SS. minimi negocij, id est sylua, cal lesq; decerneretur. Qua maxime iniuria instinctus, omnibus officijs Cn. Pom peium affectatus est: offensum patribus, quod Mithridate rege uicto, cunctan tius confirmarentur acta sua. Pompeiōq; Marcum Crassum reconciliauit, uete rem inimicum ex consulatu: quem summa discordia simul gesserant. Ac socie tatem cum utrōq; iniit: ne quid ageretur in Rep. quod displicuisset ulli ē tribus.

Offensus pat ribus, p in/ uifus.

20 **I** Nito honore primus omniū instituit: ut tam senatus q; populi diurna acta cōficerentur & publicaretur. Antiquū etiā retulit morē: ut quo mense fasces nō haberet, accensus ante eū iret, lictores ponē sequeretur. Lege aut agraria pro mulgata obnūciantem collegam armis foro expulit. Ac postero die in senatu cōquestū: nec quoq; reperto qui super tali cōsternatione referre aut censere ali quid auderet: qualia multa saepe in leuioribus turbis decreta erāt, in eam coegit desperationem: ut quoad potestate abiret, domo abditus nihil aliud q; per edi cta obnūciaret. Vnus ex eo tempore omnia in Rep. & ad arbitriū administra uit: ut nōnulli urbanorum quū quid per iocum testandi gratia signarent: non Casare & Bibulo, sed Iulio & Casare CO SS. actum scriberēt: bis eundem prae ponentes nomine, atq; cognomine: utq; uulgo mox ferrentur hi uersus:

Inire hono rem, p susci pere, imo ge rere, icipere. Morem retu lit, p instau raut.

Nihil aliud, pro dūtaxat more graco μὴ δὲ ἄλλο

Non Bibulo quicq; nuper, sed Casare factum est.

Nam Bibulo fieri consule nil memini.

Campum Stellatē maioribus consecratum, agrumq; Campanū ad subsidia Reip. uectigalem relictum diuisit extra sortem, ac uiginti milibus ciuiū, quibus terni, pluresue liberi essent. Publicanos remissionem petentes, tertia mercedum parte releuauit: ac ne in locatione nouorum uectigalium immoderatus licita rentur, propalam monuit. Cætera item quæ cuiq; libuissent, dilargitus est con tradicente nullo: ac, si conaretur quis, absterrito. Marcum Catonem interpel lantem extrahi curia per lictorem, duciq; in carcerem iussit. Lucio Lucullo libe rius resistenti tantum calumniarum metum iniecit, ut ad genua ultro sibi accide ret. Cicerone in iudicio quodam deplorante temporum statum, Publium Clo dium inimicum eius frustra iampridem à patribus ad plebem transire niten tem, eodem die, horāq; nona traduxit. Postremo in uniuersos diuersæ factio nis inductum præmijs: ut se de inferenda Pompeio nece sollicitatum à quibus dam profiteretur: productusq; pro rostris autores ex compacto nominaret: sed uno atq; altero frustra, nec sine suspitione fraudis, nominatis, desperās tam præcipitis consilij euentum, interceptisse ueneno indicem creditur.

Libuissent, ut, Non te hac pudēt Dilargiri, p diuersis da re.

Traducere, non p diuul gare, sed in diuersā par tem ducere.

a 3 Sub idem

SVb idem tempus Calpurniam L. Pisonis filiam successuri sibi in consulatu 21
 duxit uxorem, suamq; Iuliam Cn. Pompeio collocavit: repudiato priore
 sponso Serulio Cepione: cuius uel præcipua opera paulo ante Bibulum impu-
 gnauerat. Ac post nouam affinitatem Pompeium primum rogare sententiam
 cepit. quum Crassum soleret: essetq; cōsuetudo, ut quem ordinem interrogan-
 di sententias C O S. Cal. Ianuarijs instituisset, eum toto anno conseruaret.

SOcero igitur, generoq; suffragantibus ex omni prouinciarū copia Gallias 22
 spotissimū elegit: cuius emolumēto & opportunitate idonea sit materia triū
 phorū: & initio quidē Galliā cisalpinam, Illyrico adiecto, lege Vatinia accepit,
 mox per senatū Comatam quoq; ueritis patribus, ne si ipsi negassent, populus
 & hanc daret: quo gaudio elatus nō temperauit, quin paucos post dies frequen-
 ti curia iactaret: inuitis & gemētibus aduersarijs, adeptū se quæ cōcupisset: pro
 inde ex eo insultaturum omniū capitibus, ac negante quodam per contumeliā,
 facile hoc ulli sceminæ fore respōderit: quasi alludens, in Assyria quoq; regnasti
 se Semiramim, magnāq; Asiæ partem Amazonas tenuisse quondam.

Vlli scemi-
 na, pro cui-
 us foeminae

FVnctus cōsulatu C. Memmio, Lucioq; Domitio prætoribus de superioris 23
 anni actis referentibus cognitionem senatui detulit: nec illo suscipiente, tri-
 duocq; per irritas altercationes absumpto in prouinciā abiit, & statim quæstor
 eius in præiudiciū aliquot criminibus arreptus est. Mox & ipse à L. Antistio
 Trib. pleb. postulatus, appellato demum collegio obtinuit: quum Reipub. cau-
 sa abesset, reus ne fieret. Ad securitatem ergo posterius temporis in magno nego-
 cio habuit: obligare semper annuos magistratus, & è competitoribus non alios
 adiuuare, aut ad honorem pati peruenire, q̄ qui sibi pepigissent propugnatur-
 os absentia suam: cuius pacti non dubitauit à quibusdam iurandum, atq;
 etiam syngrapham exigere.

SEd quū L. Domitius consulatus candidatus palam minaretur C O S. se esse 24
 ceturū quod prætor nequisset, adempturūq; ei exercitus, Crassum, Pom-
 peiumq; in urbem prouinciæ suæ Lucam extractos, compulit, ut detrudendi
 Domitij causa consulatū alterum peterent: perfecitq; utrūq;, & ut in quinquen-
 nium sibi imperiū prorogaretur. Qua fiducia ad legiones quas à Repu. acceperat,
 alias publico, alias priuato sumptu addidit: unam etiam ex transalpinis con-
 scriptam uocabulo quoq; gallico (Alauda enim appellabatur) quam disciplina
 cultiq; Romano institutam, & ornatā postea uniuersam ciuitate donauit. Nec
 deinde ulla belli occasione, ne iniusti quidem, ac periculosi abstinuit: tam fœder-
 ratis, q̄ infestis, ac feris gentibus ultro laceffit: adeo ut senatus quondam lega-
 tos ad explorandum statum Galliarum mittendos decreuerit, ac nonnulli de-
 dendum eum hostibus censuerint, sed prospere decedentibus rebus, & sapius
 & plurium q̄ quisq; unq; dierum supplicationes impetrauit.

Decedētib⁹
 rebus, pro
 excūtib⁹,
 siue eueniē-
 tib⁹.

GEssit autem IX. annis (quibus in imperio fuit) hæc ferè: Omnem Galliam: 25
 quæ à saltu Pyreneo Alpibusq; & monte Gebenna: fluminibus Rheno,
 & Rhodano cōtinetur: patetq; circuitu ad bis, & tricies centū milia passuū: præ-
 ter socias, ac benemeritas ciuitates in prouinciæ formā redegit: eiq; in singulos
 annos sti-

annos stipendij nomen imposuit. Germanos, qui trans Rhenum incolunt: pri-
mus Romanorū ponte fabricato aggressus, maximis affecit cladibus. Aggres-
sus est Britānos ignotos antea, superatisq; pecunias & obsides imperavit: per
tot successus ter, nec amplius aduersum casum expertus: in Britannia classe ui
tempestatis prope absumpta: & in Gallia ad Gergoniā legione fusa: & in Ger-
manorum finibus Titurio & Arunculeio legatis per insidias cāsis.

26 **E**odem temporis spacio, matrem primo: deinde filiam, nec multo post ne-
ptem amisit. Interimq; consternata Publij Clodij caede Repu. quum sena-
tus unum COS. nominatimq; Cn. Pompeium fieri censuisset: egit cum Trib.
pleb. collegam se Pompeio destinantibus, id potius ad populum ferrent, ut
absenti sibi: & quodocunq; imperij tempus expleri cōpisset, peritio secundi
consulatus daretur: ne ea causa maturius, & imperfecto adhuc bello decederet:
quod ut adeptus est: altiora iam meditans, & spei plenus: nullū largitionis, aut
officiorū in quenq; genus publice priuatimq; omisit. Forū de manubijs incho-
auit: cuius area super HS milies constitit. Munus populo epulūq; pronun-
ciauit in filiae memoriā: quod ante eum nemo. Quorū ut q; maxima expecta-
tio esset: ea quae ad epulum pertinerēt, q; uis macellarijs oblocata, etiam dome-
sticam apparabat. Gladiatores notos sicubi infestis spectatoribus dimicaret:
ui rapiendos reseruandosq; mandabat. Tirones neq; in ludo, neq; p. lanistas,
sed in domibus per equites Romanos: ac etiam per senatores armorū peritos
erudiebat, precibus enitēs: quod epistolis eius ostenditur: ut disciplinam singu-
lorum suscipere: ipsiq; dictata exercentibus daret: legionibus stipendium in
perpetuum duplicauit: frumentū quoties copia esset, etiam sine modo mensu-
raq; praebuit. Ac singula interdum mancipia, & praedia uiritim dedit.

27 **A**d retinendam aut Pompeij necessitudinem, ac uoluntatem, Octauiam
sororis suae neptem: quae C. Marcello nupta erat, conditionem ei detulit:
sibiq; filiam eius in matrimoniu petijt, Fausto Syllae destinata. Omnibus uero
circa eum: atq; etiā parte magna senatus, gratuito, aut leui scēnore obstrictis ex
reliquo quoq; ordinum genere, uel inuitatos, uel sponte ad se cōmeantes uber-
rimo congiario prosequabatur. Libertos insuper serulosq; cuiusq; prout do-
mino: patronoue gratus quis esset. Tum reorum aut obaratorum, aut prodi-
gæ iuuentutis subsidium unicum ac promptissimum erat: nisi quos grauior
criminum, uel inopiae luxuriae uis urgeret: q; ut subueniri posset a se. His pla-
nē palam bello ciuili opus esse dicebat.

28 **N**ec minore studio reges, atq; prouincias per terrarū orbem alliciebat: alijs
captiuorū milia dono offerēs: alijs citra SENAT. POP. q; autoritatē quo
uellēt: & quoties uellent: auxilia summittēs: Supq; Italiae Galliarūq; & Hispa-
niarū: Asiae quoq; & Graeciae potētissimas urbes praecipuis operibus exornās:
donec attonitis iam omnibus: & quorsum illa tenderēt reputantibus, Marcus
Claudius Marcellus COS. edicto praefatus de summa se Repu. acturum: retu-
lit ad senatū, ut ei succederetur ante tempus: quoniā bello confecto pax esset: ac
dimitti deberet uictor exercitus: & ne absentis ratio comitijs haberetur: quādo

Superq; p
prater. nam
legimus in
uetustissimo
codice.

ne plebiscito Pompeius postea abrogasset. Acciderat autē ut is legē de iure magistratū ferens eo capite quo à petitione honorum absentes summouebat: ne Cæsarem quidē exciperet per obliuionē: Ac mox lege iam in æs incisa & in ararium condita corrigeret errorē: nec cōtentus Marcellus prouincias Cæsari: & priuilegiū eripere: retulit etiā ut colonis quos rogatione Vatinia Nouumcomū deduxisset, ciuitas adimeret: quod p̄ ambitionē & ultra præscriptū data esset.

Commotus his Cæsar, ac iudicās quod sæpe ex eo auditū ferunt: difficilior se principē ciuitatis à primo ordine in secundum, quā ex secūdo in nouissimū detrudi: summa ope restitit: partim per intercessores tribunos: partim per Seruīū Sulpiciū alterum consulem: in sequenti quoq; anno C. Marcello, qui fratri patrueli suo Marco in consulatu successerat, eadē tentante collegam eius Aemiliū Paulum, Caiūq; Curionem uiolentiū tribunorum ingenti mercede defensores parauit. Sed cum obstinatius omnia agi uideret: & designatos etiam COSS. è parte diuersa senatum literis deprecatus est: ne sibi beneficium populi adimeretur, aut ut ceteri quoq; Imperatores ab exercitibus discederēt: confusus ut putant: facilius se simul ad quæ libuisset ueteranos conuocaturum, q̄ Pompeium nouos milites. Cum aduersarijs autem pepigit, ut dimissis octo legionibus transalpina q; Gallia, duæ sibi legiones, & cisalpina prouincia, uel etiam una legio cum Illyrico concederetur, quoad COSS. fieret.

Verum neq; senatu interueniēte, & aduersarijs negantibus ullā se de Rep. facturos pactionem, transiit in ceteriorē Galliam, cōuentibusq; peractis Rauennæ substitit, bello uindicaturus siquid de tribunis plebis intercedētibus pro se, grauius a senatu cōstitutum esset. Et prætextū quidem illi ciuiliū armorū hoc fuit. Causas autē alias fuisse opinatur, Cn. Pompeius ita dictitabat: quod neq; opera consumare quæ instituerat: neq; populi expectationem: quā de aduentu suo fecerat, priuatis opibus explere posset: turbare omnia ac permiscere uoluisset. Alij timuisse dicūt ne eorū quæ primo consulatu aduersus auspicias: legesq; & intercessionem gessisset: rationem reddere cogeretur. Quū Marcus Cato identidem, nec sine iureiurando denūciaret delatorum se nomen eius, simul ac primū exercitum dimississet: quūq; uulgo fore prædicarēt: ut si priuatus reddisset Milonis exēplo circūpositis armatis causam apud iudices diceret. Quod probabilius facit Asinius Pollio: Pharsalica acie cæcos profligatosq; aduersarios prospicientē, hæc eum ad uerbū dixisse referens: hæc uoluerūt, tantis rebus gestis, Caius Cæsar condemnatus essem, nisi ab exercitu auxiliū petiissem. Quīdam putāt captū imperij consuetudine: pensitatisq; suis & inimicorū uiribus usum occasione rapiendæ dominationis: quam ætate prima cōcupisset. Quod existimasse uidebatur, & Cicero scribens de officijs tertio libro: semper Cæsarem in ore habuisse eos in Phœnissis

Als t̄ p̄fatis.

Εἰς τὴν γὰρ ἀδ' ἡμεῖς χερσὶ, τὴν ἀντιδῶς πέρι,
καλλίσου ἀδ' ἡμεῖς. ἢ ἄλλα δ' εὐσεβεῖς χερσὶν.

Euripidis uersus: quos sic ipse conuertit,
Nam si uiolandum est ius: imperij gratia

Violandum

Violandum est: alijs rebus pietatem colas.

31 **C**um ergo sublatam tribunorum intercessionem: ipsosq; urbe cecidisse nunciatum est: praemissis confestim clam cohortibus: ne qua suspicio moueretur: & spectaculo publico per dissimulationem interfuit, & formam qua ludum gladiatorium erat aedificaturus considerauit: & ex consuetudine conuiuio se frequenti dedit. Dein post solis occasum, mulis e proximo pistrino ad uehiculu iunctis: occultissimum iter modico comitatu ingressus est: & quum luminibus extinctis decessisset uia: diu errabundus, tandem ad lucem duce reperto, per angustissimos tramites pedibus euasit. Consecutusq; cohortes ad Rubiconem flumen, qui prouinciae eius finis erat: paulum constitit, ac reputans quantum moliretur, couersus ad proximos: etiam nunc (inquit) regredi possumus, quod si ponticulum transferimus: omnia armis agenda erunt.

32 **C**unctanti ostentum tale factum est. Quidam eximia magnitudine, & forma, in proximo sedens repente apparuit harundine canens: ad quem audiendum, quum praeter pastores, plurimi etiam ex stationibus milites concurrissent: interq; eos & aeneatores, rapta ab uno tuba prosiluit ad flumen: & ingenti spiritu dalsicu exorsus pertendit ad alteram ripam. Tunc Caesar, eatur (inquit) quo deorum ostenta, & inimicorum iniquitas uocat: iacta est alea inquit.

Ab uno, pa quodam.

Suspicio legendi, iacta esto alea. Sic em citatur a Plutarcho, *ωας εγγισθησ νυβος.*

33 **A**tq; ita traiecto exercitu, adhibitis TRIB. PLEB. qui pulsi superuenerant: pro concione fidem militum flens, ac ueste a pectore discissa, inuocauit. Existimatur etiam equestres census pollicitus singulis: quod accidit opinione falsa. Nam quum in alloquendo, exhortadocq; saepius digitu leua manus ostentans affirmaret, se ad satisfaciendum omnibus per quos dignitate sua defensurus esset, anulum quoq; aequo animo detracturum sibi: extrema concio cui facilius erat uidere concionantem, quam audire: pro dicto accepit, quod uisu suspicabatur, promissumq; ius anulorum cum milibus CCCC distulit.

34 **O**rdo & summa reru, quas deinceps gessit sic se habent: Picenu, Umbria, Hetruriam occupauit: & L. Domitio qui per tumultum successor ei nominatus, Corfinium praesidio tenebat, in deditionem redacto atq; dimisso, secundum superum mare Brundisium tetendit: quo COSS. Pompeiusq; confugerant, q; primu transfretaturi: hos frustra per omnes moras exitu prohibere conatus, Romam iter couertit. Appellatisq; de Rep. patribus, ualidissimas Pompei copias, quae sub tribus legatis M. Petreio, & L. Afranio, & M. Varrone in Hispania erat, inuasit: profectus ante inter suos, ire se ad exercitum sine duce, & inde reuersurum ad ducem sine exercitu. Et q; obsidione Massilia, quae sibi in itinere portas clauserat: summamq; frumentariae rei penuria retardante, breui tamen omnia subegit.

35 **H**inc urbe repetita in Macedonia transgressus, Pompeium per quatuor penes menses maximis obsessum operibus, ad extremu Pharsalico praelio fudit: effugientem Alexandria persecutus, ut occisum deprehendit, cum Ptolemæo rege, a quo sibi quoq; insidias tendi uidebat, bellum sane difficillimum gessit: neq; loco, neq; tempore aequo, sed hyeme, anni & intra moenia copiosissimi, ac

mi, ac solertissimi hostis, inops ipse rerū omniū, atq; imparatus. Regnū Aegypti uictor, Cleopatraz, fratriq; eius minori pmisit, ueritū puinciā facere: ne quā doq; uiolentiore p̄sidiē nacta nouarū rerū materia esset. Ab Alexandria in Syriā, & inde Pontū transijt, urgentibus de Pharnace nuncijs: quē Mithridatis magni filiū, ac tūc occasione temporū bellantē, iamq; multiplici successu p̄ferocē intra quintū (quā adfuerat) diem, quatuor, quibus in cōspectū uenit horis, una profligauit acie, crebro cōmemorans Pompei felicitatem: cui p̄cipua militiā laus de tam imbelli genere hostium contigisset. De hinc Scipionem ac Iubam reliquias partiū in Africa refouētis deuicit: Pompeij liberos in Hispania.

Omnibus ciuilibus bellis nullam cladem nisi per legatos suos passus est: 36 quorum C. Curio in Africa perijt, C. Antonius in Illyrico in aduersariorum deuenit potestatem, P. Dolabella dāsem in eodem Illyrico, Cn. Domitius Caluinus in Ponto exercitum amiserunt. Ipse prosperrime temp, ac ne accipiti quidem unq; fortuna, p̄terq; bis dimicauit. Semel ad Dyrrachium, ubi pulsus, non instante Pompeio, negauit eum uincere scire. Iterum in Hispania ultimo p̄lio, cum desperatis rebus etiam de consciscenda nece cogitauit.

Confectis bellis, quinquies triūphauit, post deuictum Scipionem quater 37 eodem mense: sed interiectis diebus, & rursus semel post superatos Pompeij liberos. Primū & excellentissimum triumphum egit Gallicum, sequentem Alexandrinum, deinde Ponticum, huic proximū Africanum, nouissimum Hispaniensem, diuerso quēmq; apparatu & instrumento. Gallici triumphi die uelabrum p̄teruehēs, penē curru excussus est, axe defracto. Ascenditq; Capitoliū ad lumina quadraginta elephātis dextra atq; sinistra lychnuchos gestantibus, Pontico triūpho inter pompæ ferula triū uerborū p̄tulit titulū, Veni, Vidi, Vici, non acta belli significantē, sicut ceteris, sed celeriter confecti notam.

Veteranis legionibus p̄dæ nomine in pedites singulos super bina H-S, 38 (quæ initio ciuilis tumultus numerauerat) in equites uicena quaterna milia nummū dedit. Assignauit & agros, sed non continuos, ne quis possessorum expelleretur. Populo p̄ter frumenti denos modios, ac totidē olei libras: tricenos quoq; nūmos quos pollicitus olim erat, uiritim diuisit: & hoc amplius, centenos pro mora. Annuam etiam habitationem Romæ usq; ad bina milia nummum, in Italia nō ultra quingenos sestertios remisit. Adiecit epulum ac uiscerationē: & post Hispaniensem uictoriā duo prandia. Nam quū prius parce, neq; p̄ liberalitate sua p̄bitū iudicaret: quinto post die aliud largissimū p̄buit.

Aedidit spectacula uarij generis: munus gladiatorū: Ludos etiam regiona 39 tim urbe tota, & quidem per omniū linguarū histriones. Item Circenses, Athletas, Naumachiā. Munere in foro depugnauit Furius Leptinus stirpe p̄toria, & A. Calpurnius senator quondam, actorq; causarum: Pyrrhicam saltauerunt Asia, Bithyniæq; principum liberi. Ludis Decimus Laberius eques Romanus mimum suum egit: donatusq; est quingentis H-S, & anulo aureo. Sessum in XIII. scena per solium Orchestram transijt Circensibus: spacio Circi ab utraq; parte producto, & in gyrum Euripo addito. Quadrigas, bigasq; & equos

Lychnuchos
legēdū ex ue
tustissimo co
dice. Lychnu
chi q; portāt
lucernas, hi
ab elephātis
gestabātur.

Tricenos, p
singulis cen
tum.

Quingenos,
pro singulis
quingentos.

Asi Decius

Asi tre
centos.

& equos defultorios agitauerunt nobilissimi iuuenes. Troiam lusit turma duplex, maiorū minorūq; puerorum. Venationes aditæ per dies quinq; ac nouissime pugna diuisa in duas acies quingenis peditibus, elephātis uicenis, tricenis equitibus hinc & inde cōmissis. Nā quo laxius dimicaretur, sublata metæ, inq; earum locum bina castra ex aduerso constituta erant. Athletæ, stadio ad tēpus extructo, in regione Marcij campi certauerūt p̄ triduū. Nauali prælio in morem cochleæ defosso lacu, biremes, ac triremes, quadriremesq; Tyriæ, & Aegyptiæ classes magno pugnantū numero conflixerunt. Ad quæ omnia spectacula tantū undiq; cōfluxit hominū: ut pleriq; aduenæ aut inter uicos, aut inter uias tabernaculis positis manerēt: ac sæpe præ turba elisi, exanimatiq; sint pluri

40 **C**mi, & in his duo Senatores. **C**onuersus hinc ad ordinandum Reip. statum, fastos correxit: iam pridē uitio Pontificū per intercalandi licentiā adeo turbatos, ut neq; messium feriæ æstate, neq; uindemiarū autumnō, competerent. Annūq; ad cursum solis ac cōmodauit, ut trecentorum sexagintaquinq; dierū esset: & intercalario mense sublato, unus dies quarto quoq; anno intercalaretur: quo autē magis in posterum è Calendis Ianuarijs nobis temporum ratio cōgrueret: inter Nouembrē ac Decembrē mensem interiecit duos alios: fuitq; is annus, quo hæc cōstituebatur XV. mensium, cū intercalario, qui ex cōsuetudine in eum annum inciderat.

41 **S**enatū suppleuit, patricios adlegit: pratorū, ædiliū, quæstorū, minorum etiā cū de ambitu condemnatos restituit. Comiticia cum populo partitus est: ut ex ceptis consulatus competitoribus, de cætero numero candidatorum: pro parte dimidia, quos populus uellet, pronuntiarentur: pro parte altera, quos ipse dedisset, & ædebat per libellostercū tribū missos scriptura breui. Cæsar dictator illi tribui: cōmendo uobis illum, & illū: ut uestro suffragio suam dignitatē teneant. Admisit ad honores & proscriptorum liberos. Iudicia ad duo genera iudicium redegit, equestris ordinis, ac senatorij: Tribunos ærarios, quod erat tertiū, sustulit. Recensum populi, nec more, nec loco solito, sed uicatum per dominos insularum egit, atq; ex uiginti trecentisq; milibus accipientium frumētum è publico, ad centum quinquaginta retraxit: Ac ne qui noui cœtus recensiois causa moueri quandocq; possent, instituit quotannis in demortuorum locum ex his, qui recensiti non essent, subfortitio à pratore fieret.

Opere cœsario, pro functione Censura.

Abstulit tribui.

Recensiti, a recensio.

Subfortitio, p̄ suffectio.

42 **O**ctoginta autem ciuium milibus in transmarinas colonias distributis: ut exhaustæ quoq; urbis frequētia suppeteret: sanxit ne quis ciuis maior annis uiginti: minorū decē, qui sacramēto nō teneretur plus triennio cōtinuo Italia abesset: neu quis senatoris filius, nisi cōtubernalis, aut comes magistratus, peregre proficisceretur: neue hi qui pecuariā facerent, minus tertia parte puberū ingenuorum inter pastores haberent. Omnesq; medicinam Romæ professos, & liberalium artium doctores, quo libentius & ipsi urbem incolerent: & cæteri appeterent, ciuitate donauit. De pecunijs mutuis, disiecta nouarum tabularum expectatione (quæ crebro mouebatur) decreuit tandē, ut debitores creditoribus satisfacerent

satisfacerent: per aestimationē possessionū quanti, quasq; ante ciuile bellū comparassent deducta summa aris alieni: si quid usura nomine numeratū, aut per scriptum fuisset: qua cōditiōe quarta pars fere crediti deperibat. Cuncta collegia prāter antiquitus constituta detraxit. Pœnas facinorum auxit: & quum locupletes eo facilius scelere se obligarent: quod integris patrimonijs exulabant: paricidas (ut Cicero scribit) bonis omnibus: reliquos dimidia parte mulctauit.

Digressa di-
cit, quæ di-
uorū cum
marito fecit.

IVs laboriosissime ac seuerissime dixit: repetundarum conuictos etiam or-
dine senatorio mouit. Diremit nuptias prætōrij uiri, q digressam à marito
post biduū statim duxerat: q̄uis sine probri suspiciōe. Peregrinarum mercū:
portoria instituit. Lecticarum usum, item conchyliax uestis, & margaritarum,
nisi certis personis, & aratibus perq; certos dies, ademit. Legem præcipue sum-
ptuariam exercuit: dispositis circa macellum custodibus: qui obsonia contra ue-
titum retinerent: deportarentq; ad se submissis nōnunq; licitoribus atq; militi-
bus, qui si qua custodes fefellissent, iam apposita è tridinio auferrent.

Destinabat,
absolute, p
propofuit.

NAm de ornanda instruendaq; urbe: item de tuendo ampliandq; impe-
rio plura, ac maiora in dies destinabat. In primis Martis templum, quan-
tum nusq; esset extruere, repleto & complanato lacu: in quo naumachia spe-
ctaculum ædiderat: theatrūq; summæ magnitudinis Tarpeio monti accubās.
Ius ciuile ad certum modum redigere, atq; ex immensa: diffusaq; legum copia
optima quæq; & necessaria in paucissimos cōferre libros. Bibliothecas græcas
& latinas: quas maximas posset, publicare: data Marco Varroni cura comparā-
darū ac dirigendarū. Siccare Pontinas paludes: emittere Fucinū lacum: uia mu-
nire, à mari supero per Apennini dorsum ad Tyberim usq;: perfodere Isthmū:
Dacos qui se in Pontū, & Thraciā effuderant coercere: mox Parthis inferre bel-
lum per Armeniā minorē: nec, nisi ante expertos aggredi prælio. Talia agentē
atq; meditantem mors præuenit: de qua prius q̄ dicam: ea quæ ad formam &
habitum & cultum & mores: nec minus quæ ad ciuilia & bellica eius studia per-
tineant: non alienum erit summatim exponere.

Quas maxi-
mas, pro q̄
maximas, si
ue quantas
maximas.

FVisse traditur excelsa statura, colore candido, teretibus membris, ore paulo
pleniore, nigris uegetisq; oculis, ualitudine pspera: nisi quod tempore ex-
tremo repēte animo linq̄uit: atq; etiam per somnum exterreri solebat. Comitā-
li quoq; morbo bis inter res gerendas correptus est. Circa corporis curam mo-
rosior: ut non solum tonderetur diligenter, ac raderetur: sed uelleretur etiam: ut
quidam exprobrauerunt. Caluitij uero deformitatem iniquissime ferre, obtre-
ctatorum sæpe iocis obnoxiam expertus: ideoq; & deficientem capillum reuo-
care à uertice adfueuerat: & ex omnibus decretis sibi à senatu, populōq; hono-
ribus non aliud aut recepit, aut usurpauit libentius, q̄ ius laureæ coronæ perpe-
tuo gestandæ. Etiam cultu notabilem ferunt: Vsum enim lato clauo ad manus
fimbriato: nec ut unq; aliter q̄ super eum cingeretur, & quidem fluxiore cin-
ctura: unde emanasse Syllæ dictum, Optimates sæpius admonentis: ut male
præcinctum puerum cauerent.

Habitauit primo in Suburrā modicis ædibus: post autem pontificatū ma-
ximum in

ximum in sacra uia domo pub. Munditiarum, lautitiarumq; studiosissimum multi prodiderūt. Villā in Nemorensi à fundamentis inchoatā, magnóq; sumptu absolutā, quia nō tota ad animū ei responderat, totā diruisse, quanq; tenuē adhuc & obarātū, in expeditionibus tessellata, & sectilia pauimēta circūtulisse.

47 **B**ritanniam petisse spe margaritarum, quarum amplitudinem conferentem, interdū sua manu exegisse pondus. Gēmas, toreumata, signa, tabulas operis antiqui semper animosissime comparasse: seruitia recētiora, politioraq; immenso precio, & cuius ipsum etiam puderet, sic ut rationibus uetaret inferri. Cōparare,
pro emere.

48 **C**onuiuatum assidue per prouincias, duobus triclinijs: uno quo sagati palatiū: altero quo togati cum illustrioribus prouinciarum discumberent. Domesticam disciplinā in paruis ac maioribus rebus diligenter adeo, seueréq; rexit, ut pistorem, alium quā sibi panem, conuiuus subiicientem, compedibus uinxerit. Libertum gratissimum, ob adulteratā equitis Romani uxorem (cū quis nullo querente) capitali pena affecerit. Adulterata,
pro adulter/
rio stuprata

49 **P**udicitiae eius famam, nihil quidem præter Nicomedis cōubernium læsit: graui tamen & perenni opprobrio, & ad omniū conuicia exposito, Omitto Calui Licinij notissimos uersus,
Bithynia, quicquid & pædicator Cæsaris
Vnq; habuit.

Prætereo actiones Dolabellæ, & Curionis patris: in quibus eum Dolabella pellicem reginæ, spondā interiorem reginæ lecticæ: ac Curio, stabulum Nicomedis, & Bythinicum fornicem dicunt. Missa etiam facio edicta Bibuli, quibus proscripsit collegam suum, Bithynicam reginam, eiq; regē antea fuisse cordi, nunc esse regnum. Quo tempore, ut M. Brutus refert, Octauius etiam quidā ualitudine mentis liberius dicax, cōuentu maximo: quum Pompeium regem appellasset, ipsum reginam salutauit. Sed C. Memmius etiam ad cyathum, & uinū Nicomedis steterit obiecit: cū reliquis exoletis pleno conuiuio accubantibus nōnullis urbicis negociatoribus, quorū refert nomina. Cicero uero nō cōtentus, in quibusdam epistolis scripsisse, à satellitibus eum in cubiculum regium eductum, in aureo lecto, ueste purpurea decubuisse: floremq; ætatis à Venere orti, in Bithynia cōtaminatum: quōdam etiam in Senatu defendenti enixe causam filiae Nicomedis, beneficiaq; regis in se cōmemorati: remoue (inquit) isthæc oro: quādo notum est, & quid ille tibi, & quid illi tu dederis. Gallico deniq; triumpho milites eius inter cætera carmina, qualia currum prosequentes, ioculariter canunt: etiam illud uulgatissimum pronunciauerunt:

Gallias Cæsar subegit, Nicomedes Cæsarem.

Ecce Cæsar nunc triumphat, qui subegit Gallias:

Nicomedes non triumphat, qui subegit Cæsarem.

50 **P**ronum & sumptuosum in libidines fuisse cōstans opinio est, plurimasq; & illustres scēminas corrupisse, in quibus Posthumiā Seruij Sulpitij: Loliā Auli Galbinij: Tetulā M. Crassi: etiā Cn. Pompeij Mutiā. Nā certe Pompeio, & à Curionibus patre & filio, & à multis exprobratū est: quod cuius causa post
b tres liberos

tres liberos exegisset uxore: & quæ gemens Aegyptum appellare consueffet, eius postea filiâ potentia cupiditate in matrimoniû recepisset: sed ante alias dilexit M. Bruti matrê Seruiliam: cui & proximo suo cõsulatu sexagies H. S. margaritâ mercatus est: & bello ciuili sup alias donationes, amplissima prædia ex auctio- nibus hastæ minimo addixit. Quum quidem plerisq; uilitatem mirantibus: facetissime Cicero, quo melius (inquit) emptû sciatis, Tertia deducta est: existi- mabatur enim Seruilia, etiam filiam suam Tertiam, Cæsari conciliare.

NE prouincialibus quidem matrimonijs abstinuisset: uel hoc disticho appa- 51
ret iactato æque à militibus per Gallicû triumphû:

Urbani seruate uxores Mæchû Caluû adducimus,
Auro in Gallia stuprum emisti: hic sumpsisti mutuum.

Abstulit
sti.

Dilexit & reginas, inter quas Eunoen mauram Bogudis uxorem: cui, mari- 52
tôq; eius plurima, & immensa tribuit: ut Vasa scripsit, sed maxime Cleo-
patrâ: cû qua & cõuiuia in primam lucē sæpe protraxit, & eadē naue Thalame-
go penè Aethiopia tenus Aegyptû penetrauit, nisi exercitus sequi recuassset.
Quam deniq; accitam in urbem, non nisi maximis honoribus: præmissq; au-
ctam remisit, filiumq; natum appellare nomine suo passus est. Quem quidem
nonnulli Græcorum similem quoq; Cæsari & forma, & incessu tradiderunt. M.
Antonius agnitû etiam ab eo, senatui affirmauit: quæ scire C. Martiû, & C. Op-
pium reliquosq; Cæsaris amicos: quorum C. Oppius, quasi planè defensio-
ne, ac patrocinio res egeret: librum ædidit, non esse Cæsaris filium, quem Cleo-
patra dicat. Helius Cinna TRIB. PLEB. plerisq; confessus est, habuisse se scri-
ptam paratâq; legem, quâ Cæsar ferre iussisset: quû ipse abesset, uti uxores libe-
rorum quærendorû causa: quas, & quot ducere uellent, liceret. Ac ne cui dubiû
omnino sit, & impudicitia eû: & adulterioræ flagrasse infamia, Curio pater, qua-
dam eû oratione, omniû mulierû uirû, & omniû uirorû mulierem, appellat.

Librum ædi-
dit nõ esse, p
eo quod est
libro ædito
testatus est.

Vini parcissimum, ne inimici quidē negauerunt. Verbum M. Catonis est: 53
unum ex omnibus Cæsarem, ad euertendam Remp. sobrium accessisse.
Nam circa uictum C. Oppius adeo indifferentem docet: ut quõdam ab hospite
conditum oleum, pro uiridi appositum, aspernantibus cateris, solû etiã lar-
gius dicat appetisse: ne hospitē, aut negligētia, aut rusticitatis uideret arguere.

Indifferens,
p eo, qui nõ
discernit aut
curat.

Abstinentiam, neq; in imperijs, neq; in magistratibus præstitit. Ut em̄ qui 54
dam monumētis suis testati sunt, in Hispania à Proconsule, & à socijs pe-
cunias accepit, emendicatas in auxilium aris alieni, & Lusitanorum quædã op-
pida: q̄q; nec imperata detrectarent, & aduenienti portas patefaceret, diripuit
hostiliter. In Gallia fana templaq; deûm donis referta expilauit: urbes diruit,
sæpius ob prædam, q̄ ob delictum: unde factum, ut auro abundaret: ternisq;
milibus nummum in libras promercale, per Italiã prouinciasq; diuenderet. In
primo cõsulatu tria milia pondo auri furatus è Capitolio: tãtundē inaurati aris
reposuit. Societates, ac regna precio dedit: ut qui uni Ptolemæo ppe V̄I M. talē
torû, suo Pompeijq; nomine abstulerit: postea uero euidentissimis rapinis, ac sa-
cilegijs, & onera bellorû ciuiliû & triumphorû, ac munerû sustinuit impendia.

Eloquentia

55 **E**loquentia militari: qua re aut æquauit præstantissimorū gloriam, aut excessit: post accusationem Dolabellæ, haud dubie principibus patronis annumeratus est. Certe Cicero ad Brutū oratores enumerans, negat se uidere cui Cæsar debeat cedere: aitq; eum elegantem splendidam quoq; ac etiam magnificam, ac generosam quodammodo rationem dicendi tenere: & ad Cornelium Nepotem de eodem ita scripsit: Quid? oratorum quem huic antepones eorū, qui nihil aliud egerunt? Quis sententijs aut acutior, aut crebrior? Quis uerbis aut ornatior, aut elegatior? Genus eloquētiæ duntaxat adolescens adhuc Strabonis Cæsaris secutus uidetur: cuius etiam ex oratione, quæ inscribitur pro Sardis, ad uerbum, nonnulla transtulit in diuinationem suam. Pronunciasset autē dicitur uoce acuta, ardenti motu, gestuq; nō sine uenustate. Orationes aliquas reliquit, inter quas temere quædam feruntur pro Q. Metello: nō immerito Augustus existimat magis ab actuarijs exceptam, male subsequētib; uerba dicentis, q̄ ab ipso æditam. Nam in quibusdam exemplaribus inuenio: ne inscriptam quidem pro Metello, sed, quam scripsit Metello, quum ex persona Cæsaris sermo sit: Metellum, se q; aduersus cōmuniū obrectatorū criminationes purgantis. Apud milites quoq; in Hispaniā: idem Augustus uix ipsius putat, quæ tamē duplex fertur: una quasi priore habita prælio: altera posteriore, quo Asinius Pollio, ne tempus quidem concionandi habuisse eum dicit, subita hostium incurfione.

56 **R**eliquit & rerum suarum commentarios, Gallici, ciuiliq; belli Pompeiani. Nam Alexandrini, Africiq; & Hispaniensis, incertus autor est. Alij enim Oppium putant, alij Hiriciū: qui etiā Gallici belli nouissimū, imperfectūq; librum suppleuerit: de cōmentarijs Cicero in eodē Bruto, sic refert: Commentarios scripsit ualde quidem probandos, nudi sunt, recti, & uenusti: omni ornatu orationis, tanq̄ ueste detracta: sed dum uoluit alios habere, parata unde sumerent, qui uellent scribere historiam: ineptis gratum fuisse fecit, qui illa uolunt calamistris inurere: sanos quidem homines scribendo deterruit. De eisdē cōmentarijs Hiricius ita prædicat: adeo probantur omnium iudicio, ut prærepta, nō præbita facultas scriptoribus uideat. Cuius tamē rei maior nostra, q̄ reliquorū est admiratio. Ceteri enim q̄ bene atq; emēdate: nos etiam q̄ facile atq; celeriter eos perscripserit, scimus. Pollio Asinius parum diligenter, parūq; integritate compositos putat. Quum Cæsar pleraq; & quæ per alios erant gesta, temere crediderit: & quæ per se uel consulto, uel etiam memoria lapsus, perperam ædiderit. Existimatq; rescripturū, & correcturū fuisse. Reliquit & de Analogia libros duos, & Anticatores totidem: ac præterea Poema quod inscribitur Iter. Quorum librorū primos in transitu Alpium, quū ex citeriore Gallia conuentibus peractis, ad exercitum rediret, sequentes sub tempus Mundenfis prælii, fecit: nouissimū dum ab urbe in Hispaniam ulteriorem IIII. & XX. die peruenit. Epistolæ quoq; eius ad Senatū extant, quas primum uidetur ad paginas, & formā memorialis libelli conuertisse, quū antea COSS. & duces non nisi transuersa charta scriptas mitteret. Extant & ad Ciceronem: item ad familiares

b 2 domesticis

Actuarij, ab actis.

Subsequi, παρακολουθῆναι.

Cōmentarij rerū, & Cōmentarij Cæsaris.

Alsī cor repturū Alsī por stea.

Rescripturū, pro denuo scripturum.

Libellus memorialis, scriptum memoria causa paratum.

domesticis de rebus, in quibus si qua occultius perferenda erant, per notas scripsit, id est, sic structo literarū ordine, ut nullum uerbum effici posset: quæ si quis inuestigare & persequi uellet, quartam elementorum literam, id est, d pro a, & perinde reliquas commutet. Feruntur & à puero, & ab adolescentulo quædam scripta: ut laudes Herculis, Tragedia Oedipus: item dicta collectanea: quos omnes libellos uetuit Augustus publicari, in epistola, quam breuem admodum, ac simplicem ad Pompeium Marcum, cui ordinandas Bibliothecas delegauerat, misit.

Conficere
uias, pro itinera.

Armorum & equitandi peritissimus, laboris ultra fidem patiens erat, in agmine nonnunquam equo, sæpius pedibus anteibat, capite detecto, seu sol, seu imber esset. Longissimas uias incredibili celeritate confecit, expeditus meritoria rheda centena passuum millia in singulos dies: si flumina morarentur nando traiciens, uel innixus inflatis utribus, ut sæpe nuncios de se præuenerit.

Trāsmittere,
pro traicere
mare.

Inobeundis expeditionibus, dubium cautior, an audencior. Exercitum neque per insidiosa itinera duxit unquam, nisi perspeculatus locorum situs: neque in Britanniam transiit, nisi ante per se portus & nauigationem, & accessum ad insulam explorasset. Ad idem obsessio castrorum in Germania nunciata per stationes hostium, Gallico habitu penetrauit ad suos. A Brundisio Dyrrachium inter oppositas classes hyeme transmisit. Cessantibusque copiis, quas subsequi iusserat: quum ad accersendas frustra sæpe misisset, nouissime ipse dam noctu paruulum nauigium solus obuoluto capite conscendit, neque aut quis esset ante detexit, aut gubernatorem cedere aduersæ tempestati passus est, quam penè obrutus fluctibus.

NE religione quidem ulla à quoquam incepto absterritus unquam, uel retardatus est. Quum immolanti aufugisset hostia, profectionem aduersus Scipionem & Iubam non distulit. Prolapsus etiā in egressu nauis uerso ad melius ominem: teneo te (inquit) Africa. Ad eludendas autem uaticinationes, quibus felix & inuictum in ea prouincia fataliter Scipionum nomen ferebatur, despectissimum quendam ex Corneliorum genere, cui ad opprobrium uitæ, Salutioni cognomen erat, secum in castris habuit.

Prælia non tantum destinato, sed ex occasione sumebat, ac sæpe ab itinere statim interdum spurcissimis tempestatibus: quum minime quis moturum putaret, nec nisi tempore extremo ad dimicandum cunctantior factus est, quo sæpius uicisset, hoc minus experiendos casus opinans: nihilque se tantum acquiraturum uictoria, quantum auferre calamitas posset. Nullum unquam hostem fudit, quem non castris quoque exueret. Ita nullum spacium perterritis dabat. Ancipiti prælio equos dimittebat, & in primis suum, quo maior permanendi necessitas imponeretur, auxilio fugæ erepto.

Vtebatur autem equo insigni, pedibus propè humanis, & in modum digitorum unguis fissis, quem natum apud se, quum aruspices imperium orbis terræ significare domino pronunciaissent, magna cura aluit, nec patientem sefforis

Instar, p
signo
substan
tiue. tem sefforis alterius, primus ascendit, cuius etiam instar pro ade Veneris geni- Pro ade, ani
tricus postea dedicauit. teadem.

62 **I**ndinatam aciem solus sæpe restituit, obsistens fugiētibus, retinensq; singu-
los, & contortis faucibus conuertens in hostem: & quidem adeo plerunq; tre-
pidos, ut Aquilifer moranti cuspede sit comminatus. Alius in manu detinentis
reliquerit signum.

63 **N**on minora illa constantiæ eius, imo maiora etiam indicia fuerunt. Post
aciem pharfalicam quā præmissis in Asiam copijs per angustias Helles-
ponti uictor nauicula traiceret: L. Cassium partis aduersæ cum decem rostra-
tis nauibus obuium sibi, neq; refugit, & cominus tendens, ultro ad deditionem
hortatus, supplicem ad se recepit.

64 **A**lexandriæ circa oppugnationem pontis, eruptione hostium subita com-
pulsus in scapham pluribus eodem præcipitantibus, cum desilisset in
mare, nando per ducentos passus euasit ad proximam nauem, elata leua, ne li-
belli, quos tenebat madefierent: paludamentum mordicus trahens, ne spolio
potiretur hostis.

65 **M**ilitem neq; à moribus, neq; à fortuna probabat, sed tantum à uiribus, tra-
ctabatq; pari seueritate, atq; indulgētia. Non enim ubiq; ac semper, sed
cum hostis in proximo esset, coercebat, tum maxime exactor grauissimus disci-
plinæ, ut neq; itineris, neq; prælij tempus denūciaret, sed paratum & intentum
momētis omnibus, quo uellet subito, educeret. Quod etiam sine causa plerūq;
faciebat, præcipue pluuijs & festis diebus. Ac subinde obseruandum se admo-
nens, repēte interdium uel nocte subtrahebat, augebatq; iter, ut serius subsequen-
tes defatigaret.

66 **F**ama uero hostilium copiarum perterritos nō negando minuendoue, sed
in super amplificando, eumentendq; confirmabat. Itaq; quum expectatio
aduentus Iubæ terribilis esset, conuocatis ad concionem militibus: Scitote (in-
quit) paucissimis his diebus regem affuturū cum X. legionibus, equitum XXX.
leuis armaturæ C. milibus, elephantis CCC. Proinde desinant quidam quære-
re ultra, aut opinari, mihiq; (qui compertum habeo) credant, aut quidem ue-
tustissima naue impositos, quocūq; uento, in quascunq; terras, iubeo auehi. Alsi iubebo.

67 **D**elieta neq; obseruabat omnia, neq; pro modo exequebatur, sed deserto-
rum ac seditiosorum & inquisitor, & punitor acerrimus: conuiebat in cæ-
teris: ac nōnunq; post magnam pugnam atq; uictoriam remisso officiorū mu-
nere, licentiam omnem passim lasciuiendi permittebat, iactare solitus, milites
suos etiam unguentatos bene pugnare posse: nec milites eos pro concione, sed
blandiori nomine commilitones appellabat: habebatq; tam cultos, ut argento
& auro politis armis ornaret: simul & ad speciem, & quo tenaciores eorum in
prælio essent metu damni. Diligebat quoq; usque adeo, ut audita clade Tituria-
na, barbam capillumq; summisserit: nec ante dempserit, q̄ uindicasset. Quibus
rebus & deuotissimos sibi, & fortissimos reddidit.

b 3 Ingresso

Ingresso ciuile bellum, centuriones cuiusq; legionis singulos equites è uiatu
 co suo obtulerunt, & uniuersi milites gratuitam & sine frumēto stipendiōq;
 operam, quum tenuiorum tutelam locupletiores in se contulissent, neq; in tam
 diuturno spacio quisq; omnino deficiuit, pleriq; capti concessam sibi sub condi-
 tione uitam, si militare aduersus eum uellent, recusarunt. Famem & ceteras ne-
 cessitates non quū obsideretur modo, sed etiam si alios ipsi obsiderent, tanto pe-
 re tolerabāt, ut Dyrrachina munitione Pompeius, uiso genere panis ex herba
 (quo sustinebantur) cum feris sibi rem esse dixerit, amoueriq; ocyus, nec cuiq;
 ostendi iusserit, ne patientia & pertinacia hostis, animi suorum frangerentur.
 Quanta fortitudine dimicauerint, testimonio est, qd' aduerso semel apud Dyr-
 rachium praelio, pœnam in se ultro depoposcerunt, ut consolandos eos magis
 Imperator, q̄ puniendos habuerit. Ceteris praelijs innumeras aduersariorum
 copias multis partibus ipsi pauciores facile superauerunt. Deniq; una sextæ le-
 gionis cohors præposita castello, quatuor Pompeij legiones per aliquot horas
 sustinuit, penè omnis confixa multitudine hostilium sagittarum, quarum \bar{c} .
 ac \bar{xxx} . milia intra uallum reperta sunt. Nec mirum si quis singulorum facta re-
 spiciat, uel Cassij Scæuæ Centurionis, uel C. Acilij militis, ne de pluribus referā.
 Scæua excusso oculo, transfixus femore & humero, \bar{c} . & \bar{xx} . ictibus scuto per-
 forato, custodiam portæ commissi castelli retinuit. Acilius nauali ad Massi-
 liam praelio, iniecta in puppem hostium dextra, & abscissa, memorabile illud
 apud Græcos Cynegeri exemplum imitatus, transiit in nauem, umbone ob-
 uios agens.

Seditionem per decem annos Gallicis bellis nullam omnino mouerunt, ci-
 uilibus aliquas: sed ut celeriter ad officium redierint, nec tam indulgentia
 ducis, q̄ autoritate. Non enim cessit unq; tumultuantibus, atq; etiam obuiam
 semper iit: & nonam quidem legionem apud Placentiam, quanq; adhuc in ar-
 mis Pompeius esset, totā cum ignominia missam fecit: ægrēq; post multas &
 supplices preces, nec nisi exacta de fontibus pœna, restituit.

Decumanos autem Romæ cum ingentibus minis, summōq; etiam urbis
 periculo missionem & præmia flagitantes, ardente tunc in Africa bello,
 neq; adire cunctatus est, quanq; deterrentibus amicis, neq; dimittere: sed una
 uoce, qua Quirites eos pro militibus appellarat, tam facile circumegit, & flexit,
 ut ei milites esse confestim responderint: & quibus recusantem ultro in Africam
 sint secuti, ac sic quoq; seditiosissimum quenq; & prædæ, & agri destinati tertia
 parte multauit.

Studium & fides erga clientes ne iuueni quidem defuerunt. Masintham no-
 bilem iuuenem, quū aduersus Hiempsalem regem tam enixe defendisset,
 ut Iubæ regis filio in altercatione barbam inuaserit: stipendiarium quoq; pro-
 nunciatū, & abstrahentibus statim eripuit, occultauitq; apud se diu, & mox ex
 prætura poficiscens in Hispaniam, inter officia statim prosequentium, fascesq;
 licitorum lectica sua auexit.

Amicos

72 **A**Micos tanta semper facilitate indulgentiâq; tractauit, ut C. Oppio comitanti se per syluestre iter: correptoque subita ualetudine: & in diuerso loco, quod unum erat, cesserit: & ipse humi, ac sub diuo accubuerit. Iam autem rerum potens, quosdam etiam infimi generis ad amplissimos honores prouexit: quum ob id culparetur, professus palam, si grassatorum & sicariorum ope in tuenda sua dignitate usus esset: talibus quoq; se parem gratiam relaturum.

73 **S**multates contra nullos tam graues excepit unqua: ut non occasione oblata libens deponeret. C. Memmij, cuius asperrimis orationibus, non minore acerbitate rescripserat, etiam suffragator mox in petitione consulatus fuit. C. Caluo post famosa epigrammata de reconciliatione per amicos agenti, ultro ac prior scripsit. Valerium Catullum, à quo sibi uersiculis de Mamurra perpetua stigmata imposita, non dissimulauerat satisfactentem, eadem die adhibuit cœnæ: hospitioq; patris eius, sicut consueuerat, uti perseverauit.

74 **S**ed & in ulciscendo natura lenissimus. Piratas, à quibus captus est, quum in deditioem redegisset: quoniam suffixurum se cruci ante iurauerat: iugulari prius iussit, deinde suffigi. Cornelio Phagita, cuius quondam nocturnas insidias æger ac latens, ne perduceretur ad Syllam, uix præmio dato euaserat: nūquā nocere sustinuit. Philomonem à manu seruum, qui necem suam per uenenum inimicis promiserat: non grauius quam simplici morte punijt. In P. Clodium Pompeiæ uxoris suæ adulterum, atq; eadem causa pollutarum ceremoniarum reum testis citatus, negauit se quicquam comperisse, quamuis & mater Aurelia, & soror Iulia, apud eosdem iudices, omnia ex fide retulissent: interrogatusq; cur igitur repudiasset uxorem: quoniam, inquit, meos tam suspicione, q̄ crimine iudico carere oportere.

Sustinuit nocere, pro uoluit, siue animus induxit, aut certe potuit ut Græci ἔθελμα ἢ ὄνῆσιν dicunt.

75 **M**oderationem uero clementiamq; tum in administratione, tum in uictoria belli ciuili admirabilem exhibuit. Denunciante Pompeio pro hostibus se habiturum, qui R. P. defuissent: ipse medios & neutrius partis, suorum sibi numero futuros pronunciauit. Quibus autem ex commedatione Pompeij ordines dederat: potestatem transcundi ad eum omnibus fecit, Motis apud Hilerdā deditioem cōditionibus, quū assiduo inter utrasq; partes usu, atq; commercio Afranius ac Petreius deprehensos intra castra Iulianos subita penitentia interfecissent: admissam in se perfidiā nō sustinuit imitari. Acie pharalica proclamauit, ut ciuibus parceretur, deincepsq; nemini non suorum, quem uellet unum, partis aduersæ seruare concessit: nec ulli perijisse: nisi in prælio reperiuntur: Exceptis duntaxat Afranio & Fausto & L. Casare iuene: ac ne hos quidem uoluntate ipsius interemptos putant. Quorum tamen & Afranius & Faustus priores post impetratam ueniā rebellauerunt: & Caesaris libertis, seruisq; eius ferro, & igni crudelem in modum enectis, bestias quoq; ad munus populi comparatas contrucidauerant. Deniq; tempore extremo etiam quibus nondum ignouerat, cunctis in Italiam redire permisit:

b 4 magistratusq;

magistratusq; & imperia capere: sed & statuas L. Syllæ atq; Pompeij, à plebe dissectas, reposuit. Ac si qua posthac, aut cogitarentur grauius aduersus se, aut dicerentur, inhibere maluit, q̄ uindicare. Itaq; & detectas coniurationes, conuentusq; nocturnos, non ultra arguit: q̄ ut edicto ostenderet esse sibi notas: & acerbe loquentibus satis habuit pro concione denūciare, ne perseuerarent. Aulicq; Cecinnæ criminossissimo libro: & Pitholai carminibus maledicentissimis, laceratam existimationem suam, ciuili animo tulit.

Prægrauāt,
absolute, p
præpollent,
siue præpon
derant.

Pragrauant tamen cætera facta: dictaq; eius, ut & abusus dominatione, & iure cæsus existimetur. Non enim honores modo nimios recepit: continuuum consulatum, perpetuam dictaturam, præfecturamq; morū, insuper prænomen imperatoris, cognomen patris patriæ, statuam inter reges, suggestum in orchestra: sed & ampliora etiam humano fastigio decerni sibi passus est: sedem auream in curia: & pro tribunali thesauram: & ferculum circensi pompa, tēpla, aras, simulacra iuxta deos, puluinar, flaminem, lupercos, appellationem mēsis è suo nomine: ac nonnullos honores ad libidinem cepit: & dedit. Tertium & quartum consulatum titulo tenus gessit, cōtentus dictaturæ potestate decretæ: cum consulatibus simul, atq; utrōq; anno binos C O S S. substituuit sibi in ternos nouissimos menses: ita ut medio tēpore comitia nulla habuerit, præter tribunorum, & ædiliū plebis, præfectosq; pro prætoribus constituerit, qui præsentē se res urbanas administrarent. Pridie autem Cal. Ian. repentina C O S. morte cessantem honorem in paucas horas petenti dedit. Eadem licentia spreto patriæ more, magistratus in plures ānos ordinauit. Decē prætorij uiris cōsularia ornamenta tribuit. Ciuitate donatos, & quosdam è semibarbaris Gallorū cepit in curiā. Præterea monetæ publicisq; uestigialibus peculiare seruos præposuit. Trium legionum, quas Alexandriæ relinquebat curam & imperium Rufioni liberti sui, suo filio exolecto, demandauit.

Medio tēpo
re, pro METO
S, siue inter
ea.

Nec minoris impotentia uoces propalam ædebat: ut T. Amprius scribit, nihil amplius. Remp. esse, appellationem modo sine corpore ac specie, Syllam nescisse literas, qui dictaturā deposuerit: debere homines cōsideratius iam loqui secum, ac pro legibus habere quæ dicat. Eōq; arrogantia progressus est: ut aruspice tristitia, & sine corde exta sacro quondam nunciante, futura diceret latiora, quum uellet, nec pro ostento ducendum, si pecudi cor defuisset.

afst excitiabi
lem.
afst plurimis

Verum præcipuā & inextinguibilem sibi inuidiam hinc maxime mouit. Aduentus se cum pluribus: honorificentissimisq; decretis uniuersos P. C. sedens pro æde Veneris genitricis excepit. Quidam putant retentum à Cornelio Balbo, quum conaretur assurgere: alij ne conatum quidem omnino: sed etiam ammonentem C. Trebatium ut assurgeret, minus familiari uultu respexisse. Idē factum eius tanto intolerabilius est uisum: quod ipse triumphanti, & subsellia tribunitia præteruehenti sibi unum è collegio Pontium Aquilam non assurrexisse, adeo indignatus sit, ut proclamauerit: Repete ergo à me Aquila Remp. tribunus: & nec destiterit per cōtinuos dies quicq; cuiq; nisi sub exce-

si sub exceptione polliceri: si tamen per Pontium Aquilam licuerit.

79 **A**dicit ad tam insignem despecti Senatus contumeliam, multo arrogan-
tius factum. Nam quum sacrificio latinarum reuertente eo inter im-
modicas: ac nouas populi acclamationes: quidam è turba statuæ eius coronam
lauream candida fasciâ præligatam imposuisset: & TRIB. PLEB. Epidius Ma-
rulus Cæteriusq; Flauus coronæ fasciam detrahi, hominemq; duci in uincula
iussissent: dolens seu parum prospere motam regni mentionem: siue ut fere-
bat, ereptam sibi gloriâ recusandi: tribunos grauius increpitos potestate pri-
uauit: neq; ex eo infamiâ affectati etiam Regij nominis discutere uoluit: q̄,
q̄ & Plebi regem se salutanti, Cæsarem se, non Regem esse responderit, & Lu-
percalibus, pro rostris à COS. Antonio admotum sapius capiti suo diadema
repperit: atq; in capitolium Ioui OPT. MAX. miserit. Quinetiâ uaria fama
percrebuit migraturum Alexandriam: uel Ilium translatis simul opibus impe-
rij, exhaustaq; Italia, delectibus, & procuratione urbis amicis permissa. Proxi-
mo autem Senatu percrebuit fama L. Cottam XV uirum sententiam dictu-
rum: ut quoniam libris fatalibus contineretur Parthos, nisi à Rege non pos-
se uinci: Cæsar rex appellaretur.

Alst plebeo

80 **Q**uæ causa coniuratis maturandi fuit, destinata negocia, ne assentiri neces-
se esset. Consilia igitur dispersim antea habita: & quæ sæpe bini terniue
ceperant, in unum omnes contulerunt: ne populo quidem iam præsentî statu
lato: sed dàm palamq; detrectante dominationem: atq; assertores flagitan-
te. Peregrinis in Senatum allectis libellus propositus est. Bonum factum, ne
quis Senatori nouo curiam monstrare uelit: & illa uulgo canebantur. Gallos
Cæsar in triumphum ducit. Iidem in curia Galli brachias deposuerunt, latum
clauum sumpserunt. Q. Maximo suffecto, trimestriq; COS. theatrum in-
troeunte. Quum licitor animaduerti ex more iussisset: ab uniuerſis condama-
tum est: non esse COS. eum, post remotos Cæterium & Marulum tribunos: re-
perta sunt proximis comitijs complura suffragia COS. eos declarantium. Sub-
scripsere quidam L. Bruti statuæ, Utinam uiueres. Item ipsius Cæsaris statuæ.
Brutus, quia reges eiecit COS. primus factus est.

Bonū factū,
pro recte fact

Trochaicâ

Hic quia COS. eiecit, rex postremo factus est.

81 **C**onspiratum est in eum à LX. amplius. C. Cassio. M. q; & Decio Bruto princi-
pibus conspirationis: qui primum cunctati, utrum ne illum in campo per comi-
tia tribus ad suffragia uocantem: partibus diuisis è ponte deſcerent, atq; exce-
ptum trucidarent: an in sacra uia, uel in aditu theatri adorirentur: postquam
Senatus Idibus Martijs in Pompei curiam edictus est: facile tempus & lo-
cum prætulerunt.

Alst De
cimo.

Sexaginta
amplius, p
plures sexal
ginta.

81 **S**ed Cæsari futura cædes euidentijs prodigijs denunciata est. Paucos ante
menses, quum in colonia Capua deducti lege Iulia Coloni, ad extruendas uillas
sepulchra uetustissima disſicerent: idq; eo studiosius facerent, quod aliquantum
uasculorū operis antiqui scrutantes reperiebant: tabula aenea in monumento, in
quo dicebat Capys cõditor Capuæ sepultus, inueta est: cõscripta literis uerbisq;
Gracis

Gracis

Græcis hac sententia. Quâdo ossa Capys detecta essent, fore, ut Iulo prognatus manu cōsanguineorū necaret: magnisq; mox Italiæ cladib; uindicaret: Cuius rei, ne quis fabulosam, aut cōmentitiā putet, autor est Cor. Balbus familiarissimus Cæsaris. Proximis diebus equorū greges: quos in traiciendo Rubicone flumine cōsecrarat: ac uagos sine custode dimiserat cōperiit pertinacissime pabulo abstinere: ubertimq; flere: & immolantē Aruspex Spurina monuit: caueret periculū quod non ultra Martias Idus proferretur. Pridie autem easdē Idus auē Regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inferentem, uolucres uarij generis ex proximo nemore persecuta, ibidem discerperunt. Ea uero nocte cui illuxit dies cædis: & ipse sibi uisus est per quietem interdum supra nubes uolitare, alias cū Ioue dextras iungere, & Calpurnia uxor imaginata est, collabi fastigium domus, maritumq; in gremio suo confodi: ac subito cubiculi fores sponte patuerunt. Ob hæc simul & ob infirmam ualitudinem diu cunctatus, an se contineret: & quæ apud Senatum proposuerat agere differret: tandē Decimo Bruto adhortante ne frequentes, ac iam dudū opperienteis destitueret: quinta fere hora progressus est: libellumq; insidiarum indicem, ab obuiuo quodā porrectum, libellis cæteris, quos sinistra manu tenebat: quasi mox lecturus commiscuit. Dein pluribus hostijs cæsis, cum litare non posset: introiit curiam, spreta religione: Spurinaq; irridēs, & ut falsum arguens: quod sine ulla noxa, Idus Martiæ adessent, q̄q̄ is uenisse quidem eas diceret, sed non præterisse.

Assidentem conspirati, specie officij circūsteterunt: illicq; Cimber Tullius ⁸² qui primas partes susceperat, quasi aliquid rogaturus propius accessit: reuentemq; & gestu in aliud tempus differentem, ab utroq; humero togam apprehendit: deinde clamantem, Ista quidem uis est: alter Casca aduersum uulnerat paulum infra iugulum: Cæsar Cascæ brachium abreptū graphio traiecit: conatusq; prosilire, alio uulnere tardatus est: utq; animaduertit undiq; se strictis pugionibus peti: toga caput obuoluit, simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit: quo honestius caderet etiam inferiore corporis parte uelata: atq; ita tribus & uiginti plagis confossus est: uno modo ad primum ictum gemitu sine uoce ædito: & si (ut tradiderunt quidam) M. Bruto irruenti dixisse, καὶ σὺ τέκνον, Ex animis diffugientibus cunctis aliquādiu iacuit: donec lecticæ impositum dependente brachio, tres seruuli domum retulerunt: nec in tot uulneribus, ut Antistius medicus existimabant, letale ullum repertū est, nisi quod secundo loco in petore acceperat. Fuerat animus coniuratis corpus occisi in Tyberim trahere, bona publicare, acta rescindere, sed metu M. Antonij COS. & magistrī equitum Lepidi, destiterunt.

Postulante ergo L. Pisone socero, testamentum eius aperitur: recitaturq; in ⁸³ Antonij domo, quod Idibus Septembribus proximis in Lauicano suo fecerat: demandaueratq; uirgini Vestali Maximæ. Q. Tubero tradit heredem ab eo scribi solitū ex consulatu ipsius primo, usq; ad initium ciuili bellī, Cn. Pompeium: idēq; militibus pro concione recitatum, sed nouissimo testamento, tres instituit hæredes sororum nepotes, C. Octauium ex dodrante, & L. Pinnarium

Regaliolus
auis.
Nocti illuxit
dies, quæ se-
cuta est pro-
xime.
Vxor imagi-
nata est, pro
uxori uisum
est p̄ somniū

Als^t Antius.

Sororū ne-
potes, p̄ ex
sororib; ne-
potes.

narium: & Q. Pedium ex quadrante. Reliquos in ima cera. C. Octaviū etiā in familiam, nomenq; adoptavit: pluresq; percussorum in tutoribus filij, si quis sibi nasceretur, nominavit. Decimū Brutum etiam in secundis heredibus. P. Pullo hortos circa Tyberim, publice & uiritim trecenos sestertios legauit.

Ab plerisque

Sestertius,
nūmus ge-
nere malco-
lino;

84 **F**Vnere indicto rogos exstructus est in Martio campo iuxta Iulia tumulū: & pro rostris aurata ædes ad simulacrū templi Veneris genitricis collocata, intraq; lectus eburneus auro, ac purpura stratus, & ad caput trophæū cum ueste, in qua fuerat occisus. Præferentibus munera (quia suscepturus dies nō uidebatur) præceptū, ut omisso ordine, quibus quisq; uellet itineribus urbis, portaret in campū. Inter ludos cantata sunt quædam ad miseratiōē & inuidiam cædis eius accommodata, ex Pacuij armorum iudicio,

Men me seruasse, ut essent qui me perderent?

Et ex Electra Attilij ad similitudinem sententiā. Laudationis loco, COS. Antonius per præconē pronūciavit SENAT. CONS. quo omnia ei diuina simulatq; humana decreuerat. Item iusiurandū, quo se cuncti pro salute unius astrinxerāt, quibus per pauca à se uerba addidit: lectum pro rostris in forū magistratus, & honoribus functi, detulerunt. Quem quū pars in Capitolini Iouis cella cremare, pars in curia Pompeij destinaret, repente duo quidā gladijs succincti, ac bina iacula gestantes, ardentibus cereis succederunt, cōfestimq; circūstantiū turba uirgulta arida, & cū subsellijs tribunalia: quicquid præterea ad manū aderat, cogensit: de inde tibicines & scenici artifices uestem, quā ex instrumēto triumphorū ad præsentē usum induerant, detractā sibi atq; discissam, iniocere flammæ, & ueteranorum militū legionarij arma sua, quibus ex culti funus celebrabāt. Matronæ etiā præterq; ornāmēta sua quæ gerebāt, & liberorū bullas atq; prætextas. In summo publico luctu exterarū gentiū multitudo circulatim suo quæq; more lamētata est, præcipuèq; Iudæi, qui etiā noctibus continuis bustum frequentarunt.

85 **P**lebs statim à funere ad domum Bruti & Cassij cum facibus tetendit, atq; pægre repulsa, obuiū sibi Helium Cinnam per errorem nominis, quasi Cornelius esset is, quem grauius pridie cōcionatum de Cæsare requirebat, occidit, caputq; eius præfixum hastæ circūtulit. Postea solidam columnā prope XX. pedū lapidis Numidici in foro statuit, scripsitq; PARENTI PATRIAE. Apud eam longo tempore sacrificare, uota suscipere, controuersias quasdam interposito per Cæsarem iureiurando distrahere, perseverauit.

86 **S**uspicionem Cæsar quibusdam suorum reliquit, neq; uoluisse se diutius uiuere, neq; curasse quod ualitudine minus prospera uteretur: ideòq; & quæ religiones monerent, & quæ renūciarent amici, neglexisse. Sunt qui putent confisum eum nouissimo illo SENAT. CONS. ac iureiurando etiā custodias Hispanorum cum gladijs inspectantium se remouisse, alij ediuerso opinatū, insidias undiq; imminētes, subire semel, q̄ cauere semper. Solitū ferunt dicere, non tam sua, q̄ R. P. interesse, uti saluus esset, se iam pridem potentia, gloriaq; abunde adeptum, Rempub. siquid sibi eueniret, neq; quietam fore, & aliquanto dete-

Abunde po-
tentia, glo-
riaq; p̄ satis

Illud planè

Illud plane inter omnes fere constitit, talem ei mortem penè ex sententia ob-
 rigisse: nam & quondam cum apud Xenophontem legisset, Cyrum ultima
 ualitudine mandasse quædam de funere suo: aspernatus tam lentum mortis
 genus, subitam sibi celeremq; optauerat: & pridie q̄ occideretur, in sermone na-
 to super cœnam apud M. Lepidum, quisnam esset finis uitæ commodissimus,
 repentinum inopinatumq; prætulera.

Perijt VI. & L. ætatis anno: atq; in deorum numerum relatus est: nō ore mo-
 do decernentium: sed & persuasione vulgi. Siquidem ludis, quos primo cō-
 secratos ei hæres Augustus ædebat, stella crinita per septem dies continuos ful-
 sit: exorians circa undecimam horam: creditumq; est animam esse Cæsaris in
 cælum recepti: & hac de causa simulacro eius in uertice additur stella. Curiam in
 qua occisus est, obstrui placuit: Idusq; Martias paricidium nominari: ac ne un-
 q̄ eo die Senatus ageretur.

Percussorum autem ferè, neq; triennio quisq; amplius superuixit, neq; sua
 morte defunctus est. Dånati omnes. Alius, alio casu perijt: pars naufragio:
 pars prælio: nonnulli semet eodem illo pugione, quo Cæsarem uiolauerant, in-
 teremerunt.

C. SVETONII TRANQVIL

D. OCTAVIVS CAESAR AVGVSTVS.

Finitimum
 bellū, qđ cū
 finitimis ge-
 ritur.

ENTEM OCTAVIAM VELITRIS PRAECI-
 puā olim fuisse, multa declarāt. Nā & uicus celeberr-
 ma parte oppidi, iam pridem Octavius uocabat: &
 ostēdebatur ara Octauii cōsecrata, qui bello dux fi-
 nitimo, quū forte Marti rem diuinam faceret, nun-
 ciata repente hostis incurfione, semicruda exta ra-
 pta foco profecuit: atq; ita prælium ingressus, uictor
 redijt. Decretum etiam publicum extabat, quo caue-
 batur, ut quoq; anno in posterū simili modo exta-
 Marti redderentur: reliquæq; ad Octauios referrentur.

EA gens à Tarquinio Prisco Rege, inter Romanas gentes allecta in Sena-
 tum: mox à Seruio Tullio in patricias transducta, procedēte tempore ad
 plebem se contulit: ac rursus magna uī per D. Iulium in patriciatum redijt. Pri-
 mus ex hac magistratum populi suffragio cœpit C. Ruffus. Is quaestorius Cn.
 & C. procreauit. A quibus duplex Octauiorum familia defluxit, cōditione di-
 uersa. Siquidē Cn. & deinceps ab eo reliqui omnes, functi sunt honoribus sum-
 mis. At C. eiusq; posterī, seu fortuna, seu uoluntate, in equestri ordine constite-
 re, usq; ad Augusti patrem. Proauus Augusti secundo punico bello, stipendia
 in Sicilia tribunus militum fecit, Aemilio Pappo Imperatore. Auus municipa-
 libus magi-

Ats' Seruilio

Patriciatu,
 pro ordine,
 siue dignita-
 te patriciorū

libus magisterijs contentus abundante patrimonio tranquillissime senuit. Sed hæc alij. Ipse Augustus nihil amplius, q̄ equestri familia ortum se scribit uetere, ac locuplete, & in qua primus senator pater suus fuerit. M. Antonius libertinum ei proauum exprobrat Restionem, ex pago Thurino, auum argētarium. Nec quicq̄ ultra de paternis Augusti maioribus reperi.

3 **O**ctavius pater à principio ætatis & re, & æstimatione magna fuit: ut equidem mirer hunc quoq̄ à nonnullis argentarium, atq̄ etiam inter diuiores, operasq̄ campestres proditum. Amplis enim innutritus opibus, honores & adeptus est facile, & egregie administravit. Ex prætura Macedoniã sortitus fugitiuos, residuam Spartaci, & Catilinæ manum, Thurinum agrum tenentes in itinere deleuit, negotio sibi in senatu extra ordinem dato. Prouinciã præfuit non minore iustitia, q̄ fortitudine. Nanq̄ Bessis, ac Thracibus magno prælio fuis, ita socios tractauit, ut epistolæ M. T. Ciceronis extet, q̄bus Q. fratrem eodem tempore parum secunda fama proconsulatum Asiã administrantem hortatur, & monet, imitetur in promerendis socijs uicinum suũ Octauiũ.

4 **D**ecedens Macedonia priusq̄ confiteri se candidatum consulatus posset: morte obiit repentina, superstibus liberis Octauiã maiore, quam ex Ancharina, & Octauiã minore item Augusto, quos ex Acciã tulerat. Acciã, Mantio Balbo, & Iulia sorore C. Cæsaris, genita est. Balbus paterna stirpe aricinus multis in familia senatorijs imaginibus, à matre magnum Pompeium arctissimo contingebat gradu, functusq̄ honore præturæ inter XX uiros, agrum Campanũ plebi Iulia lege diuisit. Verum idem Antonius despiciens etiam maternam Augusti originem, proauum eius Afri generis fuisse, & modo unguetariam tabernam, modo pistrinum Aritiæ exercuisse obiicit. Cassius quidẽ Parmensis quadam epistola, non tantũ ut pistoris, sed etiã ut nũmularij nepotẽ sic taxat Augustũ. Materna tibi farina siquidẽ ex crudissimo Aritiæ pistrino, hanc pinsit manibus colybo decoloratis nerulonensis mensarius.

5 **N**atus est Augustus, M. T. Cicerone, & Antonio CO SS. IX Cal. Octobris pauloante solis exortum, regione palatij, ad capita bubula, ubi nunc sacrum habetur, aliquanto post, q̄ excessit, constitutum. Nam ut senatus actis cõtinetur, cũ C. Lectorius adolescẽs patricij generis, in deprecanda grauiore adulterij pœna, præter ætatem atq̄ natales, hoc quoq̄ patribus cõscriptis allegaret, se esse possessorem, ac uelut ædituum Soli, quod primum D. Augustus nascens attigisset, peteretq̄ donari, quasi proprio suo ac peculiari deo, decretũ est, ut ea pars domus consecraretur.

6 **N**utrimetorum eius ostẽditur adhuc locus in auito suburbano iuxta Velitras permodicus, & callæ penuariæ instar, tenetq̄ uiciniam opinio, tãq̄ & natus ibi sit. Huc introire nisi necessario & caste religio est, cõcepta opinio ne ueteri, quasi temere adeuntibus horror quidam & metus obijciatur: sed & ^{al'st'adijciat.} mox cõfirmata est. Nam cũ possessor uillæ nouus, seu forte, seu tentandi causa cubitum se eò contulisset: euenit, ut post paucissimas noctis horas exturbatus inde subita ui & incerta penẽ semianimis cũ strato simul ante fores inueniretur.

c Infanti

INfanti cognomen Thurino inditum est in memoriam maiorū originis, uel quod in regiōe Thurina recens eo nato, pater Octauius aduersus fugitiuos prospere rem gesserat. Thurinum cognominatū satis certa probatione tradiderim, nactus puerilem imagunculā eius aream ueterem, ferreis, ac penè iam exolescentibus literis hoc nomine inscriptam, quæ dono à me principi data inter cubiculares colitur. Sed & à M. Antonio in epistolis per contumeliā sæpe Thurinus appellatur: & ipse nihil amplius quàm mirari se rescribit, pro opprobrio nomen prius sibi obijci. Postea C. Cæsaris, & deinde Augusti cognomen assumpsit, alterū testamento maioris auunculi, alterū Munatiij Planci sententia, cum quibusdam censentibus Romulum appellari oportere, quasi & ipsum conditorem urbis præualuisset, ut Augustus potius uocaretur, non tantum nouo, sed etiam ampliore cognomine, quod loca quoque religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, augusta dicatur, ab auctu, uel ab auium gestu gustiue, sicut etiam Ennius docet scribens,

Augusto augurio postquam indyta condita Roma est.

Quadrimum patrem amisit, duodecimum annum agens Auiam Iuliam de functam pro cōcione laudauit. Quadriennio post uirili toga sumpta, militaribus donis triumpho Cæsaris Africano donatus est, quāquam expers belli propter ætatem. Profectum mox auunculum in Hispanias aduersus Cn. Pompeij liberos, uix tum firmus à graui ualetudine, per infestas hostibus uias paucissimis comitibus, naufragio etiam facto subsecutus magnopere demeruit, approbata cito etiam morum indole super itineris industriam. Cæsare post receptas Hispanias expeditionem in Dacos, & inde in Parthos destinante, præmissus Apolloniam, studijs uacauit. Vtque primum occisum eum, hæredemque se cōperit: diu cunctatus, an proximas legiones imploraret, id quidem consilium, ut præceps, immaturumque omisit. Cæterum urbe repetita, hæreditatem adiit dubitante matre, Victrico uero Martio Philippo consulari multum dissuadente. Atque ab eo tempore exercitibus comparatis, primum cum M. Antonio, Marcōque Lepido, dein tantum cum Antonio per duodecim ferè annos, nouissime per quatuor & XL. solus Remp. tenuit.

Proposita uitæ eius uelut summa, partes singillatim neque per tempora, sed per species exequar, quo distinctius demonstrari cognoscique possint. Bella ciuilia quinque gessit, mutinense, philippense, perusinum, siculum, actiacum. Ex quibus primum, ac nouissimum aduersus M. Antonium: secundum aduersum Brutum, & Cassium: tertium aduersum L. Antonium triumuiiri fratrem: quartum aduersus Sextum Pompeium Cn. Pompeij filium. Omnium bellorum inuictum, & causam hinc sumpsit, nihil conuenientius ducens, quam necem auunculi uindicare, tuerique acta.

Confestim ut Apollonia redijt, Brutum, Cassiumque etiam nec opinantes, & quia præuisum periculum subterfugerant legibus aggredi, eosque cædis absentes deferre statuit, Ludos autem uictoriæ Cæsaris non audentibus facere, quibus obtigerat id munus, ipse ædedit. Et quo cōstātius cætera quoque exequeret, in locum

in locum TRIB. PLEB. forte demortui candidatū petitorē se ostendit, quāq; patricius necdum senator. Sed aduersante conatibus suis M. Antonio COS. quē uel prācipuū adiutorē sperauerat: ac ne publicū quidē, & translātitiū ulla in re sibi sine pactiōe grauiſſimā mercedis impertiente, ad optimates se cōtulit: quibus eū inuisum sentiebat, maximē quod D. Brutū obſeſſum Mutinā p. uincia à Cæsare data, & per senatum cōfirmata, expellere armis niteretur. Hor tantibus itaq; nōnullis percussores ei subornauit. Hac fraude deprehensa, periculū inuicem metuens ueteranos simul in suum, ac Reip. auxilium quanta potuit largitiōe contraxit. Iussusq; comparato exercitui Propratore, præſſe, & cum Hirco, ac Panſa qui consulatum ſuſceperant D. Bruto opem ferre, demandatū bellū tertio mense cōfecit duobus prælijs, priore, Antonius eū fugiſſe ſcribit, ac sine paludamento, equoq; post biduū demū apparuiſſe. Sequēti ſatis cōstat nō modo ducis, ſed etiā militis functū munere, atq; in mediā dimicatione, aquilifero legionis ſuæ grauiter ſaucio, Aquilā humeris ſubiſſe, diuq; portāſſe.

11 **H**oc bello cum Hircius in acie Panſaq; post, ex uulnere periſſent, rumor in crebuit, ambos opera eius occiſos, ut Antonio fugato Rep. COS. orbata, ſolus uictores exercitus occuparet. Panſa quidem adeo ſuſpecta mors fuit: ut Glyco medicus cuſtoditus ſit, quaſi uenenū uulneri indidiſſet. Adijcit his Aquilius Niger, alterum è COS. Hircium in pugnae tumultu ab ipſo interemptū. Alſi paulo.

12 **S**ed ut cognouit Antonium poſt fugam à M. Lepido receptum, ceteroſq; duces & exercitus conſentire pro patribus, cauſam optimatium ſine cunctatione deſeruit, ad prætextum mutatæ uoluntatis dicta factaq; quorundā calumniatus, quaſi alij ſe puerum, alij ornandum, tollendūq; iactaſſent, ne aut ſibi, aut ueteranis par gratia referretur. Et quo magis pœnitentiā prioris ſectæ approbaret: Nurlinos grandi pecuniā, & quā pendere nequirēt mulctatos extorres egit oppido: quod mutinenſi acie interemptorum ciuium tumulto publice extructo adſcripſerant, pro libertate eos occubiſſe.

13 **I**n ualidus, atq; æger duplici prælio tranſegit: quorū priore caſtris exutus uix ad Antonij cornu fuga euāſerat: nec ſucceſſum uictoriæ moderatus eſt: ſed capite Bruti Romā miſſo, ut ſtatuae Cæsaris ſummitteret: in ſplendidiffimū quēq; captiuum, non ſine uerborum contumelia ſeuit. Ut quidem uni ſuppliciter ſepulturam precanti reſpondiſſe dicatur, iam iſtam in uolucrum poteſtatem fore. Alios patrē & filium p. uita roganteis ſortiri, uel dimicare iuſſiſſe: ut alterutri concederetur, ac ſpectaſſe utrunq; morientem cum patre, qui ſe obtulerat occiſo, filius quoq; uoluntaria occubiſſet nece. Quare ceteri, in his M. Fauonius ille Catonis æmulus, cum catenati producerentur, imperatore Antonio honoriſice ſalutato, hunc ſcēdiſſimo conuicio coram proſciderunt. Partitis poſt uictoriam officijs, cum Antonius orientem ordinādum, ipſe ueteranos in Italiam reducendos, & municipalibus agris collocandos recepiſſet: neq; ueteranorū, neq; poſſeſſorum gratiam tenuit. Alteris pelli ſe, alteris, non pro ſpe meritorum tractari querentibus. Alſi cōuocandos,
Alſi priorū.

Quo tēpore L. Antonium fiducia consulatus, quē gerebat, ac fraternæ po- 14
tentia res novas molientē cōfugere Perusiam coegit: & ad deditōnē fa-
me compulit: non tamen sine magnis suis & ante bellum, & in bello discrimini-
bus. Nam cum spectaculo ludorum gregarium militem in XIII. ordinibus se/
dentem excitari per apparitorem iussisset: rumore ab obtrektoribus dilato,
quasi eundem mox discruciatum necasset: minimum abfuit, quin periret cōcur-
su, & indignatione turbæ militaris, Saluti fuit, quod qui desyderabatur, repen-
te comparuit incolumis: ac sine iniuria. Circa Perusinum autem murum sacrifi-
cans penē interceptus est à manu gladiatorum, quæ oppido eruperat.

Dilato ru/
more, pro di
uulgato.

Perusia capta, in plurimos animaduertit, orare ueniam uel excusare se conā- 15
tibus una uoce occurrens moriendum esse. Scribunt quidam, trecentos ex
deditiis electos utriusq; ordinis, ad aram diuo Iulio extructam, Idibus Mar-
tij hostiarum more mactatos. Extiterunt qui traderent, cōsulto eum ad arma
isse, ut occulti aduersarij, & quos metus magis q̄ uoluntas contineret: facultate
L. Antonij ducis præbita, detegerentur: deuictisq; his, & cōfiscatis, promissa ue-
teranis præmia soluerentur.

Cōsulto, da-
ta opera, de
cōposito, sic
enim scriptū
colligebatur
ex uestigijs
ueteris
scripturæ.

als for/
te, ex cō
posito.

Bellum siculum inchoauit in primis, sed diu traxit intermissum sapius, mo- 16
do reparandarum classium causa, quas tempestatibus duplici naufragio,
& quidem per ætatem amiserat, modo pace facta, flagitante populo ob inter-
clusos commeatus, famemq; ingrauescentem, donec nauibus ex integro fabri-
catis, ac XX seruorum milibus manumissis, & ad remum datis, portum Iulium
apud Baias immisso in Lucrinum, & Auernum lacum mari effecit. In quo cum
hyeme tota copias exercuisset, Pompeium inter Mylas, & Naulochum su-
perauit, sub horam pugnae tam arcto repente somno deuictus, ut ad dandum
signum ab amicis excitaretur, unde præbitam Antonio materiam putem ex-
probrandi, ne rectis quidem oculis eum aspicere potuisset instructā aciem. Ve-
rum supinum cælum intuentem stupidum cubuisse, nec prius surrexisse, ac mili-
tibus in conspectum uenisse, q̄ à M. Agrippa fugatae sint hostium naues. Alij
dictum, factumq; eius criminatur, quasi classibus tempestate perditis exclama-
uerit, etiam inuito Neptuno uictoriam se adepturum. Ac die Circensium proxi-
mo solenni pompæ simulacrum dei detraxit: nec temere plura, ac maiora pe-
ricula ullo alio bello adiit. Traiecto in Siciliam exercitu cum partem reliquam
copiarum continenti repeteret, oppressus ex improviso à Demochare, & Apol-
lophane præfectis Pompeij, uno demum nauigio ægerrime effugit. Item cum
præter Locros Rhegium pedibus iret: & prospectis biremibus Pompeianis ter-
ram legentibus, suas ratus, descendisset ad litus, penē exceptus est. Tunc etiam
per deuos tramites refugientem, seruus Aemilij Pauli comitis eius, dolens pro-
scriptum olim ab eo patrem Paulum, & quasi occasione ultionis oblata, interfi-
cere conatus est. Post Pompeij fugam collegarum alterū M. Lepidum, quē ex
Africa in auxiliū euocarat, superbientem XX. legionum fiducia, summasq; sibi
partes terrore, ac minis uindictantem spoliauit exercitu: supplicemq; cōcessa ui-
ta Cerceijs in perpetuum relegauit. M. Antonij societatem semper dubiam, &
incertam

Ad remum
dare.

incertam reconciliationibusq; varijs male focillatam abruptit tandē: Et, quo magis degenerasse eum à civili more approbaret: testamentū, quod is Romæ etiā de Cleopatrar liberis inter hæredes nuncupatis reliquerat: aperiendum, recitandumq; pro concione curauit. Remisit tamen hosti iudicato neffitudines, amicōsq; omnes, atq; inter alios C. Soffium & T. Domitium tūc adhuc COSS. Bononiensibus quoq; publice quod in Antoniorū clientela antiquitus erant, gratiam fecit cōiurandū cū tota Italia pro partibus suis. Nec multo post nauali praelio apud Actiū uicit, in serū dimicatione ptracta, ut in nauī uictor pnoctauerit.

Gratiā fecit
coniurandi,
p'p'misit cō
iurare.
In serū, pro
in uesperā.
Recepit se Sa
mū insulā,
absq; prapo
sitione,

17 **A**B Actio cū Samū insulā in hyberna se recepisset, turbatus nūcqs de sedi
als'Alia cōfecta uictoria Brundisium præmiserat: repetit Italia, tempestate in traiectu
bis cōflictatus, primo inter promontoria Peloponnesi atq; Aetoliæ, rursus cir
ca montes Ceraunios, utrobicq; parte Liburnicarum demersa, simulq; eius, in
qua uehebatur, fufis armamentis, & gubernaculo diffracto. Nec amplius q̄ se
ptem & XX dies, donec desyderia militum ordinarentur Brundisij cōmoratus,
Asiæ, Syriæq; circuitu Aegyptum petit. Obsessaq; Alexandria, quo Antonius
cum Cleopatra confugerat: breuī potitus est. Et Antonium quidem seras cōdi
tiones pacis tentantem, ad mortem adegit: uicitq; mortuū, Cleopatrar, quā ser
uatam triumpho magnopere cupiebat, etiam Pyllos admouit: qui uenenum
acuirus exurgerent: quod perisse morsu aspidis putabatur. Ambobus commu
nem sepulturæ honorem tribuit: ac tumulum ab ipsis inchoatum perfici iussit.
Antonium iuuenem maiorem de duobus Fuluiæ genitis, simulacro Diui Iulij,
ad quod post multas, & irritas preces cōfugerat, abreptum interemit. Item Ca
sariōnem, quem ex Casare Cleopatra concepisse prædicabat, retractum è fu
ga supplicio affectit. Reliquos Antonij, reginæq; communes liberos, non secus,
ac neffitudine iunctos sibi & conseruauit, & mox pro conditione cuiusq; susti
nuit, ac fouit.

18 **P**Er idem tempus conditorium, & corpus magni Alexandri cum prolatū è
penetrati subiecisset oculis: corona aurea imposita, ac floribus aspersis ue
neratus est, consultusq; num & Ptolemæū inspicere uellet, regem ait se uoluis
se uidere non mortuos, Aegyptum in prouinciæ formam redactam, ut seracio
rem, habilioremq; annonæ urbicæ redderet, fossas omnes, in quas Nilus exæstu
at, oblimatas longa uetustate, militari opere deterfit. Quoq; actiæ uicto
riæ memoria celebrator, & in posterum esset, urbem Nicopolim apud Acti
um condidit: ludosq; illic quinquennales constituit: & ampliato uetere Apolli
nis templo locum castrorum, quibus fuerat usus, exornatum naualibus spolijs
Neptuno, ac Marti consecrauit.

19 **T**V multus post hæc, & rerum nouarum initia, coniurationesq; complures
prius q̄ inualescerent indicio detectas compressit, & alias alio tempore,
Lepidi iuuenis, deinde Varronis Murenæ, & Fannij Cepionis. Mox M. Gena
ti, exin Plantij Rufi, Lucijq; Pauli progeneri sui, ac præter has L. Audasius fal
sariū tabularū rei, ac neq; atate, neq; corpore integri, Themasi Epicadi ex gen
c 3 te Parthica

Progener, ge
neri pater.

te Parthica Hybridæ, ad extremū Telephi mulieris serui nomēculatoris. Nam ne ultimæ quidē fortis hominū conspiratione, & periculo caruit. Andasius atq; Epicadus Iuliam filiā, & Agrippam nepotem ex insulis, quibus cōtinebant, rapere: ad extremū, Telephus, quasi debita sibi fato dominatione, & ipsum, & fenatum aggredi destinauerāt. Quinetiā quondā iuxta cubiculū eius lixa quidā ex Illyrico exercitu ianitoribus deceptis noctu deprehensus est, cultro uenatorio cinctus, impone mentis an simulata dementia incertum. Nihil enim exprimi quæstione potuit.

EXterna bella duo omnino per se gessit. Dalmaticum adolescens adhuc, & Antonio deuictō, Cantabricū: Dalmaco etiā uulnera excepit, una acie de xtrū genu lapide ictus, altera autē & crus, & utrūq; brachiū ruina pontis confauciat. Reliqua per legatos administravit: ut tamen quibusdā Pannonicis, atq; Germanicis, aut interueniret, aut nō longe abesset: Rauennam, uel Mediolanū, uel Aquileiam usq; ab urbe progrediens.

Domuit autē partim ductu, partim auspicijs suis Cantabriam, Aquitaniā, Pannoniā, Dalmatiam, cū Illyrico omni, item Rhetiam, & Vindelicos, ac Salassos, gentes alpinas coercuit, & Dacorum incursiones, tribus eorū ducibus cū magna copiā caesis, Germanosq; ultra Albim fluuiū summouit: ex quibus Sueuos, & Sicambros dedentes se, traduxit in Galliā: atq; in proximis Rheno agris collocauit. Alias itē nationes male quietas, ad obsequiū rededit. Nec ulli genti sine iustis, & necessarijs causis bellū intulit. Tantūq; abfuit à cupiditate quoquo modo imperiū, uel bellicā gloriā augendi, & quorūdam Barbarorū principes in æde Martis ultoris iurare coegerit, mansuros se in fide, ac pace, quā peterent, à quibusdam uero nouū genus obsidum scēminas exigere tentauerit: quod negligere mariū pignora sentiebat: & tamen potestatem semp omnibus fecit, quoties uellent obsides, recipiendi. Neq; aut crebrius, aut perfidiosius rebelantes grauiore unq; multatus est pœna, q̄ ut captiuos sub lege uenundaret: ne in uicina regione seruirent, nēue intra tricesimū annū liberarentur. Qua uirtutis, moderationisq; fama, Indos etiā, ac Scythas, auditu modo cognitos pellexit ad amicitiam suā, populiq; Ro. ultro per legatos petendam. Parthi quoq; & Armenij uindicanti facile cesserunt, & signa militaria, quæ M. Crasso, & M. Antonio ademerant: reposcenti reddiderūt, obsidesq; insup obtulerūt, deniq; pluribus quondā de regno cōcertantibus, nō nisi ab ipso electū cōprobauerūt.

Cū magna copia, p̄ magna multitudine.

Perfidiose.

Multatus ē pœna, p̄ punit.

Quōdam, pro quodā tempore.

Ianum Quirinum semel, atq; iterū à condita urbe ante memoriam suā clausum in multo breuiore temporis spacio terra, mariq; pace parta, tertio clausit. Bis ouans ingressus est urbem post phlippense, & rursus post siculū bellum. Curules triumphos treis egit, Dalmaticum, Actiacum, Alexandrinum, continuo triduo.

Omnes graues ignominias, cladesq; duas omnino, nec alibi q̄ in Germania accepit, Lolianā & Varianam. Sed Lolianam maioris infamiæ q̄ detrimenti, Varianam penē exitiabilem tribus legionibus, cū duce, legatisq; & auxilijs omnibus caesis. Hac nūciata, excubias per urbem indixit nequis tumultus existeret:

Exitibilis clades, pro internecina.

existeret: & præsidibus prouinciãrũ propagauit imperiũ, ut & à peritis & assuetis socij contineretur, Vouit & magnos ludos Ioui OPT. MAX. si Remp. in meliore statum uertisset: quod factũ Cymbrico, Marficcq; bello erat. Adeo tñãq; consternatum ferunt: ut per cõtinuos menses barba, capillóq; summissó, caput interdum foribus illideret, uociferãs: Quintili Vare, legiones redde: diemq; claudis quotannis mcestum habuerit, ac lugubrem.

Als' commo
nerentur.
Als' deniq;

24 **I**N re militari & cõmutauit multa, & instituit: atq; etiam ad antiquũ morem nõnnulla reuocauit: disciplinã seuerissime rexit, ne legatorum quidem cuiq; nisi grauate, hyberniscq; demũ mensibus permisit uxorem interuifere. Equitem Ro. quod duobus filijs adolescentibus, causa detrectandi sacramenti pollices amputasset, ipsum bonãq; subiecit hasta, quem tamẽ quod imminere emptio ni Publicanos uidebat, liberto suo addixit, ut relegatũ in agros pro libero esse sineret. Decimã legionem cõtumacius parentem cum ignominia totã diuisit. Item alias immodeste missionẽ postulantes, citra commoda emeritorũ præmiorũ exautorauit: cohortes, siquã cessissent loco, decimatas ordeo pauit. Centuriones statione deferta itidem, ut manipulares capitali animaduersione punijt: pro cætero delictorum genere uarijs ignominijs affecit, ut stare per totum diem iuberet ante prætorium, interdum tunicatos, discinctosq; nõnunq; cum decempedis, uel etiam cespitem portantes.

25 **N**Eq; post bella ciuilia aut in concione, aut per edictum ullos militum commilitones appellabat, sed milites: ac ne à filijs quidẽ, aut priuignis suis imperio præditis aliter appellari passus est, ambitiosius id existimãs, q; aut ratio militaris, aut temporũ quies, aut sua, domusq; suã maiestas postularet. Liberti nõ milite præterq; Romã incendiorũ causa, & si tumultus in grauiore annona metueretur, bis usus est, semel ad præsidium coloniarũ Illyricum contingentiũ. Iterũ ad tutelã ripã Rheni fluminis, eosq; seruos adhuc uiris, foeminisq; pecuniosioribus indictos, ac sine mora manumissos, sub priore uexillo habuit: neq; aut commixtos cum ingenuis, aut eodem modo armatos. Dona militaria aliquanto facilius phaleras, & torques quicquid auro, argentóq; constaret, q; uallares, ac murales coronas, quã honore præcellerent, dabat, has q; parcissime, & sine ambitione, ac sæpe etiam caligatis tribuit. M. Agrippã in Cilicia post naualem uictoriã ceruleo uexillo donauit. Solos triũphales, quanq; & socios expeditionũ, & participes uictoriarum suarum nunq; donis impertiendos putauit: quod ipsi quoq; ius habuissent tribuendi ea, quibus uellent. Nil autẽ minus in imperfecto duce, q; festinationem, temeritatemq; conuenire arbitrabatur. Crebro itaq; illa iactabat.

Als' Sicilia

Ἐπειδὴ βραδέως, ἀσφαλῆς γὰρ ἐστὶ ἀμείνων ἢ θρασυῖς στρατιλάτης.

Et sat celeriter fieri quicquid fiat satis bene. Prælium quidem aut bellum suscipiendum omnino negabat, nisi cum maior emolumentis spes, quã damni metus ostenderetur. Nam minima commoda non minimo sectantes discrimine, similes aiebat esse, aureo hamo piscantibus, cuius abrupti damnus nulla captura pensari posset.

Versus est
trochaic⁹ te-
trameter, nisi
quod ἔσται
τιλάτης ad
didit de suo.

c 4. Magistratus

Magistratus, atq; honores & ante tempus, & quosdam noui generis, per-
petuosq; cepit. Consulatum uigesimo ætatis anno inuasit, ad motis hosti-
liter ad urbem legionibus, missisq; qui sibi nomine exercitus deposcerent. Cum
quidem cunctate senatu, Cornelius Centurio princeps legationis, reiecto sagu-
lo ostendens gladij capulum, non dubitasset in curia dicere, hic faciet, si uos nõ
feceritis. Secundũ consulatum post IX annos, tertiu anno interiecto gessit, se-
quentes usq; ad undecimũ continuauit. Multisq; mox, cum deferrentur, recusa-
tis, duodecimũ magno, id est septedecim annoru interuallo, & rursus tertiu deci-
mum biennio post, ulro petijt, ut C. & Lucium filios, amplissimo præditos ma-
gistratu, suo queq; tirocinio deduceret in forum. Quinq; medios consulatus à
sexto ad undecimũ annuos gessit, Cæteros autẽ sex, aut nouẽ, aut sex, aut qua-
tuor, aut tribus mensibus, secundũ uero paucissimis horis. Nam die Calendarũ
Ianuarij, cum mane pro æde Capitolini Iouis paululum curuli sella præsedisset
honorẽ, abiit, suffecto alio in locum suũ. Nec omnes Romæ, sed quartũ consu-
latum in Asia, quintum in insula Samo, octauum & nonum Tarracone inijt.

Alb' consulẽ.

Triumuiratum Reip. constituendæ per X annos administrauit: in quo resti-
tit quidem aliquãdiu collegis, ne qua fieret proscription, sed inceptã utroq; 27
acerbius exercuit. Nanq; illis in multorum sæpe personam, per gratiã & preces
exorabilibus, solus magnopere contendit, ne cui parceretur: proscripsitq; etiam
C. Toraniũ tutorem suum, eundemq; collegam patris sui Octauij in ædilitate.
Iunius Saturninus hoc amplius tradit: cũ peracta proscriptione, M. Lepidus in
senatu excusasset præterita, & spem clemetiæ in posterum fecisset: quoniã satis
pœnarũ exactũ esset, hunc ediuerso professum, ita modum se proscribendi sta-
tuisse, ut omnia sibi reliquerit libera: in cuius tamẽ pertinaciæ pœnitentiã, T. Iu-
niũ Philopemenẽ, quod patronũ suum proscriptũ calasse olim diceretur, eque-
stri dignitate decorauit. In eadẽ hac potestate multiplici flagrauit inuidia: nam
& Pinariũ equitẽ Ro. cũ concionante se admissa turba paganorũ apud milites
subscribere quædã animaduertisset, curiosum ac speculatore ratur, coram cõso-
di imperauit. Et Tediũ Afrum COS. designatũ, quia factum quoddã suũ mali-
gno sermone carpisset: tãtis perterritis minis, ut is se præcipitauerit. Et Quintũ
Galliũ Prat. in officio salutationis, tabellas duplices ueste tectas tenentẽ, suspi-
catus gladiũ oculere, ne quicq; statim, ne aliud inueniret, ausus inquirere, pau-
lo post per centuriones, & milites raptũ è tribunali, seruilem in modũ torsit: ac
fatentẽ nihil, iussit occidi, prius oculis ei⁹ sua manu effossis, quẽ tamẽ scribit col-
loquio petito insidiatũ sibi, cõiectumq; à se in custodiã, deinde urbe interdita
dimissum naufragio, uel latronũ insidijs periisse. Tribunitiã potestatem perpe-
tuam recepit: in qua semel atq; iterũ per singula lustra collegam sibi cooptrauit.
Recepit & morũ, legumq; regimen æque perpetuũ, quo iure q̄q; sine censura
honore, censum tamẽ populi ter egit: primũ ac tertiu cum collega, mediũ solus. 28
DE reddenda Repub. bis cogitauit: primo post oppressum statim An-
tonium, memor obiectum ab eo sibi sapius, quasi per ipsum staret, ne
redderetur, Ac rursus tædio diuturnæ ualitudinis, cum etiam magistratibus,
ac senatu

Alb' honora-
uit.

Alb' conter-
ruit.

ac senatu domum accitis, ratiocinarium imperij tradidit. Sed reputans & se priuatum non sine periculo fore, & illam plurimum arbitrio temere committi, in retinenda perseverauit, dubium euentu meliore an uoluntate, quā uoluntate, cum praesidens identidem praese ferret, quodā etiā edicto his uerbis testatus est: Ita mihi saluam, ac sospitem Remp. sistere in sua sede liceat: atque eius rei fructum percipere, quem peto, ut optimi status autor dicar, & moriens, ut feram mecum spem, mansura in uestigio suo fundamēta R. P. quae iecero: fecitque ipse se copotē uoti, nisi omni modo, ne quem noui status poeniteret. Urbem namque pro maiestate imperij ornatam, & inundationibus, incēdijsque obnoxia, excoluit adeo, ut iure sit gloriatus, marmoream se relinquere, quam lateritiam accepisset. Tutam uero, quantū prouideri humana ratione potuit, etiā in posterū praestitit.

Quā uoluntate, cū mox praecesserit uoluntate, quā i Ruffino reprehēdit Hieronymus.

29 **P**ublica opera plurima extruxit, ex quibus uel praecipua, forū cum aede Martis Vltoris, templum Apollinis in palatio, aedem Tonantis Iouis in Capitolio. Fori extruendi causa fuit hominū, & iudiciorum multitudo, quae uidebatur, non sufficientibus duobus, etiam tertio indigere. Itaque festinatius, nec dum perfecta Martis aede publicatum est, cautumque ut separatim in eo publica iudicia, & sortiones iudicum fierent. Aedem Marti bello Philippensi pro ultione paterna suscepto, uouerat. Sanxit ergo, ut de bellis, triumphisque hic cōsuleretur senatus, prouincias cum imperio petitori, hinc deducerentur, quicque uictores reddissent, huc insignia triumphorum inferrent. Templum Apollinis in ea parte palatinae domus excitauit, quā fulmine ictam desiderari à Deo aruspices pronunciarent. Addita porticus cum Bibliotheca latina, graecaque: quo loco iam senior saepe etiā senatū habuit, decuriasque iudicum recognouit. Tonanti Ioui aedem cōsecrauit liberatus periculo, cū expeditioe Cantabrica, per nocturnū iter lectica eius fulgur perstrinxisset, seruūque praelucētem exanimasset. Quaedam etiā opera sub nomine alieno, nepotū scilicet, & uxoris, sororisque fecit, ut porticū, basilicamque Lucij, & Caij. Item porticus Liuiā, & Octauiā, theatrumque Marcelli. Sed & ceteros principes uiros saepe hortatus est, ut per facultate quisque monumentis uel nouis, uel relictis, & exultis urbē adornarent: multaque à multis extructa sunt, sicut à Martio Philippo aedes Herculis & Musarū, à Lucio Cornificio aedes Dianae, ab Asinio Pollione atrium Libertatis, à Munatio Plāco aedes Saturni, à Cor. Balbo theatrum, à Statilio Tauro amphitheatrum, à M. uero Agrippa complura, & egregia.

Asi festinatius.

Asi sortiones.

Asi praestrixisset

Praelucere dicitur, quod praecedit cū lumine.

30 **S**patium urbis in regiones, uicosque diuisit: instituitque ut illas annui magistratus sortito tuerentur, hos magistri ex plebe cuiusque uicinia electi. Aduersus incendia excubias nocturnas, uigilesque commentus est, ad coercendas inundationes, alueū Tyberis laxauit, ac repurgauit, completū olim ruderibus, & aedificiorum prolapsionibus coarctatū. Quo autē facilius undique urbs adiretur, desumpta sibi flaminia uia, Arminotenus munienda, reliquas triumphalibus uiris ex manubiali pecunia sternendas distribuit. Aedes sacras uetustate collapsas, aut incendio absumptas refecit: easque, & ceteras opulētissimis donis adornauit, utpote qui in cellam Capitolini Iouis XVI milia pondo auri, gemasque, ac margaritas quingentias HS una donatione contulerit.

Manubialis pecunia.

Postque

Sustinuerat,
p uoluerat,
ut ante.

Postq̄ uero pontificatum maximū, quē nuncq̄ uiuo Lepido auferre susti-
nuerat: mortuo demum suscepit, quicquid fatidicorum librorum Græci, la-
tiniq̄ generis, nullis uel parū idoneis autoribus, uulgo ferebat, supra duo mil-
lia contracta undiq̄ cremauit: ac solos retinuit sibyllinos, hos quoq̄ delectu ha-
bito, condiditq̄ duobus forulis auratis sub palatini Apollinis basi. Annū à di-
uo Julio ordinatum, sed postea negligentia cōturbatum, atq̄ confusum, rursus
ad pristinā rationem redegit, in cuius ordinationem sextilem mensem è suo co-
gnomine nūcupauit, magis q̄ Septembrē, quo erat natus, quia hoc sibi & pri-
mus consulatus, & insignes uictoriæ obtigissent, Sacerdotum, & numerum &
dignitatem, sed & cōmoda auxit, præcipue Vestalium uirginum, cumq̄ inde-
mortuæ locum aliam capi oporteret, ambirentq̄ multi, ne filias in sortē darent:
adiurauit, si cuiusq̄ neptium suarū competeret ætas, oblatorum se fuisse eam.
Nōnulla etiam ex antiquis cerimonijs paulatim abolita restituit, ut Salutis au-
gurium, Diale flaminii, sacrum lupercale, ludos sæculares, & compitalitios, Lu-
percalibus uetuit currere imberbes. Item sæcularibus ludis iuuenes utriusq̄
sexus prohibuit ullum nocturnū spectaculum frequentare, nisi cum aliquo ma-
iore natu propinquorū. Compitales lares ornare bis anno instituit uernis flo-
ribus, & æstiuis. Proximum à Dijs immortalibus honorem memoriæ ducum
præstitit, qui imperium Populi Ro. ex minimo maximū reddidissent. Itaq̄ &
opera cuiusq̄ manentibus titulis restituit, & statuas omniū triumphali effigie
in utraq̄ fori sui porticu dedicauit. Professus est edicto cōmentum id se, ut illo-
rum uelut exemplar, & ipse dum uiueret, & insequentiu ætatū principes exige-
rentur à ciuibus. Pompeij quoq̄ statuam cōtra theatri eius regiam, marmoreo
Iano supposuit, translata è curia, in qua C. Cæsar fuerat occisus.

Grassatores,
qui grassan-
tur ferro.
Nullius non
facinoris, p
cuiusuis faci-
noris.

Abst excussit

Abst amplia-
tos.
Actui rerū,
pro agendis
rebus.

PLeraq̄ pessimi exempli correxit, quæ in perniciem publicam, aut ex cōsue-
tudine, licentiæq̄ bellorum ciuiliū durauerāt, aut per pacem etiam extite-
rant. Nā & grassatorū plurimi palam se ferebāt succincti ferro quasi tuendi sui
causa, & rapti p agros uiatores sine discrimine liberiq̄, seruiq̄ ergastulis pos-
sessorū supprimebātur. Et plurimæ factiones titulo collegij noui, ad nullius nō
facinoris societatem coibant. Igitur grassatores dispositis per opportuna loca,
stationibus inhibuit, ergastula recognouit. Collegia præter antiqua, & legitima
dissoluit: tabulas ueterum ærarij debitorum, uel præcipuam calumniandi mate-
riam exussit: loca in urbe publica iuris ambigui possessoribus adiudicauit: diu-
turnorum reorum, & ex quorū sordibus nihil aliud q̄ uoluptas inimicis qua-
reretur, nomina aboleuit conditione proposita: ut si quem quis repetere uellet,
par periculum pœnæ subiret. Ne quod autem maleficium, negociū uel impu-
nitate, uel mora elaberetur XXX amplius dies, qui honorarijs ludis occupātur,
actui rerum accommodauit. Ad tres iudicum decurias, quartā addixit ex infe-
riore censu, quæ ducenariorū uocaretur, iudicareq̄ de leuioribus summis. Iudi-
ces à tricesimo ætatis anno allegit, id est quinquēnio maturi q̄ solebāt. At ple-
risq̄ iudicandi munus detrectantibus uix cōcessit, ut singulis decurijs per uices
annua uacatio esset: & ut solita ægi Nouēbri, ac Decēbri mense res omitterent.

Ipse ius

33 **I**psius dixit assidue, & in noctem nonnunquam, si parum corpore ualeret, lectica pro tribunali collocata, uel etiam domi cubans. Dixit autem ius non diligentia modo summa, sed & lenitate, siquidem manifesti paricidij reum, ne culeo in fueretur, quod non nisi confessi afficiebantur hac poena: ita fertur interrogasse, certe patrem tuum non occidisti? Et cum de falso testamento ageretur, omnesque signatores lege cornelia tenerentur: non tantum duas tabellas damnatoriã, & absolutoriã simul cognoscẽtibus dedit: sed tertiã quoque, qua ignosceretur ijs, quos fraude ad signandum, uel errore inductos constitisset. Appellationes quotãnis urbanorum quidẽ litigatorum pratori delegauit urbano: at prouincialium consularibus uiris, quos singulos cuiusque prouinciã negocijs prapouisset.

Abst parente
Abst senatores.

34 **L**eges retractauit, & quasdam ex integro sanxit: ut sumptuariã, & de adulterijs, & de pudicitia, de ambitu, de maritãdis ordinibus. Hanc cum aliquanto tempore ceteras seuerius emendasset: prae tumultu recusantium perferre non potuit, nisi adempta demum, lenitate parte poenarum, & uacatione triennij data, auctisque praemijs. Sic quoque abolitione eius publico spectaculo pertinaciter postulate equite, accitos Germanici liberos, receptosque partim ad se, partim in patris gremium ostentauit: manu, uultuque significans, ne grauarentur imitari iuuenis exemplum. Cumque etiam immaturitate sponfarum, & matrimoniorum crebra mutatione uim legis eludi sentiret: tempus sponfas habendi coarctauit, diuortijs modum imposuit.

Perferre legẽ
nõ potuit, p
ad finẽ, siue
ad plenũ fer
re, cum cel
pisset.

35 **S**enatorum affluentem numerum deformi, & incondita turba (erant enim super mille, & quidam indignissimi. & post necem Caesaris per gratiam, & praemium alleciti, quos abortiuos uulgi uocabat) ad modum pristinum, & splendorem redegit, duabus lectionibus. Prima ipsorum arbitratu, quo uir uirum legit. Secunda suo, & Agrippae: quo tempore aestimatur lorica sub ueste munitus, ferrocque cinctus praesedis, decem ualentissimis senatorij ordinis amicis sella suam circumstantibus. Cordus Cremurius scribit, ne admissum quidem tunc quenquam senatorum, nisi solum, & praetentato sinu. Quosdam ad excusandi se uerecundiam compulit: seruauitque etiam excusantibus insigne uestis, & spectandi in orchestra, epulandique publice ius. Quo autem lecti, probatique & religiosius, & minore molestia senatoria munera fungeretur: sanxit, ut prius, quam consideret quisquam, thure, ac mero supplicaret apud aram eius Dei, in cuius templo coiretur: & ne plus, quam bis in mense legitimus senatus ageretur, Cal. scilicet & Id. neue Septembri, Octobriue mense ullos adesse alios necesse esset, quam sorte ductos, per quorum numerum decreta confici possent, sibi quoque instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de negocijs ad frequentem senatum referendis ante tractaret. Sententias de maiore negocio non more, nec ordine, sed prout libuisset prerogabat: ut perinde quisque animum intenderet, ac si censendum magis, quam assentiendum esset.

Sup siue su/
prap plusq

Abstori
nos.

Abortiui, q
aboru nati
sunt.

Valentissimi,
robustissimi

Fugimune/
ra senatoria,
pungi mu
neribus.
Bis in mense,
p, bis singu
lis mensibus.

Abst atq.

36 **A**utor & aliarum rerum fuit, in quibus ne acta senatus publicarentur: ne magistratus deposito honore, statim in prouincias mitterentur: ut Proconsulibus ad mulos, & tabernacula, quae publice locari solebant, certa pecunia constitueretur, ut cura ararum a quaestoribus urbanis ad pratorios, pratoresue transferretur: ut centuiriã

centūuiralem hastā, quā quaestura functi cōsueuerant cogere, decēuiri cogerēt.

Quōq; plures partem administrandæ Reip. caperent, noua officia excogi- 37
tauit. Curam operum publicorū, uiarum, & aquarū aluei Tyberis, frumē-
ti populo diuidendi, præfecturam urbis, triumuiratum legendi senatus, & alte-
rum recognoscendi turmas equitum, quotiescunq; opus esset. CENS. creati desi-
tos longo interuallo creauit, numerum prætorum auxit. Exegit etiā ut quoties
consulatus sibi daretur, binos pro singulis collegas haberet: nec obtinuit, recla-
mantibus cunctis, satis maiestatem eius imminui, quod honorem cum non so-
lus, sed cum altero gereret.

Nec parior in bellica uirtute honoranda i super XXX ducibus iustos trium 38
phos, & aliquanto pluribus triumphalia ornamenta decernenda curauit. Absiū
pra.
liberis senatorum, quo celerius Reip. assuescerent, protinus uirilem togam, latū
dauum inducere, & curiæ interesse permisit: militia m̄q; auspicantibus, nō tribu-
natum modo legionū, sed & præfecturas alarū dedit. At nequis expers castro-
rum esset, binos plerūq; latidauios præposuit singulis alis. Equitum turmas fre-
quenter recognouit, post longam intercapedinē reducto more transuectionis: 39
sed neq; detrahi quenq; in transuehendo ab accusatore passus est, quod fieri so-
lebat. Et senio uel aliqua corporis labe insignibus permisit, præmissio in ordine
equo, ad respondendum quoties citaretur, pedibus uenire: mox reddendi equi
gratiam fecit eis, qui maiores annorum quinq; & XXX retinere eum nollent.

Impetratisq; à SEN. X adiutoribus unumqueq; equitum rationem uitæ red- 39
dere coegit: atq; ex improbatis, alios pœna: alios ignominia notauit, plures
admonitione, sed uaria. Leuissimum genus admonitionis fuit traditio coram
pugillarum, quos taciti, & ibidem statim legerent. Notauitq; aliquos, quod pe-
cunias leuioribus usuris, grauiore mutuati scenore, collocassent.

Comitijis tribunitijs si deessent candidati, senatores ex equitibus Ro. crea- 40
uit, ita ut potestate transacta, in utro uellent ordine, manerent. Cum au-
tem pleriq; equitum, attrito bellis ciuilibus patrimonio, spectare ludos è XIII
non auderent metu pœna: theatralis: pronunciauit nō teneri ea, quibus ipsis pa-
rentibusæ equester census unq; fuisset. Populi Romani censum uicatim egit.
Ac ne plebs frumentationum causa frequentius à negocijs auocaretur, ter in an-
num quaternū mensium tesseræ dare destinauit: sed desyderanti cōsuetudi-
nem ueterem concessit rursus, ut sui cuiusq; mensis acciperet. Comitiorū quoq;
pristinum ius reduxit, ac multiplici pœna coercito ambitu Fabianis, & Scapen-
sibus tribulibus suis die comitorum, ne quid à quoq; candidato desyderarent,
singula millia nummū à se diuidebat. Magni præterea existimans syncerū,
atq; ab omni colluione peregrini, ac seruilis sanguinis incorruptū seruare po-
pulum, & ciuitatem Romanam parcissime dedit, & manumittendi modum ter-
minauit. Tiberio pro cliente græco petenti rescripsit, non aliter se daturum. q̄ si
præsens sibi persuasisset, q̄ iustas petendi causas haberet. Et Liuiæ pro quodā
tributarario Gallo roganti, ciuitatem negauit: immunitatem obtulit, affirmās se
facilius passurum filco detrahi aliquid, q̄ ciuitatis Romanæ uulgari honorem.
Seruos

Recognosce-
re turmas, p
recensere.

Sup siue fu-
pra, p plūq̄

Laticlauij, la-
to clauo infi-
gnes.
Intercapedo,
pro inter-
uallo.

Gratiā fecit
reddendi
equi.

Absi tradito
corā pugilla-
ri, quo

38
Absiū
pra.

Reco-
gnouit
turmas.

39
Absi ad-
iuratori-
bus.

40

Seruos nō contentus multis difficultatibus, à libertate iusta remouisse, cū & de numero, & de cōditione, ac differētia eorū, qui manumitterent, curiose cauisset: hoc quoq; adiecit, ne uinctus unq̄, tortusue quis ullo libertatis genere ciuitatē adipisceretur. Etiam habitū, uestitumq; pristinū reducere studuit. Ac uisa quōdam pro concione pullatorum turba indignabundus, & damitans, en ait

Romanos rerum dominos, gentemq; togatam.

Negocium AEDIL, dedit, ne quem posthac paterentur in foro, circōue, nisi positis lacernis togatum consistere.

41 **L**iberalitatem omnibus ordinibus per occasiones frequēter exhibuit. Nam & inuecta urbi Alexandrino triumpho regia gaza, tantam copiam nūmaria rei effecit, ut scēnōre deminuto, plurimum agrorum precijs accesserit. Et postea quoties ex damnatorum bonis pecunia superflueret, usum eius gratuitum ijs, qui cauere in duplum possent, ad certum tempus indulsit. Senatorum censum ampliavit: ac pro octingentorum millium summa duodecies HS taxauit, suppleuitq; non habentibus. Congiaria populo frequenter dedit, sed diuersa ferē summa, modo quadringenos, modo tricenos, nōnunq; duccenos, quinquagenosq; nūmos, ac ne minores quidē pueros praterijt: q̄uis non nisi ab undecimo ætatis anno accipere consueissent. Frumentū quoq; in annonæ difficultatibus sæpe leuissimo, interdum nullo precio uiritim admensus est, tesserasq; nūmarias duplicauit.

Admensus est, p dedit.

42 **S**ed ut salubrem magis, q̄ ambitiosum principem scires, querentē de inopia & caritate uini populū, seuerissima coercuit uoce, satis prouisum à genero suo Agrippa, perductis pluribus aquis, ne homines sitirent. Eidem populo promissum quidem congiarium reposcenti, bonæ fidei se esse respondit. Non promissum autem flagitanti, turpitudinem, & impudentiam edicto exprobrauit: affirmauitq; non daturum se, q̄uis dare destinarat. Nec minore grauitate atq; cōstantia, cum proposito congiario multos manumissos, insertosq; ciuiū numero cōperisset: negauit accepturos quibus promissum non esset. Cæterisq; minus q̄ promiserat, dedit, ut destinata summa sufficeret. Magna uero quondam sterilitate, ac difficili remedio, cum uenalicias, & lanistarum familias, peregrinosq; omnes, exceptis medicis, & præceptoribus, partemq; seruitiorū urbe expulisset, ut tandem annona conualuit, impetum se cepisse scribit, frumentationes publicas in perpetuū abolendi, quod earū fiducia cultura agrorū cessaret: neq; tamen perseuerasse, quia certum haberet posse per ambitionē quandoq; restitui. Atq; ita post hanc rem temperauit, ut non minorem aratorum, ac ne

Aratorum, ac ne

43 **S**pectaculorū, & assiduitate, & uarietate, atq; magnificētia omnes antecessit, fecisse ludos se ait suo nomine quater, pro alijs magistratibus, qui aut abessent, aut non sufficerent, ter & uicies. Fecitq; nōnunq; uicatim, ac pluribus scenis per omniū linguarum histriones, non in foro modo, nec in amphitheatro, sed in circo, & in septis, & aliquando nihil præter uenationem adidit. Athletas extructis in campo Martio sedilibus ligneis, item nauale præliū circa Tyberim

Athletas

d cauato

cauato solo, in quo nunc Cæsarium nemo est. Quibus diebus custodes in urbe disposuit, ne raritate remanentiū grassatoribus obnoxia esset. In circo aurigas, cursoresq; & confectores ferarum, & nonnunq; ex nobilissima iuuentute produxit. Sed & Troia ludum adidit frequentissime magnorū, minorū nūc puerorum delectu: prisci, decoriq; moris existimans clara stirpis indolem sic notescere. In hoc ludico C. Nonium Asprenatem lapsu debilitatū, aureo torque donauit: passusq; est ipsum, posterosq; Torquati ferre cognomen. Mox finem fecit talia adēdi Asinio Pollione oratore grauius, inuidiosq; in curia questo Assernini nepotis sui casum, qui & ipse crus effregerat. Ad scenicas quoq; & gladiatorias operas, & equitibus Romanis aliquādo usus est: uerū prius, q̄ SENAT. C. interdiceretur: postea nihil sanè præterq; adolescentulū Lucium honeste natum exhibuit, tantum ut ostenderet, quod erat bipedali minor librarum XVII ac uocis immensa. Quodam aut muneris die, Parthorum obsides tunc primū *Abst̄ supra.* missos per arenā mediā ad spectaculum induxit: [†] superq; se subsellio secundo collocauit. Solebat etiam citra spectaculorū dies, si quando quid inusitatum, dignūq; cognitu aduectum esset, id extra ordinē quolibet loco publicare: ut Rhinocerotē apud septa, Tigrim in scena, Anguem L cubitorum pro comitio. Accidit uotiuīs Circensibus, ut correptus ualitudine, lectica cubās, thesas deduceret. Rursus commissione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat: euenit ut laxatis sella curulis compagibus caderet supinus. Nepotū quoq; suorum munere, cum cōsternatum ruinae metu populum retinere, & cōfirmare nullo modo posset: transiit e loco suo, atq; in ea parte confedit, quæ suspecta maxime erat. Spectandi confusissimum, ac solutissimum morem correxuit, ordinauitq;: motus iniuria senatoris, quem Puteolis per celeberrimos ludos confessu frequenti nemo receperat.

FActo igitur decreto patrum, ut quoties quid spectandi usq; publice adere *44* tur, primus subselliorum ordo uacaret senatoribus: Romæ legatos liberarum, sociarūq; gentium uetuit in orchestra consistere: cum quosdam etiam libertini generis mitti deprehendisset. Militem secreuit à populo. Maritis e plebe proprios ordines assignauit, prætextatis cuneum suum, & proximum pædagogis. Sāxitq; ne quis pullatorū mediā cauea federet. Feceminis ne gladiatores quidē, quos p̄miscue spectari solenne olim erat, nisi ex superiore loco spectare concessit. Solis uirginibus Vestalibus locum in theatro separatim, & cōtra prætoris tribunal dedit. Athletarū uero spectaculo muliebrem sexum omnē adeo summouit: ut pōtificalibus ludis pugilum par postulatum, distulerit in sequentis diei matutinū tempus: edixeritq; mulieres ante horam quintam uenire in theatrum non placere.

IPse Circenses ex amicorū ferē, libertorūq; coenaculis spectabat, interdum *45* e puluinari. Et quidem cum cōiuge, ac liberis sedens, spectaculo plurimas horas, aliquando totos dies aderat: petita uenia, cōmendatisq; qui suam uicē præsidendo fungerētur. Verum quoties adesset, nihil præterea agebat, seu uitandi rumoris causa, quo patrem Cæsare uulgo reprehensum cōmemorabat: quod *inter*

Torques aureus, genere masculino.

Solēne, pro solitum. Cōtra tribunal, p̄ regione tribunalis.

Abst̄ per plurimas. Abst̄ p̄ totos.

inter spectandū epistolis, libellisq; legendis, ac rescribendis uacaret: seu studio ^{Als faut.} spectandi, ac uoluptate, qua teneri se neq; dissimulauit unq;, & saepe ingenue professus est. Itaq; corollaria, & praemia alienis quoq; muneribus, ac ludis, & crebra, & grandia de suo offerebat. Nulliq; graeco certamini interfuit, quo non pro merito certantium quēq; honorauerit. Spectauit autem studiosissime pugiles, & maxime latinos, nō legitimos, atq; ordinarios modo, quos etiam committere cum Graecis solebat: sed & cateruarios oppidanos inter angustias uicorum pugnantem temere, ac sine arte. Vniuersum deniq; genus operas aliquas publico spectaculo praebentium, etiam cura sua dignatus est. Athletis & conferuauit priuilegia, & ampliauit. Gladiatores sine missione adi. phibuit: Coercionem in histriones, magistratibus in omni tempore, & longo, lege uetere permiffam ademit, praeterq; ludos, & scenam: nec tamen eo minus aut xysticorū certationes, aut gladiatorum pugnas seuerissime semper exegit. Nam histrionum licentiam adeo compescuit: ut Stephanionē ^{als togatarū} togatarium, cū in puerilem habitū circūtonsam, matronam ministrasse compererat, per trina theatra uirgis caesum relegauerit: Hylam pantomimū querente praetore in atrio domus suae nemine excluso, flagellis uerberauerit: Et Pyladē urbe, atq; Italia summouerit: quod spectatorem, a quo exhibebatur, demonstrasset digito, conspicuumq; fecisset.

46 **A**D hunc modum urbe, urbanisq; rebus administratis, Italiā duo de xxx coloniarum numero deductarum, ab se frequentauit: operibusq;, ac uectigalibus publicis plurifariā instruxit: etiā iure, ac dignatione urbi quodāmodo pro parte aliqua adaequauit, excogitato genere suffragiorū, quae de magistratibus urbicis decuriones colonici, in sua quisq; colonia ferrent: & sub diem comitorum obsignata Romā mitterent: ac necubi aut honestorum deficeret copia, aut multitudinis soboles equestrem militiam petentis, etiam ex commendatione publica cuiusq; oppidi ordinabat. At ijs, qui è plebe regiones sibi reuifenti, filios, filiasue approbarent: singula nūmorum millia per singulos diuidebat.

Plurifariā, p multis modis. Colonici decuriones, q coloniarum sunt.

47 **P**rouincias ualidiores, & quas annuis magistratuū imperijs regi nec facile, nec tutum erat, ipse suscepit: ceteras proconsulibus sortito permisit, & tamē nonnullas commutauit interdum, atq; ex utroq; genere plerasq; sapius adiit. Urbium quasdam foederatas, sed ad exitium licentia praecipites, libertate priuauit. Alias aut aere alieno laborātes leuauit, aut terramotu subuersas denuo condidit, aut merita erga P. R. allegātes, latinitate, uel ciuitate donauit. Non est (ut opinor) prouincia, excepta duntaxat Africa, & Sardinia, quam non adierit. In has fugato Sexto Pompeio, trajicere ex Sicilia apparantē, continua, & immodicā tempestates inhibuerunt. Nec mox occasio, aut causa trajiciendi fuit.

Latinitas ius Latij, ut ciuitas ius urbis.

Mox, pro deinde.

48 **R**egna, quibus belli iure potitus est, praeter pauca, aut iisdē, quibus ademerat, reddidit, aut alienigenis contribuit. Reges, socios etiā inter semetipfos necessitudinibus mutuis iūxit: prōptissimus affinitatis cuiusq;, atq; amicitiae conciliator & fautor: nec aliter uniuersos, q; mēbra, partesq; imperij curā habuit. Rectorē quoq; solitus apponere aetate paruīs, ac mente lapsis, donec adoluerent, aut resipiscerent: ac plurimorū liberos & educauit simul cū suis, & instituit.

Mente lapsi, mente capti.

d 2 Ex militari.

EX militaribus copijs legiones, & auxilia prouinciatim distribuit. Classem Miseni, & alteram Rauennæ ad tutelam superi, & inferi maris collocauit. Certum numerum partim in urbis, partim in sui custodiam allegit, dimissa Calaguritanorum manu, quam usque ad deuictum Antonium: item Germanorum, quam usque ad cladem Varianam, inter armigeros circa se habuerat. *Armigeri, satellites.* Neq; tamen unq; plures, q; tres cohortes in urbe esse passus est, easq; sine castris: reliquas in hyberna, & æstiuæ circa finitima oppida dimittere assuerat. Quicquid autem ubiq; militum esset, ad certam stipendiorum, præmiorumq; formulam astrinxit: definitis pro gradu cuiusq; & temporibus militiæ, & commodis missionum: ne aut ætate, aut inopia post missionem sollicitari ad res nouas possent. Vtq; perpetuo ac sine difficultate sumptus, ad tuendos eos, prosequendoq; suppeteret: arariū militare cū uectigalibus nouis cōstituit. Et quo celerius, ac sub manū annunciari, cognoscique posset, quid in prouincia quaq; gere retur: iuuenes primo modicis interuallis per militares uias, dehinc uehicularum disposuit: commodius id uisum est, ut qui à loco iisdem perferunt literas, interrogari quoq; siquid res exigant, possint.

IN diplomatibus, libellisque, & epistolis signandis, initio sphynge usus est. *Sub manū, pro præp. 50* Imox imagine magni Alexandri, nouissime sua Dioscoridis manu sculpta, qua signare insecuti quoque principes perseuerauerunt. Ad epistolas omnes horarum quoque momenta, nec diei modo, sed & noctis, quibus data significarentur, addebat.

Clementiæ, ciuilitatisq; eius multa, & magna documenta sunt. Ne enim *51* rem quot, & quos diuersarum partium uenia, & incolumitate donatos, principem etiam in ciuitate locum tenere passus sit: Iunium Nouatum, & Cassium Patavinum è plebe homines, alterum pecunia, alterum leui exilio punire *Alsi. co.* satis habuit: cum ille Agrippæ iuuenis nomine, asperrimam de se epistolam in uulgus ædidisset: hic cōuiuio pleno prodamasset, neque uotum sibi, neque animum deesse confodiendi eum. Quadam uero cognitione, cum Aemilio Eliano Cordubensi inter cætera crimina uel maxime obijceretur, quod male opinari de Cæsare soleret: conuersus ad accusatorem, commotusq; similis: uelim, inquit, hoc mihi probes: faciam, sciat Elianus & me linguam habere: plura enim de eo loquar. Nec quicquam ultra, aut statim, aut postea inquisiuit. Tiberio quoque de eadem re sedulo uolentius apud se per epistolam conquerenti, ita rescripsit. Aetati tuæ, mi Tiberi, noli in hac re indulgere: & nimium indignari, quenquam esse, qui de me male loquatur. Satis est enim si hoc habemus, ne quis nobis male facere possit.

Templa quamuis sciret, etiam Proconsulibus decerni solere: in nulla tamen *52* prouincia, nisi communi suo, Romæq; nomine recepit. Nam in urbe quidem pertinacissime abstinuit hoc honore, atque etiam argenteas statuas olim sibi positas conflauit omnes: ex quibus aureas cortinas Apollini Palatino *Abst. quis.* dedicauit. Dictaturam magna ui offerente populo, genu nixus, deiecta ab humeris toga, nudo pectore, deprecatus est.

Domini

53 **D**omini appellationem, ut maledictum & opprobriū, semper exhorruit. Cum spectante eo ludos, pronunciatum esset à mimo, o dominū æquum & bonum: & uniuersi quasi de ipso dictum exultantes comprobassent: statim manu, uultuq; indecoras adulationes repressit: & in sequenti die grauissime corripuit edicto: dominūq; se posthac appellari, ne à liberis quidem, aut nepotibus suis, uel serio, uel ioco passus est: atque huiusmodi blanditias etiam inter ipsos prohibuit. Non temere urbe, oppidūue ullo egressus, aut quoquam ingressus est, nisi uespere, aut noctu, ne quem officij causa inquietaret. In consulatione pedibus ferè, extra cōsulationem sæpe adoperta sella per publicum incessit. Pro miscuis salutationibus admittebat & plebem: tanta comitate aduentium desideria excipiens, ut quædam ioco corripuerit: quod sic sibi libellum porrigere dubitaret, quasi elephantum stipem. Die senatus nunq̄ patres nisi in curia salutauit, & quidē sedentes, ac nominatim singulos, nullo submonente: & discedes eo modo sedentibus singulis, Vale dicebat. Officia cū multis mutuo exercuit: nec prius dies cuiuscq; solennes frequentare desijt, q̄ grandior iam natu, & in turba quondam sponsaliorum die uexatus. Gallum Terriniū senatorem minus sibi familiarem, sed captum repente oculis, & ob id inedia mori destinantem, præfens consolando reuocauit ad uitam.

Als' abhorruit.

Corripuit, p castigauit.

Inquietare, p molestus esse.

Frequentare dies, Sponsaliorū dies, ut Saturnaliorū.

54 **I**n senatu uerba facienti dictum est, non intellexi: & ab alio, contradicerem tibi, si locum haberem. Interdum ob immodicas altercationes disceptantiū, è curia per iram se proripienti quidam ingesserunt, licere oportere senatoribus, de Rep. loqui. Antistius Labeo senatus lectione, cum III uirum legeret Marcum Lepidum, hostem olim eius, & tūc exulantem legit: interrogatusq; ab eo, an essent alij digniores, suum quenque iudicium habere respondit. Nec ideo libertas, aut contumacia fraudi cuiquam fuit.

55 **E**tiam sparsos de se in curia famosos libellos, nec expauit, & magna cura redarguit. Ac ne requisitis quidem autoribus id modo censuit, cognoscendum posthac de ijs, qui libellos, aut carmina ad infamiam cuiuspiam sub alieno nomine ædant.

Requirere autores, pro exigere, sine polcere.

56 **I**ocis quoque quorundam iuuidiosis, aut petulantibus lacesitus contradixit edicto. Et tamen de inhibenda testamētorum licentia, ne senatus quicq; constitueret, intercessit. Quoties magistratuum comitijs interesset, tribus cum candidatis suis circuibat: supplicabatq; more solēni. Ferebat & ipse suffragium in tribu, ut unus è populo. Testem se in iudicijs & interrogari, & refelli æquissimo animo patiebat. Forum angustius fecit, nō ausus extorquere possessoribus proximas domos. Nunquam filios suos populo commendauit, ut non ad iiceret, si merebuntur: eisdem prætextatis adhuc assurrectum ab uniuersis in theatro, & astantibus plausum grauissime questus est. Amicos ira magnos, & potentes in ciuitate esse uoluit: ut tamen pari iure essent, quo ceteri, legibusq; iudicialijs æque tenerentur. Cum Asprenas Nonius arctius ei iunctus, causam ueneficij accusante Cassio Seuero diceret: consuluit senatum quid officij sui putaret: cunctari enim se: ne si superesset, eriperet legibus reum: sin deesset, destitue

Ut nō adijceret, pro nisi adijceret. Assurrectū est, imperfonaliter.

Superesse, pro adesse, hoc est, patrocinari.

d ; re, ac

re, ac prædamnare amicum existimaretur. Et consentientibus uniuersis, sedit in subsellijs per aliquot horas, uerum tacitus, ac ne laudatione quidem iudiciali data. Affuit & clientibus, sicut scutario cuidam, euocato quondam suo, qui postulabatur iniuriarum. Vnum omnino è reorum numero, ac ne eum quidem nisi precibus eripuit, exorato coram iudicibus accusatore, Caltricium, per quem de coniuratione Murenæ cognouerat.

Pro quibus meritis quantopere dilectus sit, facile est aestimare. Omitto senatus consulta, quæ possunt uideri, uel necessitate expressa, uel uerecundia. Equites Romani natalem eius sponte, atq; consensu biduo semper celebrarunt. Omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex uoto pro salute eius stipem iaciebant. Item Cal. Ianuarijs strenam in Capitolio, etiam absenti, ex qua summa preciosissima Deorum simulachra mercatus, uicatim dedicabat: ut Apollinem sandaliarium, & Iouem tragædum, aliâq; in restitutionem Palatinæ domus incendio absumptæ. Veterani, Decuriæ, tribus, atq; etiam singulatim, è cætero genere hominum libentes, ac pro facultate quisq; pecunias contulerunt, delibante tantummodo eo summarum acruos, neque ex quoquam plus denario auferente. Reuertentem ex prouincia, non solum faustis omnibus, sed & modulatis carminibus prosequabantur. Obseruatum etiam est, ne quoties introiret urbem, supplicium de quoquam sumeretur.

Patris patriæ cognomen uniuersi repentino, maximôq; consensu detulerunt ei. Prima plebs legatione Antium missa: dein quia non recipiebat, in eunti Romæ spectacula frequens, & laureata, mox in curia senatus, neq; decreto, neque acclamatione, sed per Valerium Messallam id mandantibus cunctis: Quod bonum, inquit, faustumq; sit tibi, domuiq; tuæ, Cæsar Auguste: (Sic enim nos perpetuam felicitatem Reip. & lata huic precari existimamus) senatus te consentiens cum Populo Romano, consalutat patriæ patrem. Cui lachrymans respondit Augustus his uerbis: (ipsa enim sicut Messallæ posui) Compos factus uotorum meorum, patres C. quid habeo aliud Deos immortales precari, quàm ut hunc consensum uestrum ad ultimum uitæ finem mihi perferre liceat?

Habeo precari, pro, habeo quod precer,

Medico Antonio Musæ, cuius opera ex ancipiti morbo conualuerat, statuatam, ære collato, iuxta signum Aesculapij statuerunt. Nonnulli patrum familiarum testamento cauerunt, ut ab hæredibus suis prælato uictimæ titulo in Capitolium ducerentur, uotumq; pro se solueretur, quod superstitem Augustum reliquissent. Quædam Italiæ ciuitates diem, quo primum ad se uenisset, initium anni fecerunt. Prouinciæ pleræq; super templa, & aras, ludos quoq; quinquennales penè oppidatim constituerunt.

Reges amici atq; socij, & singuli in suo quisq; regno, Cæsareas urbes condiderunt. Et cuncti simul ædem Iouis Olympici, Athenis antiquitus inchoatam, perficere communi sumptu destinauerunt, genioq; eius dedicare: ac sæpe regnis relictis, non Romæ modo, sed prouincias peragranti, quotidiana officia togati, ac sine regio insigni, more clientium præstiterunt.

Quoniam

61 **Q**Voniam qualis in imperijs, ac magistratibus, regēdāq; per terrarum orbē pace, bellōq; Republica fuerit, exposui: referam nunc interiorem ac familiarem eius uitam: quibusq; moribus, atq; fortuna, domi, & inter suos egerit, à iuuenta usq; ad supremum uitæ diem. Matrem amisit in primo consulatu: sororem Octauiam quinquagesimum & quartum agens ætatis annum. Vtriq; cum præcipua officia uiuæ præstitisset, etiam defunctæ honores maximo s tribuit.

62 **S**Ponsam habuerat adolescens P. Seruiliij Isaurici filiā: sed recōciliatus post primam discordiam Antonio, ex postulantibus utriusq; militibus, ut ex necessitudine aliqua iungerentur, priuignam eius, Claudiam Fuluiæ ex P. Clodio filiam duxit uxorem, uixdum nubilem. Ac similtate cum Fuluiæ socru exorta, dimisit intactam adhuc, & uirginem. Mox Scriboniam in matrimonium accepit, nuptam ante duobus consularibus, & ex altero etiam matrem. Cum hac etiam diuortium fecit, pertesus, ut scribit, morum peruersitatem eius: ac statim Liuiam Drusillam matrimonio Tyberij Neronis, & quidem prægnantem abduxit, dilexitq; ac probauit unice, ac perseveranter.

63 **E**X Scribonia Iuliam, ex Liuia nihil liberorum tulit, cum maxime cuperet. Infans, qui conceptus erat, immaturus est æditus. Iuliam primum Marcello Octauiaæ sororis suæ filio, tantumq; pueritiam egresso: deinde, ut is obiit, M. Agrippæ nuptui dedit, exorata sorore, ut sibi genero cederet. Nam tunc Agrippa alteram Marcellarum habebat, & ex ea liberos. Hoc quoque defuncto, multis ac diu etiam ex equestri ordine circumspēctis conditionibus, Tiberium priuignum suum elegit: coëgitq; prægnantem uxorem, & ex qua iam pater erat, dimittere. M. Antonius scribit, primum eum Antonio filio suo de spōdisse Iuliam, dein Cotisoni Gerarum regi, quo tempore sibi quoq; inuicem filiam regis in matrimonium petiisset.

alsi nuptū.

64 **N**epotes ex Agrippa & Iulia tres habuit, C. L. & Agrippam: neptes duas, Iuliam, & Agrippam. Iuliam L. Paulo Censoris filio, Agrippinā Germanico sororis suæ nepoti collocauit. Caium, & Lucium adoptauit domi per assem & libram, emptos à patre Agrippa, tenerosq; adhuc ad curā Reip. admo- uit: & Cōsules designatos, circum prouincias, exercitusq; dimisit. Filiam & neptes ita instituit, ut etiam lanificio assuefaceret: uetaretq; loqui, aut agere quicquam, nisi propalā, & quod in diurnos commentarios referretur. Extraneorum quidem cœtu adeo prohibuit, ut L. Tucinio claro, decoroq; iuueni scripserit, quondam parum modeste fecisse eum, quod filiam suam Baias salutatum uenisset. Nepotes, & literas, & natate, aliāq; rudimenta per se plerunq; docuit. Ac nihil æque elaborauit, quā ut imitarentur chirographum suum. Neq; cenauit unā, nisi in imo lecto assiderēt: neq; iter fecit, nisi ut uehiculo anteirent, aut circa adequarent.

Natare & li-
tera.
Æque q̄, p̄
æque atq;
Circa, pro
circiter.

65 **S**ed lætum eum atq; fidentem, & sobole, & disciplina domus, fortuna destituit. Iulias filiam & neptem omnibus probris contaminatas rele-
d 4 gavit.

gavit. C. & L. in duode. \overline{XX} . mensium spacio amisit ambos: C. in Lycia, Lucio Massiliae defunctis. Tertium nepotem Agrippam, simulq; priuignum Tyberium adoptauit in foro, lege curiata. Ex quibus Agrippam breui ob ingenium sordidum, ac ferox abdicauit: seposuitq; Surrentum. Aliquanto autem patientius mortem, quam dedecora suorum tulit. Nam C. Lucijq; casu non adeo fractus. De filia, absens ac libello per quaestorem recitato, notum senatui fecit: abstinuitq; congressu hominum diu pra pudore: etiam de necanda deliberauit. Certe cum sub idem tempus una ex consocijs liberta Fecede nomine, suspensio uitae finisset: maluisse se ait Fecedes patrem fuisse. Relegata usum uini, omnemq; delictiorem cultum ademit: neq; adiri a quoquam libero, seruotq; nisi se consulto permisit: & ita ut certior fieret, qua is aetate, qua statura, quo colore esset, etiam quibus corporis notis, uel cicatricibus. Post quinquennium demum ex insula in continentem, lenioribusq; paulo conditionibus transtulit eam. Nam ut omnino reuocaret, exorari nullo modo potuit. Deprecanti saepe populo Romano, & pertinacius instanti, tales filias, talesq; coniuges pro concione imprecatus est. Ex nepte Iulia post damnationem aeditum infantem agnosci, alioq; uenit. Agrippam nihilo tractabiliorem, imo in dies amentiozem in insulam traspertauit: sepsitq; insuper custodia militum. Cavit etiam senatusconsulto, ut eodem loco in perpetuum contineretur: atq; ad omnem & eius & Iuliarum mentionem ingemiscens, proclamare etiam solebat:

Notū fecit, p significauit, ἐπιλωρε, siue ἐγνώρισε.
Sub idē tempus, p circa hoc tēporis.

Transporta uit in insulā pro deporta uit.

αὐτὸς ἔφειλον ἀγαμὸς τ' ἐμμεναι ἄγονός τ' ἀπολείδης.

Nec aliter eas appellare, q; treis uomicas, aut tria carcinomata sua.

AMicitias neq; facile admisit, & constantissime retinuit. Et non tantum uirtutes ac merita cuiusq; digne profecutus, sed uitia quoq; & delicta duntaxat modica perpeffus. Neq; enim temere ex omni numero in amicitia eius afflicti reperiretur, praeter Saluidenium Rufum, quem ad consulatum usq; & Cornelium Gallum, quem ad praefecturam Aegypti, ex infima utrunq; fortuna prouexerat. Quorum alterum res nouas molientem, damnandum senatui tradidit. Alteri ob ingratum, & maleuolum animū, domo, & prouincijs suis interdixit. Sed Gallo quoq; & accusatorū denūciationibus, & senatusconsultis ad necem compulso, laudauit quidem pietatem tantopere pro se indignantium. Caeterum & illachrymauit: & uicem suam conquestus est: quod sibi soli non liceret, amicis quatenus uellet irasci. Reliqui potentia, atq; opibus ad finem uitae suae, cuiusq; ordinis principes floruerunt, quanquam & offensis interuenientibus. Desyderauit enim nonnunquam, ne de pluribus referam, & Marci Agrippae patientiam, & Meccenatis taciturnitatem: cum ille ex leui rigoris suspicione, & quod Marcellus sibi anteferretur, Mitylenas se relictis omnibus contulisset: & hic secretum de comperta Murenæ coniuratione, uxori Terentiae prodidisset. Exegit & ipse nuicē ab amicis beneuolentiā mutuā, tā a defunctis q; a uiuis. Nā quibus minime appeteret hereditates, ut qui nūq; ex ignoti testamento capere quicquid sustinuerit: amicorum tñ suprema iudicia morosissime pensitauit: neq; dolore distulato,

Sustinuerit capere, pro uoluerit.

mulato, si parcius, aut citra honorē uerborū: neq; gaudio, si grate, piēq; q̄s se p̄secutus fuisset. Legata uel partes h̄ereditatū, & à quibuscunq; parentibus relicta sibi, aut statim liberis eorum concedere: aut si pupillari ætate essent, die uirilistoga, uel nuptiarum, cum incremento restituere consueuerat.

67 **P**atronus dominusq; non minus seuerus, q̄ facilis & demens: multos liberorum in honore & usu maximo habuit. ut Licinium Enceladum, aliosq; Cossinium seruū grauissime de se opinantem, nō ultra q̄s compedibus coërcuit. Diomedem dispensatorem, à quo simul ambulante, incurrēti repente fero propter metum obiectus est: maluit timiditatis arguere, q̄ noxæ: remq; non minimi periculi, quia tamē fraus aberat, in iocum uertit. Idem Proculum ex acceptis simis libertis mori coëgit, compertū adulterare matronas. Thallo à manu, quod pro epistola prodita denarios D. accepisset, crura effregit. Pædagogum, ministrosq; Caij filij, per occasionem ualetudinis, mortisq; eius superbe, auarēq; in puincia grassantes, oneratos graui pondere ceruicibus, præcipitauit in flumen.

Non ultra q̄s
cōpedibus
coërcuit, p̄
tantū cōpe
dibus.

68 **P**rima iuuenta uariorum dedecorum infamiam subiit. Sex. Pompeius, ut effeminatum insectatus est. M. Antonius adoptionem auunculi stupro meritum. Item Lucius Marci frater, quasi pudicitiam delibatam à Cæsare, Aulo etiā Hircio in Hispania CCC. millibus nūmūm substrauerit: solitusq; sit crura suburere nuce ardenti, quo mollior pilus surgeret. Sed & populus quondam uniuersus, ludorum die & accepit in contumeliam eius, & assensu maximo comprobauit uersum in scena pronunciatū de Gallo matris deūm tympanizante: Vide s̄ne, ut Cinædus orbem digito temperat?

als̄ grassa
tos, oneratis

Tympanizo
als̄ uersu
scena pronū
ciato,

69 **A**dulteria quidem exercuisse, ne amici quidē negant: excusantes sanē nō libidine, sed ratione cōmissa, quo facilius consilia aduersariorū per cuiusq; mulieres exquireret. M. Antonius super festinatas Liviæ nuptias obiecit: & feminam consularē è triclino uiri coram in cubiculum abductā, rursus in conuiuū rubentibus auriculis, incomptiore capillo reductā: & dimissam Scriboniā: quia liberius doluisset nimiam potentiā pellicis: & conditione quæ sitas per amicos, qui matres familias, & adultas ætate uirgines denudarent, atq; perspicerēt, tanq; Thoranio mangone uendente. Scribit etiam ad ipsum hoc familiariter adhuc nec dum plene inimicus, aut hostis. Quid te mutauit? quod reginā in eo? uxor mea est. Nūc cœpi? an ab hinc annos nouem? tu deinde solam Drusillam inis? ita ualeas uti tu hanc epistolam cum leges: non inieris Tertullam, aut Terētillam, aut Ruffillam, aut Saluiam Citisceniam? aut omēs? An ne refert ubi, & in qua arrigas?

Super festi
nates Liviæ
nuptias, p̄
prater festi
natas.

als̄ in quā
In fabulis eē
p̄ traduci fer
mone homi
num.

70 **C**œna quoq; eius secretior in fabulis fuit. Quæ uulgo *δωδεκάθεος* uocabatur: in qua deorum, dearūq; habitu discubuisse conuiuas, & ipsum pro Apolline ornatum, non Antonij modo epistolæ singulorum nomina amarissimi me annumerantis exprobrant, sed & sine autore notissimi uersus.

als̄ enume
rantis.

Cum primum istorum conduxit mensa Choragum,

Sexq; deos uidit Mallia, sexq; deas.

Impia dum Phœbi Cæsar mendacia ludite:

Dum

Dum noua diuorum cenat adulteria:
Omnia se à terris tunc numina declinarunt:
Fugit & auratos Iuppiter ipse thronos.

Auxit cenæ rumorē summa tunc in ciuitate penuria, ac fames. Acclamatumq; est postridie, frumentum omne deos comedisse: & Cæsarem planè esse Apollinem, sed & tortorem, quo cognomine eis deus quadā in parte urbis colebatur.

NOtatus est & ut preciosæ supellectilis, Corinthiorūq; præcupidus, & alea indulgens. Nam & proscriptionis tempore ad statuam eius ascriptū est: 71

Verfus sena
ri⁹ trimeter.

Verfus sena
rij trimetri.

Alex rumor
pro rumo,
re de alea, &
Aleā ipsam
lusus genus
dixit.

Venere⁹ ia
ctus.

Hyemare, p
affligi incō/
modo. hye/
mis: quod p
peram inter
pretatus est
Beroaldus.
Hanc uocē
in Salustio
notauit Seneca.

Pater argentarius, ego Corinthianus:

Cum existimaretur quosdam propter uasa Corinthia inter proscriptos curasse referendos, Et deinde bello Siciliensi epigramma uulgatum est:

Postq; bis classe uictus naues perdidit,

Aliquando ut uincat, ludit assidue alea.

Ex quibus siue criminibus, siue maledictis infamiam impudiciæ facillime refutauit, & præsentis, & posteræ uitæ castitate. Item lautitiarum inuidiam, cum ex Alexandria capta, nihil sibi præter unum myrrhinum calicem, ex instrumento regio retinuerit: & mox uasa aurea assiduissimi usus conflauerit omnia. Circa libidines hæsit. Postea quoq; (ut ferūt) ad uitandas uirgines promptior, quæ sibi undiq; etiam ab uxore conquirentur. Aleæ rumorem nullo modo expauit: Lusitq; simpliciter, & palam oblectamenti causa etiā senex, ac præter q; Decembri mēse, alijs quoq; festis, profestisq; diebus: nec id dubiū est autographa quadā epistola. Cœnauit (ait) mi Tiberi cū iisdē. Accesserunt conuiuæ Vinitius, & Siluius pater. Inter cœnam lusimus ὑεροντικῶς & heri, & hodie. Talis em̄ iactatis, ut quisq; canem, aut senionem miserat: in singulos talos, singulos denarios in medium conferebat. Quos tollebat uniuersos, qui Venerem iecerat. Et rursus alijs literis. Nos mi Tiberi quinquatrijs satis iucunde egimus. Lusimus enim per omnes dies, forumq; aleatoriū calcēimus. Frater tuus magnis clamoribus rem gessit. Ad summā tamen perdidit non multū, sed ex magnis detrimētis præter spem paulatim retractus est. Ego pdidi uiginti millia nummū meo nomine, sed cum effuse in lusu liberalis fuisset, ut soleo plerunq;. Nam si quas manus remisit cuiq; exegisset, aut retinuissem, qd̄ cuiq; donauit, uicisset uel L. millia. Sed hoc malo. Benignitas em̄ mea me ad cælestem gloriam efferet. Scribit ad filiam. Misi tibi denarios ducentos. L. quos singulis cōuiujs dederam, si uellent inter se inter cœnam uel talis, uel par impar ludere.

IN cæteris partibus uitæ cōtinentissimū fuisse constat, ac sine suspitione ullius uitij. Habitauit primo iuxta Romanū forum supra Scalas annularias. in domo, quæ Calui oratoris fuerat: postea in palatio: sed nihilo minus ædibus modicis Hortensianis, & neq; laxitate, neq; cultu conspicuis: ut in quibus porticus breues essent albanarū columnarū, & sine marmore ullo, aut insigni pauimento conclauiā. Ac per annos amplius XL. eodem cubiculo hyeme, & æstate mansit: quamuis parum salubrem ualetudini suæ urbem hyeme experiretur: assidueq; in urbe hyemaret. Si quando quid secretò, aut sine interpellatione agere propo

re proposuisset: erat illi locus in ædico singularis, quæ Syracusas, & τεχνόφυρον uocabat. Huc transibat, aut in alicuius libertinorum suburbanum. Aeger autem in domo Meccenatis cubabat. Ex secessibus præcipue frequentauit maritima, insulasq; Campaniæ, aut p̄xima urbi oppida, Lunuuū, Præneste, Tybur, ubi etiam in porticibus Herculis tēpli p̄sæpe ius dixit. Ampla, & operosa pratoria grauabatur: & neptis quidem suæ Iuliæ profuse ab ea extracta etiam diruit ad solum. Sua uero, quamuis modica, non tam statuarum, tabularumq; picturū ornatu, q̄ xystis, & nemoribus excoluit, rebusq; uetustate, ac raritate notabilibus: qualia sunt Capreis immanium belluarū, ferarumq; membra prægranda, quæ dicuntur gigantum ossa, & arma heroum.

Grauabat operosa pratoria, p̄ fastidia diebat, ac moleste ferebat. Notabilis uetustate, ac raritate res, notabiles dixit in bonā partem.

73 **I**nstrumēti eius, & suppellectilis parsimonia apparet etiam nunc residuis lectis, atq; mensis, quorum pleraq; uix priuatæ elegantia sint. Ne toro quidē cubuisse aiunt, nisi humili, & modice instrato. Veste nō temere alia q̄ domestica usus est, ab uxore, & sorore, & filia, neptibusq; cōfecta. Togis neq; restrictis, neq; fufis. Clauo nec lato, nec angusto. Calciamentis altiusculis, ut procerior q̄ erat uideretur. Et forensia autem & calceos nuncq; nō intra cubiculum habuit, ad subitos, repentinosq; casus parata.

74 **C**onuiuabatur assidue, nec unq; nisi recta, non sine magno ordinum, hominumq; delectu. Valerius Messalla tradit, neminē unq; libertinorum adhibitum ab eo cœnæ, excepto Mena, sed asserto in ingenuitatem. Post proditam Sex. Pompeij classem, ipse scribit inuitasse se quendam, in cuius uilla maneret: qui † speculator suus olim fuisset. Cōiuiua nōnunq; & ferius inibat, & maturius relinquebat: cum conuiuæ & cœnare inciperent, priusq; ille discumberet, & permaneret digresso eo. Cœnam ternis ferculis, aut, cum abundantissime, senis præbebat, ut non nimio sumptu, ita summa comitate. Nam & ad communionem sermonis tacētes, † uel sumissim fabulātes prouocabat: & aut acroamata, & histriones, aut etiam triuiales ex circo ludios interponebat, ac frequentissime aretalogos.

als † perditā.

als † spiculator.

Cōmunio sermonis, p̄ cōi confabulatione.

75 **F**estos & solennes dies profusissime, nonnunq; ioculariter tantū celebrabat. Saturnalibus, & si quando aliās libuisset, modo munera diuidebat, uestem, & aurū, & argētū: modo nūmos om̄is notæ, etiā ueteres regios, ac peregrinos: interdum nihil præter cilicia, & spongas, & rutabula, & forpices, atq; alia id genus titulis obscuris, & ambiguis. Solebat & inæqualissimarum rerum sortes, & auersas tabularum picturas in conuiuio uenditare, incertōq; casu spem mercantium uel frustrari, uel explere: ita ut per singulos lectos licitatio fieret: & seu iactura, seu lucrum communicaretur.

Cōmunicare lucrū, pro cōmune facere.

Ficos biferas noue dixit, p̄ fructu arboris biferae

76 **C**ibi (nam ne hoc quidem omiserim) minimi erat, atq; uulgaris ferē. Secundarium panem, & pisciculos minutos, & caseum bubulū manu pressum, & ficos uirides biferas maxime appetebat. Vescabaturq; & ante cœnam quocunq; tempore, & loco quo stomachus desyderasset. Verba ipsius ex epistolis sunt: Nos in essedo panem, & palmulas gustauimus. Et iterum: Dum lectica ex regia domum redeo, panis unciam cum paucis acinis uuæ duraciæ comedi

Sabbata iu- comedi. Et rursus. Ne iudæus quidem mi Tiberi tam diligenter sabbatis ieiu-
dæorum. nium seruat. quæ ego hodie seruaui: qui in balneo demum post horam primam

Bucea, pro noctis duas buceas manducaui prius. quæ ungi inciperem. Ex hac obseruantia
bolo. nonnunquam uel ante initum, uel post dimissum conuiuium solus cœnitabat, cum
Māducare, pleno conuiuio nihil tangeret. als' bu-
cas.

Ini quoque natura parcissimus erat. Non amplius ter bibere eum solitum 77
super cœnam in castris apud Mutinam Cornelius Nepos tradit. Postea
quoties largissime se inuitaret, senos sextantes non excessit: aut si excessisset, reij-
ciebat. Et maxime delectatus est rhetico, neque temere interdiu bibit. Pro potio-
ne sumebat perfusum aqua frigida panem, aut cucumeris frustum, uel lactucu-
læ thyrsum, aut recens acidum uel pomum succi uinosioris.

Post cibum meridianum, ita ut uestitus, calciatusque erat, reiectis pedibus pau- 78
lisper conqueſcebat, opposita ad oculos manu. A cœna se in lecticulam
lucubratoriam recipiebat. Ibi donec residua diurni actus, aut omnia, aut ex ma-
xima parte conficeret: ad multam noctem permanebat. In lectum inde trans-
gressus, non amplius, cum plurimum, quæ septem horas dormiebat: ac ne eas qui-
dē continuas, sed ut in illo temporis spacio ter, aut quater expergeretur. Si in-
terruptum somnum recuperare (ut euenit) non posset: lectoribus, aut fabulato- Fabula
tor pro
collocu-
tore
ribus accersitis: resumebat, producebatque ultra primam sæpe lucem. Nec in te-
nebris uigilauit unquam, nisi assidente aliquo. Matutina uigilia offendeatur, ac si
uel officij, uel sacri causa maturius uigilandum esset: ne id contra commodum fa-
ceret: in proximo cuiuscunque domesticorum cœnaculo manebat. Sic quoque sæ-
pe indigens somni, & dum per uicos deportaretur, & deposita lectica inter ali-
quas moras condormiebat.

Forma fuit eximia, & per omnes ætatis gradus uenustissima: quanquam & 79
omnis lenocinij negligens, & in capite comendo tam incuriosus, ut raptim
compluribus simul tonsoribus operam daret, ac modo tonderet, modo raderet
barbam. Eoque ipso tempore, aut legeret aliquid, aut etiam scriberet. Vultu erat
uel in sermone, uel tacitus adeo tranquillo, serenoque, ut quidam è primoribus
Galliarum, confessus sit inter suos, eo se inhibitu, ac remollitu, quo minus,
ut destinarat, in transitu alpium per simulationem colloquij propius admissus
in præcipitium propelleret. Oculos habuit claros, ac nitidos, quibus etiam exi-
stimari uolebat inesse quiddam diuini uigoris. Gaudebatque, si qui sibi acrius co-
tuenti, quasi ad fulgorem solis uultum summitteret. Sed in senecta sinistro mi-
nus uidit. Dentes raros, & exiguos, & scabros. Capillum leuiter inflexum, & suf-
flauum. Supercilia coniuncta. Mediocres aures. Nasum & à summo eminētio-
rem, & ab imo deductiorem. Colorem inter aquilum, candidumque. Staturam
breuem. Quam tamē Iulius Marathus libertus etiam in memoriã eius quinque
pedum & dodrantis fuisse tradit: sed quæ commoditate, & æquitate membro-
rum oculeretur: ut non nisi ex cõparatiõne astantis alicuius pœrioris intelligi posset.

Corpore traditur maculoso, dispersis per pectus, atque aluum genitiuis no- 80
tis, in modum, & ordinem, ac numerum stellarum cœlestis uisus. Sed & cal-
lis quibusdã

Sabbata iu-
dæorum.

Bucea, pro
bolo.

Māducare,
propemodū
p edere po-
sitū uidetur,
nisi forte co-
meſas expu-
it.

Inuitauit se
largiter, pro
multū bibit.
als' aridum.

Lecticula lu-
cubratoria.

Cū plurimū
p ad sumū.

Recuperare
somnum.
Prima lux,
sumū dilu-
culum.

Tōdere bar-
bam.
Radere bar-
bam.

Remollitus
aut remolli-
tus, ex uetu-
sto exēplari,
p placatus.

Aquilus co-
lor.

Genitiuæ
nota.

lis quibusdam ex prurigine corporis, assiduóq; & uehementi strigilis usu, pluri
fariam contractis, ad impetiginis formã. Coxendice, & femore, & crure sinistro, abs' cōcretis.
non perinde ualebat, ut sæpe etiam inde claudicaret. Sed remedio arenarum,
atq; arundinum confirmabatur. Dextræ quoq; manus digitum salutarem, tã
imbecillum interdum sentiebat, ut torpentem, contractumq; frigore uix cornei
circuli supplemento, scripturæ admoueret. Questus est & de uesica, cuius dolo/
re, calculis demum per urinam eiectis leuabatur.

81 **G**raues, & periculosas ualetudines per omnẽ uitam aliquot expertus est,
præcipue Cantabria domita: cum etiam distillationibus iecinore uitiatò
ad desperationem reductus, contrariam, & ancipitem rationem medendi neces/
sario subiit. Quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus, auto/
re Antonio Musa. Quasdam & anniuersarias, ac tempore certo recurrentes ex/
periebatur. Nam sub natalem suum plerumq; languebat: & initio ueris præcor/
diorum inflatione tentabatur: austrinis autem tēpestatibus grauedine. Quare Grauedo ca
pitis.
quassato corpore, neq; frigora, neq; æstus facile tolerabat.

82 **H**Yeme quaternis cum pingui toga tunicis, & subuculæ thorace laneo, & Pingui toga
fœminalibus, & tibialibus muniabatur. Aestate apertis cubiculi foribus,
ac sæpe in peristylo saliente aqua, atq; etiam uentilante aliquo cubabat. Solis
uero ne hyberni quidem patiens. Domi quoq; non nisi petasatus sub dio spa/
ciabatur. Itinera lectica, & noctibus ferè, eacq; lenta, ac minuta faciebat, ut Præ/
neste, uel Tybur biduo procederet. Ac siquò peruenire mari posset, potius nau/
gabatur. Verũ tantã infirmitatem magna cura tuebatur, in primis lauandi rari/
tate. Vngebat etiam sæpius, sudabat ad flãmam: deinde perfundebatur è ge/
lida aqua, uel sole multo calefacta. At quoties neruorum causa, marinis, albu/
lisq; calidis utendum esset: cōtentus hoc erat, ut insidēs ligneo folio, quod ipse abs' tepefa
Hispanico uerbo duretam uocabat, manus ac pedes alternis iactaret.

83 **E**xercitationes campestres equorum, & armorum statim post ciuilia bella cta.
omisit: & ad pilam primo, folliculumq; transiit. Mox nihil aliud, q̃ uecta/
batur, & deambulabat: ita ut in extremis spacis, subsultim decurreret festertio, Nihil aliud
q̃ uectabat
id est, tm ue
ctabat.
uel lodicula inuolutus. Animi laxandi causa, modo piscabat hamo, modo talis, abs' ocellatis
abs' facilitate
aut oscillatis, nucibusq; ludebat cū pueris minutis: quos facie, & garrulitate a/
mabiles undiq; cōquirebat præcipue Mauros, & Syros. Nã pumilos, atq; di/
stortos, & omnis generis eiusdẽ, ut ludibria naturæ, maliq; ominis abhorrebat.

84 **E**loquẽtiam, studiãq; liberalia ab ætate prima cupide, & laboriosissime ex/
ercuit. Mutinẽsi bello in tãta mole rerũ & legisse, & scripsisse, & declamasse
quidie traditur. Nã deinceps, neq; in senatu, neq; apud populũ, neq; apud mili/
tes locutus est unq̃ nisi meditata, & composita oratione: q̃uis nõ deficeret ad
subita, ex tpali facultate. Ac ne periculũ memoriæ adiret: aut in ediscendo tẽpus
absumeret: instituit recitare oĩa. Sermones quoq; cū singulis, atq; etiã cū Liuia
sua grauiore, non nisi scriptis, & è libello habebat, ne plus minusue loqueret
ex tẽpore. Pronũciabat dulci & pprio quodã oris sono: dabatq; assidue Phona/
seo operã: sed nõnq; infirmatis faucib; præconis uoce, ad pplm cōcionat⁹ est.

e Multa

Multa uarij generis prosa oratione composuit: ex quibus nonnulla in cœtu familiarium, uelut in auditorio recitauit. Sicut rescripta Bruto de Catone. Quæ uolumina cum iam senior ex magna parte legisset, fatigatus, Tiberio tradidit perlegenda. Item hortationes ad philosophiam, & aliqua de uita sua, quam XIII libris Cantabricotenus bello, nec ultra exposuit. Poeticam summam attigit. Vnus liber extat scriptus ab eo hexametris uersibus: cuius & argumentum, & titulus est, Sicilia. Extat alter æque modicus epigrammatum, quæ ferè tempore balnei meditabatur. Nam tragœdiam magno impetu exorsus, non succedente stylo aboleuit: quærentibusq; amicis quidnam Ajax ageret: respondit, Aiaceum suum in spongiam incubuisse.

Genus eloquendi secutus est elegans, & temperatum, uitatis sententiarum ineptijs, atq; inconcinnitate, & reconditorum uerborum, ut ipse dicit, scetoribus. Præcipuamq; curam duxit, sensum animi quàm apertissime exprimere. Quod quo facilius efficeret: aut necubi lectorem, uel auditorem obturbaret, ac moraretur: neq; præpositiones uerbis addere, neq; coniunctiones sæpius iterare dubitauit: quæ detractæ, afferunt aliquid obscuritatis, & si gratiam augent. Cæozelos, & antiquarios, ut diuerso genere uitiosos, pari fastidio spreuit. Exaggitabat nonnunq; in primis Mæcenatem suum: cuius myrobrechis (ut ait) cinnos usq; quaq; persequitur: & imitando per iocum irridet. Sed nec Tiberio parcit, & exoletas interdum, & reconditas uoces aucupanti. M. quidem Antonium ut insanum increpat, quasi ea scribentem, quæ mirentur potius homines, q̄ intelligant. Deinde ludens malum, & inconstans in eligendo genere dicendi ingenium eius, addidit hæc. Tuq; dubitas Cimberne, Annius, an Verrius Flaccus imitandi sint tibi? Ita ut uerbis, quæ Crispus Sallustius excerpserit ex originibus Catonis, utaris: an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententijs, uerborum uolubilitas in nostrum sermonem transferenda? Et quadam epistola Agrippinæ neptis ingenium collaudans, sed opus est inquit, dare te operâ ne moleste scribas, aut loquaris.

afst Verani⁹

Ostentât, p
passim ostendunt.

Vide nū sit
bacellū legē
dū. Nā Græci
βάκκλον
uocāt stupidi
dū ac ridiculum.

Quotidiano sermone quædam frequentius, & notabiliter usurpasse eum, literarum ipsius autographarum ostentant. In quibus identidem cum aliquos nūq; soluturos significare uult, ad Calendas græcas soluturos ait. Et cum hortatur ferenda esse præsentia qualiacunq; sint: contenti simus hoc Catone. Et ad exprimendam festinatæ rei uelocitatem: uelocius quàm asparagi coquantur. Pone assidue & pro stulto blaceolū, & pro pullo pulleiceum, & p cerito uacerosum, & uapide sese habere, pro male. Et betizare p languere, qd uulgo lachanizare dicit. Itē simus p sumus, & domos genitiuo casu singulari p domus. Nec unq; aliter hæc duo, nequis mendā magis q̄ cōsuetudinē putet. Notauī & in chirographo eius illa præcipue nō diuidere uerba: nec ab extrema parte uersuum abundantes literas in alterum transfert: sed ibidem statim subiicit, circūducitq;.

afst loquimur.

Orthographiam, id est formulam, rationēq; scribendi à græmaticis institutam, nō adeo custodit. Ac uidetur eorum sequi potius opinionē, qui perinde scribendum, ac loquendum existiment. Nam quod sæpe non literas modo, sed syllabas

sed syllabas aut permutat, aut praterit, cōmunis hominum error est. Nec ego id notare, nisi mihi mirum uideretur, tradidisse aliquos, legato eum cōsulari successorem dedisse, ut rudi & indocto, cuius manu ixi pro ipsi scriptū animaduertent. Quoties autem per notam scribit. b. pro. a. c. pro. b. ac deinceps eadem ratione sequentes literas ponit. Pro. x. autem duplex. aa.

- 89 **N**E græcarū quidem disciplinarum leuiore studio tenebatur: in quibus & ipsis præstabat largiter, magistro dicēdi usus Apollodoro Pergameno, quem iam grandem natu, Apolloniā quoq; secum ab urbe iuuenis adhuc eduxerat. Deinde etiam eruditione uaria repletus Sperarei philosophi, filiorumq; eius Dionysij, & Nicanoris contuberniū iniit: non tamen ut aut loqueretur expedit, aut componere aliquid auderet. Nam & si quid res exigeret latine, formabat, uertendumq; alij dabat. Sed planē poematū quoq; non imperitus: delectabatur etiā comœdia ueteri, & sæpe eam exhibuit publicis spectaculis. In euoluendis utriusq; linguæ autoribus, nihil æque sectabatur, q̄ præcepta & exempla publice, uel priuatim salubria. Ea q; ad uerbum excerpta, aut ad domesticos, aut ad exercitiū, puinciarumq; rectores, aut ad urbis magistratus plerūq; mittebat, prout quiq; monitione indigerent. Etiam libros totos & senatui recitauit, & populo notos per edictum sæpe fecit: ut orationes. Q. Metelli de prole augenda, & Rutilij de modo ædificiorum, quo magis persuaderet, utranq; rem non à se primo animaduersam, sed antiquis iam tunc curæ fuisse. Ingenia sæculi sui omnibus modis fouit. Recitantes & benigne, & patienter audiuit: Nec tantum carmina, & historias, sed & orationes, & dialogos. Componi tamē aliquid de se, nisi & serio & à præstantissimis offendebatur. Admonebatq; prætores, ne paterentur nomen suum cōmissionibus obsolescere.

Replet⁹ eruditione, ut Græci, ἐνδὲ ἰατρῶν.
Formare, p ministrare thema & argumentum.

- 90 **C**irca religiones talem accepimus. Tonitrua, & fulgura paulo infirmius ex pauescebat, ut semper & ubiq; pellem uituli marini circumferret pro remedio: atq; ad omnem maioris tempestatis suspicionem in abditū, & concameratum locum se reciperet. Consternatus olim per nocturnum iter transcurfu fulguris, ut supra diximus.

Offendebat cōponi, pro grauius ferebat, cū uerbo infinito, als¹ extimefcebat.

- 91 **S**omnia neq; sua, neq; aliena de se negligebat. Philippensi acie q̄uis statuisset non egredi tabernaculum propter ualetudinē, egressus est tamen medioci somnio monitus: cessitq; res prospere, quando captis castris, lectica eius, quasi ibi cubans remansisset, concursu hostium confossa, atq; lacerata est. Ipse per omne uer plurima & formidolosissima & uana, & irrita uidebat: reliquo tēpore rariora, & minus uana. Cū dedicatā in Capitolio ædē tonanti Ioui assidue frequētaret, somniauit queri Capitolinū Iouem cultores sibi abduci, seq; respondisse, Tonantē pro ianitore ei appositum. Ideoq; mox tintinnabulis fastigiū ædis redimiuit: quod ea ferē ianuīs dependebāt. Ex nocturno uisu etiā stipem quotannis die certo emendicabat à populo, cauam manum asses porrigentibus præbens.

als¹ prædiximus.
als¹ amictus.

- 92 **A**uspicia, & omina quidē pro certissimis obseruabat. Si mane sibi calceus aperperam, ac sinister pro dextero induceret, ut dirū. Si terra mariūe, ingrediente se

als¹ quadā.

Cōpluuiū.

diente se longinquā profectiōne, forte rorasset, ut latū, maturicq; & prosperi reditus. Sed & ostentis præcipue mouebat. Enatam inter iuncturas lapidū ante domū suā palmā, in compluuiū deorum penatium transtulit: utq; coalesceret, magnopere curauit. Apud insulam Capreas, ueterinæ ilicis dimissos iam ad terram, languētesq; ramos conualuisse aduentu suo, adeo lætatus est, ut eas cū Rep. Neapolitanorū pmutauerit Aenaria data. Obseruabat & dies quosdā ne aut postridie nundinas quoq; proficisceret, aut Nonis quicq; rei serix inchoaret, nihil in hoc quidē aliud deuitans, ut ad Tiberiū scribit, τῆς δυσφημίας ominis.

Reuerentissime, pro religiosissime.

Peregrinarū carimoniārum, sicut ueteres, ac præceptas reuerentissime coluit, ita ceteras contemptui habuit. Nanq; Athenis initiatus, cum postea Romæ p tribunali de priuilegio sacerdotū Atticæ Cereris cognosceret, & quædam secretiora proponerentur, dimisso concilio & corona circūstantiū, solus a dijs disceptantes. At cōtra nō modo in peragrandā Aegypto paulo deflectere ad uisendum Apin supersedit: sed & Caium nepotem, quod Iudæam præterue hens apud Hierosolymam non supplicasset, collaudauit.

Hierosoly/ma, gr̄e for/mino.

ET quoniā ad hoc uentum est: nō ab re fuerit subtexere, quæ ei prius, q̄ nā/ sceretur, & ipso natali die, ac deinceps euenerint: quibus futura magnitudo eius, & perpetua felicitas sperari, animaduertiq; posset. Velitris antiquitus tacta de cælo parte muri, responsum est, eius oppidi ciuem quandoq; rerū potiturum: qua fiducia Velitri, & tunc statim, & postea sapius penē ad exitium sui cum P. O. belligerauerant: serō tandem documentis apparuit, ostentū illud Augusti potētiam portendisse. Autor est Iulius Marathus, ante paucos q̄ nā/ sceretur mensis, prodigiū Romæ factū publice, quo denunciabatur regē P. O. naturam parturire. Senatū exterritum censuisse, nequis illo anno genitus educaretur. Eos, qui grauidas uxores haberent, quoad se quisq; spem traheret, curasse, ne SENAT. C. ad ararium deferretur. In Asclepiadis Mendetis θεολογούμενων libris lego, Acciā, cū ad solenne Apollinis sacrū mediā nocte uenisset: posita in templo lectica, dum ceteræ matronæ dormirent, obdormisse: draconem repente irrepsisse ad eam, pauloq; post egressum, illam expergefactam quasi à concubitu mariti purificasse se: & statim in corpore eius extitisse maculam, uelut depicti draconis: nec potuisse unq; eximi, adeo ut mox publicis balneis perpetuo abstineret. Augustum natū mense decimo, & ob hoc Apollinis filium existimatū. Eadem Acciā prius, q̄ pareret, somniauit, intestina sua ferri ad sydera, explicariq; per omnem terrarū, & cæli ambitum. Somniauit & pater Octauius, utero Acciæ iubar solis exortum. Quo natus est die, cū de Catilinæ coniuratiōe ageretur in curiā, & Octauius ob uxoris puerperium, serius adfuisset: nota ac uulgata res est, P. Nigidium cōperta moræ causa, ut horā quoq; partus acceperit, affirmasse, dominū terrarū orbi natū. Octauio, postea cum p se/creta Thraciæ exercitū duceret, in Liberi patris luco barbara carimoniā de filio consulenti, idem affirmatū est à sacerdotibus: quod infuso sup altaria mero tantum flāmæ emicuisset, ut supergressa fastigiū tēpli ad cælum usq; ferret: uniq; olim omnino Magno Alexandro apud easdē aras sacrificanti, simile puenisset ostentum

Autor ē, nō pro suader, sed p narrat

Purificare.

assexigi.

ostentum. Atq; etiam sequenti nocte statim uidere uisus est. filiū mortali specie ampliore, cū fulmine & sceptro, exuuijsq; Iouis OPT. MAX. ac radiata corona super laureatū currū, bisseis equis candore eximio trahentibus. Infans adhuc, ut scriptū apud C. Drusum extat, repositus uespere in cunas à nutricula loco plano, postera luce non comparuit: & diu quæsitus, tandē in altissima turri repertus est, iacens contra solis exortū. Cum primū fari cepisset, in auito suburbano obstrepentes forte ranas silere iussit: atq; ex eo negatur ibi ranæ coaxare. Ad quartum lapidē campanæ uia, in nemore prandenti, ex improviso Aquila panem ei è manu rapuit: & cū altissime uolasset: rursus ex improviso leniter de lapsa reddidit. Q. Catulus post dedicatū Capitoliū duabus cōtinuis noctibus somniauit: Prima Iouem OPT. MAX. prætextatis cōpluribus circū arā ludentibus, unū secreuisse, atq; in eius sinū signū Reip. quod manu gestaret, reposuisse: Atq; in sequenti animaduertisse, se in gremio Capitolini Iouis eūdē puerum: Quē cū detrahi iussisset: prohibitū monitu dei, tanq̄ is ad tutelam Reip. educaretur. Ac die proximo obuiū sibi Augustū, cum incognitū aliās haberet, nō sine admiratione contuitus, simillimū dixit puero, de quo somniasset. Quidam prius somniū Catuli aliter exponunt, quasi Iuppiter cōpluribus prætextatis tutorem à se poscentibus unū ex eis demonstrasset: ad quē omnia desideria sua referrent: eiusq; osculū delibatū digitis ad os suū retulisset. M. Cicero C. Cæsarem in Capitolium prosecutus, somniū pristinae noctis familiaribus forte narrabat: Puerum facie liberali demissum cælo catena aurea ad fores Capitolij cōstitisse, eiq; Iouem flagellū tradidisse: deinde repente Augusto uiso, quē ignotū adhuc plerisq; auunculus Cæsar ad sacrificandū acciuerat, affirmauit, ipsum esse cuius imago secundū quietē sibi obuersata sit. Sumentis uirilē togam, tunica latī clauī refuta ex utraq; parte, ad pedes decidit. Fuerūt qui interpretaretur, nō aliud significare, q̄ is ordo, cuius insigne id esset, quandoq; ei subijceretur. Apud Mundam D. Iulius castris locū capiens, cū syluam cæderet, arborem palmarū repertam, conseruari, ut omen uictoriæ iussit. Ex ea continuo enata soboles adeo in paucis diebus adoleuit: ut nō æquipararet modo matricem. uerū etiā obtegeret: frequentareturq; columbarū nidis, q̄uis id auium genus duram, & asperam frondem maxime uitet. Illo & præcipue ostento motum Cæsarem ferunt, nequem alium sibi succedere, q̄ sororis nepotem uellet. In secessu Apolloniæ Theogenis mathematici pergulā, comite Agrippa ascēderat: cū Agrippæ, qui prior consulebat, magna & penē incredibilia prædicerentur: reticere ipse geniturā suā, nec uelle ædere perseverabat: metu ac pudore, ne minor inueniret. Qua tamen post multas adhortationes uix, & cunctanter ædita exiliuit Theogenes, adorauitq; cū: tātā mox fiduciā fati Augustus habuit, ut thema suū uulgauerit: nūmūmq; argētēū nota syderis Capricorni, quo natus est, percussit.

95 **P**ost necem Cæsaris reuerso ab Apollonia, & ingrediente eo urbem repente à liquido, ac puro sereno circulus, ad speciem cælestis arcus, orbē solis ambrijt, ac subinde Iuliæ Cæsaris filiæ monumentum fulmine ictum est. Primo autem consulatu ei augurium capienti XII se uultures, ut Romulo, ostenderūt, &

Vespere, pro uespere. Luce, p. luci.

Secundū quietem, pro, per quietem.

Matrix arbor primū cōstita, unde syluæcūt cætera.

Astiocinora immolanti omnium uictimarum iecinora replicata intrinsecus ab ima fibra pauerunt: nemine peritorum aliter coiectante, quae lata per haec & magna portedi.

Quin & bellorum omnium euentus ante praesensit. Contractis ad Bononiam ⁹⁶
 uirorum copijs, Aquila tentorio eius supersedens duos coruos hinc, & inde infestantes, afflixit: & ad terram dedit: notante omni exercitu, futuram quam

Ad terram dedit, pro abiecit.

doque inter collegas discordiam talem qualis secuta est, ac exitum praesagiente. In Philippis, Thessalus quidam de futura uictoria nunciauit, autore D. Caesare, cuius sibi species itinere auio occurrisset. Circa Perusiam, sacrificio non litante, cum augeri hostias imperasset: ac subita eruptione hostes omnem rei diuinam apparatus abstulissent: constitit inter aruspices, quae periculosa, & aduersa sacrificanti denunciata essent: cuncta in ipsos recasura, qui extra haberent. Neque aliter euenit: Pridae quam Siciliaensem pugnam classe committeret, deambulanti in litore piscis in mari exiit: & ad pedes iacuit. Apud Actium, descendentem in aciem asellus cum asinario occurrit, Euthycus homini, bestiae, Nicon erat nomen. Vtriusque simulacrum aeneum uictor posuit in templo, in quod castrorum suorum locum uertit.

Asinarius, pagalone. Nicon graece uincens.

Mors quoque eius, de qua dehinc dicam, diuinitasque post mortem, euidentissimis ostentis praecognita est. Cum lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, Aquila eum sapius circumuolauit, transgressaque in uicinam aedem super nomen Agrippae ad primam literam sedit. Quo animaduerso, uora, quae in proximum lustrum suscipi mos est, collegam suum Tiberium nuncupare iussit. Nam se quamquam conscriptis, paratisque iam tabulis nunciaturum, quae non esset soluturus. Sub idem tempus ictu fulminis ex inscriptione statuae eius prima nominis litera effluxit. Responsum est, centum solos dies posthac uicturum, quem numerum C, litera notaret: futurumque, ut inter Deos referret, quod asar, id est reliqua pars est Caesaris nomine, hetrusca lingua Deus uocaretur. Tiberium igitur in Illyricum dimissurus, & Beneuentum usque profecturus, cum interpellatores alios, atque alios causis in iure dicendo detinerent, exclamauit: quod & ipsum mox inter omnia relatatum est, non, si omnia morarentur, amplius se posthac Romae futurum. Atque itinere inchoato Asturam perrexit: & inde praeter consuetudinem de nocte ad occasionem aurae euectus est.

supra ubi...

Causam uoletudinis contraxit ex profluuio alui. Tunc campaniae ora, proximisque insulis circuitis. Capreatum quoque secessit quadriduum impendit, ⁹⁸
 remisissimo ad otium, & ad omnem comitatum animo. Forte puteolanum sinum praeteruehenti uectores, nautaeque de nauis Alexandrina, quae tunc quidem appulerat, candidati, coronatique, & thura libantes, fausta omnia, & eximias laudes congefserant: per illum se uiuere, per illum nauigare, libertate, atque fortunis per illum frui. Qua re admodum exhilaratus, quadragenos aureos comitibus diuisit: iusque iurandum, & cautionem exegit in singulis, non alio data summa, quam in emptione Alexandrinarum mercium absumpturos. Sed ceteros continuos dies inter uaria munuscula, togas insuper, ac pallia distribuit, lege proposita, ut Romani graeco, Graeci Romano habitu, & sermone uterentur, Spectauit assidue & exercentes ephebos

astomina.

tes ephebos, quorū aliqua adhuc copia ex uetere instituto Capreis erat. Iisdem etiam epulum in conspectu suo praeiuit: permissa, imo exacta iocandi licentia, diripiendiq; pomorum, & obsoniorum, rerumq; missilium. Nullo deniq; genere hilaritatis abstinuit. Vicinam Capreis insulam, ἀπαραγόλιον appellabat, à desidia secedentium illuc è comitatu suo. Sed ex dilectis unum Masgabam nomine quasi cōditorem insulae κτίστην uocare consueuerat. Huius Masgabae ante annum defuncti tumulum cum ex tridinio animaduertisset, magna turba, multisq; luminibus frequētari, uersum compositum ex tempore clare pronūciauit.

Alsi missilia.

κτίστην δὲ τὴν ἴστω ἰσορῶν πυρούμενον.

Versus est lenarius.

Conuersusq; ad Thrasylū Tiberij comitem cōtra accubantem, & ignarum rei interrogauit, cuiusnam poetae putaret esse. Quo hāsitante subiecit alium,

ὄρῳ φάσι μασγάβαν τιμώμενον.

Senarius.

De hoc quoque consuluit. Cum ille nihil aliud responderet, quā cuiuscunq; essent, optimos esse, cachinnum sustulit, atque in iocos effusus. Mox Neapolim traiecit, quanq; & tum infirmis intestinis morbo uariante, tamen & quinquennale certamen gymnium honori suo institutum perspectauit: & cum Tiberio ad destinatum locum cōtendit. Sed in redeundo, aggrauata ualitudine, tandem Nola succubuit: reuocatumq; ex itinere Tiberium, diu secreto sermone detinuit: neq; post ulli maiori negotio animum accommodauit.

Sustulit cachinnū, pro clare risit.

99 **S**upremo die identidem exquirens, an iam de se tumultus foris esset: petito speculo, capillum sibi comi, ac malas labentes sibi corrigi praecepit, & amicos admissos percunctatus: Ecquid his uideretur, minimum uitae commode transegiſſe: adiecit & clausulam:

Alsi labātes.

Δότε κρότον, ἢ πᾶντες ἡμῶς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε.

Versum hūc Trochaicū te tramerrū ex uetustissimi codicis quallibuscūq; uestigijs restitui mus ad hūc modum.

Omnibus deinde dimissis, dum aduenientes ab urbe de Drusi filia agra interrogabat, repente in osculis Liuiæ, & in hac uoce defecit. Liuia nostri cōiugij memor uiue, ac uale: sortitus exitum facilem, & qualem semper optauerat. Nam fere quoties audisset, cito ac nullo cruciatu defunctum quempiam, sibi, & suis uocibus similem (hoc enim & uerbo uti solebat) precabatur. Vnum omnino ante efflatam animam signum alienatae mentis ostendit: quod subito pauefactus, à XL se iuuenibus abripi questus est. Id quoq; magis praesagium, q̄ mentis diminitutio fuit. Siquidem totidem milites praetoriani extulerunt cum in publicum.

Δότε κρότον, ἢ πᾶντες ἡμῶς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε, id est Date plausum, & omnes uos cum gaudio plaudite. Praeesserūt hūc uersum aliq̄ uerba graeca sed nō quiui mus e uestigijs quicūq; certi diuina re.

100 **O**Biit in cubiculo eodem, quo pater Octauius, duobus Sextis Pompeio, & Apuleio COSS. XIII. Cal. Septembris, hora diei IX. LXX & VI aetatis anno, diebus V & XXX minus. Corpus decuriones municipiorū, & coloniarum, à Nola, Bouillas usque deportarunt, noctibus propter anni tempus, cum interdum in basilica cuiusque oppidi, uel in aede sacrarum maxima reponeretur. A Bouillis equester ordo suscepit, urbiq; intulit, atq; in uestibulo domus collocauit. Senatus & in funere ornando, & in memoria honoranda eo studio certatim progressus est, ut inter alia complura censuerint quidam, funus triumphali porta ducendum praecedere Victoria, quae est in curia, canentibus naniā principum liberis utriusq; sexus. Alij exequiarum die ponendos anulos aureos, fer-

e 4 reosq;

reosq; sumendos, nonnulli legenda ossa per sacerdotes summorum collegiorum. Fuit & qui suaderet appellationem mensis Augusti in Septembrē transferendam, quod hoc genitus Augustus, illo defunctus esset. Alius, ut omne tempus à primo die natalis usq; ad exitum eius, sæculum Augustum appellaretur: & ita in fastos referretur. Verum adhibito honoribus modo, bifariam laudatus est, pro æde Diui Iulij à Tiberio, & pro rostris sub ueteribus à Druso Tiberij filio, ac senatorum humeris delatus in campum, crematusq;. Nec defuit uir prætorius, qui se effigiem cremati euntem in cælum uidisse iuraret. Reliquias legerunt primores equestris ordinis, tunicati, & discincti, pedibusq; nudis, ac in mausoleo condiderunt. Id opus inter flaminiam uiam, ripamq; Tyberis, sexto suo consulatu extruxerat: circumiectasq; syluas, & ambulationes in usum populi tunc iam publicarat.

Testamentum L. Planco, C. Silio cōsulibus III nonas Apriles ante annum, & III mēses q; decederet factū ab eo, ac duobus codicibus, partim ipsius, partim libertorū Polybij, & Hilarionis manu scriptū, depositūq; apud sex uirgines Vestales, cū tribus signatis æque uoluminibus protulerunt. Quæ omnia in senatu aperta, atq; recitata sunt. Hæredes instituit primos, Tiberium ex parte dimidia, & sextante: Liuiam ex parte tertia: quos & ferre nomen suum iussit. Secundos, Drusum Tiberij filium ex triente, & ex partibus reliquis Germanicum, liberosq; eius tres sexus uirilis. Tertio gradu, propinquos, amicosq; cōplures. Legauit Populo Ro. quadringēties, tribubus tricies quinquies H.S. Prætorianis militibus singula millia nūmorū. Cohortibus urbanis quingenos, legionarijs trecentos nūmos, quā summā representari iussit. Nā & confiscatā seip. repositamq; habuerat. Reliqua legata uarie dedit. Produxitq; quædā ad uicena H.S. quibus soluendis annum diem finijt, excusata rei familiaris mediocritate, nec plus peruenturum ad hæredes suos, quàm millies & quingenties professus, quamuis XX proximis annis quaterdecies millies ex testamentis amicorum percepisset. Quod penè omne cū duobus paternis patrimonijs, cæterisq; hæreditatibus in Remp. absumpisset, Iulias filiam, neptemq;, siquid his accidisset: uetuit sepulchro suo inferri. † De tribus uoluminibus uno mandata de funere suo complexus est. Altero indicem rerum à se gestarum, quem uellet incidi in æneis tabulis, quæ ante mausoleum statuerentur. Tertio breuiarium totius imperij, quantum militum sub signis ubiq; † essent, quātum pecuniæ in ærario, & fisci, & uectigaliorum residuis, Adiecit & libertorum, seruorumq; nomina, à quibus ratio exigi posset.

C. Suetonij

Breuiarium
compendiū.
AIs tesser
Vectigalio/
rum, pro ue
ctigalium.

C. SVETONII TRANQVIL

TIBERIVS CAESAR.

1 **P**ATRICIA GENS CLAVDIA (fuit enim & alia plebeia, nec potētia minor, nec dignitate) orta est ex Regillis oppido Sabinorum. Inde Romam recens conditam, cum magna clientum manu cōmigravit, autore Tito Tatío consorte Romuli: uel, quod magis constat, Tatío Claudio gentis principe: post reges exactos, sexto ferē anno, à patribus in patricios cooptata. Agrum insuper trans Anicnem clientibus, lucumq; sibi ad sepulturam sub Capitolio pu-

Recens cōdi-
ta, p nuper.

blice accepit. Deinceps procedēte tempore, duo de XXX consulatus, dictaturas V. censuras VII. triumphos VI. duas ouationes adepta est. Cum prænominibus, cognominibusq; uarijs distingueretur: Lucij prænomenē consensu repudiavit: postq; è duobus gentilibus præditis eo, alter latrocinij, cædis alter cōiuctus est. Inter cognomina autem, & Neronis assumpsit, quod significatur lingua sabina fortis, ac strenuus.

2 **M**ulta multorum Claudiorum egregia merita, multa etiam secus admissa in Remp. extant. Sed ut præcipua cōmemorem, Appius Cæcus societatem cum rege Pyrrho, ut parum salubrem iniri dissuasit. Claudius Caudex, prius freto classe transiecto, Pœnos Sicilia expulit. † Claudius Nero aduenientē ex Hispania cum ingentibus copijs Asdrubalem, prius, q; Annibali fratri coniungeretur, oppressit. Contra Claudius Appius Regillanus X uir legibus scribendis, uirginem ingenuā per uim, libidinis gratia, in seruitutem asserere conatus, causa fuit plebi secedendi rursus à patribus. Claudius Drusus statua sibi cum diademate ad Appij forum posita, Italiam per clientelas occupare tentauit. Claudius Pulcher apud Siciliam non pascentibus in auspiciando pullis, ac per cōtemptum religionis mari demersis, ut biberent quando esse nollent, prælium nauale iniit. Superatusq; cum dictatorem dicere à senatu iuberetur, uelut iterum illudens crimini publico, Illiciam uiatorem suum dixit. Extant & fceminarum exempla diuersa. Aequè siquidem gentis eiusdem utraq; Claudia fuit: & quæ nauē cū sacris matris deūm Ideæ adhaerentē Tyberino uado extraxit: precatā propalam, ut ita demū se sequeretur, si sibi pudicitia constaret: & quæ nouo more iudicium maiestatis apud populum mulier subiit: quod in conferta multitudine ægre procedente carpento, palam optauerit, ut frater suus Pulcher reuiuisceret, atq; iterū classem amitteret, quo minor turba Romæ foret. Præterea notissimū est Claudios omnes, excepto dūtaxat P. Clodio, q ob expellendū urbe Ciceronē, plebeio homini, atq; etiā natu minori in adoptionem se dedit: optimates, assertoresq; unicos dignitatis, ac potētiæ patriciorū semp fuisse: atq; aduersus plebē adeo uiolentos, ac cōtumaces, ut ne capitis quidem quisq; reus

Asi Tiberi.

apud

apud populū mutare uestē, aut deprecari sustinuerit: nonnulli in altercatione, & iurgio *TRIE. PLEB.* pulsauerint. Etiam uirgo Vestalis fratrem iniussu Populi triumphantem, ascenso simul curru, usque in Capitolium profecuta est, ne ueta re, aut interdicerē fas cuiquam Tribunorum esset.

Trahere gel
nus, pro, du
ccre.

EX hac stirpe Tiberius Cæsar genus trahit, & quidem utrunq; paternum à Tiberio Nerone: maternū ab Appio Pulchro, qui ambo Appij Cæci filij fuerunt. Insertus est & Liuiorum familiæ, adoptato in eam materno auo. Quæ familia, quanq; plebeia, tamen & ipsa admodum floruit octo cōsulatibus, cen suris duabus, triumphis tribus: dictatura etiā, ac magisterio equitum honora ta: clara & insignibus uiris, ac maxime Salinatore, Drusisq;. Salinator uniuer sas tribus in cēnsura notauit leuitatis nomine: quod cum se post priorem consu latum multa irrogata, cōdemnassent, *COS.* iterum *CENS.*q; fecissent. Drusus hostium duce Drauso, cominus trucidato: sibi, posterisq; suis cognomen inue nit. Traditur etiā pro prætore ex prouincia Gallia retulisse aurum, Senonibus olim in obsidione Capitoliij datum, nec (ut fama est) extortū à Camillo. Eius abnepos, ob eximiam aduersus Gracchos operam, patronus senatus dictus, fi lium reliquit, quem in simili dissensione multa uarie molientem, diuersa factio per fraudem interemit.

Diuerfa fa
ctio, pro ad
uersis parti
bus.

Pater uero Tiberij *QVAEST. C.* Cæsar, Alexandrino bello classi præpo situs, plurimum ad uictoriam contulit, Quare & Pontifex in locum *P. Sci pionis* substitutus, & ad deducendas in Galliam colonias, in quib; Narbo, & Arelate erant, missus est. Tamen Cæsare occiso, cunctis turbarum metu aboli tionem facti decernentibus, etiā de præmijs tyrannicidarū referendum censuit. Prætura deinde functus, cum exitu anni discordia inter triūuiros exorta esset: retentis ultra iustum tempus insignibus, *L. Antonium* cōsulem triumuiri fra trem, ad Perusiam secutus: deditioe à cæteris facta, solus permāsit in partibus: ac primo Præneste, inde Neapolim euasit. Seruisq; ad pileum frustra uocatis, in Siciliam profugit. Sed indigne ferens, nec statim se in conspectū *Sexti Pom peij* admissum, & fascium usu prohibitum, ad *M. Antonium* traiecit in Acha iam. Cum quo breuī reconciliata inter omnes pace, Romam redijt, uxoremq; *Liuiam Drusillam*, & tunc grauidam, & ante iam apud se *Tiberium* enixam, petenti *Augusto* concessit. Nec multo post diem obiit, utroq; liberorū supersti te, *Tiberio*, *Druso*q; *Neronibus*.

Als f filium.

Tiberium quidā Fundis natū existimauerūt, secuti leuem coniecturā, quod materna eius auia Fundana fuerit, & qd' mox simulacrū felicitatis ex *S. C.* publicatū ibi sit. Sed ut plures, certioresq; tradunt, natus est Romæ in palatio *XVI. Cal. Decēbris, M. Aemilio Lepido* iterū, & *Munatio Planco* *COS.* post bellum Philippense. Sic enim in fastos, actaq; publica relatum est. Nec tamen defunt, qui partim antecedente anno, *Hircij* ac *Pansa*, partim in sequente, *Ser uilij Isaurici*, *Antonij*q; consulatu, genitum eum scribant.

Als t per.

Infantiam, pueritiāq; habuit luxuriosam, & exercitatā: comes usquequaq; parentum fugæ: quos quidem apud Neapolim sub irruptionem hostis nauigium

uigium clam petentes, uagitu suo penè bis prodidit: semel cum à nutricis ubere: item cum à sinu matris raptim auferretur ab ijs. qui pro necessitate tēporis mulierculas leuare onere tentabant. Per Siciliam quoq; & Achaiam circūductus, ac Lacedæmonijs publice, qui in tutela Claudiorum erant, demandatus: digrediens inde itinere nocturno, discrimen uitæ adiit: flāma repente è syluis undiq; exorta, adeoq; omnē comitarum circumplexa, ut Liviæ pars uestis, & capilli amburerentur. Munera, quibus à Pompeia Sexti Pompeij sorore in Sicilia donatus est, chlamys & fibula, item bullæ aureæ durant, ostendūturq; adhuc Baijs. Post reditum in urbem à M. Gallio senatore testamento adoptatus, hæreditate adita, mox nomine abstinuit, quod Gallius aduersarum Augusto partium fuerat. Nouem natus annos, defunctū patrem pro rostris laudauit. Dehinc pubescens, Actiaco triumpho curram Augusti comitatus est, sinistro funali equo, cum Marcellus Octauiae filius dexteriore ueheretur. Præfedit & Actiacis ludis, & Troianis Circensibus, ductor turmæ puerorum maiorum.

Funalis est
quus, quod
ne trahit.

7 **V**irili toga sumpta, adolescentiam omnē, spatiq; insequentis ætatis usq; ad principatus initia, per hæc ferè transegit. Munus gladiatorū in memoriam patris, & alterum in aui Drusi dedit, diuersis temporibus, ac locis. Primū in foro: secundum in amphitheatro: rudianjs quoq; quibusdam reuocatis, auctoramento centum millium. Dedit & ludos, sed absens. Cuncta magnifice, impenſa matris, ac uitrici, Agrippinam M. Agrippa genitam, neptem Pomponij Attici equitis Ro. ad quem sunt Ciceronis epistolæ, duxit uxorem: sublatq; ex ea filio Druso, quantū bene cōuenientem, rursumq; grauidam dimittere, ac Iuliam Augusti filiam confestim coactus est ducere, non sine magno angore animi: cum & Agrippinæ consuetudine teneretur: & Iuliæ mores improbaret, ut quā sensisset, sui quoq; sub priore marito appetentē, quod sanè uulgo etiā existimabatur. Sed Agrippinam & abegisse post diuortium doluit: & semel omnino ex occurſu uisam, adeo contentis, & tumentibus oculis profecutus est, ut custoditum sit, ne unq; in conspectum eius posthac ueniret. Cum Iulia primo concorditer, & amore mutuo uixit, mox disſedit: & aliquanto grauius, ut etiam perpetuo secubaret, intercepto communis filij pignore, qui Aquileiæ natus infans extinctus est. Drusum fratrem in Germania amisit: cuius corpus pedibus toto itinere prægrediens, Romam usq; peruexit.

Primū, pro
prius, cū de
duob; agat;

Disſedit
p diuor
tū fecit.

Alsicōtumē
tib; . Forte le
gendū, conti
nentibus, p
fixis. Vide
num sit, cōſi
uentibus.
Secubare.
Prægredi, p
præcedere.

8 **C**lulium officiorum rudimentis, Regem Archelaum, Trallianos, & Thessalos, uaria quosq; de causa Augusto cognoscēte defendit. Pro Laodicensi, Thiatyreni, Chijs terremotu afflictis, opemq; implorantibus, senatū deprecatus est. Fanniū Cepionem, qui cum Varrone Murena in Augustum conspirauerat, reum maiestatis apud iuuenes fecit, & condemnauit. Interq; hæc duplicē curā administrauit: annonæ, quæ arctior inciderat: & repurgandorū tota Italia ergastulorū: quorum domini in inuidiā uenerant, quasi exceptos supprimerēt, nō solū uiatores, sed & quos sacramēti metus ad huiusmodi latebras cōpulisset.

9 **S**tipendia prima expeditione Cantabrica tribunus militū fecit. Deinde ducto ad orientem exercitu, regnum Armeniæ Tigrani restituit, ac pro tribu nali diade-

Condemna
uit, p uicit, si
ue condēna
ri fecit.

nali diadema imposuit. Recepit & signa, quæ M. Crasso ademerat Parthi. Post hæc comatam Galliam anno ferè rexit, & Barbarorum incurfionibus, & principum discordia inquietam. Exhinc Rheticum, Vindelicumq; bellum, inde Pannonicum, inde Germanicū gessit. Rhetico, atq; Vindelico, gentes Alpinas: Pannonico Breucos, & Dalmatas subegit. Germanico XL millia deditiorum traiecit in Galliam: iuxtaq; ripam Rheni sedibus assignatis collocauit. Quas ob res, & ouans, & curru urbem ingressus est: primus, ut quidam putant, triūphalibus ornamentis honoratus, nouo nec antea cuiq; tributo genere honoris. Magistratus & maturius inchoauit, & penè iunctim percucurrit, quæsturam, præturam, consulatum: interpositóq; tempore, CO S. iterum, etiam Tribunitiã potestatem in quinquennium accepit.

Breuci, populi inferioris Pannonia. Sed alij Brenos legunt.

Dimittere, pro repudiare.

TOt prosperis consuetibus, integra ætate, ac ualitudine prospera, statuit repente secedere, seq; è medio q̄ longissime amouere. Dubium, uxoris ne tædio, quã neq; criminari, aut dimittere auderet, neq; ultra perferre posset: an, ut uitato assiduitatis fastidio, auctoritatem absentia tueretur: atq; etiam auget, si quando indignisset sui Resp. Quidam existimant, adultis iam Augusti liberis, loco, & quasi possessione usurpati, à se diu secundi gradus, sponte cessisse, exemplo M. Agrippæ: qui M. Marcello ad munera publica admoto, Mitylenas abierit, ne aut obstare, aut obrectare aliquid, præfens uideretur. Quã causam & ipse, sed postea reddidit. Tunc autem honorum satietatem, ac requiem laborum prætendens, comæatum petijt. Neq; aut matri suppliciter precanti, aut uitrice, deserit se etiam in senatu conquerenti, ueniam dedit. Quin & pertinacius retinentibus, cibo per quattriduum abstinuit. Facta tandem abeundi potestate, relictis Romæ uxore, & filio, cõfestim Hostiã descendit. Ne uerbo quidẽ cuiq; prosequentiũ reddito, paucosq; admodum in digressu osculatus.

Tantum nõ, pro pmodũ.

Laxũ, dixit spaciosum, & capax.

AB Hostia oram Campaniæ legens, imbecillitate Augusti nunciata, paulum substitit. Sed & increbrescente rumore, quasi ad occasionem maioris spei commoraretur, tantum nõ aduersis tempestatibus Rhodum enauigauit, amœnitate, & salubritate insulæ iam inde captus, cum ad eam ab Armenia rediens appulisset. Hic modicis contentus ædibus, nec multo laxiore suburbano, genus uitæ ciuile admodum instituit, sine lictore, aut uiatore, gymnasio interdum obambulans, mutuãq; cum græculis officia usurpãs, propè ex æquo. Forte quondam in disponendo die, mane prædixerat, quicquid agrorum in ciuitate esset, uisitare se uelle: Id à proximis aliter exceptum, iussiq; sunt omnes agri in publicam porticum deferri: ac per ualitudinum genera disponi. Percussus ergo inopinata re, diu quid ageret incertus: tamen singulos circuit, excusans factum etiam tenuissimo cuiq;, & ignoto. Vnum hoc tantũmodo, neq; præterea quicq; notatum est, in quo exercuisse ius Tribunitiæ potestatis uisus sit. Cum circa scholas & auditoria professorum assiduus esset: moto inter antifophistas grauiore iurgio, non defuit, qui eum interuenientem, & quasi studiosorem partis alterius conuitio incesset. Sensim itaq; regressus domum, repente cum apparitoribus prodijt: citatumq; pro tribunali uoce præconis, conuitiatorem rapi iussit

pi iussit in carcerem. Comperit deinde, Iuliam uxorem ob libidines, atq; adulte-
ria damnatam, repudiumq; ei suo nomine ex autoritate Augusti remissum: &
quantq; lætus nuncio, tamen officij duxit, quantum in se esset, exorare filia: pa-
trem frequentibus literis, & uel utcunq; merita: quicqd unq; dono dedisset, con-
cedere. Transacto autem Tribunitia: potestatis tempore, confessus tandē, nihil
aliud secessu deuitasse se, quā æmulationis cum C. Lucioq; suspiciōe: petijt,
ut sibi securo iam ab hac parte, corroboratis his, & secūdum locum facile tutan-
tibus, permitteretur reuifere necessitudines: quarum desyderio teneretur. Sed
neque impetrauit, ultrōq; etiam admonitus est, dimitteret omnem curam suo-
rum, quos tam cupide reliquisset.

Officij du-
xit, pro puta-
uit officium,
absolute.

12 **R**emansit ergo Rhodi contra uoluntatem, uix per matrem cōsecutus, ut ad
uelandam ignominiam, quasi legatus ab Augusto abesset. Enimvero tūc
non priuatum modo, sed etiā obnoxium¹, & trepidum egit mediterraneis agris
abditus, uitansq; præternauigantiū officia, quibus frequenter abatur assidue, ne-
mine cum imperio, aut magistratu tendente quoq;, quin diuerteret Rhodum.
Et accesserunt maioris sollicitudinis causæ. Nāq; priuignum Caium orienti præ-
positum cum uifendi gratia traiecisset Samū: alieniorem sibi sensit ex crimina-
tionibus M. Lolij comitis, & rectoris eius. Venit etiam in suspiciōe per quos-
dam beneficii sui Centuriones, à comite castra repetētes, mandata ad com-
plures dedisse ambigua, & quæ tentare singulorum animos ad nouas res uide-
rentur. De qua suspiciōe certior ab Augusto factus, nō cessauit efflagitare ali-
quem cuiuslibet ordinis custodem, factis atq; dictis suis.

Atsise

13 **E**qui quoq;, & armorum solitas exercitationes omisit. Redegitq; se, depo-
sito patrio habitu, ad pallium, & crepidas, atq; in tali statu biēnio ferē per-
mansit, contemptior indies, & inuisior: adeo, ut imagines eius, & statuas Ne-
mausenfes subuerterint, ac familiari quodam cōuiuio mētione eius orta, extite-
rit, qui Caio polliceretur, confestim se, si iuberet, Rhodum nauigaturū, caputq;
exulis (sic em̄ appellabatur) relaturum. Quo præcipue non iam metu, sed discri-
mine coactus est, tam suis, quā matris impensissimis precibus reditum expo-
stulare: impetrauitq;, adiutus aliquantum etiam casu. Destinaturū Augusto erat,
nihil super ea re nisi ex uoluntate maioris filij statuere. Is forte tunc M. Lolio
offensior, facilis exorabilisq; in uitricum fuit. Permittente ergo Caio reuocatus
est, uerum sub conditione, ne quam partem, curamue Reip. attingeret.

Offensior, p
iratus.

14 **R**edijt octauo post secessum anno magna, nec incerta spe futurorū, quam
& ostentis, & prædictionibus ab initio ætatis cōceperat. Prægnans enim
Liuia, cum an marem æditura esset, uarijs captaret ominibus: ouū incubāti gal-
linæ subductum, nunc sua, nunc ministrarum manu per uices usq; fouit, quoad
pullus insigniter cristatus, exclusus est. Ac de infante Scribonius mathemati-
cus præclara spondit, etiam regnaturū quandoq;, sed sine regio insigni, igno-
ta scilicet tunc adhuc Cæsarium potestate: & ingresso primam expeditionem, ac
per Macedoniā ducente exercitū in Syriam: accidit, ut apud Philippos sacratæ
olim uictriciū legionū aræ, sponte subitis collucerēt ignibus: & mox cum Illyri-
f cum petens,

Sortē trahere, p, ducere

sub iudice
magis
iudicium

Cadere, pro euenire.

Transmigravit, p, demi-
grauit.

Incūbit illi spes, pro eo quod immi-
ner, aut ma-
net illum.

Repromitte-
re, pro, pro-
mittere.

cum petens, iuxta Patauiū adisset Geryonis oraculum forte tracta: qua monebatur, ut de consultationibus in Aponi fontem talos aureos iaceret: euenit, ut summum numerum iacti ab eo ostenderet, hodiēq; sub aqua uisuntur hi tali. Ante paucos uero, quā reuocaretur, dies. Aquila, nunq; antea Rhodi conspecta, in culmine domus eius assedit. Et pridie quā de reditu certior fieret, uestimenta mutanti tunica ardere uisa est. Thrasyulum quoq; mathematicū, quem ut sapientiæ professorem contubernio admouerat: tunc maxime expertus est, affirmantem naue prouisa gaudium afferri, cum quidē illum durius, & contra prædicta cadentibus rebus, ut falsum, & secretorum temere cōscium eo ipso momento dum spatiatur unā, præcipitare in mare destinasset.

Romam reuersus, deducto in forum filio Druso, statim è Carinis, ac Pompeiana domo esquilias in hortos Mecænatianos transmigravit, totūq; se ad quietem contulit, priuata modo officia obiens, ac publicorum munerum expertus. Caio & Lucio intra triennium defunctis, adoptatur ab Augusto simul cum fratre eorū M. Agrippa, coactus prius ipse Germanicum fratris sui filium adoptare: nec quicq; postea p patrefamilias egit: aut ius, quod adoptione amiserat, ex ulla parte retinuit. Nam neq; donauit, neq; manumisit: ne hæreditatē quidem, aut legata percepit ulla aliter, q; ut peculio referret accepta, nihil ex eo tempore prætermisum est ad maiestatem eius augendā. Ac multo magis postq; Agrippa abdicato, atq; seposito certum erat, uni spem successionis incumbere.

Dara rursus potestas Tribunitia in quinquenniū, delegatus pacandæ Germaniæ status. Parthorum legati mādatis Augusto Romæ redditis, eum quoq; adire in prouinciam iussi. Sed nunciata Illyrici defectione, transijt ad curam noui belli, quod grauissimum omnium externorum bellorum, post punica, per xv legiones, paremq; auxiliorū copiam, triennio gessit, in magnis omnium rerum difficultatibus, summāq; frugum inopia. Et quanq; sapius reuocaretur, tamen perseuerauit: metuens, ne uicinus, & præualens hostis instaret ultro cedentibus. Ac perseuerantiæ grande precium tulit, toto Illyrico, quod intra Italiam, regnūq; Noricum, & Thraciam, & Macedoniam, interq; Danubiū flumen, & sinum maris Adriatici patet, perdomito, & in ditionem redacto.

Cvi gloriæ amplior adhuc ex opportunitate cumulus accessit. Nam sub id fere tempus Quintilius Varus, cū tribus legionibus in Germania perijt, nemine dubitante, quin uictores Germani iuncturi se Pannonijs fuerint, nisi debellatum prius Illyricum esset. Quas ob res triumphus ei decretus est, multi & magni honores. Censuerunt etiā quidā, ut Pannonicus: alij, ut Inuictus: non nulli, ut Pius cognominaretur: sed de cognomine intercessit Augustus, eo contentum repromittens, quod se defuncto suscepturus esset. Triumphum ipse distulit, mæsta ciuitate clade Variana. Nihilominus urbem prætextatus, & laurea coronatus intrauit: positūq; in septis tribunal senatu astante conscendit, ac medius inter duos cōss. cum Augusto simul sedit: unde, populo consalutato, circum templa deductus est.

Proximo anno repetita Germania, cum animaduertet Variā cladem temeritate

temeritate, & negligentia ducis accidisse, nihil nõ de concilij sententiã egit. Semper aliã sui arbitrij, cõtentusq; se uno, tunc præter consuetudinẽ cum pluribus de ratione belli cõmunicauit. Curam quoq; solito exactiorẽ præstitit. Traiecturus Rhenum, cõmeatum omnẽ ad certam formulã astricctum non ante transmisit, quã consistens apud ripam explorasset, uehiculorum onera, ne qua deponeretur, nisi concessa, aut necessaria. Trans Rhenũ uero, eum uitæ ordinem tenuit, ut sedens in cespite nudo cibum caperet: saepe sine tentorio pernoctaret: præcepta sequentis diei omnia, & siquid subiti muneris iniungendum esset, per libellos daret: addita monitione, ut de quo quisq; dubitaret, se, nec alio interprete, quacunq; uel noctis hora uteretur.

Concilium,
pro consilia
rijs ipsis.

Pernoctare.
Iniungere, &
mandare,
ἐπιτιθέσθαι.

19 **D**isciplinam acerrime exegit: animaduersionũ, & ignominiarum generibus ex antiquitate repetitis, atq; etiã legato legionis, quod paucos milites cũ liberto suo trans ripam uenatum misisset, ignominia notato. Prælia quãuis minimũ fortunæ casibusq; permitteret: aliquanto constantius inibat, quoties lucubrante se subito, ac nullo propellente, decideret lumen, & extingueretur: confidens (ut aiebat) ostẽto sibi ac maioribus suis in omni ducatu expertissimo. Sed re prospere gesta, non multum absuit, quin ab Rhuteno quodam occideretur: cui inter proximos uersanti, & trepidatione detecto, tormẽtis expressa cõfessio est cogitati facinoris.

Ducatus:
Expertissim⁹.

20 **A** Germania in urbem post biennium regressus, triumphum, quem distulerat, egit, prosequentibus etiam legatis, quibus triumphalia ornãmẽta impetrarat: ac prius quã in Capitoliũ flecteret descendit è curru, secq; præfidenti patri ad genua summisit. Bationem Pannoniũ ducem ingentibus donatũ præmij, Rauennam transtulit gratiam referens, quod se quondã cum exercitu iniquitate loci circumdusum passus est euadere. Prandium dein Populo mille mensis, & congiarium tricenos nũmos uiritim dedit. Dedicauit & Concordiæ ædem. Item Pollucis & Castoris, suo, fratrisq; nomine de manubijs.

Flectere.

21 **A**non multo post lege per COSS. lata, ut prouincias cum Augusto communitè administraret, simulq; censum ageret: cõdito lustro, in Illyricum profectus est. Et statim ex itinere reuocatus, iam quidẽ affectum, sed tamen spirantem adhuc Augustum reperit: fuitq; unã secretò per totum diem. Scio uulgo persuasum, quasi egresso post secretum sermonẽ Tiberio, uox Augusti per cubicularios excepta sit, miserum Populũ Ro. qui sub tam lentis maxillis terit, Nec illud quidem ignoro, aliquos tradidisse, Augustum palam, nec dissimulanter morum eius diritatem adeo improbasse, ut nonnuncq; remissiores, hilarioresq; sermones superueniente eo abrumperet: sed expugnatũ precibus uxoris adoptionẽ non abnuisse, uel etiam ambitione tractum, ut tali successore desyderabilior ipse quandoq; fieret. Adduci tamen nequeo quin existimẽ, circumspectissimum, & prudentissimũ principem in tanto præsertim negotio nihil temere fecisse: sed uitijs, uirtutibusq; Tiberij perpensis, potiores duxisse uirtutes: præsertim cum & Reip. causa adoptare se eum pro cõcione iurauerit, & epistolis aliquot, ut peritissimũ rei militaris, utq; unicum P. R. præsidium prosequatur. Ex

Abstedit.

Diritas

f 2 quibus

Id est, Mihi
& Mufis du
cem agens.
Id est, Et tan
tā fociordā
militum.

quibus in exemplum pauca hinc inde subieci. Vale iucundissime Tiberi, & rem gere feliciter *ἐμοὶ καὶ ταῖς μοῖσαις στρατηγῶν*. Iucundissime, & ita sim felix, uir fortissime, & dux *νομιμώτατς*. Vale, & ordinem æstiuorū tuorum. Ego uero mi Tiberi, & inter tot rerum difficultates, *καὶ τοσαύτην εὐθυμίαν τῶν στρατευομένων* nō potuisse quenq̄ prudentius gerere se, quā tu gesseris, existimo. Hi quoq̄, qui team fuerunt omnes, confitentur uersum illum in te posse dici.

Vnus homo nobis uigilando restituit rem.

Siue quid incidit, de quo sit cogitandum diligētius: siue quid stomachor ualde, medius fidius Tiberium meū desydero: succurretq̄ uersus ille Homericus,

τέτυ δ' ἐπωμένοιο, καὶ ἐκ πυρός ἀνομένοιο

ἀμφὼ νοσήσασμεν, ἐπεὶ περὶ δίδε νοήσασσι

Cōtinuatio.
Cohorresce
re, pro totus
horrescere.

Attenuatū te esse continuatione laborum, cum audio, & lego. Dij me perdant, nisi cohorrescit corpus meum: tec̄q̄ rogo, ut parcas tibi, ne, si te languere audierimus, & ego, & mater tua expiremus: & de summa imperij sui Po. Ro. peridite- tur. Nihil interest ualeā ipse, nec ne, si tu non ualebis: Deos obsecro, ut te nobis conseruent, & ualere nunc & semper patiantur, si nō Populū Ro. perosi sunt.

EXcessum Augusti non prius palam fecit, q̄ Agrippa iuvene interempto. **H**unc Tribunus militū custos appositus occidit, lectis codicillis, q̄bus ut id faceret, iubebatur. Quos codicillos dubiū fuit, Augustus ne moriens reliquisset, quo materiā tumultus post se subduceret: an nomine Augusti Liuia, & ea con- scio Tiberio, an ignaro dictasset. Tiberius renuncianti Tribuno factum esse, quod imperasset, neq̄ imperasse se, & redditurū eum Senatui rationē respōdit, inuidiam scilicet in præsentia uitans. Nam mox silentio rem obliterauit.

Etea, p idq̄,
græce magis
q̄ latine καὶ
τῶντα.

Ivre autem Tribunitiæ potestatis coacto Senatu, inchoatq̄ allocutione de Re- pu. uelut impar dolori congemuit: utq̄ non solum uox, sed ut & spiritus deficeret, optauit: ac perlegendū librum Druso filio tradidit. Inlatū deinde Au- gusti testamentū, non admissis signatoribus nisi senatorij ordinis, cæteris extra curiā signa agnoscentibus recitauit per libertū. Testamenti initiū fuit. Quoniā sinistra fortuna Caiū, & Luciū filios mihi eripuit: Tiberius Cæsar mihi ex par- te dimidiā, & sextante hæres esto. Quo & ipso aucta est suspicio opinantiū, suc- cessorē ascitū eū necessitate magis, q̄ iudicio, quādo ita præfari nō abstinerit.

Abstinet
præfari, cum
in finito.

P Rincipatum, q̄ suis neq̄ occupare cōfestim, neq̄ agere dubitasset: & statio- ne militum, hoc est ui, & specie dominationis assumpta, diu tamen recusa- uit. Impudentissimo animo nunc adhortantes amicos, increpans, ut ignaros quanta belua esset Imperiū, nunc precantē Senatum, & procumbentem sibi ad genua ambiguis responsis, & callida cunctatione suspendens, ut quidā patien- tiā rumperent: atq̄ unus in tumultu proclamaret, aut agat, aut desistat, alter co- ram exprobraret cæteros quod polliciti sint tarde præstare, sed se ipsum qd' præ- stet, tarde polliceri. Tandem quasi coactus, & querens miseram, & onerosam in- iungi sibi seruitutem, recepit imperium, nec tamen aliter quā ut depositurum se quandoq̄ spem faceret. Ipsius uerba sunt hæc. Dum ueniam ad id tempus, quo uobis æquum possit uideri, dare uos aliquam senectuti meæ requiem.

Suspendere,
p, ducere, &
suspēsos ha-
bere.
Rūpere pa-
tientiā, hic pa-
tientiam po-
suit pro κα-
κροθυμία.

Cunctandi

- 25 **C**Vnctandi causa erat metus undiq; imminentium discriminum, ut saepe Clupum se auribus tenere diceret. Nam & seruus Agrippae Clemens nomine non contemnendam manum in ultionem domini compararat, & L. Scribonius Libo uir nobilis, res nouas clam moliebatur. Et duplex seditio militum in Illyrico, & in Germania exorta est. Flagitabant ambo exercitus multa extra ordinem, ante omnia, ut aequaretur stipendio Praetoriani Germanicianis. Quidam etiam principem detractabant non a se datum, summamq; ui Germanicum, qui tum his praerat, ad capeffendam Remp. perurgebat, quamq; obfirmate resistentem. Quem maxime casum timens, partes sibi, quas senatui liberet, uendas in Rep. depoposcit: quando uniuersae sufficere solus nemo posset, nisi cum altero, uel etiam cum pluribus. Simulauit & ualetudinem, quo aequiore animo Germanicus celerem successionem, uel certe societatem principatus opperiretur. Compositis seditionibus, Clementem quoq; fraude deceptum, redegit in potestatem, Libonem, ne quid in nouitate acerbius fieret, secundo demum anno in senatu coarguit, medio temporis spatio tantum cauere contentus. Nam & inter Pontifices sacrificanti, simul pro secessita plumbeum cultrum subiiciendum curauit: & secretum petenti non nisi adhibito Druso filio dedit, dextramq; obambulantem ueluti incumbens quoad perageretur sermo, continuit.
- 26 **V**erum liberatus metu, ciuilem se admodum inter initia: aut paulominus quam priuatum egit. Ex plurimis, maximisque honoribus, praeter paucos, & modicos non recepit. Natalem suum plebeis incurrentem Circensibus, uix unius bigae adiectione honorari passus est. Tempora, flamines, sacerdotes decerni sibi prohibuit: etiam statuas, atq; imagines, nisi permittente se poni: permittitq; ea sola conditione, ne inter simulacra Deorum, sed inter ornamenta adium ponerentur. Intercessit & quo minus in acta sua iuraretur, & ne mensis September Tiberius, October Liuius uocaretur. Praenomen quoq; Imperatoris, cognomenq; Patris patriae, & Ciuicam in uestibulo coronam recusauit: ac ne Augusti quidem nomen, quamq; haereditarium, ullis nisi ad Reges ac Dynastas epistolis addidit. Nec amplius quam omnino tres consulatus: unum paucis diebus, alterum tribus mensibus, tertium absens usq; in Idus Maias gessit.
- 27 **A**dulationes adeo auersatus est, ut neminem Senatorum, aut officij, aut negocij causa ad lecticam suam admiserit. Consularem uero satisfaccientem sibi, ac per genua orare conantem, ita suffugerit, ut caderet supinus, atq; etiam siquid in sermone, uel in continua oratione blandius de se diceretur, non dubitaret interpellare, ac reprehendere, & commutare continuo. Dominus appellatus a quodam, denunciauit, ne se amplius contumeliae causa nominaret. Alium dicentem sacras eius occupationes, & rursus alium autore eo senatum se adisse, uerba mutare, & pro autore suaforem, pro sacris laboriosas dicere coegit.
- 28 **S**ed aduersus conuicia, malosq; rumores, & famosa de se, ac suis carmina firmus, ac patiens: subinde iactabat, in ciuitate libera, linguam, mentesq; liberas esse debere. Et quondam Senatu cognitionem de eiusmodi criminibus, ac reis flagitante, non tantum, inquit, ocij habemus, ut implicare nos pluribus negocijs

Prouerbiū,
qđ in re dubia & periculosa dicitur.

Detrectare principem, perrecusare, & non ferre. Obfirmate, pro, pertinaciter.

Paulominus, pro, paulatim, modum, non ue dixit.

Alisimon.

Famosa, in mala parte.

gocij's debeamus. Si hanc fenestram aperueritis, nihil aliud agi sinetis, omniū inimicitia hoc prætenu ad uos deferentur. Extat & sermo eius in senatu percipiulis. Siquidem locutus aliter fuerit, dabo operam, ut rationem factorum meorum, dictorumq; reddam: si perseuerauerit, inuicem eum odero.

AT que hæc eo notabilia erant, quod ipse in appellandis, uenerandisq; singulis, & uniuersis, propè excesserat humanitatis modum. Dissentiēs in curia à Q. Haterio: ignoscas inquit, rogo, siquid aduersus te liberius sicut senator dixerō. Et inde omnes alloquens dixit & nunc & sæpe aliās, P. C. bonum & salutarē principem, quē uos tanta, & tam libera potestate instruxistis: senatui seruire debere, & uniuersis ciuibus, sæpe & plerunq; etiam singulis: neque dixisse me poenitet, & bonos & æquos, & fauētes uos habui dominos, & adhuc habeo.

Quin etiam speciem libertatis quādam induxit, conseruatis senatui, ac magistratibus, & maiestate pristina, & potestate: neq; tam paruū quicquā, neq; tam magnū publici, priuatiq; negocij fuit, de quo non ad P. C. referretur. De uectigalibus, ac monopolij's, de extruēdis, reficiēdisue operibus, etiam de legendo, uel exautorādo milite, ac legionū, & auxiliorum descriptione. Deniq; quibus imperium prorogari, aut extraordinaria bella mandari: quid, & quam formam legum literis rescribi placeret. Præfectum alæ, de uī, & rapinis reum, causam in senatu dicere coëgit. Nunq̄ curiam nisi solus intrauit, lectica quondam introlatus ager, comites à se remouit.

Quādam aduersus sententiā suam decerni, ne questus quidem est. Negante eo, destinatos magistratus abesse oportere, ut præsentēs honori acquiescerent: Prætor designatus liberam legationem impetrauit. Iterum censente, ut Trebianis legatam in opus noui theatri pecuniā ad munitionem uīæ transferre concederetur: obtinere nō potuit, quin rata uoluntas legatoris esset. Cum SENAT. C. per discessionem forte fieret: transeuntem eum in alteram partem, in qua pauciores erant, secutus est nemo. Cætera quoq; non nisi per magistratus, & iure ordinario agebātur, tanta COSS. autoritate, ut legati ex Africa adierint eos, querentes trahi se à Cæsare, ad quem missi forent. Nec mirum, cum palam esset, ipsum quoq; eisdem assurgere, & decedere uīa.

Corripuit consulares exercitibus præpositos, quod non de rebus gestis senatui scriberent: quodq; de tribuendis quibusdam militaribus donis ad se referrent, quasi non omniū tribuendorum ipsi ius haberēt. Prætozem collaudauit: quod honore inuito, cōsuetudinem antiquam retulisset de maioribus suis pro concione memorandi. Quorundam illustrium exequias usq; ad rogam frequentauit. Parem moderationē minoribus quoq; personis, & rebus exhibuit. Cum Rhodiorū magistratus, quod literas publicas sine subscriptione ad se derant, euocasset: ne uerbo quidem insectatus, ac tantūmodo iussos subscribere remisit. Diogenes grammaticus disputare sabbatis Rhodi solitus, uenientē, ut se extra ordinē audiret, non admiserat: ac per seruulum suū in septimū diem distulerat: hunc Romæ salutandi sui causa pro foribus astantē, nihil amplius, q̄ ut post septimū annū rediret, admonuit. Præsidibus onerandas tributo prouincias

Censente, p
censens, græ
ce posuit, nō
latine, ut sub
audias, eo:
nā in emēda
tionib⁹ & per
uētustis ex
emplaribus
non additur

Moderatio
absolute pro
lenitate siue
modestia.

Sabbata.

- uincias suadentibus, rescripsit, Boni pastoris esse, tondere pecus, nō deglubere.
- 33 **P**aulatim principem exercuit: praestititq; & si uarium diu, cōmodiorem tamen sapius, & ad utilitates publicas prouidens, ac primo eatenus interueniebat, ne quid perperam fieret. Itaq; & constitutiones quasdā senatus rescidit, & magistratibus pro tribunali cognoscentibus, plerūq; se offerebat cōsiliariū: assidebatq; mixtīm, uel ex aduerso in parte primori. Et siquē reorū elabi, gratia, tumor esset: subitus aderat, iudicesq; aut è plano, aut è Quæstoris tribunali legum, & religionis, & noxæ, de qua cognoscerent, admonebat: atq; etiā si qua in publicis moribus desidia, aut mala consuetudine labarent, corrigenda suscepit.
- 34 **L**vdorum, ac munerū impensas corripuit mercedibus scenicorum rescissis, paribusq; gladiatorum ad certum numerum redactis. Corinthiorum uasorum precia in immensam exarsisse, tresq; mulos XXX millibus nummūm uenisse grauius cōquestus, adhibendum supellectili modū censuit. Annonamq; macelli, senatus arbitratu quotannis tēperādā, dato Aedilibus negotio, popinas, ganeasq; usq; eo inhibendi, ut ne opera quidem pistoria proponi uenalia sinerent. Et ut parsimoniam publicam exemplo quoq; iuuaret, solennibus ipse cœnis pridiana saepe, ac semesa obsonia apposuit: dimidiatumq; aprum, affirmans omnia eadem habere, quæ totum. Quotidiana oscula prohibuit edicto. Item strenarum commercium ne ultra Cal. Ianuarias exerceretur. Consuerat quadruplam strenam & de manu reddere, sed offensus interpellari se toto mense ab ijs, qui potestatem sui die festo non habuissent, ultra non reddidit.
- 35 **M**atronas prostratæ pudicitia, quibus accusator publicus deesset, ut propinqui maiorum more de cōmuni sententia coercerent, autor fuit. Equiti Ro. iurisiurandi gratiam fecit, uxorem in stupro generi compertam dimitteret, quam se nunq; repudiaturum ante iurauerat. Fœminæ famosæ, ut ad euandandas legum pœnas, iure, ac dignitate matronali exoluerētur: lenocinium profiteri cœperant, & ex iuuentute utriusque ordinis profligatissimus quisq;, quo minus in opera scenæ, arenæq; adenda SENAT. C. tenerentur: famosi iudicij notam sponte subibant. Eos, easq; omnes, ne quod refugium in tali fraude cuiquā esset, exilio affecit. Senatori latum dauum ademittit: quum cognouisset sub Cal. Julij demigrasse in hortos, quo uilius post diem ædes in urbe cōduceret. Alium t̄ & quæstura remouit, quod uxorem pridie sortitione ductam, posttridie repudiasset.
- 36 **E**xternas cerimonias, Aegyptios, Iudaicosq; ritus compescuit, coactis qui superstitione ea tenebantur, religiofas uestes cum instrumento omni comburere. Iudæorum iuuentutem, per speciem sacramenti, in prouincias grauioris cæli distribuit: reliquos gentis eiusdem, uel similia sectātes urbe summouit, sub pœna perpetuæ seruitutis nisi obtemperassent. Expulit & mathematicos. Sed deprecantibus, ac se artem desituros promittentibus ueniam dedit.
- 37 **I**n primis tuendæ pacis à grassaturis, ac latrocinijs, seditionumque licentia curam habuit. Stationes militum per Italiam solito frequentiores disposuit. Romæ castra constituit: quibus prætorianæ cohortes uagæ ante id

Braçeatum dictum.

Eatenus, p hætenus.

Cōsiliarius, ut a consilijs.

Absit. Dimittere, p repudiare.

Absit.

Sub pœna seruitutis, Desinere artem, transitiue

tempus, & per hospitia disperſæ, continerent. Populares tumultus exortos grauiſſime coercuit: & ne oriretur, ſedulo cauit. Cæde in theatro per diſcordiam admiſſa, capita factionum, & hiſtriones, propter quos diſſidebatur, relegauit: nec ut reuocaret, unquam ullis Populi precibus potuit euinci. Cum Polentina plebs funus cuiuſdã Primipilaris non prius ex foro miſiſſet, quã ex torta pecunia per uim hæredibus ad gladiatorium munus, cohortẽ ab urbe, & aliã à Cotij regno, diſſimulata itineris cauſa, detectis repente armis, concinentibuſq; ſignis, per diuerſas portas in oppidum miſit: ac partem maiorem plebis, ac decurionum in perpetua uincula coniecit. Aboleuit & ius, moremque aſylorum, quæ uſque erant, Cyzicenis in ciues Ro. uiolentius quædam auſis, publice libertatẽ ademit: quã Mithridatico bello meruerunt. Hoſtiles motus, nulla poſtea expeditione ſuſcepta, per legatos compeſcuit: nec per eos quidẽ, niſi cunctanter & neceſſario. Reges infeſtos, ſuſpectoſq; cõinationibus magis & querelis, quã ui repreſſit. Quoſdam per blanditias, atq; promiſſa extractos ad ſe non remiſit, ut Marobodum Germanũ, Thraſypolim Thracem, Archelaum Cappadocem, cuius etiam regnum in formam prouinciæ redegit.

Aſs Maroboduum.
Aſs Rhafcripolim.

Bennio continuo poſt adeptum imperium pedem porta non extulit, ſequenti tempore præter quã in propinqua oppida, & cum longiſſime, Antiochenus nuſque abſuit. Idque perraro, & paucos dies, quãuis prouincias quoque & exercitus reuiſurum ſe ſæpe pronũciaſſet, & propè quotannis profectiõẽ præpararet, uehiculis comprehenſis, cõmeatibus per municipia, & colonias diſpoſitis. Ad extremũ uota pro itu, & reditu ſuo ſuſcipi paſſus, ut uulgo iam per iocum Callipides uocaretur: quẽ curſitare, ac ne cubiti quidem meſuram progredi, prouerbio græco notatum eſt.

Aſa nunquam.

Itus, reditus

Sed orbatuſ utroque filio, quorũ Germanicus in Syria, Druſus Romæ obierat: ſecefſum Capaniæ petit, cõſtanti & opinione, & ſermone penè omniũ, quaſi neque rediturus unquam, & cito mortem etiam obiturus, quod paulominus utrunque euenit. Nam neque Romam ampliùs redijt: & paucos poſt dies iuxta Terracinam in prætorio, cui ſpeluncæ nomen eſt, incenante eo, complura, & ingentia ſaxa fortuito ſuperne delapſa ſunt: multiſq; cõuiuorum, & miniſtrorum eliſis, præter ſpem euasiſt.

Paulominus pro, prope modum.

Peragrata Campania, cum Capuæ Capitoliũ Nolæ templũ Auguſti, quã cauſam profectiõis prætenderat, dedicaſſet: Capreas ſe contulit, præcipue delectatus in ſula, quod uno, paruoque litore adiretur, ſepa undique præruptis imenſæ altitudinis rupibus, & profundo maris. Statimque reuocante aſſidua obteſtatione populo, propter cladem, qua apud Fidenas, ſupra XX hominum milia, gladiatorio munere, amphitheatri ruina perierant: tranſijt in continentẽ, poſtateſque omnibus adeundi ſui fecit, tanto magis quod ab urbe egrediens, ne quis ſe interpellaret, edixerat: ac toto itinere adeuntes ſummouerat.

Regreſſus in inſulam, Reip. quidem curam uſque adeo abiicit, ut poſtea non decurias equitum unquam ſupplerit: non Tribunos militum, præfectoſque, nõ prouinciarum præſides ullos mutauerit, Hiſpaniam, & Syriam per aliquot annos ſine

nos sine cōsularibus legatis habuerit. Armeniam à Parthis occupari, Mcesiam à Dacis, Sarmatisq; Gallias à Germanis uastari neglexerit magno dedecore imperij, nec minori discrimine.

42 **C**Aeterum secreti licentiam nactus, & quasi ciuitatis oculis remotus, cuncta simul uitia male diu dissimulata tandem profudit: de quibus singulatim ab exordio referam. In castris Tyro etiam tum, propter nimiam uini auiditatē, pro Tiberio, Biberius: pro Claudio, Caldius: pro Nerone, Mero uocabatur. Postea princeps in ipsa publicorum morum correptione cum Pomponio Flacco, & L. Pisone noctem, cōtinuuūq; biduū epulando, potandōq; consumpsit: quorum alteri Syriam prouinciam, alteri praefecturam urbis confestim detulit: codicillis quoq; iucundissimos, & omnium horarum amicos professus. Sextio Claudio libidinoso, ac prodigo seni, olim ab Augusto ignominia notato, & à se ante paucos dies apud senatum increpito, cœnam ea lege cōdixit, ne quid ex consuetudine immutaret, aut demeret: utq; nudis puellis ministrantibus cœna retur. Ignotissimū quæsturæ candidatū nobilissimis anteposuit, ob epotam in cōuiuio propināte se uini amphorā. Asellio Sabino H-S ducenta donauit, pro dialogo, in quo boleti, & ficedulae, & ostreae, & turdi certamē induxerat. Nouū deniq; officiū instituit à uoluptatib⁹, praeposito equite Ro. & Censorio Prisco.

Cōdixit cœnam, pro, p⁹ misit.
Ignotissim⁹, pro obscuro, rissimus.
Propinare, prabibere.

43 **S**Ecessu uero capreenſi, etiā sellariā excogitauit sedē arcanarū libidinū, in quā undiq; conquisiti puellarum, & exoletorū greges, monſtroſicq; concubitus repertores, quos Spintrias appellabat: triplici serie cōnexi, inuicem incestarent se, coram ipſo, ut aspectu deficientes libidines excitaret. Cubicula plurifariam disposita tabellis, ac sigillis lasciuissimarū picturarū, & figurarum adornauit, librisq; elephātidis instruxit, ne cui in opera ædenda exemplar imparatae scenae deesset. In syluis quoq; ac nemoribus passim uenereos locos cōmentus est: prostantesq; per antra, & cauas rupes utriusq; sexus pube, Paniscorū, & Nympharū habitu, palāq; iā, & uulgato nomine insulae abutētes, Caprineū dictitabant.

Plurifariam

44 **M**Aiore adhuc, & turpiore infamia flagrauit, uix ut referri, audiriue, nedū credi fas sit. Quasi pueros primæ teneritudinis, quos pisciculos uocabat, institueret, ut natanti sibi inter femina uerarentur, ac luderent, lingua morſuq; sensim appetentes, atq; etiam quasi infantes firmiores, necdum tamen lacte depulsos, inguini ceu papillae admoueret, pronior sanè ad id genus libidinis & naturae, & ætate. Quare Parrhasij quoq; tabulam, in qua Meleagro Atalanta ore morigeratur, legatā sibi sub cōditione, ut si argumēto offenderet, decies pro ea H-S acciperet: nō modo prætulit, sed & in cubiculo dedicauit. Fertur etiā in sacrificando quondā captus facie ministri, acerrā præferētis, nequisse abstinere, quin penè uixdū re diuina peracta, ibidē statim seductū constupraret, simulq; fratrem eius Tibicinē: atq; utriq; mox, qd' mutuo flagitiū exprobrabant, crura fregisse.

Nedum, pro tantū abest:

45 **F**Oeminarū quoq; & quidem illustriū capitibus quātopere solitus sit illudere: euidētissime apparuit Malloniae cuiusdā exitu, quā perductā, nec quicq; amplius pati constantissime recusantē, delatoribus obiecit, ac ne ream quidem interpellare desijt, ecquid pœniteret, donec ea, relicto iudicio, domū se arripuit: ferrōq;

Illudere capitib⁹, ἐν γυφῶν

ferróq; transegit, obscenitate oris hirsuto, atq; olido seni clare exprobrata. Vnde nota in atellanico exodio proximis ludis assensu maximo excepta percubuit hircum uetulum capreis naturam ligurire.

Pecuniæ parcus, ac tenax, comites peregrinationum, expeditionumq; nūc̄ 46
salariorum, cibarijs tantum sustentauit. Vnam modo liberalitatem ex indulgentia uitrici consecutus, cum tribus classibus factis pro dignitate cuiusq;, primæ sexcenta sestertia, secundæ quadringenta distribuit, ducenta tertiæ, quam nō amicorum, sed Græcorum appellabat.

Priniceps neq; opera ulla magnifica fecit. Nam & quæ sola susceperat, Augusti templum, restitutioneq; Pompeiani theatri, imperfecta post tot annos reliquit; neq; spectacula omnino ædidit: & ijs, quæ ab aliquo æderentur, rarissime interfuit, nequid exposceretur: utiq; postq; comœdum Actiū coactus est manumittere. Paucorum senatorū inopia sustentata, ne pluribus opem ferret; negauit se alijs subuenturum, nisi senatui iustas necessitatum causas probassent. Quo peracto, plerosq; modestia, & pudore deterruit: in quibus Orallum Q. Hortensij oratoris nepotem, qui permodica re familiari, autore Augusto, quatuor liberos tulerat.

Publice munificentia bis omnino exhibuit, proposito millies H.S. gratuito 48
in triennij tempus, & rursus quibusdā dominis insularum, quæ in monte Cœlio deflagrarant, pretio restituto. Quorum alterum magna difficultate nummaria populo auxilium flagitante coactus est facere, cū per SENAT. C. sanxisset, ut sceneratores duas patrimonij partes in solo collocarent: debitores totidē æris alieni statim soluerēt: nec res expediretur, alterū ad mitigandam temporū atrocitatē. Quod tamen beneficiū tanti æstimauit: ut montē Cœlium appellatione mutata uocari Augustum iusserit. Militi post duplicata ex Augusti testamento legata nihil unq; largitus est, præterquam singula milia denariorū prætorianis, quod Seiano se non accommodassent: & quædā munera Syriacis legionibus, quod solæ nullā Seiani imaginem inter signa coluissent. Atq; etiam missiones ueteranorū rarissimas fecit, ex senio mortem, ex morte compendium captans. Neq; prouincias quidem ulla liberalitate subleuauit, excepta Asia, disiectis terræmotu ciuitatibus.

Procedente mox tempore etiā ad rapinas cōuertit animū. Sat constat Cn. 49
Lentulū augurem, cui census maximus fuerit, metu, & angore ad fastidiū uitæ ab eo actum, & ut nequo nisi ipso hærede moreretur. Condemnatā & generosissimam sceminam Lepidam, in gratiam Quirini consularis prædiuitis, & orbi, qui dimissam eā è matrimonio post uigesimali annū ueneni olim in se comparati arguebat. Præterea Galliarum, & Hispaniarū, Syriæq; & Græciæ principes confiscatos ob tam leue, actam impudens calumniarū genus, ut quibusdā nō aliud sit obiectū, q̄ quod partē reifamiliaris in pecunia haberent. Plurimis etiā ciuitatibus & priuatis immunitatem, & ius metallorū, ac uectigaliū adempta. Sed & Vononem regem Parthorū, qui pulsus à suis, quasi in fidem P. R. cum ingenti Gaza Antiochiam se receperat, spoliatum perfidia, & occisum.

Odiūm

Dimissa e
matrimo
nio, pro re
pudiata.
Confiscatus
ad hoīem re
latū, nō solū
ad rē, ut Cō
fiscata bona.

50 **O** dium aduersus necessitudines in Druso primum fratre detexit, prodita eius epistola, qua secum de cogendo ad restituendam libertatem Augusto agebat, deinde & in reliquis. Iuliae uxori tantum abfuit, ut relegatae, quod minimum est, officij, aut humanitatis aliquid impertiret: ut ex constitutione patris uno oppido clausam, domo quoque egredi, & commercio hominum frui uerit: sed & peculio concesso à patre, praebitisque annuis fraudauit, per speciem publici iuris, quod nihil de his Augustus testamento cauisset. Matrem Liuiam grauat, uelut partes sibi aequas potentiae uindicantem, & congressum eius assiduum uitauit: & longiores, secretioresque sermones, ne consilij, quibus tam interdum & aegre uti solebat: regi uideretur. Tulit etiam perinde actum à senatu, ais t& egere, & uti. ut titulis suis quasi Augusti, ita & Liuae filius adijceretur. Quare non parètem patriae appellari, non ullum insignem honorem recipere publice passus est. Sed & frequenter admonuit, maioribus, nec foeminae conuenientibus negocijs abstinere: praecipue ut animaduertit incedio iuxta aede Vestae & ipsam interuenisse, populūque, & milites, quae enixius opem ferret, adhortata, sicut sub marito solita esset.

51 **D**ehinc ad similitudinem usque processit, hac (ut ferunt) de causa: Instanti saepius ut ciuitate donatum in decurias allegeret: negauit alia se conditione alleciturum, quae si pateretur adscribi albo, extortum id sibi à matre. At illa comota ueteres quosdam ad se Augusti codicillos de acerbitate, & intolerantia morum eius à Sacrario protulit, atque recitauit. Hos & custoditos tandiu, & exprobratos tam infeste adeo grauiter tulit: ut quidam putent inter causas secessus hanc ei uel praecipuam fuisse. Toto quidem triennio, quo uiuente matre abfuit, semel omnino eam, nec amplius, quam uno die paucissimis uidit horis. Ac mox, neque aegre abesse curauit: defunctamque, & dum aduentus sui spem facit, complurium dierum mora, corrupto demum, & tabido corpore funerata prohibuit consecrari, quasi id ipsa mandasset. Testamentumque eius pro irritum habuit: omnesque amicitias, & familiaritates, etiam quibus ea funeris sui curam moriens demandarat: intra breue tempus affixit. uno ex his equestri ordinis uiro, & in Latomia condonato.

Affixit,
pro ue/
xauit.

Alij Antilia
alij Antyci /
ram. Est aut
Latomia lo/
cus in carce
re Romae.
Affectus est
illi, pro, erga
illum.

52 **F**litorum neque naturalem Drusum, neque adoptiuum Germanicum patri a charitate dilexit, alterius uitae infensus. Nam Drusus animi fluxioris, remissiorisque uitae erat. Itaque ne mortuo quidem perinde affectus est, sed tantum non statim post à funere ad negociorum consuetudinem redijt, iusticio longiore inhibito: quin & Illensium legatis paulo serius consolantibus, quasi oblitterata iam doloris memoria irridens, se quoque respondit uicem eorum dolere, quod egregium ciuem Hectorem amisissent. Germanico usque adeo obtrectauit, ut & praedara facta eius pro superuacuis eleuaret: & gloriosissimas uictorias, ceu damnosas, R. P. increparet. Quod uero Alexandriam propter immensam, & repentinam famam, inconsulto se adisset, questus est in senatu. Etiam causa mortis fuisse ei per Cn. Pisonem legatum Syriae creditur. Quae mox huius criminis reum putant quidam mandata prolaturum, nisi ea secreta obstarèt, per quae multifariam increpitum, Multifariam & per noctes creberrime acclamatum est, redde Germanicum. Quae suspitione confirmauit ipse postea, coniuge etiam, ac liberis Germanici crudeliter in modum afflictis.

Nurum

NVrum Agrippinam post mortem mariti liberius quidam questam ma-
 nu apprehendit: græcòq; uersu, si non dominaris, inquit, filiola iniuriam
 te accipere existimas? Nec ullo mox sermone dignatus est. Quondam uero in-
 ter cenam porrecta à se poma gustare non ausam etiam uocare desijt, simulàs
 se ueneni crimine accersi, cū præstructū utrūq; consulto esset, ut & ipse tentan-
 di gratia offerret, & illa quasi certissimum exitiū caueret. Nouissime calumnia/
 tus, modo ad statuam Augusti, modo ad exercitus confugere uelle, Pandata/
 riam relegauit, Conuiciantiq; oculum per Centurionē uerberibus excussit. Rur-
 sus mori inedia destināti, per uim ore diducto, insulcari cibum iussit. Sed & per
 seuerantem, atq; ita absumptam criminossime insectatus est: cū diem quoq;
 natalem eius inter nefastos referendum suassisset, Imputauit etiam, quod non
 laqueo strangulatam in Gemonias abiecerit: próq; tali clementia interponi de-
 cretum passus est, quo sibi gratiæ agerentur, & Capitolino Ioui donum exau-
 ro sacraretur.

CVm ex Germanico tres nepotes, Neronē, & Drusum, & Caium, ex Dru-
 so unum Tiberium haberet, destitutus morte liberorum maximos natu-
 de Germanici filijs Neronem, & Drusum P. C. commendauit, diemq; utriusq;
 tirocinij congiario plebi dato celebrauit. Sed ut comperit ineunte anno, pro eo
 rum quoq; salute publice uota suscepta: egit cum senatu, non debere talia præ-
 mia tribui nisi expertis, & ætate prouectis: atq; ex eo, patefacta interiore animi
 sui nota, omniū criminationibus obnoxios reddidit. Variáq; fraude inductos,
 ut & concitarent ad conuicia, & concitati perderentur: accusauit per literas, ama-
 rissime congestis etiam probris. Et iudicatos hostes fame necauit, Neronem in
 insula Pontia, Drusum in ima parte palatij, Putant Neronem ad uoluntariam
 mortem coactum, cum ei carnifex, quasi ex senatus autoritate missus, laqueos,
 & uncòs ostentaret. Druso autem adeo alimēta subducta, ut tomentū è culcita-
 tētauerit mandere. Amborū sic reliquijs dispfis, ut uix quādoq; colligi possent.
SVper ueteres amicos, ac familiares, xx sibi è numero principū ciuitatis de-
 poposcerat, uelut consiliarios in negocijs publicis, Horum omniū uix duos
 aut tres incolumes præstitit: ceteros alium alia de causa perculit. Inter quos cū
 plurimorum dade Elium Seianum, quem ad summam potentiam non tam be-
 neuolentia prouexerat, q̄ ut esset, cuius ministerio, ac fraudibus liberos Ger-
 manici circumueniret: nepotemq; suum ex Druso filium naturalem ad succes-
 sionem imperij confirmaret.

Nihilo lenior in conuictores græculos, qbus uel maxime acquiescebat. Ze-
 nonem quendam exquisitius sermocinantem, cum interrogasset, quānā
 illa tam molesta dialectos esset: & ille respondisset, Doridem: relegauit Cyna-
 riam, existimans exprobratum sibi ueterem secessum, quod dorice Rhodij lo-
 quantur. Item cum soleret ex lectione quotidiana quæstiones super cenā pro-
 ponere: comperissetq; Seleucum grammaticū à ministris suis perquirere, quos
 quoq; tempore tractaret autores, atq; ita præparatum uenire, primum à cōtu-
 bernio remouit: deinde etiam ad mortem compulit.

Sæua, ac

Quondā, p
quodā tpe.Præstructū
arte præpa-
ratū, & com-
posito factū.

Ineunte anno

abstercōiectis.

Conuictor,
familiaris.
Sermocinari
διὰλεκτορ.

57 **S**aeua, ac lenta natura ne in puero quidem latuit: quam Theodorus Gada-
 reus rhetoricae praeceptor, & perspexisset primus sagaciter, & assimulasse Affimulare,
 pro simili ex
 primere.
 aptissime uisus est: subinde in obiurgando appellans eum, πικλὸν αἵματι συμπε
 φουμένον, id est, lutum à sanguine maceratum. Sed aliquanto magis in principe
 eluxit etiam inter initia, cum adhuc fauorem[†] moderationis simulatione capta/
 ret. Scurram, qui praetereunte funere, dare mortuo mandarar, ut nunciaret Au-
 gusto. nōdum reddi legata, quae plebi reliquisset: attractum ad se recipere debi-
 tum, duciq; ad supplicium imperauit, & patri suo uerum referre. Nec multo post
 in Senatu Pompeio cuiusdam equiti Ro. quiddam perneganti, dum uincula mina-
 tur, affirmauit fore, ut ex Pompeio Pōpeianus fieret, acerba cauillatione simul
 hominis nomen incessens, ueteremq; partium fortunam.

58 **S**ub idem tempus consulente praetore, an iudicia maiestatis cogi iuberet: ex-
 cercendas esse leges respondit, & atrocissime exercuit. Statuae quidam Augusti
 caput dempserat, ut alteri⁹ imponeret. Acta res in senatu. Et quia ambigebat,
 per tormēta quaesita est. Dānato reo, [†] paulatim hoc genus calūniā eo pcessit, als † cōfestim
 ut haec quoq; capitalia essent. Circa Augusti simulacrum seruum cecidisse, ue-
 stem mutasse, nummo, uel anulo effigiem impressam latrinā, aut lupanari intu-
 lisse dictum ullum, factum uel eius existimatione aliqua laesisse. Perijt deniq; &
 is, qui honores in Colonia sua eodem die decerni sibi passus est, quo decreti
 & Augusto olim erant.

59 **M**ulta praeterea specie grauitatis, ac morū corrigendorū, sed & magis na-
 turae obtemperans, ita saeue, & atrociter factitauit, ut nonnulli uersiculis
 quoq; & praesentia exprobrarent, & futura denunciarent mala:

Asper, & immitis: breuiter uix omnia dicam?

Dispeream, si te mater amare potest.

Non es eques, quare, non sunt tibi millia centum.

Omnia si quaeras, & Rhodos exilium est.

Aurea mutasti Saturni saecula Caesar,

Incolumi nam te ferrea semper erunt:

Fastidit uinum: quia iam sitit iste cruorem:

Tam bibit hunc auide, q̄ bibit ante merum.

Aspice felicem sibi non tibi Romule Syllam:

Et Marium, si uis, aspice, sed reducem.

Nec non Antoni ciuilia bella mouentis:

Nec semel infectas aspice caede manus.

Et dic Roma perit: regnabit sanguine multo.

Ad regnum quisquis uenit ab exilio.

Quae primo quasi ab impatientibus Romae[†] dominij, ac non tam ex animi sen- Afs † domini
 tentia, quam bile, & stomacho fingerentur, uolebat accipi. Dicebatq; identidē,
 oderint, dum probent. Deinde uera planē, certaq; esse ipse fecit fidem:

60 **I**n paucis diebus q̄ Capreas attigit, piscatori, qui sibi secretum agenti, gran-
 Idem mullum inopinanter obtulerat, perfricari eodem pisce faciem iussit, ter
 g ritus, quod

ritus, quod is à tergo insulæ per aspera, & deuia erepsisset ad se. Gratulanti autem inter pœnam, quod nō & locustam, quā prægrandem cœperat, obtulisset: locusta quoq; lacerari os imperauit. Militem prætorianum ob surreptum è uiridario pauonē, capite puniit. In quodam itinere lectica, qua uehebatur, uepribus impedita, exploratorem uia primarum cohortium, centurionem stratum humi penè ad necem uerberauit.

MOx in omne genus crudelitatis erupit, nunq; deficiente materia, cum pri-
mo matris, deinde nepotum, & nurus: postremo Seiani familiares, atque
etiam notos persequeretur. Post cuius interitum uel sæuissimus extitit, quo ma-
xime apparuit nō tam ipsum à Seiano concitari solitum, quàm Seiano quaren-
ti occasiones, sumministrasse. Et si commentario, quem de uita sua summam, breuiterq; composuit: ausus est scribere, Seianum se punisse, quod comperisset furere aduersus Germanici liberos filij sui, quorū ipse alterum suspecto iam, alterum oppresso demum Seiano interemit. Singulatim crudeliter facta eius exequi longum est. Generatim uelut exemplaria sæuitiæ enumerare sat erit. Nul-
lus à pœna hominum cessauit dies, ne religiosus quidem, ac sacer. Animaduersum in quosdā ineunte anno nono. Accusati, damnatiq; multi cum liberis, atq; etiam uxoribus suis. Interdictum ne capite damnatos propinqui lugerent, decreta accusatoribus præcipua præmia, nōnunq; & testibus. Nemini delatorum fides abrogata. Omne crimen pro capitali receptum, etiam paucorum, simpliciumq; uerborū. Obiectum est Poëtæ quod in tragœdiâ Agamēnonem probris laceffisset. Obiectū & Historico, quod Brutū, Cassiumq; ultimos Romanorum dixisset. Animaduersum statim in autores, scriptaq; abolita, quàmuis probarentur aliquot ante annos, etiam Augusto audiente recitata. Quibusdā custodia traditis, non modo studendi solatium ademptum, sed etiam sermonis, & colloquij usus, Citati ad causam dicendā, partim se domi uulnerauerunt certi damnationis, scilicet ad uexationem, ignominiamq; uitandam: partim in media curia uenenum hauserunt, & tamē colligatis uulneribus, ac semianimes, palpitantesq; in carcerem rapti. Nemo punitorum non & in Gemonias abiectus, uncōq; tractus. Viginti uno die abiecti, tractiq;. Inter eos pueri, & scemina. Immatura puella, quia more tradito nefas esset uirgines strangulari, uita prius à carnifice, dein strangulata, mori uolentibus, uis adhibita uiuendi. Nam mortem adeo leue supplicium putabat: ut cum audisset unū ex reis Carnuliū nomine anticipasse eam, exdamuerit: Carnulius me euasit. Et in recogno- scendis custodijs precanti cuidam pœna: maturitatem, respondit: nondū tecum in gratiam redij. Annalibus suis uir consularis inseruit, frequenti quōdam con- uiuiō: cui & ipse affuerit, interrogatū eum subito: & dare à quodam nano astan- te mēsa inter Capreas, cur Paconius maiestatis reus, tandiū uiueret: statim qui- dem petulantiam linguæ obiurgasse: cæterum post paucos dies scripsisse sena- tui, ut de pœna Paconij q̄primū statueret.

Exacerbat.

AVuxit, intenditq; sæuitiam, exacerbatus indicio de morte filij sui Drusi, quem cum morbo, & intemperantia perisse existimaret, ut tandem ueneno interemptum

no interemptum fraude Liuillæ uxoris, atq; Seiani cognouit: neque tormentis, neq; supplicio cuiuscq; pepercit soli huic cognitioni, adeo p̄ totos dies deditus, & intentus, ut Rhodiensem hospitem, quem familiaribus literis Romam euocarat, aduenisse sibi nunciatum torqueri sine more iusserit, quasi aliquis ex necessarijs quæstioni adesset: deinde errore detecto, & occidi, ne uulgaret inu-
 riam. Carnificinæ eius ostenditur locus Capreis, unde damnatos post longa, & exquisita tormenta, præcipitari coram se in mare iubebat, excipiente claffiariorum manu. & contis, atq; remis elidente cadauera, ne cui residui spiritus quicq; inesset. Excogitauerat autem inter genera cruciatus etiam, ut larga meri potione per fallaciam oneratos, repente ueretris deligatis, fidicularum simul, urinæq; tormento distenderet. Quod & nisi eum mors præuenisset, & Thraſyllus consulto (ut aiunt) differre quædam spe longioris uitæ compulisset, plures aliquâto necaturus. Ac ne reliquis quidem nepotibus parsurus creditur: cum & Caium suspectum haberet, & Tiberium ut ex adulterio conceptum aspernaretur. Nec abhorret à uero. Nanq; identidem felicem Priamum uocabat, quod superstes omnium suorum extitisset.

Als̄ diuulgaret.

Veretrum.

Parsurus.

63 **Q**uam uero inter hæc non modo inuisus, ac detestabilis, sed prætrepidus quoq; atq; etiam cõtumelijs obnoxius uixerit, multa indicia sunt. Aruspices secretò, ac sine testibus consuli uetuit. Vicina uero urbi oracula etiam disſerre conatus est, sed maiestate Prænestinarum sortium territus destitit: cum obli gnatas, deuectasq; Romam nõ reperisset in arca, nisi relatas rursus ad templũ. Vnum & alterum consulares oblati prouincijs, non ausus à se dimittere, usq; ad eò detinuit, donec successores post aliquot annos presentibus daret: cum interim manente officij titulo, etiam delegaret plurima: assidueq; illi per legatos & adiutores suos exequenda curarent.

64 **N**urum ac nepotes nunq; aliter post damnationem, quam catenatos, obſutaq; lectica mouit, prohibitis per militẽ obuijs, ac uiatoribus respicere usquam, uel consistere.

65 **S**eianum res nouas molientem, quibus iam & natalem eius publice celebrari, & imagines aureas coli passim uideret: uix tandem & astu magis, ac dolo, q̄ principali autoritate subuertit. Nam primo, ut à se per speciẽ honoris dimitteret, collegam sibi assumpsit in quinto cõsulatu, quem longo interuallo absens ob id ipsum susceperat. Deinde spe affinitatis, ac Tribunitiæ potestatis deceptum inopinantem, criminatus est pudenda, miserandaq; oratione, cum inter alia P. C. precaretur, mitterent alterum è cõsulibus, qui senem se, & solum in conspectum eorum cum aliquo militari præsidio perduceret. Sic quoq; diffidens, tumultumq; metuens, Drusum nepotem, quem uinculis adhuc Romæ continebat, solui si res posceret, duceinq; cõstitui præceperat. Apratis etiam nauibus ad quasq; legiones, meditabatur fugam, speculabundus ex altissima rupe identidem, signaq; ne nuncijs moraretur, tolli procul, ut quidq; foret factũ, man-
 dauerat. Verum & oppressa cõiuratione Seiani, nihilo securior, aut cõstantior, per IX proximos menses non egressus est uilla, quæ uocatur Iouis.

Speculabundus, pro subinde speculans.

g 2 Vrebant

Vrebant insuper anxiam mentē uaria undiq; conuicia, nullo non damna-
torū omne probri genus coram, uel per libellos in Orchestra positos in-
gerēte. Quibus quidē diuersissime afficiebat. Modo ut prae pudore ignota, &
caelata cuncta cuperet: nonnunq; eadē contēneret, & pferret ultro, atq; uulgaret.
Quin & Arthabani Parthorum regis laceratus est literis: paricidia, & caedes, &
ignauia, & luxuriā obijciētis: monentisq; ut uoluntaria morte, maximo, iustissi-
mōq; ciuium odio quāprimū satisficeret. Postremo semetipse pertesus talis
epistolae principio, tantum non summam malorum suorum professus est.

Tantū non,
pro pene.

Quid scribam uobis P. C: aut quomodo scribam: aut quid omnino non
scribam hoc tempore: Diū me, deāq; pccenis perdant: quem quotidie pe-
rire sentio. Scio: Existimant quidam, praescisse hanc eum peritiam futurorum, ac
multo ante quanta se quandoq; acerbitas, & infamia maneret, prospexisse.
Ideoq; ut imperium iniret, & Patris patriae appellationem: & ne in acta sua iu-
raretur, obstinatissime recusasse, ne mox maiore dedecore impar tantis honori-
bus inueniretur. Quod sanē & ex oratione eius, quam de utraq; re habuit, colligi
potest, uel cum ait, similem se semper sui futurum, nec unquam mutaturum
mores suos, quandiu mentis sanae fuisset: sed exempli causa cauendum, ne se. Se
natus in acta cuiusq; obligaret, q aliquo casu mutari posset. Et rursus. Si quan-
do autem, inquit, de moribus meis, deuotōq; uobis animo dubitaueritis: quod
prius q; eueniat, opto, ut me sup̄mus dies huic mutatae uestrae de me opinioni
eripiat: nihil honoris adijciēt mihi patris appellatio: uobis aut exprobrabit aut
temeritatē delati mihi eius cognominis, aut inconstantia cōtrarij de me iudicij.

Deuotus uo-
bis, pro dedi-
rus, in bonā
partem.

Corpore fuit amplo, atque robusto, statura quae iustam excederet. Latus
ab humeris, & pectore, caeteris q;q; mēbris usque ad imos pedes aequalis,
& congruens. Sinistra manu agiliore, ac ualidiorē. Articulis ita firmis, ut recens
& integrum malum digito terebraret: caput pueri, uel etiam adolescentis, tali-
tro uulneraret. Colore erat candido, capillo ponē occipitium summissiore, ut
cervicem etiam obtegeret: quod gentile in illo uidebatur. Facie honesta, in qua
tamen crebri, & subtiles tumores cum praegrandibus oculis: & qui (quod mi-
rum esset) noctu etiam in tenebris uiderent: sed ad breue, & cum primum
a somno patuissent, demum rursus hebescebant. Incedebat ceruice rigida,
& obstipa: adducto ferē uultu, plerunq; tacitus: nullo, aut rarissimo etiam
cum proximis sermone, eoq; tardissimo, nec sine molli quadam digitorum
gesticulatione. Quae omnia ingrata, atque arrogantia plena, & animaduertit
Augustus in eo, & excusare tentauit saepe apud Senatum, ac Populum, pro-
fessus naturae uitia esse, non animi. Valetudine prosperrima usus est: tempore
quidem principatus penē toto propē illasa, quamuis a trigésimo aetatis anno
arbitratu eam suo rexit sine adiumento, consilioue medicorum.

Talitrū, pro
fetu digiti,
uulgo ein
schmel, oder
knipken.

Af'si-
biti.

Circa Deos, ac religiones negligentior: quippe addictus mathematicae, per
suasionisq; plenus cuncta fato agi. Tonitrua tamen praeter modum expa-
uescebat: & turbatiore caelo nunquam non coronam lauream ceruice gestauit:
quod fulmine afflari negetur id genus frondis.

Af'scapite.

Artes

70 **A**rtes liberales utriusque generis studiosissime coluit. In oratione latina se-
cutus est Coruinum Messalam: quæ senem adolescens obseruauerat. Sed
affectatione, & morositate nimia obscurabat stilum, ut aliquanto ex tempore,
quàm à cura præstantior haberetur. Composuit & carmen lyricum: cuius est ti-
tulus, conquestio de Iulij Caesaris morte. Fecit & græca poemata, imitatus Eu-
phorionem, & Arrianum, & Parthenium. Quibus Poëtis admodum delecta-
tus: scripta eorum, & imagines publicis bibliothecis inter ueteres, & præcipuos
autores dedicauit. Et ob hoc plerique eruditorum certatim ad eum multa de his
ædiderunt. Maxime tamen curauit notitiã historię fabularis, usque ad ineptias,
atque derisum. Nam & grammaticos, quod genus hominum præcipue, ut dixi-
mus, appetebat: eiusmodi ferè quæstionibus experiebatur. Quæ mater Hecubæ,
quod Achilli nomē inter uirgines fuisset, quid Sirenes cantare sint solitæ: &
quo primum die post excessum Augusti curiam intrauit, quasi pietati simul, ac
religioni satisfactorius Minois exemplo, thure quidem, ac uino: uerum sine tibi-
cine supplicauit, ut ille olim in morte filij.

As's conquestio.

Fabularis historia.

71 **S**ermone græco quanquã aliàs promptus, & facilis: non tamē usque quaque usus
est. Abstiniuitque maxime in senatu: adeo quidem, ut monopolium nomi-
naturus, prius ueniam postularit, quod sibi uerbo peregrino utendū esset: atque
etiam in quodam decreto patrum, cum *ἑμβλημα* recitaretur, cōmutandam cen-
suerit uocem, & pro peregrina nostratem requirendam: aut si non reperiretur,
uel pluribus, & per ambitum uerborum rem enūciandam. Militem quoque græ-
ce testimonium interrogatum, nisi latine respondere uetuit.

As's talioquit.

72 **B**is omnino toto secessus tēpore, Romã redire conatus, semel triremi usque
ad proximos Naumachię hortos subuectus est, disposita statione per ri-
pas Tyberis, quæ obuiam prodeuntes summoueret. Iterū Appia usque ad se-
ptimū lapidem: sed prospectis modo, nec aditis urbis mœnibus redijt. Primo
incertū qua de causa. Postea ostento territus. Erat ei in oblectamentis serpens
draco: quem ex consuetudine manu sua cibaturus, cum consumptum à formi-
cis inuenisset, monitus est, ut uim multitudinis caueret. Rediens ergo propè
Campaniã Asturæ, in languorem incidit. Quo paulum leuatus, Cerceios per-
tendit. Ac ne quam suspicionem infirmitatis daret, Castrensibus ludis nō inter-
fuit solum, sed etiam missum in arenam aprum, iaculis desuper petijt: statimque
latere conuulso, & ut exæstuarat: afflatus aura, in grauiorem recidit morbum.
Sustentauit autem aliquandiu, quàmuis Misenum usque deuectus, nihil ex or-
dine quotidiano prætermitteret: ne cōuiuia quidem, ac cæteras uoluptates, par-
tim intemperantia, partim dissimulatione. Nam Charidem medicum, quod
commeatu abfuturus, è conuiuio egrediens, manum sibi osculandi causa appre-
hendisset, existimãs tentatas ob eo uenas: remanere, ac recumbere hortatus est,
cœnamque protraxit. Nec abstiniuit cōsuetudine, quin tunc quoque instans in me-
dio tridinio: astante lictore, singulos ualere dicentes appellaret.

Cibo illi, p
cibū do illi.

Valere dice-
tes, p ualere
iubentes.

73 **I**nterim cum in actis Senatus legisset dimissos, ac ne auditos quidem quos-
dam reos, de quibus strictim, & nihil aliud quàm nominatos ab indice scri-
pserat, pro

perat, pro contempto se habitum fremens, repetere Capreas quoquo modo destinavit: non temere quicquam, nisi ex tuto ausurus. Sed & tempestatibus, & ingrauescente vi morbi retentus: paulo post obiit in uilla Lucilliana, octavo & septuagesimo aetatis anno, tertio & uigesimo imperij, decimoseptimo Calen. Apriles. Cn. Acerronio Proculo, C. Portio Nigro COSS. Sunt qui putent uenenum ei à Caio datum, lentum, atq; tabificum. Alij in remissione fortuitae febris cibum desideranti negatum. Nonnulli puluinem iniectum, cum extractum sibi deficienti anulum mox resipiscens requisisset. Seneca cum scribit, intellecta defectione, exemptum anulum quasi alicui traditurum parumper tenuisse: dein rursus aprasse digito, & compressa sinistra manu iacuisse diu immobilem: subito uocatis ministris, ac nemine respondente, consurrexisse: nec procul à lectulo deficientibus uiribus concidisse.

SVpremo natali suo Apollinē Temenitem, & amplitudinis, & artis eximia 74
 Saductum Syracusis, ut in Bibliotheca noui templi poneretur: uiderat per quietē affirmantē sibi, nō posse se ab ipso dedicari. Et ante paucos, quam obiret, dies, turris phari terramotu Capreis concidit. Ac Miseni cinis è fauilla, & carbonibus, ad calefaciendum triclīnium illatus, extinctus, & iādiu frigidus exarsit repente prima uespera: atq; in multam noctem pertinaciter luxit.

Prima uespera, sicut prima luce.

Morte eius ita letatus est Populus, ut ad primum nuncium discurrentes, 75
 pars Tiberium in Tyberim clamaret, pars terram matrem, Deosq; manes orarent: ne mortuo sedem ullam nisi inter impios darent. Alij unicum, & gemonias cadaveri minarentur, exacerbati super memoriam pristinae crudelitatis, etiam recenti atrocitate. Nam cum SENAT. C. actum esset, ut poena damnatorum in decimum semper diem differretur: forte accidit, ut quorundam supplicij dies is esset, quo nunciatum de Tiberio erat. Hos implorantes hominum fidem, quia absente adhuc Caio nemo extabat: qui adiri, interpellariq; posset: custodes, ne quid aduersus constitutum facerent, strangulaucrunt, abieceruntq; in gemonias. Creuit igitur inuidia, quasi etiam post mortem Tyrāni sauitia permanente. Corpus ut moueri à Miseno cepit: condamantibus plerisq; Atellam potius deferendum, & in Amphitheatro semiustulandum, Romam per milites deportatum est, crematumq; publico funere.

Semiustulandum.

Testamentum duplex ante biennium fecerat: alterum sua, alterum liberti manu, sed eodem exemplo: ob signaueratq; etiam humillimorum signis. Eo testamento haeredes aequis partibus reliquit Caium ex Germanico, & Tiberium ex Druso nepotes. Substituitq; inuicē. Dedit & legata plerisq;. Inter quos uirginibus Vestalibus, ac militibus uniuersis, plebiq; Romanae uiritim, atque etiam separatim uicorum magistris. 76

C. Suetonij

C. SVETONII TRANQVIL.

C. C A E S A R C A L I G V L A.

GERMANICVS C. CAESARIS PATER, DRVSI, & iunioris Antoniae filius, à Tiberio patruo adoptatus, quaesturam quinquennio ante, quam per leges liceret, & post eam consulatū statim gessit. Missusq; ad exercitum in Germaniam: excessu Augusti nunciato, legiones uniuersas Imperatorē Tiberium pertinacissime recusantes, & sibi summā Reip. deferentes, incertum constantia, an pietate maiore, compe-

Excessus, p
obitu.

Sibi recipro
cum.

scuit: atq; hoste mox deuictō, triumphauit. Consul deinde iterum creatus, ac prius, quam honorem iniret, ad componēdum orientis statum expulsus: cum Armeniae regem deuicisset, Cappadociam in prouincia formam redegit: annum aetatis agens quartum & trigessimū, diutino morbo Antiochiaē obiit, non sine ueneni suspitione. Nam praeter liuores, qui toto corpore erāt: & spumas, quae p̄ os fluebāt: cremati q̄q; cor inter ossa incorruptū repertū est: cuius ea natura existimatur, ut tinctū ueneno igne confici nequeat.

2 **O**biit autē (ut opinio fuit) fraude Tiberij, ministerio, & opera Cn. Pisonis. Qui sub idem tempus Syriae praepositus, nec dissimulās offendendū sibi aut patrē, aut filiū: quasi planē ita necesse esset, etiā agrum Germanicū grauissimis uerborū, ac rerum acerbitatibus nullo adhibito modo affecit, propter quae ut Romam redijt, penē discerptus à Populo, & Senatu capitis damnatus est.

Sub idē tem
pus, p̄ circa
idem tēpus.
Adhibere
modum.

3 **O**mnes Germanico corporis, animiq; uirtutes, & quantas nemini cuiq; contigisse satis constat, Formam, & fortitudinem egregiam, ingenium in utroq; eloquentiae, doctrinae q; genere praecellens: beneuolentiam singularem, conciliandae q; hominū gratiae, ac promerendi amoris, mirum & efficax studiū. Formae minus congruebat gracilitas crurum, sed ea quoq; paulatim repleta assidua equi uectatione post cibum. Hostem cominus saepe percussit. Orauit causas etiam triumphales, atq; inter caetera studiorum monumenta reliquit & comœdias graecas. Domi, forisq; ciuilibus, Libera, ac foederata oppida sine licitoribus adibat. Sicubi clarorum uiroꝝ sepulchra cognosceret: inferias manibus dabat. Caesorum dade Variana ueteres, ac dispersas reliquias uno tumulo humaturus colligere sua manu, & comportare primus aggressus est. Obrectatoribus etiā qualescunq; & quantacunq; de causa nactus esset: lenis adeo, & innoxius, ut Pisoni decreta sua rescindentī, clientelas diu uexanti, non prius succensere in animum induxerit, quam ueneficijs quoq; & deuotionibus impugnari se comperisset: ac ne tunc quidem ultra progressus, quam ut & amicitia ei more maiorū renunciaret: mandaretq; domesticis ultionem, siquid sibi accideret.

Foederata, p
foedere iūcta

Humare, p
humo con/
dere.

Induxit in
animum succē
sere, pro uo/
luit, cum uer
bo finito.

Renunciare
amicitiā, pro
denunciare
amicitiā
discissam.

Deuo/
tio, p̄ ex
ecratiōe.

4 **Q**uarum uirtutum fructum uberrimū tulit, sic probatus & dilectus à suis, ut Augustus (omitto enim necessitudines reliquas) diu cunctatus, an sibi

g 4 successorem

Favorabilis, p gratiosus. successorem destinaret, adoptandum Tiberio dederit. Sic uulgo favorabilis, ut plurimi tradant, quoties aliquò adueniret, uel sicunde discederet: præ turba occurrentium, prosequētiumue, nonnunqū eum discrimen uitæ adisse. E Germania uero post compressam seditionē reuertēti, prætorianas cohortes uniuersas prodisse obuiā, quibus pronūciatū esset, ut duæ tantūmodo exirent. Populi aut̄ Romani, sexum, ætatē, ordinem omnē usquē ad uicesimū lapidem effudisse se.

Radit caput, p radendū curat. Amen longe maiora, & firmita de eo iudicia in morte, ac post mortem extitere. Quo defunctus est die, lapidata sunt tēpla, subuersæ deūm aræ, Lares à quibusdam familiares in publicum abiecti, partus coniugum expositi. Quin & barbaros ferūt: quibus intestinū, quibusquē aduersus nos bellum esset: uelut in domestico, cōmuniq; mœre consensisse ad inducias. Regulos quosdam barbam posuisse, & uxorū capita rasisse, ad indicium maximi luctus. Regum etiam regem & exercitatione uenandi, & cōiuctu Megistanū abstīnuisse, quod apud Parthos iusticij instar est. Rex ro gum,

Romæ equidem, cum ad primā famam ualetudinis attonita, & mœsta ciuitas sequentes nuncios operiretur, & repente iam uesperī incertis autoribus cōualuisse tandem percrebuisse: passim cum luminibus, & uictimis in Capitolium concursus est: ac penē reuulsæ templi fores, ne quid gestientes uota reddere moraretur. Expergefactus ē somno Tiberius est gratulantiū uocibus, atq; undiq; concinnentiū, salua Roma, salua patria, saluus est Germanicus. Et ut demū fato functum palam factum est: non solatijs ullis, non edictis inhiberi luctus publicus potuit: durauitq; etiā per festos Decembris mensis dies. Auxit gloriam, desyderiumq; defuncti, & atrocitas insequentium temporum, cunctis nec temere opinantibus, reuerentia eius, ac metu repressam Tiberij scruitiam, quæ mox eruperit.

Abuit in matrimonio Agrippinā M. Agrippæ & Iuliæ filiam, & ex ea liberos tulit: quorum II infantes adhuc rapti, unus iam puera scēs insigni festiuitate: cuius effigiem habitu Cupidinis in æde Capitolinæ Veneris Liuiā dedicauit. Augustus in cubiculo suo positā, quotiescunq; introiret, exosculabatur. Cæteri superstites patri fuerunt. Tres sexus foeminini, Agrippina, Drusilla, Liuilla, continuo triennio nata, totidē mares Nero, & Drusus, & C. Cæsar. Neronem, & Drusum senatus, Tiberio criminante, hostes iudicauit.

Caius Cæsar natus est pridie Cal. Septembres, patre suo, & C. Fonteio Capitone COSS. ubi natus sit, incertum diuersitas tradentiū facit. Cn. Lentulus Getulicus Tyburi genitū scribit. Plinius Secundus in Treueris uico ambientino supra confluentes: addit etiam pro argumento aras ibi ostendi inscriptas ob Agrippinæ puerperium. Versiculi, imperate mox eo, diuulgati apud Hybernas legiones procreatum indicant.

In castris natus, patrijs nutritus in armis,

Iam designati principis omen erat:

Ego in actis Antij inuenio æditum. Getulicū refellit Plinius, quasi mentitum per adulationem, ut ad laudes iuuenis, gloriosiq; principis aliquid etiā ex urbe Herculi

Herculi sacra sumeret: abusu inq̄ audentius mendacio, quod ante annum ferè natus Germanico filius Tyburi, fuerat appellatus & ipse C. Caesar: de cui⁹ amabili pueritia, immaturòq; obitu supra diximus. Pliniū arguit ratio temporum. Nam qui res Augusti memoriæ mandarunt: Germanicum exacto cōsulatu in Gallia missum consentiunt, iam nato Caio. Nec Plinij opinionē inscriptio aræ quicq̄ adiuuerit, cum Agrippina bis in ea regione filias enixa sit: & qualiscūq; partus, sine ullo sexus discrimine, puerperiu uocetur: quod antiqui etiā puellas pueros, sicut & pueros pueros dicitarent. Extat & Augusti epistola ante paucos, q̄ obiret, mēses ad Agrippinā neptem ita scripta de Caio † hoc. Neq; enim quisq̄ iam alius infans nomine pari tunc supererat. Puerum Caium XV Cal. Iunij (si Dij uolent) ut ducerēt Talarius, & Afellius, heri cum his constitui. Mitto præterea cū eo ex seruis meis medicū, quē scripsi Germanico, si uellet, ut retineret. Valebis mea Agrippina, & dabis operā: ut ualens peruenias ad Germanicum tuū. Abunde arbitror patēre, non potuisse ibi nasci Caium: quo propè bimulus demū perductus ab urbe sit. Versiculorum quoq; fidem eadem hæc eleuant: & eo facilius, quod sine autore sunt. Sequenda igitur est (quæ sola actorū restat) & publici instrumenti autoritas. Præsertim cum Caius, Antiū omnibus semper locis, atq; secessibus prælatum non aliter q̄ natale solum dilexerit. Tradaturq; etiā sedem, ac domicilium imperij tædio urbis transferre eò destinasse.

Puellæ pueræ.

Alsihæc.

9 **C**Aligulæ cognomē castrensi loco traxit: quia manipulario habitu inter milites educabat. Apud quos quantū præterea per hanc nutrimentorū consuetudinē amore, & gratia ualuerit, maxime cognitū est, cū post excessum Augusti tumultuantes, & in furorē usq; præcipites, solus haud dubie cōspectu suo flexit. Non em̄ prius destiterunt, q̄ ablegari eum ob seditionis periculum, & in proximā ciuitatem demandari animaduertissent. Tunc demū ad pœnitentiā uersi reprenso, ac retento uehiculo, inuidiam, quæ sibi fieret, deprecari sunt.

Abstobligari

10 **C**omitatus est patrē & in Syriaca expeditione: Vnde reuersus primū in matris, deinde ea relegata, in Liuiæ Augustæ proauia suæ cōubernio mansit. Quā defunctā prætextatus etiā tum pro rostris laudauit. Transijtq; ad Antonia auiam, & unde uigesimo ætatis anno accitus Capreas, à Tiberio uno atq; eodē die togam sumpsit: barbāq; posuit, sine ullo honore, qualis contigerat tirocinio fratrum eius. Hic omnibus insidijs tentatus elicientiū, cogentiūq; se ad querelas, nullam unq; occasionē dedit: perinde oblitterato suorum casu, ac si nihil cuiq; accidisset. Quæ uero ipse pateret, incredibili dissimulatione transmittens. Tantiq; in auum, & qui iuxta erant: obsequij, ut non immerito sit dictum, nec feruum meliorem ullum, nec deteriorem dominum fuisse.

Trāsmittere, leffer passer, uulgo las faren.

11 **N**aturam tamen sæuam, atq; probrosam: nec tunc quidem inhibere poterat, quin & animaduersionibus, pœniscq; ad supplicium datorū cupidissimi me interesset: & ganeas, atq; adulteria capillamēto calatus, & ueste longa noctibus ambiret: ac scenicas saltandi, canendiq; artes studiosissime appeteret. Facile id sanè Tiberio patiente, si per has mansuefieri posset ferum eius ingenium. Quod sagacissimus senex ita prorsus perspexerat, ut aliquoties prædicaret exitio suo,

tio suo,

tio suo, omniūq; Caium uiuere, & se natricem (serpentis id genus) P. R. Phaetonem orbi terrarum educare.

Non ita multo post Iuniam Claudillam M. Syllani nobilissimi uiri filiam duxit uxorem. Deinde augur in locum fratris sui Drusi destinatus, prius q̄ inauguraretur, ad Pontificatū traductus est: insigni testimonio pietatis, atq; indolis, cū deserta, desolataq; reliquis subsidijs aula: Seiano uero tūc suspecto, mox & oppresso, ad spem successionis paulatim admoueretur. Quam quo magis confirmaret amissa Iunia ex partu, Enniam Næuiam Macronis uxorem, qui tum prætorianis cohortibus præerat: sollicitauit ad stuprū, pollicitus & matrimonium suum, si potius imperio fuisset. Deq; ea re & iureiurādo, & chirographo cauit. Per hanc insinuatū Macroni, ueneno Tiberiū aggressus est, ut quidam opinantur, spirantiq; adhuc detrahi anulum: & quoniā suspicionē retinētis dabat, puluimū iussit iniici, atq; etiā fauces manu sua oppressit: liberto, q̄ ob atrocitatē facinoris exclamauerat, confestim in crucem acto. Nec abhorret à ueritate: cum sint quidam autores, ipsum postea: & si nō de perfecto, at certe de cogitato quondā paricidio professum. Gloriatū enim esse assidue in cōmemoranda sua pietate ad ulciscendā necem matris, & fratrum, introisse se cum pugione cubiculum Tiberij dormiētis, & misericordia correptū, abiecto ferro recessisse: nec illum, quanq̄ sensisset, aut inquirere quicq̄, aut exequi ausum.

Autores sūt, qui narrant, non solū qui suadent.

Scimperium adeptus P. R. uel (ut ita dicam) hominū genus, uoti cōpotem fecit exoptatissimus princeps maximā parti prouincialium, ac militum, quod infantem pleriq; cognouerant: sed & uniuersæ plebi urbanae ob memoriā Germanici patris, miserationemq; propè afflictæ domus. Itaq; ut à Miseno mouit, quibus lugentis habitu, & funus Tiberij prosequens, tamen inter altaria, & uictimas, ardētisq; tēdas, densissimo, & lætissimo obuiorum agmine incessit super fausta nomina, sydus & pullum, & puppū, & alumnum appellantium.

ingit

Ingressōq; urbem, statim consensu Senatus, & irrumpētis in curiam turbæ, irrita Tiberij uoluntate, qui testamento alterum nepotem suum prætextatū adhuc cohæredem ei dederat: ius, arbitriumq; omniū rerum illi permissum est, tanta publica lætitia, ut tribus proximis mensibus (ac ne totis quidem) supra centum LX millia uictimarum cæsa tradantur. Cum deinde paucos post dies in proximas Campaniæ insulas traiecisset: uota pro reditu suscepta sunt, ne nimiam quidem occasionem quoquā omittente, in testificanda solitudine, & cura de incolumitate eius. Ut uero in aduersam ualetudinem incidit: pernoctantibus cunctis circa palatium, non defuerunt, qui depugnatos se armis pro salute agrī, quiq; capita sua titulo proposito uouerent. Accessit ad immensum ciuium amorem, notabilis etiam externorum fauor. Namq; Arthabanus Parthorum rex, odium semper, cōtemptumq; Tiberij præ se ferens, amicitiam eius ultro petijt: uenitq; ad colloquium legati cōsularis, & transgressus Euphratem aquilas, & signa Romana, Casarūq; imagines adorauit.

Testificari, p testari.

Notabilis fauor, pro ingni, in bonā partem.

Incēdebat & ipse studia hominū omni genere popularitatis. Tiberio cū plurimis lachrymis, p cōcione laudato, funeratōq; amplissime, confestim Pandatiam, &

teriã, & Pontias, ad trãsserendos matris, fratrisq; cineres festinauit, tẽpestate turbida, quo magis pietas emineret. Adijtq; uenerabũdus, ac p̄ semet in urnas condidit. Nec minore scena hostiam præfixo in biremis puppe uexillo, & inde Romam Tyberi subuectos, per splendidissimũ quẽq; equestris ordinis, medio, ac frequenti die duobus ferculis maufoleo intulit. Inferiasq; his annua religione publice instituit, & eo amplius matri Circenses, carpẽtumq; quo in pompa traduceretur. At in memoriam patris, Septembrẽ mensẽ Germanicum appellauit. Post hæc, Antonia auia quicquid unq; Liuia Augusta honorum cepisset, uno SENAT. CON. conegessit. Patruum Claudium equitem Ro. ad id tempus collegam sibi in consulatu assumpsit. Fratrem Tiberiũ die uirilũ togã adoptauit, appellauitq; principẽ iuuetutis. De sororibus autor fuit, ut omnibus sacramentis afficerent. Necq; me, liberosq; meos chariores habeo, q̄ Caiũ habeo, & sorores eius. Item relationibus consulum, quod bonum, felixq; sit C. Caesari, sororibusq; eius. Pari popularitate dãnatos, relegatosq; restituit. Criminũq; siqua residua ex priore tempore manebant, omniũ gratiam fecit. Commentarios ad matris, fratrumq; suorum causas pertinentes, necui postmodum delatori, aut testi maneret ullus metus: conuectos in forum, & ante clare obtestatus Deos, neq; legisse, neq; attigisse quicq; concremauit. Libellum de salute sua oblatum non recepit, contendens nihil sibi admissum, cur cuiq; inuisus esset, negauitq; se delatoribus aures habere.

Põtia meminit & Hieronymus.

Inferia, anni uersaria.

Bracteata sententia.

16 **S**pintrias monstruosarum libidinum ægre, ne profundo mergeret, exoratus surbe summouit. Titi Labieni, Cordi Cremutij, Cassij Seueri scripta senatus consultis abolita requiri, & esse in manibus, lectitariq; pmisit: quando maxime sua interesset, ut facta quæq; posteris tradantur. Rationes imperij ab Augusto pponi solitas, sed à Tiberio intermissas publicauit. Magistratibus liberã iurisdictionem, & sine sui appellatione concessit. Equites Romanos seuerè, curioseq; nec sine moderatione recognouit, palam adempto equo, quibus aut probri aliquid, aut ignominia inesset: eorum, qui minore culpa tenerentur, nomini bus modo in recitatione præteritis, ut leuior labor iudicantibus foret. Ad quatuor priores, quintam decuriam addidit. Tentauit & comitorum more reuocato, suffragia populo reddere. Legata ex testamento Tiberij, quanq; abolito, sed & Liuiæ Augustæ, quod Tiberius suppresserat, cum fide, ac sine calũnia representata persoluit. Ducentessimam auctio num Italiae remisit. Multis incendiorum damna suppleuit: ac si quibus regna restituit, affecit & fructum omnem uectigaliorum, & redituum mediũ temporis, ut Antiocho Comageno HS millies confiscatum. Quõq; magis nullius non boni exempli fautor uidetur: mulieri libertinae octingenta donauit, quod excruciatã grauissimis tormentis de scelere patroni reticuisset. Quas ob res inter reliquos honores decretus est ei clypeus aureus: quem quotãnis certo die collegia sacerdotum in Capitolium ferrent, senatu prosequente: nobilibusq; pueris, ac puellis, carmine modulato, laudes uirtutum eius canentibus. Decretum autem, ut dies, quo cepisset imperium, Palilia uocaretur, uelut argumentum rursus condita urbis.

Consulatus

As̄ ut suffragia.

Confiscata pecunia.

As̄ reddent.

Representata, pro exhibitã. Vectigaliorum, pro uectigalium

Laudes uirtutum, pro laudatione

Consulatus quattuor gessit. Primum ex Cal. Ianuarijs per duos mēses. *Se-* 17
 cundum ex Cal. Ianuarijs per triginta dies. Tertiū usq; in Idus Ianuarij.
 Quartū usq; in VII Idus easdem. Ex omnibus duos nouissimos cōiunxit. Ter-
 tium autem Lugduni inijt solus: non, ut quidam opinantur, superbia, negligē-
 tiāue, sed quod defunctū sub Calendarū diem collegā rescisse absens nō potue-
 rat. Cōgiarium populo bis dedit trecenos H.S. toties abundantissimū epulum
 senatui, equestricq; ordini, etiam coniugibus, ac liberis utrorūq;. Posteriore epu-
 lo forensia insuper uiris, pueris, ac fœminis fascias purpurā, ac conchylij distri-
 buit. Et ut lætitiā publicā in perpetuum quoq; aueret: adiecit diem Satur-
 nalibus, appellauitq; Iuuenalem.

Forense, uel
 suis genus

Mvnera gladiatoria partim in Amphitheatro Tauri, partim in septis ali- 18
 quot ædificauit: quibus inseruit cateruas Afrorū, Campanorumq; pugilū,
 ex utraq; regione electissimorum. Neq; spectaculis semper ipse præfedit, sed in
 terdum aut magistratibus, aut amicis præsidendi munus iniunxit. Scenicos lu-
 dos & assidue, & uarij generis, multifariam fecit: quondam etiam & nocturnos
 accensis tota urbe luminibus. Sparit & missilia uariarū rerum, & panaria cum
 obsonio uiritim diuisit. Qua epulatione, equiti Ro. contra se hilarius, auidiusq;
 uescenti partes suas misit. Sed & senatori ob eandē causam codicillos, quibus
 prætorem eum extra ordinem designabat. Aedidit & Circenses plurimos à ma-
 ne usq; ad uesperam, interiecta modo Africanarū uenatione, modo Troiæ de-
 cursione, quosdam aut præcipuos, minio, & chryfocolla constrato circo: ne ullis
 nisi ex senatorio ordine aurigantibus. Cōmisit, & subitos, cum lege Luciana ap-
 paratum Circi prospicientem pauci ex proximis menianis postulassent.

Iniungere, p
 mandare,
 επιτιθεσθαι.
 Multifariā.
 Cōtra se, ex
 aduerso.

Als t qd
 dam,
 Missilia
 uariarū
 rerū, pro
 uarias
 res missi-
 les.

Aurigare.

Alij non ha-
 bent excogi-
 tauit.

Nouum præterea, atq; inauditum genus spectaculi excogitauit. Nam Ba 19
 iarum medium interuallum, & puteolanas moles, triū millium & sexcen-
 torum ferè passuum ponte coniunxit. Contractis undiq; onerarijs nauibus, &
 ordine duplici ad ancoras collocatis, superiectoq; aggere terreno, ac directo
 in Appiæ uia formā. Per hunc pontem ultro citro commeauit, biduo continen-
 ti. Primo die phalerato equo, insignisq; quercica corona, & securi, & cetra, & gla-
 dio, aureaq; chlamyde. Postridie quadrigario habitu curriculoq; biijugi famo-
 rum equorū præ se ferens Dareum puerū ex Parthorum obsidibus, comitan-
 te prætorianorū agmine, & in effedis cohorte amicorum. Scio plerosq; existi-
 masse, talem à Caio pontem excogitatum, æmulatione Xerxis, qui nō sine ad-
 miratione aliquanto angustiorē Hellespontum cōtabulauerit. Alios, ut Ger-
 maniam, & Britanniam, quibus imminēbat, aliquid immensū operis fama terri-
 taret. Sed auum meum narrantem puer audiebam, causam operis ab interiori-
 bus aulicis proditam, quod Thrasyllus mathematicus, anxio de successore Ti-
 berio, & in uerum nepotem proniori, affirmasset, non magis Caium imperatu-
 rum, quā per baiarum sinum equis discursurum.

Ultro citro,
 sine coniun-
 ctione.
 Biduū conti-
 nēs, pro ppe-
 tuū biduū.
 Biijuge curri-
 culum.
 Famosi eq,
 pro notis, ac
 celebribus.

Cōtabu-
 lare, pō-
 te cōster-
 nere.

Als taticos.

Aedidit & peregre spectacula in Sicilia. Syracusis hasticos ludos, & in Gal 20
 lia Lugduni Miscellos. Sed hic certamen quoq; græcā, latinæq; faciūdiæ.
 Quo certamine ferunt uictoribus præmia uictos contulisse, eorundem & lau-
 des compo-

des componere coactos. Eos autem, qui maxime displicuissent, scripta sua spongia, linguaue delere iussos: nisi ferulis obiurgari, aut flumine proximo mergi maluissent.

21 **O**pera sub Tiberio semiperfecta, templum Augusti, theatrumq; Pompeij absoluit, Inchoauit autem aquaeductum regione Tyburti, & amphitheatrum iuxta septa. Quorum operum a successore eius Claudio, alterum peractum, omissum alterum est. Syracusis collapsa uetustate moenia, Deorumq; aedes refecta. Destinauerat & Sami Polycratis regiam restituere: Mileti didymeum peragere: in iugo alpium urbem condere: sed ante omnia Isthmum in Achaia per

Peragere, p
reficere.

22 **H**actenus quasi de principe, reliqua ut de monstro narranda sunt. Compluribus cognominibus assumptis (nam & Pius, & Castrorum filius, & pater exercituum, & OPT. MAX. Caesar uocabatur) cum audiret forte Reges, qui officij causa in urbem aduenerat: concertantes apud se super cenam, de nobilitate generis exclamauit: εἰς νόβητος ἔσω εἰς βασιλεύς. Nec multum abfuit, quin statim diadema sumeret: speciemq; principatus in regni formam couerteret: Verum admo-

Id est, Vnus
dominus sit
unus rex.

nitus, & principum, & regum se excessisse fastigium: diuinam ex eo maiestatem asserere sibi coepit. Datoq; negotio, ut simulacra numinum, religione & arte praedara, inter quae Olympici Iouis apponantur egregia: quibus capite dempto suum imponeretur, partem palatii ad forum usq; promouit; atq; aede Castoris, & Pollucis in uestibulum transfigurata, consistens saepe inter fratres Deos medium, se adorandum aduentibus exhibebat: & quidam eum Latialem Iouem consalutauerunt. Templum etiam numini suo proprium: & sacerdotes, & excogitatissimas hostias instituit. In templo simulacrum stabat aureum Iconium. Amiciebaturq; quotidie ueste, quali ipse uteretur. Magisteria sacerdotij ditissimus quisq;: & ambitione & licitatione maxima uicibus comparabant. Hostiae erant phoenicopteri, pauones, tetraones, Numidicae, Meleagrides, phasianae: quae generatim per singulos dies immolarentur: & noctibus quidem plenam, fulgentemq; lunam inuicabat assidue in amplexus, atq; concubitum. Inter diu uero cum Capitolino Ioue secretim fabulabat: modo insufurrans, ac praebens inuicem aures: modo clarius, nec sine iurgijs. Nam uox cominantis audita est:

As adopta
rentur.
alsie Gracia
Transfigura
ta.

Comparare,
plane pro
emere.
Generatim,
per genera.

23 **A**grippae se nepotem neq; credi, neq; dici ob ignobilitatem eius uolebat. Succesabatq; siqui uel oratione, uel carmine, imaginibus eum Caesarum infererent. Praedicabat autem matrem suam ex incesto, quod Augustus cum Iulia filia commisisset procreatam. Ac non contentus hac Augusti insectatione: Actiacas, singulasq; uictorias, ut funestas Po. Ro. & calamitosas uetuit solenni bus ferijs celebrari. Liuiam Augustam proauiam Vlysem stolatum idem appellans, etiam ignobilitatis quadam ad senatum epistola arguere ausus est:

Id est, Ad ter
ram Gracorum
transferam te.

h quasi

As† Lingol
nem,

quasi materno auo Decurione Fundano ortam, cum publicis monumētis certū sit. Aufudium† Lirgonē Romæ honoribus functum. Auia Antonia secretum petenti denegauit: nisi ut interueniret Macro præfectus. Ac per istiusmodi indignitates, & tædia, causa extitit mortis: dato tamen, ut quidam putant, & ueneno. Nec defunctæ ullum honorē habuit: prospexitq; e tridinio ardentem ro gum. Fratrem Tiberium inopinantem, repente immisso Tribuno militum, interemit. Syllanum item focerum, ad necem, secādasq; nouacula fauces compulit: caufatus in utroq; quod hic ingressum se turbatius mare non esset secutus: ac spe occupandi urbē, siquid sibi per tempestates accideret, remansisset: ille antidotum aboluisset, quasi ad præcauenda uenena sua sumptum, cum & Syllanus impatientiā nauis uitasset, & molestiam nauigandi: & Tiberius propter assiduam, & ingrauescentem tussim medicamento usus esset. Nam successorem imperij Claudium patruum non nisi in ludibrium referauit.

As† cōtinuo

CVM omnibus fororibus suis stupri consuetudinē fecit. Plenōq; conuiuio 24
singulas infra se uicissim collocabat, uxore supra cubante. Ex his Drusillā uitiasse uirginē, prætextatus adhuc creditur. Atq; etiā in cōcubitu eius quondā deprehensus ab auia Antonia, apud quam simul educabātur. Mox Lucio Cassio Longino consulari collocatā abduxit: & in modum iustæ uxoris propalam habuit. Hæredem quoq; bonorum, atq; imperij æger instituit. Eadem defuncta, iusticiam indixit: in quo risisse, lauuisse, cœnasse cum parentibus, aut cōiuge, liberisue, capitale fuit. Ac mœroris impatiens: cum repete, noctūq; profugisset ab urbe: transcurrissetq; Campaniam, Syracusas petijt. Rursusq; inde propere redijt: barba, capillōq; promisso. Nec unq; postea (quantiscunq; de rebus) ne pœnitione quidem Populi, aut apud milites, nisi per nomen Drusillæ deierauit. Reliquas sorores, nec cupiditate tanta, nec dignatione dilexit: Vt quas sæpe exoletis suis prostrauit: Quo facilius eas in causā Aemilij Lepidi condemnauit, quasi adulteras, & insidiarum aduersus se conscias. Nec solum chirographa omniū requisita fraude, ac stupro diuulgauit: sed & tres gladios in necē suā præparatos Marti ultori, addito elogio, consecrauit.

Dignatio, p
seuerentia.

MATRIMONIA contraxerit turpius, an dimiserit, an tetuerit, nō est facile discernere. Liuiam Horestillam C. Pisoni nubētem: cum ad officium & ipse uenisset, ad se deduci imperauit, intrāq; paucos dies repudiatam biennio post relegauit: quod repetisse usum prioris mariti tempore medio uidebatur. Alij tradunt, adhibitum cœnæ nuptiali mandasse ad Pisonem cōtra accumbentē, noli uxorem meam premere: statimq; conuiuio abduxisse eam secum, & proximo die edixisse matrimoniū sibi repertum exemplo Romuli, & Augusti. Loliam Paulinā C. Memmio cōsulari, exercitus regentis nuptam: facta mentione auia eius, ut quondam pulcherrimæ, subito ex prouincia euocauit, ac perductam à marito cōiunxit sibi: breuicq; missam fecit, interdicto cuiuscq; in perpetuū coitu. 25
Cesoniā neq; facie insigni, neq; ætate integra: matremq; iam ex alio uiro trium filiarum: sed luxuriæ, ac lasciuia perditæ, & ardentius, & constantius amauit: ut sæpe chlamyde, peltāq; & galea comatam, & iuxta adequitantem, militibus ostenderit.

Tēpore me/
dio.

Perductā, p
traductam.
Missam face
re, pro repu
diare.

As† armatā.
As† ornata.

Culicq;
cum uer
bo phi
bendi.

ostenderit, amicis uero etiã nudam. Quam enixam uxorio nomine dignatus est, uno atq; eodem die professus: & maritum se eius, & patrem infantis ex ea nata. Infantem autem Iuliam Drusillam appellatam, per omniũ Dearum templa circumferens, Mineruæ gremio imposuit: alendamq; & instituendam commendauit. Nec ullo firmiore iudicio sui seminis esse credebat, quàm feritatis: quæ illi quoq; tanta iam tunc erat, ut infestis digitis ora, & oculos simul ludentium infantium incesserit.

Semen, pro genere.

26 **L**euē, ac frigidum sit his addere: quo propinquos, amicosq; pacto tractauerit. Ptolemaeum regis Iubæ filium, consobrinũ suũ (erat enim & is M. Antonij ex Helenæ filia nepos) & in primis ipsum Macronẽ, ipsam Enniam adiutores imperij: quibus omnibus necessitudinis iure, proq; meritorũ gratia cruenta mors persoluta est. Nihilouerētior, leniorue erga senatũ. Quosdam summis honoribus functos ad essedum sibi occurrere togatos per aliquot passuũ millia: & cœnanti, modo ad pluteũ, modo ad pedes stare succinctos linteo passus est. Alios cum clam interemisset, citare nihilo minus ut uiuos perseverauit, paucos post dies uoluntaria morte perijisse mentitus. **C**oss. oblitis de natali suo edicere: abrogauit magistratum, fuitq; per triduum sine summa potestate Resp. Quæstorem suum in cõiuratione nominatum flagellauit ueste detracta, subiectaq; militum pedibus, quo firme uerberaturi insisterent. Simili superbia, uiolentiãq; cæteros tractauit ordines. Inquietatus fremitu gratuita in circo loca de media nocte occupantium, omnes fustibus abegit. Elisiq; per eum tumultũ uiginti amplius equites Ro. totidem matronæ super innumerã turbam cæterã. Scenicis ludis, inter plebem & equitem causam discordiarũ serens decimas maturius dabat, ut equestria ab infimo quoq; occuparẽtur. Gladiatorio munere, reductis interdum flagrantissimo sole uelis, emitti quenq; uetabat: remotiq; ordinario apparatu, rabidis feris uilissimos senio confectos, gladiatores quoq; pegmares, patres familiarum notos: sed insignes debilitate aliqua corporis, subijciebat. Ac nonnuncq; horreis prædulis, populo famem indixit.

Inquietatus

Viginti amplius, p pluriq; uiginti. Super, pro præter. Equestria.

27 **S**auitiam ingenij per hæc maxime ostendit. Cum ad saginã ferarũ muneris præparatarũ carius pecudes cõpararẽtur, ex noxijs laniandos adnotauit: & custodiarum seriem recognoscens, nullius inspecto elogio, stans tantũ modo intra porticum mediam à caluo ad caluũ duci imperauit. Votum exegit ab eo, qui pro salute sua gladiatoriam operam promiserat: spectauitq; ferro dimicantem, nec dimisit nisi uictorem, & post multas preces: alterum, qui se periturũ ea de causa uouerat: cunctantẽ pueris tradidit uerberatũ, insultatũq; qui uotum reposcentes per uicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere. Multos honesti ordinis, deformatos prius stigmatum notis: ad metalla, & munitiones uiarum, aut ad bestias condemnauit, aut bestiarum more quadrupedes cauea coercuit, aut medios ferra dissecuit. Nec omnes grauibus ex causis: uerum male de mune re suo opinatos, uel quod nuncq; per geniũ suum deierassent. Parentes supplicio filiorum interesse cogebat. Quorum uni ualitudinem excusandi læticiam misit. Alium è spectaculo penæ, epulis statim adhibuit: atq; omni comitate ad

Apst ingentiam. Compararẽtur charius, plane proemerentur.

Deformatos p fœdatos, cum alias sit formare de formare.

hilaritatem, & iocos prouocauit, Curatorem munerum, ac uenationū per conti-
nuos dies in conspectu suo catenis uerberatū non prius occidit, q̄p̄ offensus pu-
trefacti cerebri odore. Attellanica Poētā, ob ambigui loci uersiculū, mediā am-
phitheatri arena igni cremauit. Equitem Romanū obiectum feris, cum se inno-
centem proclamasset, reduxit, abscissāq; lingua rursus induxit.

Reuocatum quendā à uetere exilio sciscitatus, quid nā ibi facere consuesset, 28
respondente eo per adulationē: Deos semper orauit, ut (quod euenit) peri-
ret Tiberius, & tu imperares, opinās sibi quoq; exules suos mortem imprecari,
misit circum insulas, qui uniuersos cōtrucidarent. Cū discerpi senatorē concupis-
set: subornauit qui ingredientē curiā repente hostem publicū appellantes inua-
derent: graphijsq; confossum lacerandū ceteris traderēt. Nec ante satiatus est,
q̄p̄ mēbra, & art̄, & uiscera hominis tracta p̄ uicos, atq; ante se cōgesta uidisset.

Immanissima facta augebat atrocitate uerborū. Nihil magis in natura sua 29
laudare se, ac probare dicebat, q̄p̄ (ut ipsius uerbo utar) ἀδίαρπεία, hoc est in
uerecundiā. Monenti Antoniaē auiaē, tanq̄ parū esset, nō obedire: memēto, ait,
omīa mihi & in omēs licere. Trucidaturus fratrem, quē metu uenenorū prēmuni-
ri medicamētis suspicabatur: antidotū, inquit, aduersus Caesarē: Relegatis foro-
ribus, non solū insulas habere se, sed etiā gladios minabatur. Prætoriuū uirū ex
secessu Anticyræ, quam ualitudinis causa petierat: propagari sibi cōmeatum sa-
pius desyderantē, cum mandasset interemi, adiecit necessariā esse sanguinis mis-
sionem, cui tādū nō prodesset helleborū. Decimo quoq; die, numerū punien-
dorum ex custodia subscribens, rationem se purgare dicebat. Gallis, Græcisq;
aliquot uno tempore condemnatis gloriabatur, Gallogræciam se subegisse.

Non temere in quenq; nisi crebris, & minutis ictibus animaduerti passus 30
est: perpetuo, notōq; iam præcepto ita fieri, ut se mori sentiat. Punito per
errorem nominis alio, quam quem destinauerat: ipsum quoq; paria meruisse
dixit. Tragicum illud subinde iactabat.

Oderint, dum metuant.

Sæpe in cunctos pariter senatores, ut Seiani diētes, aut matris, ac fratrum suorum
delatores inuectus est, platis libellis, quos crematos simulauerat: defensaq; Ti-
berij sauitia, quasi necessaria, cū tot criminatibus credendū esset. Equestre ordi-
nē, ut scenæ, arenæq; deuotū assidue proscidit. Infensus turbæ fauētī, aduersus
studiuū suū exclamauit. Utinā P. R. unā ceruicē haberet. Cūq; Tetrinius La-
tro postulare, & qui postularēt, Tetrinios esse ait. Retiarij tunicati quinq; nu-
mero gregatim dimicantes, sine certamine ullo totidē secutoribus succubuerāt:
cū occidi iuberētur: unus, resumpta fuscina, omnes uictores interemit. Hanc ut
crudelissimā cædē & defleuit edicto: & eos, q; spectare sustinuissent execrat⁹ est.

Execrat⁹, p̄
male preca-
tus, siue deli-
uouit.

Prosperitas
rerū, nō solū
hominis.

Queri etiam palam de conditione temporum suorum solebat: quod nullis 31
calamitatibus publicis insignirētur. Augusti principatum clade Variana,
Tiberij ruina spectaculorum apud Fidenas memorabile factum, sui obliuionē
imminere prosperitate rerum. Atq; identidem exercituum cædes, famem, pesti-
lentiam, incendia, hiatum aliquem terræ optabat.

Animum

32 **A** Nimum quoque remittenti, ludoque & epulis dedito eadem dictionum, factorumque scuitia aderat. Saepe in conspectu prandentis uel comessantis seriarum quaestiones per tormenta habebantur. Miles decollandi artifex quibuscumque est custodia capita amputabat. Puteolis dedicatione pontis, quem excogitatum ab eo significauimus, cum multos e litore inuitasset ad se, repente omnes praecipitauit. Quosdam gubernacula apprehendentes, contis, remisque detrusit in mare. Roma publico epulo seruum, ob detractam lectis argenteam laminam, carnifici con festum tradidit: ut manibus abscissis, atque ante pectus a collo pendebus, praecedente titulo, qui causam poenae indicaret, per coetus epulantiu circunduceretur. Mirmilonem e ludo rudibus secum batuentem, & sponte prostratum confodit

Decollare
etiam apud
Senecam.

Alsi retrusit

Batuere cum
illo.

33 **I** Nter uarios iocos, cum assistens simulacro Iouis Apellem tragcedum consulisset, uter illi maior uideretur, cunctante flagellis discidit, collaudans subinde uoce deprecatis, quasi etiam in gemitu praedulce. Quoties uxoris, uel amicae collum exoscularetur: addebat, tam bona ceruix simulacri iussero, demet. Quin & subinde iactabat, exquisiturum semel fidiculis de Cesonia sua, cur tantopere diligeret.

Alsi se uel

34 **N** Ec minore liuore, ac malignitate, quam superbia, scuitiaque penes aduersus omnis aui homines grassatus est. Statuas uirosum illustrium, ab Augusto ex Capitolina area propter angustias in Martium campum collatas, ita subuertit, atque disciecit: ut restitui saluis titulis non ualuerint. Venuitque posthac uiuentium cuique usque statuam, aut imaginem, nisi consulto se, & autore poni. Cogitauit etiam de Homeri carminibus abolendis. Cur enim sibi non licere dicens, quod Platoni licuisset: qui eum e ciuitate, quam constituebat, eiecerit. Sed & Vergilii, & Titi Liuii scripta, & imagines, paulum abfuit, quin ex omnibus Bibliothecis amouerit. Quorum alterum, ut nullius ingenii, minimaeque doctrinae, alterum ut uerbosum in historia, negligenterque carpebat. De iuris quoque Consultis, quasi scientiae eorum omnem usum aboliturus saepe iactauit, se (mehercle) effecturum, ne quid respondere possint praeter aequum.

Alsi ponuerit.

Alsi eum.

35 **V** Etera familiarium insignia nobilissimo cuique ademit: Torquato torque, Cincinnato crinem, Cn. Pompeio stirpis antiquae, magni cognomen. Ptolemaeum, de quo retuli, & accersitum e regno, & exceptum honorifice, non alia de causa repente percussit, quam quod adente se munus ingressum spectacula conuertisse hominum oculos fulgore purpureae abollae animaduertit. Pulchros & comatos, quoties sibi occurrerent, occipitio raso deturpabat. Erat Esus Proculus

Deturpare,
pro deformare.
mare.

Fortetco
lossaos.

patre primipilari, ob egregiam corporis amplitudinem, & speciem collosseros dictus. Hunc e spectaculis detractum, repete & in arena deductum, Thraci, & mox hoplomacho comparauit: bisque uictorem constringi sine mora iussit: & pannis oblitum uicatim circunduci, ac mulieribus ostendi, deinde iugulari. Nullus denique tam abiectae conditionis, tamque extremae sortis fuit, cuius non commodis

h 3 obtrectaret.

obtrectaret. Nemorensi regi, quod multos iam annos potiretur sacerdotio, ualidiorem aduersariū subornauit. Cum quodam die muneris, essedario Porio, ob prosperam pugnam seruum suum manumittēti studiosius plausum esset: ita se proripuit ē spectaculis, ut calcata lacinia togæ, præceps per gradus iret in dignabundus, & clamitans, dominum gentium populum ex re leuissima plus honoris gladiatori tribuentem, q̄ consecratis principibus, aut præfenti sibi.

Lacinia.
Consecrati principes.
Pudicitia neq; suæ, neq; alienæ pepercit. Marcū Lepidum, M. Nestorē Pan-
Super, pro præter. Nō temere, non fere.
Maxime placitam.
Al'si Nepotatus.
De cedris, p e cedris.
Vertente anno, p finito, sicut incēte.

tomimū, quosdā obsides dilexisse fert, cōmercio mutui stupri. Valer⁹ Catulus cōsulari familia iuuenis stupratū à se, ac latera sibi cōtubernio ei⁹ defessa, etiam uociferatus est. Super sororum incesta, & notissimū prostitutæ Pyralidis amorē, nō temere ulla illustriore scēmina abstinuit: quas plerūq; cū maritis ad cœnā uocatis, præterq; pedes suos trāseuntes diligēter, ac lente, mercantiū more cōsiderabat: etiā faciem manu alleuans, siquæ pudore summitterēt. Quoties deinde libuisset, egressus triclinio, cum maxime placitam seuocasset, paulo post recentibus adhuc lasciuia notis, reuersus uel laudabat palam, uel uituperabat singula, numerans bona, malæ corporis, atq; concubitus. Quibusdam, absentium maritorū nomine, repudium ipse misit: iussitq; in acta referri.

Nepotinis sumptibus omniū prodigorū ingenia superauit, cōmentus nouum balnearū usum, portentosissima genera ciborū, atq; cœnarū: ut calidis, frigidisq; unguentis lauaretur: preciosissimas margaritas aceto liquefactas forberet: conuiujs ex auro panes, & obsonia apponeret, aut frugi hominē esse oportere dictitans, aut Cæsare. Quin & nūmos non mediocris summa ē fastigio basilicæ Iuliæ per aliquot dies sparsit in plebē. Fabricauit & de cedris liburnicas, gematis puppibus, uersicoloribus uelis, magna thermarū & porticuū, & tricliniorū laxitate: magnāq; etiā uitū & pomiferarū arborū uarietate, quibus discumbēs de die inter choros, ac symphonias litora Campaniæ peragraret. In extructionibus prætoriorū, atq; uillarum, omni ratione posthabita, nihil tam efficere concupiscebat, q̄ quod posse effici negaretur. Et iactæ itaq; moles infesto, ac profundo mari, excisæ rupes durissimi silicis, & campi montibus aggere æquati, & cōplanata fossuris montiū iuga, incredibili quidē celeritate, cum moræ culpa capite lueretur. Ac ne singula enumerē, immensas opes, totūmq; illud Tib. Cæsaris uicies, ac septies millies HS non toto uertente anno absumpsit.

Exhaustus igitur, atq; egens, ad rapinas cōuertit animū, uario, & exquisitis-
38

simo calumniarū, & auctonū, & uectigaliū genere. Negabat iure ciuitatē Romanā usurpare eos, quorū maiores sibi, posterisq; eam impetrassent, nisi filij essent. Neq; em̄ intelligi debere posteros ultra hunc gradū. Prolatāq; Diuorū Iulij & Augusti diplomata, ut uetera & obsoleta deflebat. Arguebat & perperā editos census, & quibus postea quacūq; de causa quicq; incrementi accessisset. Testamenta primipilariū, qui ab initio principatus Tiberij, neq; illū, neq; se hæredē reliquissent, ut ingrata rescidit. Item cæterorū, ut irrita, & uana, quoscunq; quis diceret hærede Cæsare mori destinasse. Quo metu iniecto, cū iam & ab ignotis inter familiares, & à parentibus inter liberos palam hæres nuncuparetur:

Incestū hoc.

37

38

paretur: derisores uocabat. quod post nuncupationē uiuere p̄suerarent: & multis uenenatas maectas misit. Cognoscebat autē de talibus causis, taxato prius modo summā, ad quē conficiendū consideret, confecto demū excitabat. Ac ne paululū quidē morā patiens super XL reos quondā ex diuersis criminibus una sententiā cōdemnauit: gloriatusq; est expergefactā somno Caesoniā, quātum egisset, dum ea meridiaret. Auctione proposita, reliquias omniū spectaculorū subiecit, & uenditauit: exquirens per se precia, & usq; eo extendens, ut quidā imenso coacti quædā emere, ac bonis exuti uenas sibi inciderent. Nota res est, Aponio Saturnio inter subsellia dormitante, monitum à Caio præconem, ne prætorium uirum crebro capitis motu nutantē sibi præteriret: nec licēdi finem factum, quoad XIII gladiatores H-S nonagies ignorantī addicerentur.

Maectæ uenenatæ.

Expgefacta somno. Meridiaret.

39 **I**N Gallia quoq; cum damnatarū sororū ornamenta, & supellectilem, & seruos, atq; etiā liberos, immensis precijs uendidisset, inuitatus lucro quicquid instrumenti ueteris aulae erat, ab urbe repetijt, cōprehensis ad deportandū meritorijs quoq; uehiculis, & pistrinensibus iumentis: adeo, ut panis Romæ saepe deficeret: & litigatorē pleriq; quod occurrere absentes ad uadimonium non possent, causa caderent. Cui instrumento distrahendo nihil non fraudis, ac lenociniū adhibuit, modo auaritiā singulos increpans: & quod non puderet eos locupletiores esse, q̄ se, modo pœnitentiā simulans, qd' principaliū rerū priuatis copiā faceret. Cōpererat prouinciale locupletē ducēta H-S numerasse uocatoribus, ut per fallaciā cōuiuio interponeret: nec tulerat moleste tam magno æstimari honore cœnæ suæ. Huic postero die sedenti in auctione misit, qui nescio qd' friuoli ducentis millibus traderet: diceretq; cœnaturū apud Cæsare uocatu ipsius.

Meritoria uehicula. Pistrinensia iumenta.

Increpo te auaritiæ.

Vocatores.

Vocatu ipsi

40 **V**ectigalia noua, atq; inaudita primū per publicanos: deinde, quia lucrum exuberabat, per Ceturiones, Tribunosq; prætorianos exercuit. Nullo rerum, aut hominū genere omissa, cui non tributū aliquid imponeret: pro edulij, quæ tota urbe uenirent, certum, statumq; exigebatur. Pro litibus, atq; iudicijs, ubicunq; conceptis quadragesima summā, de qua litigaretur, nec sine pœna, si quis composuisse, uel donasse negociū conuinceretur. Ex gerulorū diurnis quaestibus pars octaua, ex capturis prostituerū quantū quæq; uno cōcubitu mereret. Additumq; ad caput legis, ut tenerentur publico, & quæ meretriciū, qui uenocinium fecissent: nec non & matrimonia obnoxia essent.

quadragesima, scilicet pars.

Ubiq; si ne uerbo, p ubiuis. Captura, p quaestu. Meretriciū, pro quaestu meretricio.

41 **H**uiusmodi uectigalib; indictis, neq; ppositis, cū per ignorantia scripturæ multa cōmissa fierēt: tandē flagitate Po. Ro. pposuit qdē legē, sed & minutissimis literis, & angustissimo loco: uti ne cui describere liceret. Ac ne qd' nō manuiarū genus experiret: lupanar in palatio constituit, destructisq; & instructis p loci dignitate cōplurib; cellis, in qbus matronæ, ingenuiq; starēt. Misit circū fora, & basilicas nomēculatores ad inuitādos in libidinē iuueues, senesq; præbita adueniētib; pecunia scœnebris: appositicq; q nomina palā subnotaret, quasi ad iuuatiū Cæsaris redit. Ac ne ex lusu qdē alex cōpendiū spernēs, plus mēdacio atq; etiā piurio lucrabat. Et quodā pximo collusori, demādata uice sua, pgressus in atrium domus cū prætereūtes duos equites Ro. locupletes sine mora corripit.

Demādat illi suam uicē.

h 4 confisca

Confiscari
homines.

confiscariq; iussisset: exultans redijt, gloriansq; nunq; se prosperiore alca usum.

Ineunte anno
p incipite.
Ante eu, pro
coram eo.

Filia uero nata paupertatem: nec iam imperatoria modo, sed & patria con-
querens onera: collationes in alimoniam, atq; dotem puella recepit. Edixit
& strenas ineunte anno se recepturum: stetitq; in uestibulo aedium Cal. Ianuarijs
ad captandas stipes, quas plenis ante eum manibus, ac sinu, omnis generis tur-
ba fundebat. Nouissime contrectanda pecunia cupidine incensus, saepe super
immos aureorum acruos patentissimo diffusos loco, & nudis pedibus spa-
tatus, & toto corpore aliquandiu uolutatus est.

Ex destina-
to, ex pposi-
to, non casu.
BATAVI

Militiam, resq; bellicas semel attigit, neq; ex destinato, sed cum ad uisendum
nemus, flumenq; Clitumni Meuaniam processisset. Admonitus de sup-
plendo numero Batauorum, q; circa se habebat: expeditionis Germanicae impe-
tum cepit: neq; distulit, sed legionibus, & auxilijs undiq; excitis, delectibus undiq;
acerbissime actis, contracto & omnis generis comeatu quantum nunq; ante alter, in
gressus est: confecitq; modo tam festinanter, & rapide: ut praetorianae cohortes
contra morem signa iumentis imponere, & ita subsequi cogentur: interdum
adeo segniter, & delicate, ut octophoro ueheretur, atq; a propinquare urbium
plebe uerri sibi uias, & conspergi propter puluerem exigeret.

Alst quatos

Alst octa-
phoro.

Postq; castra attigit, ut se acrem, & seuerum ducem ostenderet: legatos, qui
auxilia serius ex diuersis locis adduxerant, cum ignominia dimisit. At in ex-
ercitu recensendo plerisq; Centurionum maturis iam, & nonnullis ante paucissi-
mos, q; consummaturi essent dies, primos pilos ademit, causatus senium cuiusq;
& imbecillitatem: caeterorum increpita cupiditate, comoda emeritae militiae ad
sexcentorum millium summam recidit. Nihil autem amplius, q; Admimocino Bel-
lini Batauorum regis filio, qui pulsus a patre cum exigua manu transfugerat, in
deditionem recepto, quasi uniuersa tradita insula, magnificas Romam literas mi-
sit, monitis saepe latoribus, ut uehiculo ad forum usq; & curiam pertenderent, nec
nisi in aede Martis, ac frequente senatu COSS. traderent.

Consumma-
re dies, p ex-
plere tepus.
Increpita cu-
piditas, ut ad-
rem quoq;
pertineat.
Latores lite-
rarum.

Primos
pilos.

Alst memori-
bus.

Mox deficiente belli materia, paucos de custodia Germanos traieci, oculiq;
trans Rhenum iussit: ac sibi post prandium, q; tumultuosissime adesse hostem
nunciari. Quo facto, proripuit se cum amicis, & parte equitum praetorianorum in pro-
ximam syluam, truncatisq; arboribus, & in modum trophaeorum adornatis, ad lumi-
na reuersus, eorum quidem, qui secuti non essent, timiditatem, & ignauiam corripuit: co-
mites autem, & participes uictoriae nouo genere, ac nomine coronarum donauit:
quas distinctas solis, ac lunae, siderumq; specie, exploratorias appellauit. Rursus
obsides quosdam abductos a literario ludo, clamq; praemissos, deserto repente co-
uiuio cum equitatu insecutus ueluti profugos, ac reprehensos in catenis reduxit.
in hoc quoq; nimio praeter modum intemperans. Repetita caena renuicantes co-
actum agmen, sicut erant, loricated ad discumbendum adhortatus est. Monuit etiam
notissimo Vergilij uersu. Duraret: secundisq; se rebus seruaret. Atq; inter haec
absentem senatum, populumq; grauissimo obiurgauit edicto, quod Caesare praer-
liante, & tantis criminibus obiecto, intempestiua conuiuia, circum & theatra, &
amcenos secessus celebrarent.

Postremo

46 **P**ostremo, quasi perpetraturus bellum directa acie in litore Oceani, ac balistis, machinisq; dispositis, nemine gnaro, ac opinante quidnam cepturus esset: repente ut conchas legerent, galeasq; & sinus replerent: imperavit, spolia Oceani uocās Capitolio, palatioq; debita. Et in iudiciū uictoriā altissimā turrē excitauit: ex qua, ut ex Pharo, noctibus ad regendos nauium cursus, ignes emicarent: pronunciantoq; militi donatiuo, centenis uiritim denarijs, quasi omne exemplum liberalitatis supergressus: abite, inquit, leti: abite locupletes.

Nemine gnaro, p cōscio.

Excitare turrim, pro erigere.

47 **C**onuersus hinc ad curā triumphi prater captiuos, ac trās fugas Barbaros, Galliarū quoq; procerissimū quenq; & ut ipse dicebat, ἀξιολογία μὲν τῶν, ac nōnullos ex principib⁹ legit, ac seposuit ad pompā: coegitq; nō tātū rutilare, & sūmittere comā, sed & sermonē Germanicū addiscere, & nomina barbarica ferre. Præcepit etiā triremes, qbus introierat Oceanū, magna ex parte itinere terre stri Romā deuehi, Scripsit & pcuratoribus, triūphū appararēt, q̄ minima summa, sed quātus nūq; alius fuisset, quādo in omniū hominū bona ius haberēt.

48 **P**rius q̄ prouincia decederet, consiliū inijt nefandæ atrocitatis. Legiones quæ post excessum Augusti seditionē olim mouerant: cōtrucidandi, quod & patrē suū Germanicū ducem, & se infantē, tunc obsedissent. Vixq; à tam præcipiti cogitatione reuocatus, inhiberi nullo potuit modo, quin decimare uelle p̄seueraret. Vocatos itaq; ad concionē inermes, atq; etiā gladijs dispositis equitatu armato[†] circūfedit. Sed cū uideret suspecta re, plerosq; dilabi ad resumenda, si qua uis fieret, arma: profugit: cōcione. cōfestimq; urbē petijt, deflexa omni acerbitate in senatum: cui[†] animaduertendos tantorū dedecorum rumores palam minabatur, querens inter cætera, fraudatū se iusto triumpho, cum ipse paulo ante, ne quid de honoribus suis ageretur, etiā sub mortis pœna denūciafset.

Circūfedit, p obsedit. Alsicōcionē

Als iad euer tendos.

Sub pœna mortis.

Als i cir cū dedit.

49 **A**ditus ergo in itinere à legatis amplissimi ordinis, ut maturaret, orātibus q̄ maxima uoce: ueniā, inquit, ueniā: & hic mecū, (capulum gladij crebro uerberās, quo cinctus erat) edixit, & reuerti se, sed ijs tantū, qui optarēt, equestri ordini, & populo. Nam se neq; ciuē, neq; principē senatui amplius fore. Vetuit etiā quenq; senatorū sibi occurrere: atq; omisso, uel dilato triūpho ouans urbē natali suo ingressus est. Intraq; quartū mensem periijt, ingentia facinora ausus, & aliquanto maiora moliens. Siquidē proposuerat Antiū, deinde Alexandria cōmigrare, interēpto prius utriusq; ordinis electissimo q̄q;. Quod ne cui dubiū uideat, in secretis ei⁹ reperti sunt duo libelli diuerso titulo, alteri gladi⁹, alteri pugio index erat. Ambo notas, & nomina cōtinebāt morti destinatorū. Inuēta & arca ingēs uariorū uenenorū plena: qbus mox à Claudio demersis, infecta maria traduntur, nō sine pisciū exitio, quos enectos æstus in proxima litora ciecit.

Cōmigrare.

Enectos, pro extinctos.

50 **S**tatura fuit eminētī, pallido colore, corpore enormi, gracilitate maxima ceruicis, & crurum, & oculis, & temporibus cōcauis: fronte lata, & torua: capillo raro, ac circa uerticem nullo, hirsutus cætera. Quare transeunte eo, prospicere ex superiore parte, aut omnino quacunq; de causa capram nominare criminofum & exitiale habebatur. Vultum uero natura horridum, ac tetrum etiam ex industriā efferabat, componens ad speculum in omnem terrorem, ac formidinem. Valetudo ei neq; corporis, neq; animi constitit. Puer comitiali morbo uexatus,

Potionatus,
uenero affe-
ctus.

uexatus, in adolescentia, ita patiens laborum erat, ut tamen nonnunquam subita de fectione ingredi, stare, colligere semet, ac sufferre uix posset. Mentis ualetudine & ipse senserat: ac subinde de secessu, de quo purgatio cerebro cogitauit. Creditur potionatus a Cefonia uxore amatorio quidem medicamento: sed quod in furorem uerterit. Incitabatur insomnia maxime: neque enim plus, quam tribus nocturnis horis quiescebat: ac ne his quidem placida quiete, sed pauca miris rerum imaginibus: ut qui inter ceteras, pelagi quondam specie colloquente secum uidere uisus sit. Ideoque magna parte noctis, uigiliae, cubandique taedio, nunc toro residens, nunc per longissimas porticus uagus, inuocare identidem, atque expectare lucem consueuerat.

Non immerito mentis ualetudini attribuerim diuersissima in eodem uitia, summam confidentiam, & contra nimium metum. Nam qui Deos tantopere contemneret: ad minima tonitrua, & fulgura conuere, caput obuolueret: ad uero maiora proripere se estrato, sub lectum quoque cedere solebat. Peregrinatione quidem Siciliensi, irrisis multorum locorum miraculis, repetere a Messana noctu profugit: Aetnae uerticis fumo, ac murmure pauifectus. Aduersus Barbaros quoque minacissimus. Cum trans Rhenum inter angustias, denique agmen iter essedo faceret: dicente quodam, non mediocre fore consternationem, sicunde hostis apparet: equum ilico conscendit, ac prope uersus ad pontes, ut eos calonibus, & impeditis stipatos reperit: impatiens morae per manus, ac super capita hominum translatus est. Mox etiam audita rebellionem Germaniae: fugam, & subsidia fugae classes apparabat uno solatio acquiescens, transmarinas sibi superfuturas puincias, si uictores alpium iuga, ut Cimbri, uel etiam urbem, ut Senones quondam occuparet. Unde credo percussoribus eius postea consilium natum, apud tumultuantes milites ementiendi ipsum sibi manus intulisse, nuncio mala pugnae perterritum.

Mala pugna

Vestitu, calciatque, & cetero habitu, neque patrio, neque ciuili, ac ne uirili quidem, ac denique non humano semper usus est. Saepem depictas, gematasque indutus penulas: manuleatus, & armillatus in publicum processit, aliquando sericatus & cycladatus: ac modo in crepidis, uel cothurnis, modo in speculatoria caligae, nonnunquam socco muliebri. Plerumque uero aurea barba fulmen tenens, ac fuscinae, aut caduceum deorum insignia, atque etiam Veneris cultu conspectus est. Triumphalem quidem ornatum etiam ante expeditionem assidue gestauit. Interdum & Magni Alexandri thoracem repetitum e conditorio eius.

Manuleatus.
Armillatus.
Sericatus.
Cycladatus.
Soccus muliebri.

In crepidis, p. crepidae.
Caliga speculatoria.

Eodem loco, p. eodem loco.

Edisciplinis liberalibus minimum eruditioni, eloquentiae plurimum attendit, quantum uis facundus, & promptus utique, si perorandum in aliquem esset. Irato & uerba, & sententiae suppetebant. Pronunciatio quoque, & uox, ut neque eodem loco praearidore confisteret: & exaudiretur a procul stantibus. Peroraturus stricturum se lucubrationis suae telum minabatur. Lenius, comptiusque scribendi genus adeo contemnens, ut Senecam tum maxime placentem, commissiones meras componere, & arenam esse sine calce diceret. Solebat etiam prosperis orationum actionibus rescribere: & magnorum in Senatu reorum accusationes, defensionisque meditari. Ac (prout stilus cesserat) uel onerare sententia sua quencumque, uel subleuare, equestri quoque ordine ad audiendum inuitato per edicta.

Sed &

- 54 **S**ed & aliorum generū artes studiosissime, & diuersissimas exercuit. Thrax, & auriga, idem cantor, atque saltator batuebat pugnatorijs armis. Auriga bat extructo plurifariam circo. Canendi, ac saltandi uoluptate ita efferebatur: ut ne publicis quidem spectaculis temperaret: quo minus & tragædo pronuncianti & cōcineret, & gestū histrionis quasi laudans uel corrigens palam effingeret. Nec alia de causa uideretur eo die, quo perijt, peruigiliū indixisse, quàm ut initium in cœnam prodeundi licentia temporis auspicaretur. Saltabat autem nonnunquā etiam noctu. Et quondam tres consulares secunda uigilia in palatium accitos: multaq; & extrema metuētes, super pulpitem collocauit. Deinde repente magno tibiatarum, & scabellorum crepitu, cum palla, tunicāq; talari profiliuit: ac defaltato cantico abiit. Atq; hic tam docilis ad cætera, natare nescijt. Batuerē cū illo.
Aurigare.
Plurifariam.
Peruigiliū.
Defaltare canticum.
- 55 **Q**uorum uero studio teneretur, omnibus ad insaniam fauit. M. Nestorem Pantomimū etiā inter spectacula osculabatur: ac si quis saltate eo uel leuiter obstreperet detrahi iussum manu sua flagellabat. Equiti Ro. tumultuanti p Centurionē denunciāuit, ut abiret sine mora Hostiā: perferretq; ad Ptolemæū regem in Mauritanā codicillos suos. Quorū exemplum erat. Ei, quē istuc misi, neq; boni quicquid, neq; mali feceris. Thraces quosdā Germanis corporis custodibus præposuit. Mirmillonū armaturas rescidit: Columbo uictori, leuiter tamen saucio uenenū in plagam addidit, quod ex eo Columbinū appellauit. Sic certe inter alia uenena scriptum ab eo repertum est. Prasinæ factioni ita additus & deditus, ut cœnaret in stabulo assidue, & maneret. Agitatorī Cythico comessatione quadam in Apophoretis uicis H. S. cōtulit. Incitato equo, cuius causa pridie Circenses, ne inquietaretur, uicinia silentium per milites indicere solebat: præter equile marmoreum, & præsepe eburneum: præterq; purpurea tegumenta, ac monile è gemmis: domū etiam & familiā, & suppellectilem dedit: quo lautius nomine eius inuitati, acciperentur: consulatū quoq; traditur destinasse. Assi Eutycho Apophoreta
Equile.
- 56 **I**ta bacchantē, atq; grassantē nō defuit plerisq; tanimus adoriri. Sed una & altera conspiratione detecta: alijs per inopiam occasionis cunctantibus, duo consiliū cōmunicauerunt: perfeceruntq; non sine conscientia potentissimorū libertorū, præfectorumq; prætorij: quod ipsi quoq; & si falso in quadā coniuratione, quasi participes nominati: suspectos tamē se, & inuisos sentiebant. Nam & statim seductis magnā fecit inuidiam: districto gladio affirmās sponte se periturum, si & illis morte dignus uideretur. Nec cessauit ex eo criminari alterum alteri, atq; inter se omnes cōmittere. Cūq; placuisset Palatinis ludis spectaculo egressum meridiē aggredi: primas sibi partes Cassius Chærea Tribunus cohortis prætorix depoposcit, quem C. seniore iam, & mollem, & effceminatū denotare omni probro consueerat: & modo signū petenti, Priapum aut Venerem dare, modo ex aliqua causa agenti, gratias osculandam manum offerre formatam, cōmotamq; in obscenum modum. Assi consiliū
- 57 **F**utura cædis multa prodigia extiterunt. Olympiæ simulacrū Iouis: quod dissolutū, transferriq; Romam placuerat, tantum cachinnum repente addidit, ut machinis labefactis opifices diffugerint. Superuenitq; ilico quidam Cassius

Comes-
fatio,
bæcket.

epi-
ore
p.
ga
alaz

Cassius quoque nomine, iussum se somnio affirmans immolare taurum Ioui. Capitolium Capuæ Idibus Martijs de cælo tactum est. Item Romæ cælla palatina atriensis. Nec defuerunt qui cõiectarent, altero ostento periculum à custodibus domino portendi: altero, cædem rursus insignem, qualis eodem die facta quondam fuisset. Consulenti quoque de genitura sua, Sulla mathematicus certissimam necem appropinquare affirmavit. Monuerunt & fortunæ antiatınæ, ut à Cassio caueret. Qua causa ille Cassium Longinum Asiæ tum proconsulem occidentum delegauerat, immemor Chæreã Cassium nominari. Pridie quàm periret, somniauit consistere se in cælo iuxta solium Iouis: impulsumque ab eo dextri pedis pollice, & in terras præcipitatum. Prodigiõrum loco habita sunt etiã quæ forte illo ipso die paulo prius acciderant. Sacrificans respersus est Phœnicopteri sanguine. Et Pantomimus M. Nestor tragœdiã saltauit: quã olim Neoptolemus tragœdus ludis, quibus rex Macedonum Philippus occisus est, egerat. Et cum in laureolo mimo, in quo actor proripiens se ruina sanguinẽ uomuit, ut plures secundarum certatim experimentum artis darent: cruore scena abundauit. Parabatur & in noctem spectaculum, quo argumenta inferorum per Aegyptios, & Aethiopes explicarentur.

Genitura, genelis.

Restitit, pro substitit. Repraesentare, p rursus exhibere.

Nono Cal. Februarias, hora quasi septima cunctatus, an ad prandium surgeret, marcescente adhuc stomacho pridiani cibi onere: tandem suadentibus amicis egressus est. Cum in crypta, per quam transeundum erat, pueri nobiles ex Asia ad ædendas in scena operas euocati præpararentur: ut eos inspiceret, hortareturque, restitit. Ac nisi princeps gregis algere se diceret: redire, ac repraesentare spectaculum uoluit. Duplex dehinc fama est: alij tradunt alloquendi pueros à tergo Chæream ceruicem gladio casim grauius percussisse: præmissa uoce, hoc age. Dehinc Cornelium Sabinum alterum è cõiuratis Tribunum ex aduerso traiecisse pectus: alij Sabinum, summo per cõscios Centuriones turba, signum more militiæ petisse, & Caio Iouem dante Chæream exclamasse, acciperatum, respicientique maxillam ictu discidisse, iacentem, contractisque membris damentem se uiuere, cæteri uulneribus xxx cõfecerunt. Nam signum erat omnium, repete. Quidam etiam per obscœna ferrum adegerunt. Ad primum tumultum lecticarij cum asseribus in auxilium accurrerunt. Mox Germani corporis custodes, ac nonnullos ex percussoribus, quosdam etiã Senatores innoxios interemerunt.

Vixit annis xxviii, imperauit triennio & x mensibus, diebusque viii. Cadauer eius dam in hortos lamianos asportatum, & tumultuario rogo semiambustum leui cespite obrutum est. Postea per sorores ab exilio reuersas erutum, crematum, sepultumque. Satis constet prius, quàm id fieret, hortorum custodes umbris inquietatos. In ea quoque domo, in qua occubuerit, nullam noctem sine aliquo terrore transactã: donec ipsa domus incendio consumpta sit. Perijt unã & uxor Cesonia, gladio à Centurione confossa, & filia parieti illisa.

Inquietare, p molestus esse.

Conditionem temporum illorum etiam per hæc æstimare quiuis possit. Nam neque cæde uulgata statim creditum est. Fuitque suspicio ab ipso Caio, famam cædis simulatam & emissam: ut eo pacto erga se hominum mentes deprehenderet.

deprehenderet. Neq; coniurati cuiq; imperiū destinauerunt. Et senatus in asse-
renda libertate adeo consensit, ut COSS. primo non in curiam, quia Iulia uoca-
batur, sed in Capitoliū conuocarent. Quidam uero sententiæ loco abolendam
Caesarum memoriam, ac diruenda templa censuerint. Obseruatum autem, no-
tatuinq; est in primis, Caesares omnes, quibus Caij prænomen fuit, ferro pe-
riisse: iam inde ab eo, qui Cinnanis temporibus sit occisus.

C SVETONII TRANQVIL

D. CLAVDIVS CAESAR.

ATREM CLAVDII CAESARIS DRVSVM,
olim Decimū, mox Neronē prænominē: Livia cum
Augusto grauida nupsisset, intra mensem tertiu pe-
perit. Fuitq; suspicio ex uitrico per adulterij consue-
tudinē procreatū. Statim certe uulgatus est uersus:

τὸς εὐτυχῶσι καὶ τριμνα παῖδ' ἴα.

Is Drusus in questurā, praturāq; honore, dux Rhe-
tici, deinde Germanici belli Oceanū Septétrionale
primus Romanorū ducum nauigauit: transq; Rhe-

num fossas noui, & immensi operis effecit: quæ nunc adhuc Drusina uocantur.
Hostem etiā frequenter cæsum, ac penitus in intimas solitudines actum non
prius destitit insequi, quàm species barbaræ mulieris humana amplior, uictorē
tendere ultra, sermone latino prohibuisset. Quas ob res ouādī ius, & triūphalia
ornamenta percepit. Ac post praturam confestim inito consulatu, atq; expedi-
tione repetita, supremū diem morbo obiit in æstiuis castris, quæ ex eo scelerata
sunt appellata. Corpus eius per municipiorum, coloniarumq; primores: sulci-
pientibus obuijs scribarum decurijs, ad urbem deuectū, sepultumq; est in Mar-
tio campo. Cæterum exercitus honorarium ei tumulum excitauit. Circa quem
deinceps stato die quotannis miles decurreret, Galliarumq; ciuitates publi-
ce supplicarent. Præterea Senatus inter alia complura marmoreum arcum cum
trophæis uia Appia decreuit: & Germanici cognomen ipsi, posterisq; eius, fu-
isse autem creditur non minus gloriosi, q̄ ciuilibus animi. Nam ex hoste super ui-
ctorias opima quoq; spolia captasse, summóq; sapius discrimine duces Ger-
manorum tota acie infectatus, nec dissimulasse unq; pristinū se Reip. statum
quandocunq; posset, restitutorū. Vnde existimo nōnullos tradere ausos, suspe-
ctum eum Augusto, reuocatumq; ex prouincia: & quia cunctaretur, interce-
ptum ueneno. Quod equidem magis ne prætermitterem retuli, q̄ quia uerum
aut uerisimile putem. Cum Augustus tantopere, & uiuum dilexerit, ut cohære-
dem semper filijs instituerit, sicut quōdam in senatu professus est: & defunctū
ita pro concione laudauit, ut Deos precatus sit, similes ei Caesares suos face-
rent: sibiq; tam honestum quandoq; exitū darent, q̄ illi dedissent. Nec conten-
tus, elogium tumulo eius uersibus compositis à se insculpsisse, etiā uitæ memo-
riam prosa

Senari⁹ iam
bicus;

Nauigauit
Oceanum.

Honorarius
tumulus.
Excitare tu-
mulum, pro
extruere.

Super, pro
præter.

Alis quan-
doq;.

Quondam,
p aliquādo.

i riam prosa

riam prosa oratione composuit. Ex Antonia minore complures quidē liberos tulit: uerum tres omnino reliquit: Germanicum, Liuilam, Claudium.

Cōflictatus
morbis.

Claudius natus est Iulio Antonio, Fabio Africano COSS. Cal. Augustis, Lugduni, eo ipso die, quo primum ara ibi Augusto dedicata est: appellatusq; Tiberius Claudius Drusus. Mox fratre maiore in Iuliā familiā adoptato, Germanici cognomē assumpsit. Infans autē relictus à patre, ac per omne ferè pueritiā, atq; adolefcētiā tēpus, uarijs, & tenacibus morbis cōflictatus est, adeo ut animo simul & corpore hebetato, ne progressa quidē atate, ulli publico, priuatoq; muneri habilis existimaretur. Diu etiam, atq; post tutelam receptā alie ni arbitrij, & sub pædagogo fuit: quem barbarum, & olim superiumentariū ex industria sibi appositum, ut se quibuscunq; de causis cōstruissime coërceret: ipse quodam libello conqueritur. Ob hanc eandem ualetudinē, & gladiatorio munere, quod simul cū fratre memoriā patris ædebat, palliolatus nouo more præsedit: & togæ uirilī die, circa mediam noctem, sine solenni officio lectica in Capitolium latus est.

Togæ uirilī
dies.

Publicauit,
pro publicæ
ædidit.

Disciplinis tamen liberalibus ab atate prima non mediocrē operam dedit: ac sæpe experimenta cuiusq; etiam publicauit. Verum ne sic quidē quicq; dignitatis assequi, aut spem de se cōmodiorem in posterum facere potuit. Mater Antonia portentum eum hominis dicitabat: nec absolutum à natura, sed tantū inchoatum: ac si quem socordiā argueret, stultiorē aiebat filio suo Claudio. Auia Augusta pro despectissimo semper habuit, non affari nisi rarissime: non monere nisi acerbo, & breui scripto, aut per internūcios solita. Soror Liuilā, cum audisset quandoq; imperaturum, tam iniquam, & tam indignā sortem Po. Ro. palam, & clare detestata est. Nam & auunculus maior Augustus quid de eo in utranq; partem opinatus sit, quo certius cognoscatur, capita ex ipsius epistolis posui.

Asi Syluani

Collocutus sum cum Tiberio, ut mandasti mea Liuia, quid nepoti tuo Tiberio faciendum esset ludis Martialibus. Consentit autē uterq; nostrum semel esse nobis statuendum, quod consilium in illo sequamur. Nam si est, ἄς τῶς (ut ita dicam) δόκιμος, quid est, quod dubitemus, quin per eosdem articulos, & gradus perducēdus sit, per quos frater eius perductus fuit? Sin autem ἐλαττωδαι sentimus eum, & βεβλάφθα καὶ εἰς τὴν τῶ σώματος καὶ εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἀρτιότητα, Præbenda materia deridendi & illum, & nos non est hominibus: τὰ τοιαῦτα σκώπῃς καὶ μικτῆρίζεις εἰωθόσιμ. Nam semper æstuabimus, si de singulis articulis temporū deliberabimus, μὴ προσποκείμενον ἡμῖν, posse arbitremur eum gerere honores, nec ne. In præsentia tamē quibus de rebus consulis curare eum ludis Martialibus tridinium sacerdotum: non displicet nobis, si est passurus se ab Silani filio homine sibi affini admoneri: ne quid faciat, quod conspici, & derideri possit. Spectare eum Circenses ex puluinari, non placet nobis. Expositus enim in prima fronte spectaculorum cōspicietur. In Albanū montem ire eum non placet nobis, aut esse Romæ latinarū diebus. Cur enim non præficitur urbi, si potest fratrem suū sequi in montem? Habes nostras mea Liuia sentētiās: quibus

quibus placet semel de tota re aliquid cōstitui: ne semper inter spem, & metum fluctuemus. Licebit autem, si uoles, Antoniaē quoq; nostrae des hanc partē epistolae huius legendam. Rursus alteris literis Tiberium adolefcētem. Ego uero, dum tu aberis, quotidie inuitabo ad cœnam, ne solus cœnet cum suo Sulpitio, & Athenodoro, qui uellem diligentius, & minus μετέωρος deligeret sibi aliquē: cuius motum, & habitum, & incessum imitaretur misellus:

Ατυχῆ πάνυ ἐμ τοῖσι πονηραῖσι λίαν,

ubi non aberrauit eius animus, satis apparet, ἢ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐγγείνα. Item tertijs literis. Tiberium nepotem tuū placere mihi declamantem potuisse, peream nisi mea Liuia admiror. Nam qui tam ἀσαφῶς loquatur, qui possit, cum declamat, σαφῶς dicere, quæ dicenda sunt, nō uideo. Nec dubium est, quid post hæc Augustus cōstituerit, & reliquerit eum nullo præter auguralis sacerdotij honore impartitum: ac ne hæredem quidem, nisi inter tertios, ac penè extraneos, in parte sexta nūcuparet, legatōq; non amplius q̄ octingentorū H-S profecutus.

Impartitus honore patris sui.

5 Tiberius patruus petenti honores, consularia ornāmēta detulit. Sed instantius legitimos flagitanti, id solum codicillis rescripsit XL aureos in Saturnalia, & sigillaria se misisse ei. Tunc demū abiecta spe dignitatis, ad ociū concessit: modo in hortis, & suburbano: modo in Campania secessu delitescens, atq; ex contubernio sordidissimorū hominū super ueterem segnitiae notam, ebrietatis, & aleæ quoq; infamiam subiit.

Senari⁹ iam bicus.

Afaphos obscure, Saphos uero p̄picuum.

Extranei. Als i&.

Super, pro præter.

6 Cvm interim (quanq̄ hoc modo agenti) nunq̄ aut officium hominum, aut reuerentia publica defuit. Equester ordo bis patronum eum perferendæ pro se legationis elegit. Semel cum deportandum Romā corpus Augusti humeris suis à COSS. exposcerent. Iterū cum oppressum Seianū apud eosdem gratularentur. Quin & spectaculis aduenienti assurgere, & lacernas deponere solebant. Senatus quoq; ut ad numerum sodalium augustalium sorte ductorum extra ordinem addiceretur, censuit. Et mox ut domus ei, quā incendio amiserat, publica impensa restitueretur: dicendāq; inter consulares sententiæ ius esset. Quod decretum aboluitur: excusante Tiberio imbecillitatem eius, ac damnum liberalitate sua refarturum pollicente. Qui tamē moriens & in tertijs hæredibus eum ex parte tertia nūcupatum, legato etiam circa H-S uicies profecutus: commendauit in super exercitibus, senatui, Populoq; Ro. inter cæteras necessitudines nominatim.

Gratularentur oppressum Seianū.

Refartio. Circa, p̄ circiter.

7 SVb Caio demum fratris filio secundam existimationem circa initia imperij somnibus lenocinijs colligente: honores auspiciatus, consulatum gessit unā per duos menses. Euenitq; ut primitus ingredienti, cum fascibus forum præter uolans Aquila dexteriore humero consideret. Sortitus est & de altero cōsulatu in quartum annum. Præfeditq; nōnunq̄ spectaculis in Caij uicem, acclamante Populo feliciter, partim patruo Imperatoris, partim Germanici fratri.

Secunda existimatio, p̄ fama, p̄ spera

8 Nec eo minus cōtumelijs obnoxius uiuit. Nam & si paulo serius ad prædictam cœnæ horam occurrisset: non nisi ægre, & circito demum triclinio recipiebatur. Et quoties post cibum obdormisceret (quod ei ferè accidebat) olea

Prædicta cœnam, p̄ præfinitam. Als i addormisceret.

i 2 rum, ac

Tropel. rum, ac palmularū offibus incessabatur: interdum ferula, flagrōue, uelut per ludum excitabatur à tropeis. Solebāt & manibus stertentis focci induci, ut repente expergefactus faciem sibi confricaret.

Inquietatus. Sed ne discriminibus quidem caruit, primum in ipso consulatu, quod Nero⁹ nis, & Drusi fratrum Cæsaris statuas segnius locandas, ponendasq; curasset, penè honore summotus est. Deinde extraneo, uel etiam domesticorum aliquo deferente assidue, uarièq; inquietatus. Cū uero detecta esset Lepidi, & Gtulici coniuratio: missus in Germaniam inter legatos ad gratulandum, etiam uitæ periculum adiit. Indignante ac fremente Caio, patrum potissimum ad se

**Traderēt, p
prædicarent
alijs.**

**Introitus noui
sacerdotij,
pro initu.
Liberare fidei
obligatā.**

missum, quasi ad puerum regendum: adeo ut nō defuerint, qui traderent, præcipitatum quoq; in flumen sicut uestitus aduenerat. Atq; ex eo nunq; nō in senatu nouissimus consularium sententiā dixit: ignominia causa post omnes interrogatus. Etiam cognitio falsi testamēti recepta est: in quo & ipse signauerat. Postremo etiam H-S octogies pro introitu noui sacerdotij coactus impendere, ad eas rei familiaris angustias decidit: ut cum obligatā arario fidem liberare nō posset: in uacuū lege prædiatoria uenalis pependit sub edicto præfectore.

Ex eo
tōtū.

**Prætenta, a
prætendo.**

**Nec quicq;
q; pro tantū
frementes.
Succollare,
collo supposito
fulcire.**

Per hæc ac talia maxima ætatis parte transacta, quinquagesimo anno imperium cepit, quantumuis mirabili casu. Exclusus inter ceteros ab insidiatoribus Caij, cum quasi secretum eo desiderante turbam summouerēt: in diatam, cui nomen est Hermeum, recesserat. Neq; multo post rumore cordis exterritus, prorepsit ad solarium proximū: interq; prætenta foribus uela se abdidit: latentem discurrens forte gregarius miles animaduersis pedibus è studio sciscitandi quisnam esset, agnouit: extractūq; & præ metu ad genua sibi accidentem, Imperatorem salutauit. Hinc ad alios cōmilitones fluctuantes, nec quicq; adhuc quàm fremētes perduxit. Ab his lecticæ impositus, & quia serui diffugerant, uicissim succollantibus in castra delatus est, tristis ac trepidus, miserate obuia turba, quasi ad pœnā raperetur insons. Receptus intra uallum inter excubias militum pernoctauit, aliquāto minore spe quàm fiducia. Nā Coss. cum Senatu, & cohortibus urbanis forum, capitoliumq; occuparunt: asserturi cōmunem libertatem. Accitusq; & ipse per TRIB. PLEB. in curiam ad suadenda, quæ uiderentur, ui se, & necessitate teneri respondit. Postero uero die, senatu segniore in exequendis conatibus per tædium, ac dissensionem diuersa sententium, & multitudine, quæ circumstabat, unum rectorem iam & nominatim exposcente, armatos pro concione iurare in nomē suum passus est: promissiq; singulis quæ nadena H-S. primus Cæsarum fidem militis etiam præmio pigneratus.

Alstius.

**Alstiq; nadena
Pigneratus
fidē, p stipu
latus, sine pa
ctus.**

Imperio stabilito nihil antiquius duxit, quàm id biduum, quo de mutando Reip. statu hæsitatum erat, memoriæ eximere. Omnium itaq; factorum, dictorumq; in eo ueniam, & obliuionem in perpetuū sanxit, ac præstitit. Tribunis modo, ac Centurionibus paucis è coniuratorū in Caium numero interemptis, exempli simul causa, & quod suam quoq; cædē depoposcisse cognouerat. Conuersus hinc ad officia pietatis, iusiurandū neq; sanctius sibi, neq; crebrius instituit, quàm per Augustum. Auia Liuiæ diuinos honores, & Circensi pompa curum

Antiquus,
charius.

pa currum elephantorum Augustæo similem decernendū curauit. Parentibus inferias publicas, & hoc amplius patri Circēses annuos natalis die, matri carpētum, quod circumduceretur, & cognomen Augustæ, ab Auia recusatum, ad fratris memoriam per omnem occasionem celebratam. Comcediam quoq; græcam Neapolitano certamine dedit, ac de sentētia iudicum coronauit. Ne Marcum quidem Antoniū inhonoratum, ac sine grata mentione transmisit: testatus quondam per edictum tanto impensius petere se, ut natalem patris Drusi celebrarent: quod idem esset & auij sui Antonij. Tiberio marmoreū arcum, iuxta Pompeij theatrum decretum quidem olim à senatu, uerum omissum, peregit. Caij quoq; & si acta omnia rescidit: diem tamen necis, quàmuis exordium principatus sui uetuit inter fastos referri.

Als † Augu-
stino.

Als † p circū.

Als † docuit,
Inhonorat°.

Peregit thea-
trum, p per-
fecit.

Als † festos.
Alij faustos.

12 **A**cin semet augēdo parcus, atq; ciuilis, prænomine Impatoris abstinuit: nimios honores recusauit, sponsalia filiæ, natale inq; geniti nepotis silentio, ac tantum domestica religione transegit. Neminem exulum nisi ex senatus autoritate restituit: ut sibi in curiam præfectum prætorij, tribunosq; militū secum in ducere liceret: utq; rata essent, quæ procuratores sui in iudicando statuerent, precario exegit. Ius nundinarum in priuata prædia à COSS. petijt: cognitionibus magistratuum, ut unus è consiliarijs frequenter interfuit. Eisdem spectacula ædentes, surgens & ipse cum cætera turba, uoce, ac manu ueneratus est. TRIB. PLEB. aduentibus, se pro tribunali excusauit: quod propter angustias non posset audire eos nisi stantes. Quare in breui spatio tantum amoris, fauorisq; collegit: ut cum profectū eum Hostiam perijisse ex insidijs nunciatū esset: magna consternatione populus & militē quasi proditorē, & senatū quasi paricidā diris execrationibus incessere non ante destiterit, q̄ unus atq; alter, & mox plures à magistratibus in rostra producti, saluū, & appropinquare cōfirmarēt.

Ius nundi-
narum.
Als † consula-
ribus.

13 **N**ec tamen expers insidiarum usq; quaq; permanfit: sed & à singulis, & per factionē, & deniq; ciuili bello infestatus est. E plebe homo nocte media iuxta cubiculum eius cum pugione deprehensus est. Reperti & equestris ordinis duo in publico cum dolone, ac uenatorio cultro, prætolantes, alter ut egressum theatro, alter ut sacrificantem apud Martis ædem adoriretur. Conspirauerant autem ad res nouas Gallus Asinius, & Statilius Coruinus Pollionis, ac Messalæ oratorum nepotes: assumptis compluribus libertis ipsius, atq; seruis. Bellum ciuile mouit Furius Camillus Scribonianus Dalmatiæ legatus. Verum intra quintum diem oppressus est. Legionibus, quæ sacramentum mutauerant, in pœnitentiam religione conuersis, postquàm denunciato ad nouum imperatorem itinere casu quodam, ac diuinitus, neq; aquila ornari, neq; signa conuelli, moueriq; potuerunt.

Appropin-
quare, p ad-
uentare.

Dolon, gla-
diolus.

Cōuersus in
pœnitentiā,
p tactus pœ-
nitentiā.

14 **C**onsulatus super pristinum IIII gessit. Ex quibus duos primos iunctim sequentes per interuallum, quarto quenq; anno, semestrem nouissimum, bimestres cæteros. Tertium autem nouo circa principem exemplo in locum demortui suffectus. Ius & consul & extra honorem laboriosissime dixit: etiā suis, suorumq; diebus solennibus, nonnuncq; festis quoq; antiquitus & religiosis.

Super pristi-
nū, pro præ-
ter pristinū.

Demortuus

Nec semper præscriptam legum secutus duritiam, lenitatem mulctarum, ex bo-
no & æquo perinde ut afficeret, moderatus est. Nam & ijs, qui apud priuatos
iudices plus petendo formula excidissent: restituit actiones, & in maiore fraude
conuictos, legitimam pœnam supergressus, ad bestias condemnauit.

IN cognoscendo autē, ac decernendo mira uarietate animi fuit, modo circum-
spectus, & sagax, interdū inconsultus, ac præceps: nōnunquā friuolus, amētīq;
similis. Cum decurias rerum actu expungeret: eum, qui dissimulata uacatione,
quam beneficio liberorū habebat, responderat, ut cupidum iudicandi dimisit.
Alium interpellatū ab aduersarijs de propria lite, negātemq; cognitionis rem,
sed ordinarij iuris esse, agere causam confestim apud se coëgit, proprio negotio
documentū daturum, q̄ æquus iudex in alieno negotio futurus esset. Fœminā
non agnoscentem filium suum dubia utriusq; argumentorum fide ad confessio-
nem compulit indicto matrimonio iuuenis: absentibus secundū præsentēs fa-
cillime dabat, nullo delectu culpæ, nisi quis in aliqua necessitate cessasset. Procla-
mante quodam, præcidendas falsario manus, carnificem statim acciri cum ma-
chæra, mēsaq; lanionia flagitauit. Peregrinitatis reum orta inter aduocatos le-
ui contentione, togatū ne, an palliatū dicere causam oporteret: quasi æquita-
tem integram ostentās, mutare habitum sapius: & prout accusaretur, defende-
returū, iussit. De quodam etiam negotio, ita ex tabella pronunciaſſe creditur:
secundū eos se sentire, qui uera proposuissent. Propter quæ usque eo euiluit, ut
passim ac propalam cōtemptū esset. Excusans quidam testem ē prouincia ab
eo uocatum, negauit præstō esse posse. Dissimulata diu causa, ac post longas
demum interrogationes: mortuus est, inquit, puto, licuit. Alius gratias agens,
quod reum defendi pateretur, adiecit: & tamen fieri solet. Illud quoque à maio-
ribus natu audiebam, adeo cauidicos patientia eius solitos abuti, ut descenden-
tem ē tribunali non solum uoce reuocarent, sed & lacinia togæ retenta, inter-
dum pede apprehenso retinerent. Ac ne cui hæc mira sint, litigatori græculo
uox in altercatione excidit, *καὶ οὐ γέγραπται, καὶ ἡγορεῖται*, id est, & tu senex, & tu stul-
tus es. Equitem quidem Ro. obscœnitatis in fœminas reum, sed falso, & ab im-
potentibus inimicis cōficto crimine satis constat, cum scorta meritoria citari ad-
uersus se, & audiri pro testimonio uideret: graphium & libellos, quos tenebat
in manu, ita cū magna stultitiæ, & sauitiæ exprobratione iecisse in faciem eius,
ut genam non leuiter perstrinxerit.

Gessit & censuram intermissam diu post Paulum, Plancumq; CENS. Sed
hanc quoq; inæqualiter, uariōq; & animo, & euentu, Recognitione equi-
tum iuuenem plenum probri, sed quem pater probatissimum sibi affirmabat:
sine ignominia dimisit, habere dicens Censorē suum. Alium corruptelis, adulte-
rijsq; famosum nihil amplius, quàm monuit: ut aut parcius aetate indulge-
ret, aut certe cautius. Addiditq; quare enim ego scio quam amicam habeas? &
cum orantibus familiaribus dempsisset quidam apposita notam: litura tamen,
inquit, extet. Splendidum uirum, Græciæq; prouinciæ principem, uerum lati-
ni sermonis ignarum, non modo albo iudicum erasit, sed etiam in peregrinita-
tem redegit.

Nihil ampli-
q̄ monuit, p-
rātū monuit

Album iudi-
cum.

tem redegit. Nec quenquam nisi sua uoce, utcunq; quis posset, ac sine patrono rationem uitae passus est reddere. Notauitq; multos, & quosdam inopinantes, & ex causa noui generis, quod se incio, ac sine com metu Italia excessissent. Quendam uero, & quod comes regis in prouincia fuisset, referens maiorum temporibus Rabirio Posthumo, Ptolemæum Alexandriam, crediti seruandi causa secuto maiestatis crimen apud iudices motum. Plures notare conatus, magna inquisitorum negligentia, sed suo maiore dedecore innoxios ferè reperit. Quibuscunq; calibatum, aut orbitatem, aut egestatem obijceret: maritos, patres, opulentos se probantibus: eo quidem, qui sibimet uim ferro intulisse arguebatur, illa sum corpus ueste deposita ostendente. Fuerunt & illa in censura eius notabilia, quod effedum argenteum sumptuose fabricatum, ac uenale ad sigillaria redimi, conciditq; coram imperauit. Quodq; uno die xx edicta proposuit: inter quæ duo, quorum altero admonebat, ut uberi uinearum prouentu bene dolia picarentur. Altero, nihil æque facere ad uiperæ morsum, quàm taxi arboris succum.

17 **E**Xpeditionem unam omnino suscepit: eamque modicam cum decretis sibi à Senatu ornamentis triumphalibus leuiorem maiestati principali titulum arbitraretur, uelletque iusti triumphus decus, unde acquireret Britaniam potissimum elegit: neque tentatam ulli post D. Iulium, & tunc tumultuantem non ob redditos transfugas. Huc cum ab Hostia nauigaret, uehementi circio bis penè demersus est propè Liguriam, iuxtaque Stœchadas insulas. Quare à Massilia Gessoriacum usque pedestri itinere confecto, inde transmisit: ac sine ullo prælio, aut sanguine inter paucissimos dies parte insulæ in deditioem recepta, sexto quàm profectus erat mense, Romam redijt, triumphauitque maximo apparatu. Ad cuius spectaculum commeare in urbem non solum præsidibus prouinciarum permisit, uerumetiam exulibus quibusdam, atque inter hostilia spolia naualem coronam fastigio Palatinæ domus iuxta ciuicam fixit: traiecti, & quasi domiti Oceani insigne. Currum eius Messalina uxor carpento secuta est. Secuti & triumphalia ornamenta eodem bello adepti, sed cæteri pedibus & in prætexta. Crassus frugi equo phalerato, & in ueste palmata, quod eum honorem iterauerat.

Sexto q̄. p̄e
ctus erat mē
se, sine post.

Iterare ho
norem.

18 **V**Rbis, annonæque curam sollicitissime semper egit. Cum Aemiliana per tinacius arderent, in Diribitorio duabus noctibus mansit: ac deficiente militum, ac familiarum turba, auxilio plebem per magistratus ex omnibus uicis conuocauit: ac positis ante secum pecunia fiscis, ad subueniendum hortatus est, repræsentaturus pro opera dignam cuiq; mercedem. Arctiore autem annona ob assiduas sterilitates detentus quondam medio foro à turba, conuictisq; ac simul fragminibus panis ita instratus, ut ægre, nec nisi postico euadere in palatium ualuerit: Nihil non ex eo cogitauit ad inuehentos etiam in tempore hyberno commeatus. Nam & negociatoribus certa lucra proposuit, suspecto in se damno, si cui quid per tempestates accidisset, & naues mercaturæ causa fabricantibus magna commoda.

Afs̄ i repræ
sentans.

Afs̄ i i n festat
Ex eo è x
τόυτου.

Constituit pro cōditione cuiusq; cuius uacationē legi papiaē popae: latinis
 ius quiritū fœminis, ius quatuor liberorū, quæ cōstituta hodie seruantur. 19
Opera magna potius, quàm necessaria q̄ multa perfecit. Sed uel præcipua, 20
 Aquæductum à Caio inchoatū. Item emissariū Fucini lacus, portumq; Emissa/
 Hostiensem. Quanc̄p̄ sciret ex his alterū ab Augusto precantibus assidue Mar riuū lac.
 sis negatum, alterum à D. Iulio sapius destinatū, ac propter difficultatē omis-
 sum. Claudiæ aquæ gelidos, & uberes fontes, quorū alteri Cœruleo, alteri Cur-
 tio, & Aludino nomē est: simulq; riuū Anienis nouo lapideo opere in urbem
 perduxit, diuisitq; in plurimos, & ornatissimos lacus. Fucinū aggressus est, non
 minus compendij spe, q̄ gloria: cum quidā priuato sumptu emissuros se repro-
 mitterent, si sibi siccati agri concederentur. Per tria autē passuum millia, partim
 effosso monte, partim exciso canalē absoluit. Aegre & post xī annos, q̄uis cōti-
 nuis xxx hominū millibus sine intermissione operatibus, portū Hostiæ extru-
 xit, circūducto dextra, sinistraq; brachio, & ad introitū profundo iam solo mo-
 le obiecta. Quā quo stabilius fundaret: nauē ante demersit, qua magnus Obe-
 listus ex Aegypto fuerat aduectus: congestisq; pilis superposuit altissimā tur-
 rim in exemplū Alexandrini Phari, ut ad nocturnos ignes cursum nauigia diri-
 gerent. Congiaria Populo sapius distribuit.
Spectacula quoq; complura, magnificaq; ædidit: nō usitata modo, ac solitis 21
 locis, sed & cōmentitia, & ex antiquitate repetita, & ubi præterea nemo an-
 te eum. Ludos dedicationis Pompeiani theatri, quod ambustū restituerat: è tri-
 bunalī posito in orchestra cōmisit: cū prius apud superiores ædes supplicasset,
 perq; mediā caueam sedentibus, ac silentibus cunctis, descendisset. Fecit & secu-
 lares, quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo tempore reseruatos, q̄uis ipse
 in historijs suis prodat intermissos eos, Augustū multo post, diligentissime an-
 norum ratione subducta, in ordinem redeuisse. Quare uox præconis irrita est
 inuitantis more solenni ad ludos, quos nec spectasset quisq;, nec spectaturus
 esset: cum superessent adhuc qui spectauerant: & quidam histronū producti
 olim, tunc quoq; producerentur. Circenses frequenter etiam in uaticano cōmi-
 sit, nonnunq; interiecta per quinos missus uenatione. Circo uero maximo mar-
 moreis carceribus, auratisq; metis: quæ utraq; & tophina, ac lignea antea fue-
 rant exculto, propria senatoribus constituit loca promiscue spectare solitis. 22
 Ac super quadrigarum certamina Troiæ lusum exhibuit, & Africanas, conficiente
 turma equitum prætorianorum, ducibus tribunis, ipsoq; præfecto. Præterea
 Thessalos equites, qui feros tauros per spatia Circi agunt: insiliuntq; defessos,
 & ad terram cornibus detrahant. Gladiatoria munera plurifariam, ac multipli-
 cia exhibuit. Anniuersarium in castris prætorianis, sine uenatione, apparatusq;
 iustum, atque legitimum in septis, ibidem per extraordinarium & breue, die-
 rumque paucorum, quodq; appellare cœpit sportulam: quia primum datu-
 rum se dixerat, uelut ad subitam, conditam cœnulam inuitare se populū.
 Nec ullo spectaculi genere communior aut remissior erat, adeo ut obla-
 tos uictoribus aureos: prolata sinistra pariter cum uulgo, uoce, digitisque
 numera/

Q̄ multa, p̄
multa.

Repromit-
tere.

Fundare mo-
lem.

Anticipare,
p̄ ante tēpus
facere q̄piā
Subducta ra-
tione.

Plurifariam.
Multiplicia.

Cōmunis, p̄
non singula-
ris, aut nō ex-
quisitus.

phalia ornamenta Syllano filia suae sponso nondum puberi dedit. Maioribus uero natu, tam multis, tamque facile, ut epistola communis legionum nomine extiterit petentium: ut legatis consularibus simul cum exercitu & triumphalia darentur, ne causam belli quoquo modo quaerent. Aulo Plautio etiam ouatione decreuit: ingressoque urbem obuiam progressus, & in capitolium eunti, & inde rursus reuertenti latus textit. Gabinio secundo, Caucis gente Germanica superatis, Cancius cognomen usurpare concessit.

Imaginaria militia.

Publicare hominē, p. populo cōmunē facere

Asi Christo

Asi Druidarum,

Reficere aedificium.

Equestres militias ita ordinauit, ut post cohortem, alam: post alam, tribu- 25
natum legionis daret: stipendiaque instituit, & imaginariae militiae genus, quod uocatur super numerum: quo absentes, & titulo tenus fungerentur. Milites domos senatorias salutandi causa ingredi, etiam patrum decreto prohibuit. Libertinos, qui se pro equitibus Romanis agerent, publicauit. Ingratos, & de quibus patroni quererentur, reuocauit in seruitutem: aduocatisque eorum negauit se aduersus libertos ipsorum ius dicturum. Cum quidam agra & affecta mancipia in insula Aesculapij tadio mededi exponerent: oes qui exponerent liberos esse sanxit: nec redire in ditionem domini, si conualuissent: quod si quis necare mallet quem, quam exponere, caedis crimine teneri. Viatores ne per Italiae oppida, nisi aut pedibus, aut sella, aut lectica transirent, monuit edicto. Puteolis, & Hostiae singulas cohortes ad arcendos incendiorum casus collocauit. Peregrinae conditionis homines uetuit usurpare Romanae noiae duntaxat gentilitia. Ciuitatem Romanam usurpantes in campo aequilino securi percussit. Prouincias Achaiam, & Macedoniae, quas Tiberius ad curam suam transtulerat, senatui reddidit. Lycijs ob exitiabiles inter se discordias libertatem ademit. Rhodijs ob poenitentiam ueterum delictorum reddidit. Iliensibus, quasi Romanae gentis autoribus tributa in perpetuum remisit, recitata uetere epistola graeca Senatus Po. q. Ro. Seleuco regi amicitiam, & societatem ita demum pollicentis, si consanguineos suos Ilienses ab omni onere immunes praestitisset. Iudaeos impulsore Chresto assidue tumultuantes Roma expulit. Germanorum legatis in orchestra sedere permittit, simplicitate eorum, & fiducia motus, quod in popularia deducti, cum animaduertissent Parthos, & Armenios sedentes in senatu, ad eadem loca sponte transierant, nihilo deteriore uirtutem, aut conditionem suam praedicantes. Dryudarum religionem apud Gallos dira immanitatis, & tantum ciuibus sub Augusto interdictam penitus aboleuit. Contra, sacra Eleusina etiam transferre ex Attica Romam conatus est. Templum quoque in Sicilia Veneris Erycinae uetustate colapsum, ut ex arario Po. Ro. reficeretur, autor fuit. Cum regibus foedus in foro icit, porca caesa, ac uetere foederalium praefatione adhibita. Sed & haec, & caetera, totumque adeo ex parte magna principatum non tam suo quam uxoribus libertorumque arbitrio administrauit, talis ubique plerumque, qualem esse eum aut expediret illis, aut liberet.

Sponsas admodum adolescens duas habuit, Aemiliam Lepidam Augusti 26
proneptem: item Liuiam Medullinam, cui cognomen & Camillae erat, e genere antiquo dictatoris Camilli. Priorē, quod parentes eius Augustum offenderant,

derant, uirginem adhuc repudiavit: posteriorem ipso die, qui erat nuptijs destinatus, ex ualitudine amisit. Vxoress deinde duxit Plautiam Herculanillam triumphali, & mox Aeliam Petinam consulari patre. Cum utraq; diuortium fecit. Sed cum Petina ex leuibus offensis: cum Herculanilla ob libidinum probra, & homicidij suspicionem. Post has Valeriam Messalinam Barbati Messalæ cōsobrini sui filiam in matrimonium accepit. Quam cum comperisset super cætera flagitia, atq; dedecora, C. Silio etiam nupsisse, dote inter auspices consignata, supplicio affectit: cōfirmavitq; pro concione apud prætorianos, quatenus sibi matrimonia male cederent, permanfurum se in cælibatu, ac nisi permansisset, non recufaturum confodi manibus ipsorum. Nec durare ualuit, quin de cōditionibus continuo tractaret etiam de Petinæ, quam olim exegerat: deq; Lolliæ Paulinæ, quæ C. Cæsari nupta fuerat. Verum illecebris Agrippinæ Germanici fratris sui filia per ius osculi, & blanditiarum occasiones pellectus in amorem, subornauit proximo senatu, qui censerent cogendum se ad ducendū eam uxorem, quasi Reip. maxime interesset: danda m̄q; cæteris ueniam talium coniugiorum, quæ ad id tempus incesta habebantur: ac uix uno interposito die cōfecit nuptias, non repertis qui sequeretur exemplum, excepto libertino quodā, & altero primipilari, cuius officij nuptiarū & ipse cum Agrippina celebrauit.

Diuortium fuit cū illa, & ab illa.

Sup. cætera, pro præter.

Als i quod, Calibatus & post ducendam uxorem

27 **L**iberos ex tribus uxoribus tulit: ex Herculanilla Drusum, & Claudiam: ex Petina Antoniam: ex Messalina Octauiam, & quæ primo Germanicū, mox Britanicū cognominauit. Drusum Pompeium puberem amisit, piro per lusum in sublime iactato, & hiatu oris excepto strangulatum, cui & ante paucos dies filiam Seiani despondisset. Quo magis miror fuisse qui traderent, fraude à Seiano necatum. Claudiam ex liberto suo Botere conceptam, quamuis ante quintū mensem diuortij natam, aliq; cœptam, exponi tamen ad matris ianuam, & nudam iussit abijci. Antoniam Cn. Pompeio Magno, deinde Fausto Syllæ nobilissimis iuuenibus, Octauiam Neroni priuigno suo collocauit, Syllano ante desponsatam. Britanicum uigesimo imperij die, in cœp secundo consulatu natum sibi paruulum etiam tum, & militibus pro cōcione manibus suis gestans, & plebi per spectacula gremio, aut ante se retinens assidue commendabat: faustisq; omnibus eum acclamantium turba prosequabatur. E generis Neronem adoptauit. Pompeium, atq; Syllanum non recusauit modo, sed & interemit.

28 **L**ibertorum præcipue suspexit Posidem spadonem: quem etiam Britanico triumpho inter militares uiros hasta pura donauit. Nec minus Felicem, quem cohortibus, & alis, prouinciæq; Iudææ præposuit, triū reginarū maritū. Et Harpocram, cui lectica per urbē uehendi, spectaculâq; publice ædendi ius tribuit. Ac super hos Polybium ab studijs, qui sæpe inter duos COSS. ambulabat. Sed ante omnes Narcissum ab epistolis, & Pallantem à rationibus, quos decreto quoq; senatus non præmijs modo ingentibus, sed & quæstorij, prætorijq; ornamentis honorari libenter passus est. Tantū præterea acquirere, & rapere: ut quærente eo quondam de fisci exiguitate nō absurde sit dictum, abundanturum si à duobus libertis in consortium reciperetur.

His (ut dictū est)

His (ut dictū est) uxoribusq; addictus, nō principē se, sed ministrū egit. Cō-
pendio cuiusq; horum, uel etiā studio, ac libidine: honores, exercitus, im-
punitates, supplicia largitus est. Et quidem insciens plerunq;, & ignarus. Ac ne
singulatim minima quæq; enumerē, reuocatas libertates eius, iudicia rescissa,
suppositos, aut etiā palam immutatos datorum officiorū codicillos, Appium
Syllanum confocerū suum, Liuiasq;, alterā Drusi, alteram Germanici filiam
crimine incerto, nec defensione ulla data, occidit. Item Cn. Pompeium maioris
filiae uirum, & L. Syllanum minoris sponsum. Ex quibus Pompeius in concubi-
tu dilecti adolescentuli confossus est. Syllanus abdicare se prætura ante IIII
Cal. Ianuarias, moriq; initio anni coactus. Die ipso Claudij, & Agrippinæ nu-
ptiarum in V & XXX senatores, trecentosq; amplius equites Ro. tanta facilitate
animaduertit: ut cū de nece consularis uiri renunciantē Centurione factū esse,
quod imperasset, negaret quicq; se imperasse: nihilo minus rem comprobaret,
affirmatibus libertis, officio milites functos, quod ad ultionem Imperatoris ul-
tro procurrissent. Nam illud omnē fidem excefferit: quod nuptijs, quas Messa-
lina cū adultero Silio fecerat: tabellas dotis & ipse cōsignauerit, inductus quasi
de industria simularentur, ad auertendum, transferendumq; periculum, quod
imminere ipsi per quædam ostenta portenderetur.

Autoritas, dignitasq; formæ non defuit uel stanti, uel sedenti, ac præcipue
quiescenti. Nam & prolixo, nec exili corpore erat. Et specie, caniciq; pul-
chra, opimis ceruicibus. Cæterum & ingredientem destituebāt poplites minus
firmi, & remisse quid uel serio agentem multa de honestabant. Risus indecens,
ira turpior, spumante rictu, humentibus naribus. Pleetra linguæ titubantia: ca-
putq; tum semper, tum in quantulocunq; actu uel maxime tremulum.

Voletudine sicut olim graui, ita princeps per prospera usus est, excepto sto-
machi dolore. Quo se correptū etiā de cōsciscenda morte cogitasse dixit.

Conuiuia agitauit & ampla, & assidua, ac ferè patentissimis locis, ut ple-
runq; sexcenti simul discumberent. Conuiuatus & super emissarium Fuci-
ni lacus, ac penè submersus: cum emissa impetu aqua redundasset. Adhibebat
omni cenæ & liberos suos cum pueris, puellisq; nobilibus: qui more ueteri ad
fulcra lectorum sedentes uesceretur. Conuiuæ, qui pridie scyphum aureum sur-
ripuisse existimabatur: reuocato in diem posterū calicem fictilē apposuit. Dici-
tur etiā meditatus edictum: quo ueniā daret, efflatū, crepituq; uentris in con-
uiuio emittendi, Cum periditātū quendā præ pudore ex cōtinentia reperisset.

Cibi, uiniq; quocunq; & tempore, & loco appetētissimus. Cognoscens quon-
dam in Augusti foro, ictusq; nidore prandij, quod in maxima Martis
æde Salijs apparabatur: deserto tribunali, ascendit ad sacerdotes, unaq; discu-
bit. Nec temere unq; tridinio abscessit, nisi distentus, ac madens: & ut statim
supino, ac per somnum hianti pinna in os inderetur, ad exonerandum stoma-
chum. Somni breuissimi erat. Nam ante mediam noctem plerunq; uigilabat:
ut tamen interdiu nōnunq; in iure dicendo obdormisceret: uixq; ab aduocatis
de industria uocem augētibus excitaretur. Libidinis in foeminas profusissima,
marium

Abs'fminora

Confocer.
Abs'Iulias.Abdicat se
magistratu.Trecentos
amplius.Plestrū lin-
guæ titubās.Patētissimo
loco.Fulcra lecto-
rum.

Abs'abcessit

mariam omnino expers. † Alea studiosissime lusit. de cuius arte librum quoque Alis † Aleam.
emisit. Solitus etiam in † gestatorio ludere. ita effedo alueoq; adaptatis. ne lusus als † gestatiōe
confunderetur.

34 **S**Aeuum, & sanguinarium natura fuisse magnis, minimisq; apparuit rebus.
T tormenta quæstionum, pœnasq; paricidarum representabat: exigebatq;
coram. Cum spectare antiqui moris supplicium Tyburi concupisset. & deliga-
tis ad palum noxijs carnifex deesset: accitū ab urbe uesperam usq; operiri per-
seuerauit. Quocunq; gladiatorio munere, uel suo, uel alieno, etiam forte prola-
pso iugulari iubebat, maxime retiarios, ut expirantium faciem uideret. Cum
par quoddam mutuis ictibus cōcidisset: cultellos sibi paruulos ex utroq; ferro
in usum fieri sine mora iussit. Bestiarijs, meridianisq; adeo delectabat, ut etiā Meridiani.
prima luce ad spectaculū descenderet: & meridiē dimisso ad prandium populo
præfederet: præterq; destinatos etiam leui, subitāq; de causa quosdam cōmitte-
ret. De fabrorum quoq; ac ministrorū, atq; id genus numero, si aut αὐτόματον,
uel pegma, uel quid tale aliquid parum cessisset. Induxit & unum ex nomen-
latoribus suis, sicut erat togatus.

35 **S**ed nihil æque quàm timidus, ac diffidens fuit, primis imperij diebus, quan-
tū (ut diximus) iactator ciuilitatis, neq; conuiuia inire ausus est, nisi ut spicu-
latores cum lanceis circumstarent: militesq; uice ministrorum fungerentur: neq;
ægrū quentū uisitauit, nisi explorato prius cubiculo, culcitrisq; & stragulis præ-
tentatis & excussis: reliquo autem tempore saluatoribus: scrutatores semper
apposuit: & quidem omnibus, & acerbissimos. Serò enim, ac uix remisit, ne fœ-
minæ, prætextatīq; pueri, & puellæ cōtrectarentur: & ne cuius comiti, aut libra-
rio calamariæ, aut graphariæ thecæ adimeretur. Motu ciuili, cum eum Camil-
lus non dubitans etiam citra bellum posse terreri, contumeliosa, & minaci, & cō-
tumaci epistola cedere imperio iuberet: uitamq; ociosam in priuata re agere du-
bitauit, adhibitis principibus uiris, an obtemperaret.

36 **Q**uædam insidias temere delectas adeo expauit, ut deponere imperiū ten-
tauerit. Quodam (ut supra retuli) cum ferro circa sacrificantem se depren-
so, senatum per præcones properè conuocauit: lachrymisq; & uociferatione mi-
seratus est conditionem suam: cui nihil tuti usquàm esset, ac diu publico absti-
nuit. Messallinæ quoq; amorem flagrantissimū, non tam indignitate contume-
liarum, quàm periculi metu abiecit, cum adultero Silio acquiri imperium credi-
disset. Quo tempore fœdum in modum trepidus ad castra confugit, nihil tota
uia, quàm esset ne sibi saluum imperium, requirens.

37 **N**ulla adeo suspicio, nullus autor tam leuis extitit, à quo non mediocri scru-
pulo iniecto ad cauendum, ulciscendumq; compelleretur. Vnus ex litiga-
toribus, seducto in salutatione affirmauit se uidisse per quietem occidi eum à Seducto, pro
seorsim ab/
ducto.
quodam. Deinde paulopost quasi percussorem agnosceret: libellum tradentē
aduersarium suum demonstrauit. Confestimq; is pro deprehenso ad pœnam
raptus est. Pari modo oppressum ferunt Appium Syllanum: quem cum Mes-
salina & Narcissus conspirassent perdere, diuisis partibus, alter ante lucem simi-
lis attonito

lis attonito, patroni cubiculum irrupit, affirmās somniasse se, uim ei ab Appio illatam: altera in admirationē formata, sibi quoq; eandem speciē aliquot iam noctibus obuersari retulit. Nec multo post ex cōposito irrumpere Appius nunciatus: cui pridie ad id temporis, ut adesset, præceptū erat, quasi planē repræsenteret somni fides. Accersi statim, ac mori iussus est. Nec dubitauit postero die Claudius ordinem rei gestæ perferre ad senatū, ac liberto gratias agere, quod pro salute sua etiam dormiens excubaret.

IRa, iracūdia. **I**Ra, atq; iracundiæ conscius sibi, utrūq; excusauit edicto. Distinxitq; pollicibus, quia sibi subeunti Tyberim scaphas obuiam non miserint: grauius correptis, eaq; cum inuidia, ut in ordinē se coactum conscriberet: repente tantū num satiffaciētibus ueniā modo dedit. Quosdā in publico parū tempestiue aduentus manu sua repulit. Idem scribam quaestoriū: itemq; pratura functum senatorem inauditos, & innoxios relegauit: quod ille aduersus priuatū se intemperantius affuisset: hic in ædilitate inquilinos prædiorū suorum contra uetitum coacta uendentes multasset, uillicūq; interuenientē flagellasset. Qua de causa etiam coertionem popinarū AEDILI ademit. At ne stultitiā quidem suam reticuit: simulatamq; à se ex industria sub Caio, quod aliter euasurus, peruenturusq; ad susceptam stationem non fuerit, quibusdam oratiunculis testatus est. Nec ante persuasit, quā intra breue tempus liber æditus sit: cui index erat, *μω*

Abs t̄ coercionem. **A**bs t̄ *πανάσασσι*. **I**ncōsiderantia sicut incogitantia. **S**upinitatem ac cæcutiētā. *ἄνδρασις*. **I**nter cætera in eo mirati sunt homines: & obliuionē, & incōsiderantiā: uel *39* **I**nter cætera in eo mirati sunt homines: & obliuionē, & incōsiderantiā: uel ut græce dicam, *μετῳρία καὶ ἀβλεψία*, Occisa Messalina, paulo postq; in tridinio decubuit: cur domina non ueniret, requisiiuit. Multos ex ijs, quos capite *Domina* damnauerat, postero statim die & in cōsiliū, & ad alex lusum admoueri iussit: & quasi morarentur, ut somniculosos per nunciū increpuit. Ducturus contra fas Agrippinam uxorem, non cessauit omni oratione filiam, & alumnam, & in gremio suo natā, atq; educatā prædicare. Asciturus in nomē familiae Neronē: quasi parū reprehenderet, quod adulto iam filio priuignū adoptaret: identidē diuulgauit neminem unq; per adoptionem familiae Claudiae insertum.

Sermonis uero, rerūq; tantā saepe negligentia ostendit, ut nec quis, nec inter quos, quouē tempore, ac loco uerba faceret: scire, ac cogitare existimaretur. *40* **C**um de lanijis, aut uinarijs ageretur, exclamauit in curia: Rogo uos, quis potest sine offula uiuere? Descripsit abundantiam ueterum tabernarum, unde solitus esset uinum olim & ipse petere. De quaestore quodam candidato inter causas suffragationis suæ posuit, quod pater eius frigidam ægro sibi tempestiue dedisset. Inducta teste in senatu: hæc, inquit, matris meæ liberta, & ornatrix fuit: Sed me patronum semper existimauit. Hoc ideo dixi, quod quidam sunt adhuc in domo mea, qui me patronū non putant. Sed & p̄ tribunali Hostiensibus quiddā publice orantibus: cū excanduisset, nihil habere se uociferatus est, qua re eos demereat, siquē alium, & se liberū esse. Nam illa eius quotidiana, & planē omnium horarū, & momentorū erant, quid ego tibi Theogonius uideor,

& λογιστατος,

& λογιότατος, multaq; talia etiam priuatis deformia nedum principi, neq; in fa- id ē, eloquē-
cundo, neq; indocto, imo etiam pertinaciter liberalibus studijs dedito. tiffimus.

41 **H**istoriam in adolescentia hortante Tito Liuiο, Sulpitio uero Flauo etiā Refrigerat^o,
pro refocilla-
tus.
adiuuante scribere aggressus est. Et cum primum frequenti auditorio cō-
mississet, aggre perlegit, refrigeratus saepe à semetipso. Nam cum initio recitatio-
nis defractis compluribus subsellijs obesitate cuiusdam risus exortus esset: ne
Obesi-
tas cor-
poris.
sedato quidem tumultu temperare potuit, quin ex interuallo subinde facti re-
minisceretur, cachinnosq; reuocaret. In principatu quoq; & scripsit plurimum,
& assidue recitauit per lectorem. Initium autem sumpsit historiae post caedem
Caesaris Dictatoris. Sed & transijt ad inferiora tēpora, coepitq; à pace ciuili. Cū
sentiret neq; libere, neq; uere sibi de superioribus tradendi potestatem relictam,
corruptus saepe & à matre, & ab auia: prioris materiae duo uolumina, postero-
ris unū & XL reliquit. Composuit & de uita sua octo uolumina, magis inepte,
quàm ineleganter. Item Ciceronis defensionem aduersus Asinij Galli libros sa-
tis eruditam. Nouas etiam cōmentus est literas tres, ac numero ueterum quasi
maxime necessarias addidit. De quarum ratione cum priuatus adhuc uolumē
ædidisset, mox princeps non difficulter obtinuit, ut in usu quoq; promiscuo es-
sent. Extat talis scriptura in plerisq; libris, ac diurnis titulisq; operum. Diurni.

42 **N**ec minore cura graeca studia secutus est, amorem, praestantiamq; linguae alst paratus
occasione omni professus. Cuidam barbaro graece & latine disserterī, cum
utroq; inquit, sermone nostro sis'peritus. Et in cōmendanda Patribus conscri-
ptis Achaia gratam sibi prouinciam ait communium studiorum commercio.
Ac saepe in senatu legatis perpetua oratione respondit. Multum uero pro tri-
bunali etiam Homericis locutus est uersibus. Quoties quidem hostem uel infi-
diatorem ultus esset: excubitori Tribuno signum de more poscenti non teme-
re aliud dedit, quàm

ἀνδρᾶ παμύναδοι, ὅτε τῆς πρότερος χαλεπᾶννῃ.

Deniq; & graecas scripsit historias Cyreniacon XX, Charchedoniacon VIII. βυρρῆνικῶν.
χαρχηδονι-
κῶν.
τυρρῆνικῶν.
Quarum causa ueteri Alexandria Musæo additum ex ipsius nomine, institu-
tumq; ut quotannis in altero Tyrrhenicon libri, altero Charchedoniacon die
Per ui-
ces, uicif-
sim.
bus statutis, uelut in auditorio recitarentur toti à singulis per uices.

43 **S**ub exitu uitæ signa quaedā nec obscura poenitentis de matrimonio Agrip- Sub exitu, p
sub exitum.
pinæ, decq; Neronis adoptione dederat. Siquidem commemorantibus li-
bertis, ac laudantibus cognitionem, qua pridie quandam adulterij ream con-
denauerat: sibi quoq; in fatis esse iactauit omnia impudica, sed non impunita
matrimonia. Et subinde obuium sibi Britanicum arctius complexus, hortatus
est, ut cresceret: rationemq; à se omnium factorum acciperet, graeca insuper uo-
ce prosecutus, ὅρος δὲ πείγεται. Cumq; impubi, teneroq; adhuc, quando sta-
tura permitteret, togam dare destinaſset, adiecit ut tandem Po. Ro. uerum Ca-
sarem habeat.

Est illi in
fatis.

44 **N**on multoq; post testamentū etiā conscripsit, ac signis omniū magistra-
tuū obsignauit. Prius igitur quàm ultra progredereſset, prauentus est ab
k 2 Agrippina,

Agrippina, quam præter hæc cōscientia quoq; nec minus delatores multorum criminū arguebant. Et ueneno quidē occisum cōuenit: ubi autē, & per quē dato, discrepat. Quidam tradunt, epulanti in arce cum sacerdotibus, per Halotū spadonem prægustatorē. Alij domestico cōuiuio, per ipsam Agrippinam, quæ boletū medicatū auidiſſimo ciborū talium obtulerat. Etiam de subsequentibus diuersa fama est. Multi statim hausto ueneno obmutuisse aiunt, excruciatūq; doloribus nocte tota, defecisse propè lucem. Nonnulli inter initia consopitum, deinde cibo affluētē euomuisse omnia: repetitūq; toxico, incertū pulti ne addito, cum uelut exhaustū refici cibo oporteret, an immisso per dysterē, ut quasi abundantia laboranti etiam hoc genere egestionis subueniretur.

Mors eius calata est, donec circa successorē omnia ordinarentur. Itaq; & 45
quasi pro ægro adhuc uora suscepta sunt: & inducti per simulationē Comædi, qui uelut desyderantem oblectarēt. Excessit III Idus Octobris Asinio Marcello, Acilio Auiola COSS. LXIII ætatis, imperij XIII anno. Funeratusq; est solenni principum pompa, & in numerū deorum relatus. Quem honorē à Nerone destitutum, abolitūq; recepit mox per Vespasianum.

Præſagia mortis eius præcipua fuerūt, Exortus crinitæ stellæ, quam Come- 46
tem uocant, Tactumq; de cælo monumentū Drusi patris. Et quod eodē anno ex omniū magistratuum genere pleriq; mortem obierant. Sed ipse nec ignorasse, aut dissimulasse ultima uitæ suæ tempora uidetur aliquot quidem argumentis. Nam & cum COSS. designaret, neminem ultra mensem, quo obiit, designauit: & in senatu, cui nouissime interfuit, multum ad concordiam liberos suos cohortatus, utriusq; ætatem suppliciter patribus cōmendauit. Et in ultima cognitione pro tribunali accessisse se ad finem mortalitatis quanq; abominantibus, qui audiebant, semel atq; iterum pronunciauit.

C SVETONII TRANQVIL

NERO CLAVDIVS CAESAR.

Adſimilis:

HX GENTE DOMITIA DVAE FAMILIAE
claruerunt, Caluinorum, & Aenobarborum. Aenobarbi autorem originis, iterūque cognominis habent L. Domitium: cui rure quondam reuertenti iuuenes gemini augustiore forma ex occurſu imperat se traduntur: nūciaret senatui, ac populo uictoriam, de qua incertum adhuc erat. Atq; in fidem maiestatis adeo permulſiſſe malas, ut è nigro rutilum, aricq; aſſimilem capillum redderent: Quod inſigne manſit & in poſteris eius, ac magna pars rutila barba fuerunt. Functi autē conſulatus VII, triumpho, cenſurāq; duplici, & inter patricios allecti perſeuerarunt omnes in eodem cognomine. Ac ne prænomina quidem ulla, præterq; Cnei, Continuare. & Lucij uſurparūt. Eāq; ipſa notabili uarietate, modo cōtinuantes unūquodq; per ternas

per ternas personas, modo alternates per singulas. Nam primū, secundumq; ac tertium Aenobarborū Lucios, rursus sequētes tres ex ordine Cneos accepim⁹. Reliquos non nisi uicissim, tum Lucios, tum Cneos. Pluris è familia cognosci referre arbitror, quo facilius appareat ita degenerasse à suorum uirtutibus Nerone, ut tamen uitia cuiusq; quasi tradita, & ingenita retulerit.

Terna per/sona.

Tradita, a maioribus accepta. Offensior pontificib⁹, pro iratus.

2 **V**T igitur paulo altius reperam, Atrius eius Cn. Domitius in tribunatu PONT. offensior, quod alium q̄ se in patris sui locū cooptasset: ius sacerdotum subrogandorum à collegijs ad populum transtulit: ac in consulatu Allobrogibus, Aruernisq; superatis, elephanto per prouinciā inuectus est turba militum, quasi inter solennia triumphī prosequēte. In hunc dixit Licinius Crassus orator, nō esse mirandum, quod aeneam barbam haberet, cui esset os ferreum, cor plumbeum. Huius filius praetor Caesarem abeuntem consulatu, quem aduersus auspicia, legesq; gessisse existimabatur: ad disquisitionem Senatus uocauit. Mox COS. Imperatorem ab exercitibus Gallicis retrahere tentauit. Successorq; ei per factionem nominatus, principio ciuiliis belli ad Corfiniū captus est. Vnde dimissus Massilienses obsidione laborātes cum aduentu suo confirmasset, repente destituit. Acieq; demum pharsalica occubuit: uir neq; satis constans, & ingenio truci. In desperatione rerū mortē timore appetitā, ita expauit, ut haustum uenenū penitētia euomuerit: medicumq; manumiserit, qui idem sibi prudēs, ac sciens minus noxiū temperasset. Consultante autē Cn. Pompeio de medijs, ac neutra partē sequētibus, solus censuit hostiū numero habendos.

3 **R**eliquit filium omnibus gentis suae proculdubio praefereudū. Is inter conscios Caesarianae necis (quanq; insons) damnatus lege pedia, cum ad Cassium, Brutumq; se propinqua sibi cognatione coniunctos contulisset: post utriusq; interitum classem olim commissam retinuit. Auxit etiam, nec nisi partibus ubiq; profligatis. M. Antonio sponte, & ingentis meriti loco tradidit: solusq; omnium ex ijs, qui pari lege damnati erant: restitutus in patriā, amplissimos honores percucurrit: ac subinde redintegrata dissensione ciuili, eidem Antonio legatus delatam sibi summā imperij ab ijs, quos Cleopatrae pudebat, neq; suscipere, neq; recusare fidēter; propter subitam ualitudinem, ausus: transijt ad Augustum: & in diebus paucis obiit, nonnulla & ipse infamia aspersus. Nam Antonius eum desiderio amicae Seruiliae Naidis transfugisse iactauit.

Proculdubio.

Percurrere honores.

In dieb⁹ paucis, pro intra dies paucos.

4 **E**X hoc Domitius nascitur. Quem emptorem familiae, pecuniaeq; in testamento Augusti fuisse, mox uulgo notatum est. Non minus aurigandi arte in adolescentia clarus, quam deinde ornamentis triumphalibus ex Germanico bello. Verum arrogans, profusus, immitis CENS. L. Plancū uia sibi decedere AEDIL. coegit: praeturae, consulatesq; honore equites Ro. matronasq; ad agendum mimū produxit in scenam: uenationesq; & in Circo, & in omnibus urbis regionibus dedit. Munus etiā gladiatorium: sed tanta sauitia, ut necesse fuerit Augusto clam frustra monitum edicto coercere.

Arsin.

Venatio, p ludo.

5 **E**X Antonia maiore patrem Neronis procreauit omni parte uitae detestabilem. Si quidem comes ad orientē C. Caesaris iuuenis occiso liberto suo,

Detestabilis homo.

k 3 quod

quod potare quantum iubebatur, recusarat: dimissus è cohorte amicorum nihil modestius uixit. Sed & in uia Appiæ uico repente puerū citatis iumentis, haud ignarus obtriuuit. Et Romæ medio foro cuidā equiti Ro. liberius iurganti oculum eruit. Perfidia uero tantæ: ut nō modo argentarios precijs rerum comptarum, sed & in prætura mercede palmarum aurigarios fraudauerit. Notatus ob hæc & sororis ioco. Querentibus dominis factionū, representanda præmia in posterū sanxit. Maiestatis quoq; & adulteriorū, incestiq; cū sorore Lepida sub excessu Tiberij reus mutatione tēporū euasit. Decessitq; Pyrgis morbo aquæ intercutis, sublato filio Nerone ex Agrippina Germanico genita.

Incestū hoc

Excessit,
obijt.

Dies Iustrie

Dare nomē.

Emanat in
uulgus.
Meridiare,
Strāgulare.

In disciplinā
traditus, pro
docendus.

Gratificās il
li, p. in gratiā
illius.
Donatiuū.

Nero natus est ante **IX** menses, q̄ Tiberius excessit **XVIII** Cal. Ianuarias **6** Niam tum quidem ex oriente Sole penē, ut radijs prius, q̄ terra contingere tur. De genitura eius statim multa, & formidolosa multis coniectantibus. Præ sagio fuit etiam Domitij patris uox inter gratulationes amicorum negantis, quicq; ex se, & Agrippina nisi detestabile, & malo publico nasci potuisse. Eiusdem futuræ infelicitatis signum euidentis die Iustrico extitit. Nam C. Cæsar rogante sorore, ut infanti ei, quod uellet nomen daret: intuens Claudium patruū suū, à quo mox principe Nero adoptatus est, eius se dixit dare: neq; ipse serio, sed per iocū, & aspernante Agrippina, quod tum Claudius inter ludibria aulae erat. Trimulus patrē amisit. Cuius ex parte tertia hæres ne hæc quidē integram cepit: correptis per cohæredē Caiū uniuersis bonis, & subinde matre etiā relegata penē inops, atq; egens apud amitam Lepidam nutritus est, sub duobus paedagogis, saltatore, atq; tonsore. Verum Claudio imperiū adeptus: nō solum pater nas opes recuperauit, sed & Crispi Passieni uitrici sui hæreditate ditatus est. Gratia quidem, & potētia reuocata, restitutaq; matris usq; eo floruit, ut emanaret in uulgus; missos à Messalina uxore Claudij, qui eum meridiatē quasi Britannici æmulum strangularent. Additum fabulæ, & eosdem dracone è puluino se proferente conterritos refugisse. Quæ fabula exorta est deprehensis in lecto eius circum ceruicalia serpentis exuuijs. Quas tamē aureæ armillæ ex uoluntate matris inclusas dextro brachio gestauit aliquādiu, ac tædio tandem maternæ memoriæ abiecit, rursusq; extremis suis rebus frustra requisit.

Tener adhuc nec dum matura puericia Circensibus ludis, Troiam constan **7** tissime, fauorabiliterq; lusit. Undecimo ætatis anno à Claudio adoptatus est. Anneoq; Senecæ iam tunc Senatori in disciplinā traditus. Ferunt Senecam proxima nocte uisum sibi per quietem, C. Cæsari præcipere, & fidem somnio Nero breuī fecit, prodita immanitate naturæ, quibus primū potuit experimentis. Nanq; Britannicū fratrem, quod se post adoptionem Aenobarbum ex consuetudine salutasset, ut subdititium apud patrem arguere conatus est. Amitam etiam Lepidam ream testimonio coram afflixit, gratificans matri, à qua rea premebatur. Deductus in forum Tiro, populo congiarium, militi donatiuum proposuit: indicta decursione pratorianis, scutum sua manu prætulit: exinde patri gratias in senatu egit. Apud eundem **808**, pro Bononiensibus latine, pro Rhodijs atq; Iliensibus græce uerba fecit. Auspicatus est & iurisdictionem

ctionem Praefec. urbis, sacro latinarum, celeberrimis patronis, non translaticias, ut assolet, & breues, sed maximas, plurimasq; postulationes, certatim ingerenti bus, quàmuis interdictum à Claudio esset. Nec multo post duxit uxore Octauiam. Aediditq; pro Claudij salute Circenses, & uenationem.

8 **S**eptendecim natus annos, ut de Claudio palam factum est, inter horam sextam, septimamq; processit ad excubitores. Cum ob totius diei diritatem non aliud auspicandi tempus accommodatius uideretur: proq; palatij gradibus imperator cōsalutatus lectica in castra, & inde raptim appellatis militibus in curiam delatus est. Discessit iam uesperis ex immensis, quibus cumulabatur, honoribus, tantum Patris patriæ nomine recusato, propter aetatem.

9 **O**rfus hinc à pietatis ostentatione, Claudium apparatusimo funere elatū laudauit, consecrauitq;. Memoriae Domitij patris, honores maximos habuit. Matri summam omnium rerum publicarum, priuatarumq; permisit. Primo etiam imperij die signum excubanti Tribuno dedit optimam matrem, ac deinceps eiusdem saepe lectica per publicum simul uectus est. Antium coloniā deduxit, ascriptis ueteranis è praetorio, additisq; per domicilij translationem ditissimis primipilariū, ubi & portum operis sumptuosissimi fecit.

10 **A**tque, ut certiore adhuc indolem ostenderet: ex Augusti praescripto imperatorum se professus, neque liberalitatis, neque clementiae, nec comitatus quidem exhibendae ullam occasionem omisit. Grauiora uectigalia aut aboleuit, aut minuit. Praemia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit, diuisis populo uiritim quadrigenis nummis. Senatorum nobilissimo cuiq;, sed à re familiari destituto annua salaria, & quibusdam quingena constituit. Item praetorianis cohortibus frumentum, menstruumq; gratuitum. Et cum de supplicio cuiusdam capite damnati, ut ex more subscriberet, admoneretur: quàm uellem inquit, nescire literas. Omnes ordinēs subinde ac memoriter salutauit. Agēti se natui gratias, respondit, cum meruero. Ad campestres exercitationes suas admisit & plebem. Declamauitq; sapius publice. Recitauit & carmina, nō modo domi, sed in theatro, tanta uniuersorum laetitia, ut ob recitationem supplicatio decreta sit: atq; pars carminum aureis literis Ioui Capitolino dicata.

11 **S**pectaculorum plurima, & uaria genera adidit: iuuenales, circenses, scenicos ludos, gladiatorium munus. Iuuenalibus senes quoque consulares, anusq; matronas recepit ad lusum. Circensibus loca equiti secreta à cæteris tribuit. Commisitq; etiam camelorum quadrigas ludis, quos pro aeternitate imperij susceptos appellari maximos uoluit. Ex utroq; ordine, & sexu pleriq; ludicras partes sustinuerūt. Notissimus eques Ro. elephantō super sedens per catadromū decucurrit. Inducta est Afranij togata, quæ incendiū Inscribit: cōcessumq; ut scenici, ardentis domus supellectilem diriperent, ac sibi haberent. Sparsa & populo missilia omnium rerum per omnes dies singula quotidie millia. Auium cuiusq; generis multiplex penus, tesserae frumentariae, uestis, aurum, argentum, gemmae, margaritae, tabulae pictae, mancipia, iumenta, atq; etiam mansuetae feræ, nouissime, naues, insulae, agri.

Decucurrit,
ut ante per-
cucurrit.
Missilia rerū,
Penus.

k 4 Hos ludos

HOs ludos spectauit è proscenij fastigio, munere, quod in amphitheatro ligneo, regione Martij campi intra anni spatium fabricato dedit: neminem occidit, ne noxium quidem. Exhibuit autem ad ferrum etiam quadringentos senatores, sexcētosq; equites Ro. & quosdam fortunæ, atq; existimationis integræ, ex h̄isdem ordinibus, cōfectoresq; ferarum, & uaria harenæ ministeria. Exhibuit & naumachiam marina aqua innātibus beluis. Item pyrrhicas quafdam è numero epheborum, quibus post æditam operam diplomata ciuitatis Romanæ singulis[†] obtulit. Inter pyrrhicarum argumenta, taurus Pasiphaen ligneo iuuenæ simulacro abditam inijt: ut multi spectantium crediderunt. Icarus primo statim conatu iuxta cubiculū eius decidit, ipsumq; cruore resperfit. Nam perraro præfidere, cæterum accubans primum paruis foraminibus, de Podium. inde toto podio adaperto spectare consueuerat. Instituit & quinquennale certamen primus omnium Romæ more græco triplex: musicum, gymnicum, equestre, quod appellauit Neronia. Dedicatisq; thermis, atq; gymnasio, Senatui quoq; & equiti oleum præbuit. Magistrōs toti certamini præposuit cōsulares forte, sede prætorum. Deinde in orchestram, senatumq; descendit: & orationis quidem, carminisq; latini coronam, de qua honestissimus quisq; contenderat: ipsorum consensu concessam sibi recepit. Citharæ autem à iudicibus ad se delatam adorauit, ferriq; ad Augusti statuiam iussit. Gymnico, quod in Septis ædebat, inter buthyliæ apparatus, barbam primam posuit: conditam in auream pyxidem, & preciosissimis margaritis adornatam Capitolio consecrauit. Ad athletarum spectaculum inuitauit & uirgines Vestales: quia Olympiæ quoq; Cereris sacerdotibus spectare conceditur.

Non immerito inter spectacula ab eo ædita & Tyridatis in urbē introitū retulerim. Quē Armeniæ regem magnis pollicitationibus sollicitatum, cum destinato per edictum die ostensurus populo propter nubilū distulisset: produxit quo opportunissime potuit, dispositis circa fori tēpla armatis cohortibus curuli residens apud rostra triūphantis habitu, inter signa militaria, atq; uexilla, & primo per deuexum pulpitem subeuntem admisit ad genua, alleuatumq; dextra exosculatus est. Dein precanti tiara deducta, diadema imposuit. Verba supplicis interpretata prætorio uiro multitudini pronunciante. Perductum inde in theatrum, ac rursus supplicatē iuxta se latere dextro collocauit. Ob quæ imperator consalutatus, laurea in Capitolium lata.

IAnum geminū clausit, tam nullo, quàm residuo bello. Consulatus quatuor¹⁴ gessit: primū bimestrem: secundum & nouissimum semestres: tertium quadrimestrem, medios duos continuauit: reliquos inter annua spatia uariauit.

In iurisdictione postulatoribus nisi sequenti die, ac per libellos non temere¹⁵ respondit. In cognoscendo, morē eum tenuit, ut cōtinuis actionibus omiſſis, singulatim quæq; per uices ageret. Quoties autem ad consultandum[†] sederet, neq; in commune quicquàm, neque propalam deliberabat: sed & conscriptas ab uno quoq; sententias tacitus, ac secreto legens, quid ipsi libuisset: perinde, atq; pluribus idem uideretur, pronuntiabat. In curiam libertinorum filios diu non admisit:

Diplomata.
Asiæ ædicit.

Podium.

Interpretata
palliu.

Singulatim,
asī secederet

non admittit: admittis à prioribus principibus honores denegavit. Candidatos, qui supra numerum essent, in solatium dilationis, ac moræ legionibus præposuit. Consulatum in senos plerunq; menses dedit. Defunctoq; circa Cal. Ianuarij, altero è COSS. neminem substituit, improbens exemplum uetus Canini Rebuli uno die consulis. Triumphalia ornamenta etiam quaestoriae dignitatis, & nonnullis ex equestri ordine tribuit: nec utiq; de causa militari, sed & quibusdam rebus. Orationes ad Senatum missas, præterito quaestoris officio per COSS. plerunq; recitabat.

16 **F**ormam ædificiorum urbis novam excogitavit: & ut ante insulas, ac domos porticus essent: de quarum solarijs incendia arcerentur, easq; sumptu suo extruxit. Destinat etiam Hostiatenus moenia promouere, atq; inde fossa mare ueteri urbi inducere. Multa sub eo & animaduersa seuerè, & coercita, nec minus instituta. Adhibitus sumptibus modus, publicæ cenæ ad sportulas redacta. Interdictum, ne quid in popinis cocti præter legumina, aut olera ueniret: cū antea nullum non obsonij genus proponeretur. Afflicti supplicij Christiani genus hominum superstitionis nouæ, ac maleficæ. Vetiti quadrigariorum lusus: quibus inueterata licentia passim uagantibus, fallere, ac furari per iocum ius erat. Pantomimorum factiones cum ipsis simul relegatae.

Solaria,

Animaduersa flagitia, & punita.

Popinae

Christiani,

17 **A**dversus falsarios tunc primum repertum: ne tabulae nisi pertusae, ac ter lino per foramina trajecto obsignarentur. Cautum, ut in testamentis prima duae cerae testatorum modo nomine inscripto uacuae signaturis ostenderentur. Ac ne quis alieni testamenti scriptor legatum sibi ascriberet. Item ut litigatores pro patrocinijs certam, iustamq; mercedem, pro subsellijs nullam omnino darent, præbente ærario gratuita: utq; rerum actu ab ærario causae ad forum, ac recuperatores transferrentur: & ut omnes appellationes à iudicibus ad Senatū fierent.

Actus rerum, pro actione causarum.

18 **A**vgendi, propagandiq; imperij neq; uoluntate ulla, neq; spe motus unquam, etiam ex Britannia deducere exercitum cogitavit. Nec nisi uerecundia, ne obrectare parentis gloriae uideretur, destitit. Ponti modo regnum concedente Polemone, item alpium, defuncto Coctio in prouinciae formam redegit.

19 **P**eregrinationes duas omnino suscepit, Alexandrinam, & Achaicam: sed Alexandrinam ipso profectionis die destitit: turbatus simul religione, ac periculo. Nam cum circuitis templis in aede Vestae resedisset: consurgenti ei primum lacinia obhaesit. Deinde tanta caligo coorta est, ut dispicere non posset. In Achiam Isthmum profodere aggressus, praetorianos pro concione ad inchoandum opus cohortatus est, tubaq; signo dato, primus rastello humum effodit: & corbulo congestam humeris extulit. Parabat & ad Caspiae portas expeditionem, conscripta ex Italicis senum pedum tironibus noua legione, quam Magni Alexandri phalangem appellabat. Haec partim nulla reprehensione, partim etiam non mediocri laude digna in unum contuli: ut secernerem à probris, ac sceleribus eius, de quibus dehinc dicam.

Omnino ὄλωσ.

Caspiae portae.

20 **I**nter ceteras disciplinas pueritiae imbutus tempore & Musica, statim ut imperium adeptus est. Terpnum Citharcedum uigentem tunc praeter alios accersit: diebusq; continuis, post cenam canenti in multam noctem assidens, paulatim & ipse meditari, exercitariq;

ri, exerceriq; cepit. Nec eorum quicq; omittit, quæ generis eius artifices uel conseruandæ uocis causa, uel augendæ factitarent. Sed & plumbeam chartam supinus pectore sustinuit, & clystere, uomituq; purgari: & abstinere pomis, cibisq; officientibus, donec blandiente profectu (quantq; exiguæ uocis & fuscæ) prodire in scenâ concupiuit: subinde inter familiares græcū prouerbiū iactans,

Prouerbiū. Occultæ musicæ nullum esse respectū. Et prodijt Neapolim primū, ac ne concusso quidem repente motu terræ theatro ante cantare destitit, q̄ inchoatum absolueret *ὄμορ*. Ibidem sapius & per complures cantauit dies, sumpto etiam ad reficiendam uocem breui tempore, impatiens secreti à balneis in theatrum transijt: mediâque in orchestra frequente populo epulatus, Si paulum subbibisset, aliquid se sufferrî tinniturum græco sermone promisit. Captus autem

Subbibo.
als' sufferrei.

Ampli⁹ qn/
q; pro plus
quinq;.

Leuis sine
anulo, abso/
lute.

modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de nouo cōmeatu Neapolim confluxerant, plures Alexandria euocauit. Neq; eo segnius adolescentes equestris ordinis, & v̄ amplius millia è plebe robustissimæ iuuentutis undiq; elegit. Qui diuisi in factiones plausuum genera condiscerent (bomos, & imbrices, & testas uocabant) operamq; nauarent cantanti sibi, insignes pinguisima coma, & excellentissimo cultu pueri, nec sine anulo leuis: quorum duces quadragena millia H-S merebant.

Cum magni æstimaret cantare, etiam Romæ Neroneum agona ante præstitutam diem reuocauit. Flagitâtibusq; cunctis caelestem uocem respondit quidem in hortis se copiam uolentibus facturum. Sed adiuuante uulgi preces etiam statione militum, quæ tūc excubabat, representaturū se pollicitus est libens, ac sine mora nomen suum in albo profitentiū Citharædorū iussit ascribi: forticulâq; in urnam cum cæteris demissa intrauit ordine suo, simul præfecti prætorij citharâ sustinentes, post Tribuni militum, iuxtaq; amicorum intimi. Vtq; cōstitit peracto principio Nioben se cantaturū per Cluium Rufum consularem pronunciauit: & in horam ferè decimam perseuerauit, coronamq; eam & reliquam certaminis partem in annum sequentem distulit, ut sapius canendi occasio esset. Quod cum tardum uideretur, nō cessauit identidem se publicare. Non dubitauit etiam in priuatis spectaculis operam inter scenicos dare. Quodam prætorum H-S decies offerente. Tragedias quoq; cantauit personatus heroum, deorumq;. Item heroidum, ac dearum personis effectis ad similitudinem oris sui, & sceminae prout quantq; diligeret. Inter cætera cantauit Canacem parturiētem, Orestem matricidam, Oedipodem exæcatum, Herculem insanum. In qua fabula fama est tirunculum militem positum ad custodiam aditus, cum eum ornari, ac uinciri catenis, sicut argumentum postulabat, uideret, accurrisse ferendæ opis gratia.

**Albū citha/
rædorū.**
Sorticula.

Publicare se,
pro ostende/
re populo.

**Als' obcaca
tum.**

Als' Prafini.

Als' imimos

E quorum studio uel præcipue ab ineunte ætate flagrauit: plurimusq; illi sermo, quantq; uetaretur, de Circensibus erat: & quondam tractum Prafinū agitatore inter condiscipulos querens obiurgante magistro, de Hectore se loqui emētus est. Sed cum inter initia imperij eburneis quadrigis quotidie in abaco luderet: ad omnes etiā minimos Circēses secessu cōmeabat: primo clam, deinde

deinde propalam, ut nemini dubiū esset eo die utiq; affuturum. Neq; dissimulabat, uelle se palmarū numerum ampliare, Quare spectaculum multiplicatis missilibus in serum protrahebat, ne dominis quidē iam factionū dignatibus, nisi ad totius diei cursum greges ducere. Mox & ipse aurigare, atq; etiā spectari sapius uoluit: positoq; in hortis inter seruitia, & sordidā plebem rudimento, uniuersorū se oculis in circo maximo praeuit, aliquo liberto mittēte mappam, unde magistratus solent. Nec cōtentus harum artium experimenta Romae disse: Achaia (ut diximus) petit: hinc maxime motus. Instituerant ciuitates, apud quas musici agones aēdi solent, omnes citharcedorum coronas ad ipsum mittere. Eas adeo grate recipiebat: ut legatos, qui pertulissent, nō modo primos admitteret, sed etiā familiaribus epulis interponeret. A quibusdam ex his rogatus: ut cantaret super cenam, exceptusq; effusius, solos scire audire graecos, solosq; se, & studijs suis dignos ait. Nec profectioe dilata, ut primum Casio- pen traiecit, statim ad aram Iouis Cassij cantare auspicatus est.

Missilia rerū,

Aurigare si-
cut nauigare

Mappā mit-
tere.

23 **C**ertamina deinceps obiit omnia. Nam & quae diuersissimorū temporum sunt, cogi in unum annū quibusdam etiā iteratis iussit. Olympiā quoq; praeter consuetudinem musicum agona commisit. Ac, ne quid circa hac occupa- tum auocaret, detineretue: cum praesentia eius urbicas res egere à liberto Helio admoneretur: rescripsit his uerbis. Quāuis nunc tuū consiliū sit, & uotum, me celeriter reuertit: tamē suadere, & optare potius debes, ut Nerone dignus re uertar. Cantate eo, ne necessaria quidem causa excedere theatro licitum erat: Ita q; & enixae quaedam in spectaculis dicuntur: & multi tadio audiendi, laudandi q; clausis oppidorum portis, aut furtim dissiluisse de muro, aut morte simu- lata funere elati. Quā autē trepide, anxieq; certauerit: quanta aduersariorum aemulatioe, q; metu iudiciū uix credi potest. Aduersarios quasi planē cōditionis eiusdē obseruare, captare, infamare secretō nōnū q; ex occurso maledictis inces- sere: ac siqui arte praecellerēt, corrūpere etiā solebat. Iudices autē prius, q; incipe- ret, reuerētissime alloq; bat, omnia se faciēda fecisse: sed euentū in manu esse for- tuna. Illos ut sapiētes, & doctos uiros fortuita debere excludere, atq; ut auderet hortatib; aequiore animo recedebat: ac ne sic qdē sine sollicitudine taciturnitatē pudorēq; quorundā pro tristitia, ac malignitate arguēs, suspectosq; sibi dicēs.

Faciēda
facere.

Reuerētis-
sime, pro reli-
giosissime.

Malignitas,
pro inuidia.

24 **I**n certando uero ita legi obediebat, ut nunq; excreate ausus sudorē quoq; frontis brachio detergeret: atq; etiā in quodam tragico actu, cum elapsum baculum cito resumpsisset, pauidus & metuens, ne ob delictum certamine sum- moueretur, nō aliter confirmatus est, quā adiuante hypocrita non animad- uersum id inter exultationes, succlamationesq; populi. Victorem autem seipse pronuntiabat. Qua de causa & praconio ubique contendit. Ac ne cuius alte- rius hieronicarum memoria, aut uestigium extaret usq; subuerti, & unco trahi, abijciq; in latrinas omnium statuas, & imagines imperauit. Aurigauit quoq; plurifariam, Olympijs uero etiā decemiugem, quāuis id ipsum in rege Mi- thridate carmine quodā suo reprehendisset. Sed excussus curru, ac rursus repo- situs cū perdurare nō posset, destitit ante decursum nec eo secius coronatus est.

Hypocrita
histrion.

Aurigare.
Plurifariam,
Decēiugis:

Decursus, p
sine cursus.

Decedens

Decedens deinde prouinciã uniuersam libertate donauit: simulq; iudices ciuitate Romana. & pecunia grãdi. Quæ beneficia è medio stadio Isthmiorum die sua ipse uoce pronunciauit.

Reuerfus è Græcia Neapolim, quod in ea primam artem protulerat, albis ²⁵ requis introijt disiecta parte muri, ut mos Hieronicarum est. Simili modo Antium, inde Albanũ, inde Romam: Sed & Romam eo curru, quo Augustus olim triumphauerat: & ueste purpurea, distinctaq; stellis aureis chlamyde, coronamq; capite gerens Olympicam, dextra manu Pythiam, præeunte pompa caterorũ, cum titulis: ubi, & quos: quo cantionũ, quoue fabularũ argumento uicisset, sequentibus currũ ouantiũ ritu plausoribus: augustianos, militesq; se triũphi eius, clamantibus. Dehinc diruto circi maximi arcu, per uelabrũ, forumq; palatium, & Apollinem petijt. Incedenti passim uictimæ cæsæ sparsa per uias identidem croco, ingestæq; aues, ac lennisci, & bellaria. Sacras coronas in cubili circum lectos posuit. Item statuas suas citharcedico habitu. Qua nota etiam nũmum percussit. Ac post hæc tantum absuit à remittendo, laxandq; studio: ut conseruandæ uocis gratia, neq; milites unq; nisi absens, aut alio uerba pronuciãte appellaret: neq; quicq; serio, iocoue egerit, nisi astante Phonsco, qui moneret, parceret arterijs, ac sudarium ad os applicaret: multisq; uel amicitiam suã obtulerit, uel similitatẽ indixerit, prout quisq; se magis, parciusue laudasset.

Phonscus,
magister uo/
cis exercẽdæ

Petulantiam, libidinem, luxuriam, auaritiam, crudelitatem sensim quidem ²⁶ primo & occulte, uelut iuuenili errore exercuit: sed ut tunc quoq; dubiũ nemi foret, naturæ illa uitiã, non ætatis esse. Post crepusculum statim arrepto pileo, uel galero popinas inibat: circumq; uicos uagabatur ludibundus, nec sine pernitiẽ tamen. Siquidem redeuntes à cœna uerberare, ac repugnantes uulnere, cloacisq; demergere assuerat. Tabernulas etiã effringere, & expilare: quina domi constituta, ubi partæ, & ad licitationem diuidendæ prædæ pretium assumeretur. Ac sæpe in eiusmodi rixis oculorum, & uitæ periculum adijt à quodam latidauo: cuius uxore attrectauerat, propè ad necem cæsus. Quare nuncq; postea se publico illud horã sine tribunis commisit, procul & occulte subsequens. Interdiu quoque clam gestatoria sella delatus in theatrum seditionibus pantomimorum ex parte prosenijs superiori, signifer simul, ac spectator aderat. Et cũ ad manus uentũ esset: lapidibusq; & subselliorũ fragminibus decerneretur: multa & ipse iecit in populum, atq; etiam prætoris caput confauciauit.

Expilare ta/
bernulas.

Illud horã,
p eo tẽpore.

Paulatim uero inualescentibus uitijs iocularia, & latebras omisit: nullaq; ²⁷ dissimulandi cura ad maiora palam erupit. Epulas è medio die ad mediã noctem protrahebat, refotus sapius calidis piscinis, ac tempore æstiuo niuatis. Cœnitabatq; nõnunq; & in publico naumachia præclusa, uel Martio campo, uel Circo maximo, inter scortorũ totius urbis, Ambubaiaũq; ministeria. Quoties Hostiam Tyberi deflueret, aut † Baianum sinum præternauigaret: disposita per litora, & ripas diuersoria tabernæ parabantur: insignes ganæ, & matronarum institorias operas imitantium, atque hinc inde orantium, ut appelleret. Indicebat & familiaribus cœnas, quorum uni mellita quadragies H-S constiterunt.

Niuatæ
aqua.

Ambubaia,
Alstad.

Institoria
opera.
Mellita.

stiterunt, alteri pluris aliquanto ab Syrtio rosaria.

28 **S**Vper ingenuorum proagogia, & nuptiarum concubinatus, Vestali uirgini **Cōcubinat^o**
 Rubriæ uim intulit. Acten libertam paulum abfuit, quin iusto matrimo-
 nio sibi coniungeret, summis consularibus uiris, qui regio genere ortam peie
 rarent. Puerum Sporum exectis testibus, etiã in muliebrem naturam transfi- **Trãfigurare**
 gurare conatus est, cum dote, & flãmeo persolenni nuptiarum celeberrimo offi-
 cio, deductum ad se pro uxore habuit. Extatq; cuiusdam non inscitus iocus, be-
 ne agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius pater talem habuisset uxore.
 Hunc Sporum augustarũ ornamentis excultum, lecticã q; uectum: & circa con-
 uentus, mercatusq; Græciã, ac mox Romæ circa sigillaria comitatus est, identi-
 dem exosculans. Nam matris concubitũ appetisse, & ab obtrectatoribus eius,
 (ne ferox, atq; impotens mulier, & hoc genere gratiã præualeret) deterritum ne-
 mo dubitauit: utiq; postq; meretricem, quam fama erat Agrippinæ simillimã,
 inter concubinas recepit. Olim etiam quoties lectica cum matre ueheretur, libi **Libidinari^o**
 dinatum incestã, ac maculis uestis proditum affirmant.

29 **S**Vam quidem pudicitiam usq; adeo † prostituit: ut cõtaminatis penè omni **Alit^o pstrauit**
 bus membris, nouissime quasi genus lusus excogitaret: quatenus ferã pelle
 cõtectus emitteretur è cauea: uirorumq; ac sceminarũ ad stipitẽ deligatorũ in-
 guina inuaderet. Et cum affatim desæuisset, conficeretur à Doryphoro liberto,
 cui etiã sicut ipsi Sporus, ita ipse denupsit: uoces quoq; & eiulatus uim patien-
 tium uirginum imitatus. Ex nonnullis comperi, persuasissimum habuisse eum, **Persuasissi-
 mum.**
 neminem hominem pudicum, aut ulla corporis parte purum esse: uerum ple-
 rosq; dissimulare uitiũ, & calliditate obtegere. Ideoq; professis apud se obscœ **Alit^o callidei**
 nitatem, cætera quoq; concessisse delicta.

30 **D**uiciarum & pecuniæ fructum non alium putabat, q̃ profusionem: sordi **Deparci, pro
 ipedio parci**
 dos, ac deparcos esse, quibus ratio impensarum constaret: prælautos ue-
 rēq; magnificos, qui abuteretur, ac perderent. Laudabat, mirabaturq; auuncu-
 lum Caium nullo magis nomine, q̃ quod ingentes à Tiberio relictas opes in
 breui spatio prodegisset. Quare nec largiendi, nec absumentis modũ tenuit. In
 Tirydatem, quod uix credibile uideatur, octingenta nũmũm millia diurna ero-
 gauit: abeuntiq; super H-S millies contulit. Menecratẽ citharædum, & Specil-
 lum Mirmillonem triumphalium uirorũ patrimonijs, ædibusq; donauit. Cer-
 copithecum Panerotem sceneratorẽ, & urbanis, rusticisq; prædijs locupletatũ,
 propè regio extulit funere. Nullam uestem bis induit. Quadrigenis in punctũ **Lusit aleam.**
 H-S aleam lusit. Piscatus est rete aurato, purpura, coccòq; funib⁹ nexis. Nunq̃ **Canusinati.
 Forte ihama
 xochorum.
 als ihamaxo
 con.
 alij amazũ
 Damnosior,
 pro, pfusior.
 Colossus.
 Miliaria.**
 carrucis minus mille fecisse iter traditur: soleis mularum argenteis, canusinatis
 mulionibus, armillata & phalerata cum amaxicorum turba, atq; cursorum.

31 **N**on in alia re damnosior, q̃ in ædificando. Domum à palatio exquilias **Transito-
 ria do-
 mus.**
 nusq; fecit. Quam primo transitoria, mox in incendio absumptam, restitu-
 tarũq; aureã nominauit. De cuius spatio, atq; cultu suffecerit hoc retulisse. Ve-
 stibulum eius fuit, in quo Colossus CXX pedum staret. Ipsius effigie tanta laxi-
 tas, ut porticus triplices miliarias haberet. Item stagnũ maris instar, circunse-
 ptum ædificijs

ptum ædificijs ad urbium speciem. Rura insuper aruis, atq; uinetis, & pascuis, syluisq; uaria cum multitudine omnis generis pecudum, ac ferarum. In cæteris partibus cuncta auro lita, distincta gemis, unionumq; conchis erāt. Cœnationes laqueatæ tabulis eburneis uersatilibus, ut flores ex fistulis, & unguenta de super spargerentur. Præcipua cœnationum rotunda, quæ perpetuo diebus, ac noctibus uice mundi circūageretur. Balineæ marinis, & albulis fluentes aquis. Eiusmodi domum cum absolutam dedicaret: hæctenus comprobauit, ut dicitur quasi hominem tandem habitare cœpisse. Præterea inchoabat piscinam à Miseno ad Auernum lacum, contactam: porticibusq; conclusam, quo quicquid totis Baijs calidarum esset, committeretur. Fossam ab Auerno Hostiam usq; ut nauibus, nectamen mari iretur: longitudinis per CLX miliaria, latitudinis, quæ contrariæ quinque remes cōmearent. Quorum operum perficiendorum gratia, quod ubiq; esset custodia: in Italiã deportari: etiã scelere conuictos, non nisi ad opus damnari præceperat. Ad hunc impendiorum furorem super fiduciam imperij, etiam spe quadam repentina immensarum, & reconditarum opum impulsus est: ex indicio equitis Ro. pro cōperto pollicentis thesauros antiquissimæ gazæ, quos Dido regina fugiens Tyro secum extulisset, esse in Africa uatissimis specubus abditos, ac posse erui paruula molientium opera.

Verum ut spes sefellit, destitutus, atq; ita iam exhaustus: & egens, ut stipendia quoq; militum, & cōmoda ueteranorum protrahi, ac differri necesse esset: calumnijs, rapinisq; intendit animum. Ante omnia instituit, ut è libertorum defunctorum bonis pro semisse dodrans cogeretur ei, qui sine probabili causa eo nomine essent, quo fuissent illæ familiae, quas ipse contingeret. Deinde ut ingratorum in principem testamenta ad fiscum pertinerent. Ac ne impune esset studiosis uiris, qui scripsissent, uel dictassent ea. Tum ut lege maiestatis facta, dictaq; omnibus, quibus modo delator nō deesset, teneretur. Reuocauit & præmia coronarum: quæ unquam sibi in certaminibus ciuitates detulissent. Et cum interdixisset usum amethystini, ac tyrii coloris: summisissetq; qui nundinarum die pauculas uncias uenderet: præclusit cunctos negociatores. Quin etiam inter canendum animaduersam matronam è spectaculis uetita purpura cultam demonstrasse procuratoribus suis creditur, detractamq; ilico non ueste modo, sed & bonis exiit. Nulli delegauit officium, ut non adijceret, scis quid mihi opus sit, & hoc agamus, nē quis quicquam habeat. Ultimo templis compluribus dona detraxit: simulacraq; ex auro, uel argento fabricata conflauit, in his Penatium deorum, quæ mox Galba restituit.

Paricidia, & cædes à Claudio exorsus est. Cuius necis, & si non autor, at conscius fuit: neque dissimulanter, ut qui boletos, in quo cibi genere uenenum is acceperat, quasi deorum cibum, posthac prouerbio græco collaudare sit solitus. Certe omnibus rerum, uerborumq; contumelijs mortuum insectatus est, modo stultitiæ, modo sæuitiæ arguens. Nā & morari eū inter homines desijisse producta prima syllaba iocabatur: multaq; decreta, & constituta, ut insipientis, atque deliri pro irritis habuit. Deniq; bustum eius consepiri nisi humili, leuicq; materia

materia neglexit. Britanicum non minus æmulatione uocis, quæ illi iucundior suppetebat, quàm metu, ne quando apud hominũ gratiam paterna memoria præualeret, ueneno aggressus est. Quod acceptum à quadam locusta uenena Venenariff.

riorum indice, cum opinione tardius cederet: uentre modo Britannici moto, ac Porcellus
 cerfitam mulierem sua manu uerberauit, arguens pro ueneno remedium dedisse, excusantiq; minus datũ, ad occultandam facinoris inuidiam: sanè inquit, legẽ Iuliam timeo: coëgitq; se coram in cubiculo, quantũ posset uelocissimũ, ac præsentaneũ coquere. Deinde in hædo expertus, postq; is quinq; horas præxit, iterũ ac sæpius recoctũ, porcello obiecit. Quo statim exanimato, inferri in tridiniũ, dariq; cœnanti secum Britannico imperauit. Et cũ ille ad primũ gustũ concidisset: comitali morbo ex consuetudine correptũ apud conuiuas ementitus, postero die raptim inter maximos imbres translatio extulit funere. Locusta pro nauata opera, impunitatem, prædiãq; ampla, sed & discipulos dedit.

34 **M**Atrem dicta, factaq; sua exquirentem acerbius & corrigẽtem, hæcenus primo grauabatur, ut inuidia identidẽ oneraret, quasi cessurus imperio, Rhodumq; abiturus: mox & honore omni, & potestate priuauit. Abductaq; militum & Germanorum statione, cõtubernio quoq; ac palatio expulit. Neq; in diuexanda quicq; pensi habuit, summissis & qui Romæ morãtem litibus, & in secessu quiescentem per cõuicia, & iocos, terra, mariq; præteruehentes in quietarent. Verum minis eius, ac uolentia territus, perdere statuit. Et cum ueneno Inquietare, p̄ molestus esse.
 ter tentasset, sentiretq; antidotis præmunitam: lacunaria, quæ noctu super dormientem luxata machina deciderent, parauit. Hoc consilio per conscios parum Luxata machina. Camera ruina.

Aps̄ la, xata. celato, solutilem nauem, cuius uel naufragio, uel cameræ ruina periret. cõmentus est. Atq; ita recõciliatione simulata, iucundissimis literis Baias euocauit ad solẽnia quinquatrium simul celebranda: datq; negotio trierarchis, qui Liburnicam, qua aduecta erat, uelut fortuito concursu confringerent, protraxit conuiuium. Repetentiq; Baulos in locum corrupti nauigij, machinosum illud obtulit, hilare profecutus, atq; in digressu papillas quoq; exosculatus: reliquũ temporis cum magna trepidatione uigilauit, operiẽs cœptorum exitum. Sed ut diuersa omnia, nandõq; euasisse eam comperit: inops consilij L. Agerinũ libertũ eius, saluam & incolumem cum gaudio nunciantem, obiecto clam iuxta pugione, ut percussorem sibi subornatum arripi, constringiq; iussit: matremq; occidi quasi deprehensum crimẽ uoluntaria morte uitasset. Adduntur his atrociora, nec incertis autoribus, ad uisendum interfectæ cadauer accurrisse, contrectasse membra: alia uituperasse, alia laudasse: sitiq; interim oborta bibisse. Neq; tamen sceleris conscientiam, quanq; & militum, & Senatus, populiq; gratulationibus cõfirmaretur: aut statim, aut unquam postea ferre potuit, sæpe confessus exagitari se materna specie, uerberibus furiarum, ac tedis ardentibus. Quin & facto per Magos sacro, euocare manes, & exorare tentauit. Peregrinatione quidem Græciæ eleusinijs sacris, quorum initiatione impij, & scelerati uoce præconis summouerentur, interesse nõ ausus est. Iunxitq; paricidio matris amitæ necem. Quam cum ex duritia alui cubantem uisitaret, & illa tractans lanuginem Fortuitus. Machinosũ.

eius, ut affolet, iam grandis natu, per blanditias forte dixisset, simul hanc excepero, mori uolo, conuersus ad proximos cōfestim se positurum uelut irridens ait, præcepitq; medicis, ut largius purgarēt ægram. Nā necdum defunctæ bona inuasit, suppresso testamento ne quid abscederet.

Als i Popeiã. **V**Xores præter Octauiam duas postea duxit, Poppæam Sabinam, quæ 35
storio patre natã, & equiti Romano ante nuptam: deinde Statiliã Messalinam, Tauri bis consulis, ac triumphalis abnepsem. Qua ut potiretur, uirũ eius Atticum Vestinum COS. in honore ipso trucidauit. Octauiæ consuetudinem cito aspernatus, corripientibus amicis sufficere illi debere respondit uxoriam ornãmẽta. Eandẽ mox saepe frustra strangulare meditatus, dimisit ut sterilẽ: sed improbante diuortiuũ populo, nec parcentẽ conuicijs, etiã relegauit. Deniq; occidit sub crimine adulteriorũ adeo impudenti, falsoq; ut in quæstione pernegantibus cunctis, Anicetum pædagogum suum indicem subiecerit: qui dolo stupratam à se fateretur. Poppæam duodecimo die post diuortiuũ Octauiæ in matrimoniuũ acceptam, dilexit unice. Et tamẽ ipsam quoq; ictu calcis occidit: quod se ex aurigatione serò reuersum grauida, & ægra conuicijs incesserat. Ex hac filiam tulit Claudiam Augustam, amisitq; admodum infantem. Nullum adeo necessitudinis genus est, quod non scelere perculerit. Antoniam filiam Claudij recusantem post Poppææ mortem nuptias suas, quasi molitricem nouarum rerum interemit. Similiter interemit ceteros, aut affinitate aliqua sibi, aut propinquitate coniunctos. In quibus Aulum Plancũ iuuenem: Quem cum ante mortem, per uim constuprasset: eat nunc inquit, mater mea, & successorem meum osculetur, iactans dilectum ab ea, & ad spem imperij impulsus. Priuignũ Rufinum Crispinum Poppæa natũ impuberem adhuc, quia ferebatur ducatus, & imperia ludere, mergendum mari, dum piscaretur, seruis ipsius demandauit. Thuscum nutricis filiũ, relegauit: quod in procuratione Aegypti balneis in aduentum suum extructis, lauisset. Senecam præceptorem ad necem compulit: quàmuis saepe comæatum petenti, bonisq; cedenti persancte iurasset, suspectum se frustra, periturumq; potius, quàm nociturum ei. Burro præfecto remedium ad fauces pollicitus, toxicũ misit. Libertos diuites, & senes olim adoptionis, mox dominationis suæ fautores, atq; rectores, ueneno partim cibis, partim potionibus indito, intercepit.

Nec minore sauitia foris, & in exteros grassatus est. Stella crinita, quæ sum 36
mis potestatibus exitiũ portendere uulgo putatur, per continuas noctes oriri cœperat. Anxius ea re, ut ex Babilo astrologo didicit, solere reges talia ostenta cæde aliqua illustri expiare: atq; à semet in capita procerum depellere, nobilissimo cuiq; exitiũ destinauit. Enimuero multo magis & quasi per iustam causam duab; cõiurationibus pmulgatis: quarũ prior, maiorq; Pisoniana Roma, posterior Vinicianã Beneuẽti conflata, atq; detecta est. Cõiurati è uinculis triplicium catenarum dixere causam: cum quidam crimen ultro faterentur, non nulli etiam imputarent, tanq; aliter illi non possent nisi morte succurrere, dederato flagitijs omnibus. Damnatorum liberi urbe pulsati, enectiq; ueneno, aut fame.

Meditat^o, p
tentauit.

Sub crimine.

Amisit, pro
perdidit.

Molitrix.

Affinitas, p
pinquitas,
Afsi conspur
casset.

Ducatus.

Promulga
re.

Afsi pro
uulgatis

fame. Constat quosdam cum pædagogis, & capsarijs uno prandio pariter necatos, alios diurnum uictum prohibitos quaerere.

Capsarij.

37 **N**ullus posthac adhibitus delectus, aut modus interimendi quoscunq; libuisset, quacumq; de causa. Sed ne de pluribus referam, Saluidieno Orphito obiectum est, quod tabernas tres de domo sua circa forū ciuitatib⁹ ad stationem locasset, Cassio Longino iuriconsulto, ac luminibus orbo, quod in uetere gentili stemmate C. Cassij percussoris Cæsaris imagines restituisset. Peto Thrasæ tristior & pædagogi uultus, mori iussis non amplius, quam horarum spatium dabat. At ne quid moræ interueniret, medicos admouebat, qui cunctantes continuo curarent (ita enim uocabatur) uenas mortis gratia incidere. Creditur etiam Polyphago cuidam Aegyptij generis crudam carnem, & quicquid daretur mandere assuetus, concupisse uiuos homines, laniandos, absumendosq; obijcere. Elatus, inflatusq; tantis uelut successibus, negauit quentem principū scisse quid sibi liceret. Multasq; nec dubias significationes saepe iecit, ne reliquis quidem se parsurum Senatoribus, eumq; ordinem sublaturum quandoq; e Rep. ac prouincias: & exercitus equiti Ro. ac libertis permissurum. Certe neq; adueniens, neq; proficiscens quentem osculo impertit, ac ne resalutatione quidem. Et in auspiciando opere Isthmi, magna frequentia dare ut sibi, ac populo Ro. bene res uerteret, optauit, dissimulata Senatus mentione.

Als ↑ retinuisset,

Iacere significationes.

Impertit osculo.

38 **S**ed nec populo, aut mœnibus patriæ pepercit, dicente quodam in sermone

Trimeter Iambicus.

Cubiculares.

comuni, ἐμοῦ θανάτου γαῖα μὴ θύτω πύρι, immo inquit, ἐμοῦ θῶτος. Planctus ita fecit. Nam quasi offensus deformitate ueterum ædificiorum, & angustijs, fluxurisq; uicorum incendit urbem tam palam, ut pleriq; consulares cubicularesq; eius cum stupa, tedacq; in prædijs suis deprehensos non attigerint: & quadam horrea circa domum auream, quorum spatium maxime desiderabat, ut bellicis machinis labefactata, atq; inflamata sint, quod saxeo muro constructa erant. Per sex dies, septemq; noctes ea clade sauitum est, ad monumentorum, bustorumq; diuerforia plebe compulsa. Tunc præter immensum numerum insularum, domus priscorum ducum arserunt, hostilibus adhuc spolijs adornata, deorumq; ædes ab regibus, ac deinde Punicis, & Gallicis bellis uotæ, dedicatæq;: & quicquid uisendum, atq; memorabile ex antiquitate durauerat. Hoc incendiū e turri Meccenatica prospectans, lætusq; flammæ (ut aiebat) pulchritudine, ἄλωσθ' illi decantauit in illo suo scenico habitu. Ac ne non hinc quoq; quantum posset prædæ, & manubiarum inuaderet, pollicitus cadauerum, & ruderum gratuitam egestionem, nemini ad reliquias rerum suarum adire permisit. Collationibusq; non receptis modo, uerum & efflagitatis, prouincias, priuatorumq; census propè exhaustit.

Als cubicularios.

Insulæ domus magnatū semota.

Als Meccenatica.

Collationes:

39 **A**ccesserunt tantis ex principe malis, probrijsq; quædam & fortuita, pestilentia unius autumnii. Qua XXX funerum millia in rationem Libitinæ uenerunt. Clades Britanica, qua duo præcipua oppida magna ciuium, sociorumq; cæde direpta sunt. Ignominia ad orientem legionibus in Armenia sub iugum missis, agræq; Syria retenta. Mirum & uel præcipue notabile inter hæc fuit, nihil eum patientius quam maledicta, & conuicia hominum tulisse: neq; in ullos le-

l 3 niorem,

proscripta,
palam scri-
pta.

niorem, quàm qui se dictis, aut carminibus laceffissent, extitisse. Multa græce, latinèq; proscripta aut uulgata sunt, sicut illa.

νέρων ὀρέσθη, ἀλκμαίων μητροκτόνοι.

κρόνυμφορ νέρων. ἰδίαν μητέρα ἀπέκτανεν.

Quis negat Aeneæ magna de stirpe Neronem,
Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.

Dum tendit citharam nofter, dum cornua Parthus,
Nofter erit Pæan, ille Hecatebeletes.

Roma domus fiet. Veios migrate quirites.
Si non & Veios occupat ista domus.

Sed neq; autores requisit, & quosdam per indicem delatos ad Senatum, affi-
ci grauiore pœna prohibuit. Transeūtem eum, Isidorus Cynicus in publico cla-
ra uoce corripuerat: quod Naupli mala bene cantitaret, sua bona male dispone-
ret. Et Datus Atellanarum histrio in cantico quodam, ὑγιάνε πάτερ, ὑγιάνε μη-
τηρ. Ita demonstraerant, ut bibentem, narantemq; faceret, exitum C. Claudij,
Agrippinæq; significans: & in nouissima clausula.

Orcus uobis ducit pedes,

Senatum gestu notaret, histriōnē, & philosophum. Nero nihil amplius quàm
urbe, Italiæq; summouit, uel contemptu omnis infamiae, uel ne fatendo dolo-
rem, irritaret ingenia.

Paulo min⁹,
pro pene.

TAlem principē paulo minus per XIII annos perpeffus terrarū orbis, tan- 40
dem destituit, initium facientibus Gallis, duce Iulio Vindice, qui tum eam
prouinciam pro prætore obtinebat: prædictum à mathematicis, Neroni olim
erat fore, ut quandoq; destitueretur: unde illa uox eius celeberrima, τὸ τεχνίον
πᾶσα γαῖα τρέφει. Quo maiore uenia meditaretur citharcedicam artem principi
sibi gratam, priuato necessariam. Sponderūt tamen quidam destituto ei ori-
dinationem orientis, nonnulli nominatim regnum Hierosolymorum, plures
omnis pristinae fortunæ restitutionem. Cui spei pronior Britannia, Armeniaq;
amissa, ac rursus utraq; recepta, defunctum se fatalibus malis existimabat. Ut
uero consulto Delphis Apolline septuagesimū, ac tertium annum cauedum sibi
audiuit, quasi eò demum obiturus, ac nihil coniectans de ætate Galbæ, tanta fi-
ducia, non modo senectam, sed etiam perpetuam, singularemq; cōcepit felicita-
tem: ut amissis naufragio preciosissimis rebus, non dubitauerit inter suos dice-
re, pisces eas sibi relatueros. Neapoli de motu Galliarum cognouit die ipso, quo
matrem occiderat. Adeoq; lente, ac secure tulit, ut gaudentis etiam suspicionem
præberet, tanq̄ occasione nata spoliandarum iure belli opulentissimarum pro-
uinciarum. Statimq; in gymnasium progressus, certantes athletas effusissimo
studio spectauit, Cœnæ quoq; tempore interpellatus tumultuosioribus literis
hactenus excanduit: ut malū ijs, qui descissent, minaretur. Deniq; per octo con-
tinuos dies non rescribere cuiquam, non mandare quid aut præcipere conatus,
rem silentio obliterauit.

Pronior
huic rei, pro
in hanc rem.

Edictis tandem Vindicis contumeliosis & frequentibus permotus, Senatū 41
epistola

epistola in ultionē sui, Reicq; p. adhortatus est, excusato languore faucium propter quem non adesset. Nihil autē æque doluit, quàm ut citharcedum malum se increpitum, ac pro Nerone Aenobarbum appellatum. Et nomen quidē gentile: quod sibi per contumeliā exprobraretur, resumpturū se professus est, deposito adoptiuo. Cætera conuicia ut falsa, non alio argumento refellebat, quàm quod etiam inscitia tantopere laboratæ, perfectæq; à se artis obijceretur, singulos subinde rogitans, nosse ne quenq; præstantiorem. Sed urgentibus alijs super alios nūcijs, Romam prætrepidus redijt. Leuiterq; modo in itinere friuolopausa auspicio mente recreata, cum annotasset in sculptum monumēto, militē Galum ab equite Ro. oppressum, trahi crinibus, ad eam speciem exiit gaudio, cælumq; adorauit. Ac ne tunc quidem aut Senatu, aut populo coram appellato, quosdam è primoribus uiris demum euocauit: transactaq; raptim consultatione, reliquam diei partem per organa hydraulica noui & ignoti generis circūduxit. Ostendensq; singula, de ratione, ac difficultate cuiusq; differens, iamq; etiā prolaturum omnia in theatrum affirmauit, si per Vindicem liceat.

Astadorato seu appellatos.

42 **P**ostquàm etiā deinde Galbā & Hispanias desciuisse cognouit, collapsus, animoq; male fracto diu, & sine uoce, & pp̄e intermortuus iacuit. Vtq; resipiuuit, ueste descissa, capite conuerberato, actum de se pronunciauit. Consolantiq; nutricula: & alijs quoq; iam principibus similia accidisse memoranti, se uero præter cæteros inaudita, & incognita pati respondit, qui suum imperium uiuus amitteret. Nec eo secius quicq; ex consuetudine luxus, atq; desidīa omisit, uel imminuit: quinimo, cum prosperi quiddam ex prouincijs nunciatum esset, super abundantissimā cenam iocularia in defectionis duces carmina, lasciuēq; modulata, quæ uulgo innotuerunt, etiam gesticulatus est: ac spectaculis theatri clam illatus, cui dā scenico placenti nunciū misit, abuti eum occupationibus suis.

Gesticulari carmina.

43 **I**nitio statim tumultus, multa, & immania, uerū non abhorrētia à sua natura creditur destinasse: successores, percussoresq; summittere exercitus, & prouincias regentibus quasi conspiratis, idēq; & unum sentientibus, quicquid ubiq; exulum, quicquid in urbe hominū Gallicanorū esset, contrucidare: illos, ne desciscuntibus aggregaretur: hos ut conscios populariū suorū, atq; fautores. Gallias exercitibus diripiēdas pmittere, Senatū uniuersum ueneno per cōiuiua necare: urbē incendere: feris in populū immittis, quo difficultas defenderet. Sed absteritus, nō tam p̄nitentiā, q̄ perficiendi desperatione, credensq; expeditionē necessariā, COSS. ante tēpus priuauit honore: atq; in utriusq; locū solus inijt cōsulatum, quasi fatale esset non posse Gallias debellari, nisi à COSS. ac susceptis fascibus. Cū post epulas tridinio digrederet, innixus humeris familiariū, affirmauit, simulac primū prouinciā attigisset, inermē se in cōspectum exercituū proditurū, nec quicq; aliud q̄ fleturum. Reuocatisq; ad p̄nitentiā defectoribus, sequenti die latū inter latos cantaturū epinicia, quæ iā nūc sibi cōponi oporteret.

Cōspirati, sicut cōiurati.

Priuauit honore.

Simulac primum. Nec quicq; aliud, p̄ tantum.

Defector res.

44 **I**n præparanda expeditione primam curam habuit deligendi uehicularia, portandis scenicis organis, concubinasq; quas secum educeret, tondendi ad uirilem modū, & securibus, peltisq; amazonicis instruēdi. Mox Trib⁹ Urbanas ad
I 4 sacramen-

sacramentum citauit: ac nullo idoneo respondente, certum dominis seruorum numerum indixit: nec nisi ex tota cuiusq; familia probatissimos, ne dispensatoribus quidē, aut Amanuēsisibus exceptis, recepit. Partem etiam census omnes ordines conferre iussit: & insuper, Inquilinos priuatarum aedium, atq; insularū pensionem annuam representare fisco. Exegitq; ingenti fastidio, & acerbitate nūmum asperum, argentum pustulatum, aurum obryzum, ut pleriq; omnem collationem palam recusarent, consensu flagitantes à delatoribus potius reuocanda præmia quæcunq; cepissent.

EX annonæ quoq; caritate luctantium accreuit inuidia. Nam & forte accidit, ut in publica fame Alexandrina nauis nunciaretur puluerem luctatoribus aulicis aduexisse. Quare omnium in se odio cōcitato, nihil contumeliarū defuit, quin subiret. Statuæ eius à uertice currus appositus est cum inscriptione Græca. Nunc demū agona esse, & traheret tandem. Alterius collo & ascopera deligata, simulq; titulus, ego quid potui: sed tu culeum meruisti. Ascriptum & columnis, iam gallos eum cantando excitasse. Iam noctibus iurgia cū feruis pleriq; simulantes, crebro Vindicem poscebant.

TErrebatur ad hæc euidentibus portētis somniorū, & auspiciorū, & ominū tum ueteribus, tum nouis, nunq; antea somniare solitus. Occisa demum matre, uidit per quietem nauem sibi regenti extortum gubernaculū, trahiq; se ab Octauia uxore in arctissimas tenebras. Et modo pēnatarum formicarum multitudine oppleri, modo à simulacris gentium ad Pompeij theatrum dedicationum circui, arceriq; progressu. Asturconē, quo maxime latebatur, posteriore corporis parte in simiæ speciem transfiguratum, ac tantum capite integro hinc nitus ædere canoros. De mausoleo sponte foribus patefactis exaudita uox est. Nomine eum cientis. Cal. Ianuarij exornati lares in ipso sacrificij apparatu conciderunt. Auspicanti Sporus anulum muneri obtulit: cuius gemmæ sculptura erat Proserpinæ raptus. Votorum nūcupatione magna iam ordinum frequentia uix repertæ Capitolij clauis. Cum ex oratione eius, qua in Vindicē perorabat, recitaretur in Senatu, daturus pœnas sceleratos, ac breui dignū exitum facturos, condamatum est ab uniuersis, Tu facies Auguste. Obseruatum etiam fuerat nouissimam fabulam cantasse eum publice Oedipodem exulem, atq; in hoc decidisse uersu.

Θανῆν μὲν ἄνωγε σύγχαμος, μητῆς, πατῆς.

NVnciata etiā interim cæterorū exercituū defectione, literas prædenti sibi redditas cōcepit, mensam subuertit: duos scyphos gratissimi usus, quos Homericos à cælatura carminum Homeri uocabat, solo illisit: ac sumpto à locusta ueneno, & in auream pyxidem condito, transijt in hortos Seruilianos. Vbi præmissis libertorum fidelissimis Hostiam, ad classem præparādā, Tribunus, Centurionesq; prætorij de fugæ societate tentauit. Sed partim & tergiuersantibus, partim aperte detrectantibus, uno uero etiam proclamante.

Uisque adeo ne mori miserum est.

Varia agitauit, Parthos ne an Galbam supplex peteret, an atratus prodiret in publicum,

publicum, proq; rostris quanta posset maxima miseratione ueniã præteritorũ precaretur. Ac ni flexisset animos, uel Aegypti præfecturã concedi sibi oraret. Inuentus est postea in scrinio eius hac de re sermo formatus. Sed deterritũ pu-
 tant, ne prius, quã in forum perueniret, discerperetur. Sic cogitatione in poste-
 rum diem dilata, ad mediã ferẽ noctem excitatus, ut comperit stationem mi-
 litum recessisse, prosiluit è lecto: misitq; circum amicos. Et quia nihil à quoq;
 renunciabatur: ipse cum paucis hospitia singulorũ adiit. Verum clausis omniũ
 foribus, respondente nullo, in cubiculum redijt, unde iam & custodes diffuge-
 rant, direptis etiam stragulis, amota & pyxide ueneni. Ac statim † Spicillum
 mirmillonem, uel quemlibet alium percussorem, cuius manu periret, requisit. Et
 nemine reperto: ergo ego, inquit, nec amicũ habeo, nec inimicũ: procurritq;
 quasi præcipitaturus se in Tyberim.

Formatus sermo.

Afs t spe
 cillum.

Pyxis uene-
 ni.

48 **S**ed reuocato rursus impetu, aliquid secretioris latebrã ad colligendum ani-
 mum desyderauit: & offerẽte Phaonte liberto suburbanum suum inter Sa-
 lariam, & Numetanã uiam circa quartum miliarium: ut erat nudo pede, atq;
 tunicatus, penulam obsoleti coloris superinduit: ad opertõq; capite, & ante fa-
 ciem obtento sudario, equum inscendit, quatuor solis comitantibus, inter quos
 & Sporus erat. Statimq; tremore terrã, & fulgure aduerso pauefactus, audiit
 ex proximis castris clamorem militum, & sibi aduersa, & Galbã prospera omi-
 nantium. Et iam ex obuijs uiatoribus quendam dicentem, hi Neronem perse-
 quuntur: alium sciscitantem, ecquid in urbe noui de Nerone. Equo autem odo-
 re abiecti in uia cadaueris consternato detecta facie agnitus est à quodã Missi-
 tio prætoriano, & salutatus. Vt ad diuerticulum uentum est, dimissis equis in-
 ter fruticeta, ac uepres per arundineti semitam ægre, nec nisi strata sub pedibus
 ueste ad aduersum uillã parietem euasit. Ibi hortante eodem Phaonte, ut in-
 terim in specum egestã arenã concederet: negauit se uiuum sub terram iturũ:
 ac parumper commoratus, dum clandestinus ad uillam introitus pararetur:
 aquam ex subiecta lacuna potaturus, manu hausit. Et hæc est, inquit, Neronis
 decocta. Deinde diuulsa sentibus penula, traiectos surculos rasit: atq; ita qua-
 drupes per angustias effossã cauernã receptus, in proximam cellam decubuit
 super lectum modicella culcitra, uetere pallio strato instructum. Famẽq; & ite-
 rum siti interpellante, panem quidem fordidum oblatum aspernatus est, aquã
 autem tepidã aliquantum bibit.

Superindue-
 re.

Afs t conde-
 retur.

Potaturus,
 p bibitur.
 Traiectus, p
 transversim
 iactus.
 Modicella.

Afs t mo-
 dica

49 **T**unc unoquoq; hinc inde instante, ut quã primũ se impendentibus con-
 tumelijs eriperet: scrobem coram fieri imperauit, dimẽsus ad corporis sui
 modulum: componiẽq; simul siqua inuenirentur frustra marmoris, & aquam si-
 mul, ac ligna conferri curãdo mox cadaueri, stens ad singula, atq; identidem di-
 citans. Qualis artifex pereo. Inter moras perlatos à cursore Phaontis codicil-
 los præripuit: legitq; se hostem à Senatu iudicatum, & quari, ut puniatur mo-
 re maiorum. Interrogauitq; quale esset id genus pœnã. Et cum comperisset nu-
 di hominis ceruicem inferi furcã, corpus uirgis ad necem cædi: conterritus duos
 pugiones quos secum extulerat, arripuit: tentataq; utriusque acie, rursus condi-
 dit, caufatus

Instante.

dit,caufatus nōdum adesse fatalem horam. Ac modo Sporū hortabatur, ut lamētari, ac plangere inciperet: modo orabat, ut se aliquis ad mortem capeffendam exemplo iuuaret: interdum feignitiem fuam his uerbis increpabat uiuū de formiter, ac iupiter, *ὄυ πρέπα νέρωνί, ὄυ πρέπα. νήφει δ' ἔμ τοῖς ποιότοις. ἄγε ἔλαρε σταυ τὸρ.* Iamq; equites appropinquabant, quibus præceptum erat, ut uiuū eum attraherent. Quod ut fenfit, trepidanter effatus,

Appropin/
quare.
Trepidāter.

ἱππων ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος ὄυατα βάλλα.

ferrum iugulo adegit iuuante Epaphrodito à libellis. Semianimisq; adhuc irumpēti Centurioni, & penula ad uulnus appofita, in auxilium fe ueniffe fimulanti, non aliud respondit, quàm fero, & hæc est fides. Atq; in ea uoce defecit, ex tantibus, rigentibusq; oculis ufq; ad horrorem, formidineriq; uifentiū. Nihil prius, ac magis à comitibus exegerat, quàm ne potestas cuiq; capitis fui fieret: fed ut quoquo modo totus cremaretur. Promifit hoc Seius Galbæ libertus nō multo ante uinculis exolutus, in quæ primo tumultu coniectus fuerat.

Quoquo
modo.

Abfper
mitiq.

FVneratus est impensa ducentorum millium, ftragulis albis auro intextis: quibus ufus Cal. Ianuarij fuerat. Reliquias Aegloge & Alexandria nutrices cum Acte concubina gentili Domitiorum monumento condiderunt: quod profpicitur è campo Martio impositum colle hortorū. In eo monumēto foliū Porphyretici marmoris fuperftāti lunenfi ara circūseptum est lapide Thafio.

Abfcollo.
Superftans.

STatura fuit penè iufta, corpore maculofo, & foedo, fufflauo capillo, uultu pulchro magis, quàm uenufto, oculis caefijs, & hebetioribus, ceruice obefa, uentre proiecto, gracillimis cruribus, ualetudine profpera. Nam qui luxuriæ immoderatiffimæ effet, ter omnino p̄ XIII annos languit. Atq; ita, ut neq; uino, neq; confuetudine reliqua abftineret. Circa cultū, habitūq; adeo pudendus, ut comā femper in gradus formatam, peregrinatione Achaica etiam ponè uerticem fummiferit: ac plerunq; fynthefim indutus, ligato circū collū fudario, pro dierit in publicum fine cinctū, & difcalciatus.

Pone uerticē
Difcalciat⁹.

Liberales difciplinās omnes ferè puer attigit. Sed à philofophiā eum mater auertit, monens imperaturo contrariam effe: à cognitione ueterum oratorum Seneca præceptor, quo diutius in admiratione fui detineret. Itaq; ad poëticam pronus, carmina libenter, ac fine labore composuit: nec (ut quidā putant) aliena pro fuis ædidit. Venēre in manus meas pugillares, libelliq; cum quibusdam notiffimis uerfibus ipfius chirographo fcriptis, ut facile appareret non tranflatos, aut dictante aliquo exceptos: fed planè quafi à cogitante, atq; gerante exaratos, ita multa, & deleta, & inducta, & fuperscripta inerant.

HAbuit & pingendi, fingendiq; maxime non mediocre ftudium, maxima autem popularitate efferebatur, omniū æmulus, qui quoquo modo animū uulgi mouerent. Exijt post fcenicās coronas opinio, proximo lufro defcenfurū eum ad olympiā inter athletas. Nam luctabatur affidue: nec aliter certamina gymnica Græciā tota fpectauerat, q̄ Brabeutarū more in ftadio humili affidens, ac fiqua paria longius recessiffent, in mediū manibus fuis protrahēs.

Aequipara
re, p̄ æquare.

Destinauerat etiā qui Apollinē cantu, Solem aurigando æquiparare æftimaretur, imitari

Ab
olymp
piam.

tur, imitari & Herculis facta. Preparatumq; leonem aiunt, quem uel claua, uel brachiorum nexibus in amphitheatri arena spectante populo nudus elideret.

54 **S**ub exitu quidem uitæ palam uouerat, si sibi incolumis status permasset, Sub exitu. Incolumis status, Vtricularius proditurum se parta uictoria ludis, etiam hydraulam, & choraulam, & utricularium, ac nouissimo die histrionem saltaturum, Vergilij Turnū: & sunt, qui tradant Paridem histrionem occisum ob eo, quasi grauem aduersarium.

55 **E**rat illi æternitatis, perpetuæq; famæ cupido, sed inconsulta. Ideoq; multis rebus, ac locis uetere appellatione detracta nouam induxit ex suo nomine. Mensē quoq; Aprilem Neroneum appellauit. Destinauerat & Romā Neropolim nuncupare.

56 **R**eligionum usquequaq; contemptor, præter unius deæ Syriæ. Hanc mox ita spreuit: ut urina contaminaret, alia superstitione captus, in qua sola per tinacissime hæsit. Siquidem acūculam puellarem, cum quasi remedium in fidia afs timagunculam. rum à plebeio quodam, & ignoto muneri accepisset: detecta confestim coniuratione pro summo numine, trinisq; in die sacrificijs colere p̄seuerauit: uolebatq; Trinis, pro ternis. Attēdit huic rei. credi monitione eius futura prænoscere. Ante paucos quàm periret menses, attendit & extispicio, nec unquam litauit.

57 **O**biit xxx & secundo ætatis anno, die quo quondam Octauiam interemerat. Tantumq; gaudiū publice præbuit: ut plebs pileata tota urbe discurreret. Et tamen non defuerunt, qui per longum tempus uernis, æstiuisq; floribus tumulū eius ornarēt: ac modo imagines prætextatas in rostris proferrent: modo edicta quasi uiuētis, & breui magno inimicorū malo reuersuri. Quinetiā Vologesus Parthorum rex missis ad senatum legatis de instauranda societate hoc etiā magnopere orauit, ut Neronis memoria coleretur. Deniq; cum post xx annos adolescente me extitisset conditionis incertæ, qui se Neronem esse iactaret, tam fauorabile nomen eius apud Parthos fuit, ut uehementer adiutus, & uix redditus sit.

C SVETONII TRANQVIL

S E R G I V S G A L B A .

PROGENIES CÆSARVM IN NERONE DEFECIT. Quod futurū compluribus quidem signis, sed euidentissimis duobus apparuit. Liviæ olim post Augusti statim nuptias Veiētanū suū reuisenti præter uolans aquila gallinā albam ramulū lauri rostro tenentē: ita ut rapuerat, demisit in gremiū: cuiq; nutriti alitē, pangi ramulū placuisset, tāta pullorū soboles puenit, ut hodie q̄q; ea uilla ad gallinas uocet. Tale uero lauretū, ut triūphaturi Cæsares inde laureas decerperēt: fuitq; mos triūphātibus, alias cōfestim eodē loco pāgere: & obseruatū est sub cuiusq; obitū, arborē ab ipso institutā, elāguisse. Ergo nouissimo Nerone anno

nis anno & sylvia omnis exaruit radicitus: & quicquid ibi gallinarum erat, inter
 ruit: ac subinde tacta de caelo Caesarum aede, capita omnibus statuis simul deci
 derunt. Augusti quoque sceptrum e manibus excussum est.

Subinde, p
 mox.
 Absuetiam.

Neroni Galba successit nullo gradu contingens Caesarum domum: sed haud
 dubie nobilissimus, magnaque, & uetere profapia: ut qui statuarum titulis
 pronepotem se Q. Catuli Capitolini semper ascripserit. Imperator uero etiam
 stemma in atrio proposuerit: quo paternam originem ad Iouem, maternam ad
 Pasiphaen Minois uxorem referret.

Imagines, & elogium uniuersi generis exequi, longum est: familiae breuiter at
 tingam. Qui primus Sulpitorum cognomen Galbae tulit: cur, aut unde tra
 xerit, ambigitur. Quidam putant quod oppidum Hispaniae frustra diu oppu
 gnatum, illitis demum Galbano facibus succenderit. Alij quod in diuturna ua
 letudine galbeo, id est remedij lana inuolutis assidue uteretur: nonnulli quod
 praepinguis fuerit uisus, quem Galbam Galli uocant: uel contra, quod tam exilis
 est sunt animalia, quae in aesculis nascuntur, appellanturque Galbae. Familiam
 illustrauit Sergius Galba consularis, temporum suorum eloquentissimus, quem
 tradunt Hispaniam ex praetura obtinentem, XXX Lusitanorum millibus perfidi
 dia trucidatis, Viriati bellum causam extitisse. Eius nepos ob repulsam consula
 tus infensus Iulio Caesari, cuius legatus in Gallia fuerat, conspirauit cum Cassio
 & Bruto, propter quod Pedia lege damnatus est. Ab hoc sunt Imperatoris Gal
 ba auus, & pater, Auus clarior studijs, quam dignitate. Non enim egressus praetu
 ra gradum multiplicem, nec incuriosam historiam addidit. Pater consulatu fun
 ctus, quam breui corpore, atque etiam gibber, modicaeque in dicendo facultatis causas
 industriae actitauit. Vxores habuit Mumiam Achaicam neptem Catuli, prone
 ptemque L. Mummi, qui Corinthum excidit: Item Liuiam Ocellinam ditem ad
 modum, & pulchram. A qua tamen nobilitatis causa appetitus ultro existima
 tur, & aliquanto enixius: postquam subinde instanti uitium corporis secreto posita
 ueste detexit, ne quasi ignaram fallere uideretur. Ex Achaica liberos Caium, &
 Sergium procreauit. Quorum maior Caius attritis facultatibus urbe cessit: pro
 hibitusque a Tiberio fortiri anno suo proconsulatum, uoluntaria morte obiit.

Propter qd.

Sergius Galba imperator, M. Valerio Messala, Cn. Lentulo COSS. natus
 est. IX Calen. Ianuarij, in uilla colli supposita, prope Terracinam sinistror
 sum Fundos petentibus. Adoptatus a nouerca sua Liuia nomine, & Ocellare co
 gnomen assumpsit, mutato praenomine. Nam Lucium mox pro Sergio usque ad
 tempus imperij usurpauit. Constat Augustum puero adhuc salutante se inter aqua
 les apprehensa buccula dixisse, καὶ σὺ τέκνον τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παράξῃσθαι. Sed &
 Tiberius, cum comperisset eum imperaturum, uerum in senecta, uiuat sane ait,
 quando id ad nos nihil pertinet. Auo quoque eius fulgur procuranti, cum exta de
 manibus aquila rapuisset: & in frugiferam quercum contulisset, summum, sed se
 rum imperium portendi familiae, responsum est. Et ille irridens sane, inquit, cum
 mula pepererit. Nihil aequae postea Galbam tentantem res nouas confirmauit,
 quam mularum partus, caeterisque ut obscenum ostentum abhorrentibus, solus pro la
 tissimo

Asi Liuium

Abhorret
 ostentum, pro
 exhorret.

tissimo accepit, memor sacrificij, dicticq; aui. Sumpta uirili toga, somniauit fortunam dicentem stare se ante fores defessam, & nisi ocyus reciperetur, cuiuscunq; obuiio prædæ futurâ. Vtq; euigilauit, aperto atrio, simulacrum æneum deæ cubitali maïus iuxta limen inuenit: idq; gremio suo Thusculum ubi æstiuare cō-

Æstiuare.

5 **I**nter liberales disciplinas attendit & iuri: dedit & matrimonio operam. Verum amissa uxore Lepida, duobusq; ex ea filijs, remansit in cœlibatu, neque

Attedit iuri, prostruduit, Cœlibat⁹ & post ductâ uxorem.

Viduata

solicitari ulla conditione amplius potuit, ne Agrippinæ quidem uiduatae morte Domitij, quæ maritum quoq; adhuc nec dum cœlibem Galbam, adeo omnibus sollicitauerat modis: ut inter tœuentum matronarum correpta iurgio, atq; etiam manu pulsata sit à matre Lepida. Obseruauit ante omnes Liuiam Augustam: cuius & uiuæ gratia plurimum ualuit, & mortuæ testamento penè ditatus est. Hæc nanq; quingenties cum præcipuum inter legatarios habuisset, quia uero notata, non perscripta erat summa: hærede Tiberio legatum ad quinquaginta reuocante, ne hæc quidem accepit.

Atst in conuentu.

6 **H**onoribus ante legitimum tempus initis, prætor cōmissione ludorū Floraliū, nouum spectaculi genus, elephantos funambulos adidit. Exinde prouinciæ Aquitanix anno fere præfuit. Mox consulatum per sex menses ordinarium gessit. Euenitque, ut in eo ipse L. Domitio patri Neronis, ipsi Syluius Ortho pater Othonis succederet, uelut præfagium insequentis casus, quo medius inter utriusq; filios extitit imperator. A Caio Cæsare ludis substitutus, postridie quàm ad legiones uenit, solenni forte spectaculo plaudentes inhibuit, data tessera, ut manus penulis continerent: statim per castra iactatum est, Disce miles militare, Galba est non Getulicus.

Trochaicus tetrameter. Interdixit peti, p uetuit. Corroborare, p durare & robustū reddere.

Approbat se illi talē, pro præstat.

Pari seueritate interdixit cōmeatus peti. Veteranum, ac tyronem militem opere assiduo corroborauit: maturèq; barbaris, qui iam in Galliam usq; proruperant, coercitis, præfenti quoq; Caio talem & se, & exercitum approbauit: ut inter innumeras, contractasq; ex omnibus prouincijs copias, neq; testimonium, neq; præmia ampliora ulli perciperent. Ipse maxime insignis, quod campestrē decursionem scuto moderatus, etiã ad essedum imperatoris per XX passuum millia cucurrit.

7 **C**Aede Caij nuntiata, multis ad occasionem stimulatibus, quietem prætulit. Per hoc gratissimus Claudio: receptusq; in cohortem amicorum, tantæ dignationis est habitus, ut cum subita ei ualetudo, nec adeo grauis incidisset, dilatus sit expeditionis Britannicæ dies. Africam proconsule biennio obtinuit, extra sortem electus ad ordinandâ prouinciã, & intestina dissensione, & Barbarorum tumultu inquietam. Ordinauitq; magna seueritatis, ac iusticiæ curâ, etiam in paruulis rebus. Militi, qui per expeditionem annonâ arctissima resi-

Atst præcōsul.

mi duum

84

duum cibariorum tritici modium, centum denarijs uendidisse arguebatur: uenit simulatq; indigere cibo cepisset, à quoquam opem ferri: & is fame extabuit. At in iure dicendo cum de proprietate iumentum quereretur, leuibus utrinq; argumentis, & testibus, ideoq; difficili coniectura ueritatis, ita decreuit: ut ad lacum, ubi aduari solebat, duceretur capite inuoluto: atq; ibidem reuelato eius esset, ad quem sponte se à potu recepisset.

Plorantiu uixit, pro ple, runcq; p. n. l. o. p. n. s. o. m.

ut, ut, aliter q; ut.

O B res, & tunc in Africa, & olim in Germania gestas, ornamenta triumphalia accepit: & sacerdotiũ triplex, inter XV uiros, sodalesq; Titios, itẽ Augustales cooptatus, atq; ex eo tempore propẽ ad Neronis medium principatũ in secessu plurimum uixit, ne ad gestadum quidem unquam iter ingressus, quam ut secum uehiculo proximo decies HS in auro efferret: donec in oppido Fundis morantĩ Hispania Taraconensis oblata est. Acciditq; ut cum prouinciam ingressus sacrificaret intra ædem publicam, puero è ministris acerram tenenti, capillus repente toto capite canesceret. Nec defuerunt qui interpretarentur, significari rerum mutationem, successurumq; iuueni senem, hoc est ipsum Neroni. Nec multo post in Cantabriæ lacum fulmen decidit: repertæq; sunt duodecim secures, haud ambiguum summi imperij signum.

Verfanti pecunias, pro tractanti. Testificari, p. testari. Dealbata.

P ER octo annos uarie, & inæquabiliter prouinciam rexit. Primo acer & uehemens, & in coercendis quidem delictis uel immodicus. Nam & numulariorum non ex fide uersanti pecunias, manus amputauit, mensæq; eius affixit. Et tutorem, quod pupillũ, cui substitutus hæres erat, ueneno necasset: cruce affecit. Implorantiq; leges, & ciuem Romanum se testificantem, quasi solatio, & honore aliquo pœnam leuaturus, mutari, multoq; præter cæteras altiorẽ, & dealbatam statui crucem iussit. Paulatim in desidiã, segnitieq; cõuersus est, nequid materiæ præberet Neroni, & ut dicere solebat, quod nemo rationem otij sui reddere cogeretur. Carthaginẽ noua conuẽtum agens, tumultuari Gallias comperit. Legato Aquitanie auxilia implorantẽ, superuenerunt & Vindicis literæ, hortantis, ut humano generi assertorem, ducentq; se accommodaret. Nec diu cunctatus, conditionem partim metu, partim spe recepit. Nam & mandata Neronis de nece sua ad procuratores dãm missa deprehenderat: & confirmabatur cum secundissimis auspicijs, & omnibus, tum uirginis honestæ uaticinatione, tanto magis, quod eadẽ illa carmina sacerdos Iouis Cluuiæ ex penetrali somnio monitus eruerat, ante ducetos annos similiter à fatidica puella pronuntiata. Quorum carminum sententia erat. Oriturum quandoq; ex Hispania principem, dominumq; rerum.

Tumultuari re cogere. Carthaginẽ noua conuẽtum. Legato Aquitanie auxilia implorantẽ. superuenerunt & Vindicis literæ, hortantis, ut humano generi assertorem, ducentq; se accommodaret. Nec diu cunctatus, conditionem partim metu, partim spe recepit. Nam & mandata Neronis de nece sua ad procuratores dãm missa deprehenderat: & confirmabatur cum secundissimis auspicijs, & omnibus, tum uirginis honestæ uaticinatione, tanto magis, quod eadẽ illa carmina sacerdos Iouis Cluuiæ ex penetrali somnio monitus eruerat, ante ducetos annos similiter à fatidica puella pronuntiata. Quorum carminum sententia erat. Oriturum quandoq; ex Hispania principem, dominumq; rerum.

Ante se, pro coram se.

I Gitur cum quasi manumissioni uacaturus conscendisset tribunal, propositis ante se damnatorum, occisorumq; à Nerone quamplurimis imaginibus: & astanti nobili puero, quem exulantem ex proxima Baleari insula ob id ipsum acciuerat: deplorauit temporum statum, Consalutatusq; imperator, legatum se senatus ac populi Ro. professus est. Deinde iustitio indicto, è plebe quidẽ prouincie legiones, & auxilia conscripsit super exercitum ueterẽ legionis unius, durarumq; alarum, & cohortium trium. At è primoribus prudẽtia, atq; ætate præstantibus

stantibus, uelut instar senatus, ad quos de maiore re, quoties opus esset, referretur, instituit. Delegit & equestris ordinis iuuenes, qui manente anulorum auroreorum usu, euocati appellarentur: excubiasq; circa cubiculum suum uice militum agerent. Etiam per prouincias edicta dimisit, auctor singulis, uniuersisq; conspiciendi, simul & ut qua posset quisq; opera communem causam iuuarent. Per idem tempus in munitione oppidi, quod sedē bello delegerat: repertus est anulus opere antiquo, scalptura gemæ uictoriā cum tropheo exprimente. Ac subinde Alexandrina nauis detorsa appulit armis onusta, sine gubernatore, sine nauita, ac uectore ullo: ut nemini dubium esset iustum, piumq;, & fauentibus dijs bellum suscipi. Cum repente ex inopinato propè cuncta turbata sunt: alarum altera castris appropinquantem, pœnitentia mutati sacramenti destituere conata est, agrèq; retenta in officio: & serui, quos à liberto Neronis ad fraudem præparatos muneri acceperat: per angiportum in balnea transeuntem penè interemerunt, nisi cohortantibus inuicem, ne occasionem omitterent: interrogatisq; de qua occasione loquerentur, expressa cruciatu confessio esset.

Euocati.

Per idē tempus, pro subidem.

Detorsa, depulsa.

Cohortari inuicem, p̄ se inuicem.

Destitutus absolute, p̄ desperans.

Als† de cursu.

Vita re/ nūtiare.

11 **A**ccesit ad tanta discrimina mors Vindiciis, qua maxime cōsternatus, destitutusq; similis, non multum absuit, quin uitæ renuntiaret. Sed superuenientibus ab urbe nuntijs, ut occisum Neronē, cunctosq; in uerba sua iurasse cognouit: deposita legati, suscepit Cæsaris appellationē. Iterq; ingressus est paludatus, ac depēdēte à ceruicibus pugione ante pectus: nec prius usū togæ recuperauit, q̄ oppressis, qui nouas res moliebant, præfecto prætoris Nymphidio Sabino Romæ: in Germania Fonteio Capitone, in Africa Clodio Macro legatis.

12 **P**raecesserat de eo fama sauitiæ simulatq; auaritiæ, quod ciuitates Hispaniarum, Galliarumq;, quæ cunctantius sibi accesserant, grauioribus tributis, quasdam etiam murorū destructione punisset: & præpositos, procuratoresq; supplicio capitis affecisset cū coniugibus, ac liberis: quodq; ablatā à Taraconēsis uetere templo Iouis coronā aureā librarum xv conflasset: ac tres uncias, quæ ponderi deerant, iussisset exigi. Ea fama & confirmata, & aucta est ut primum urbem introijt. Nam cum classarios, quos Nero ex remigibus iustos milites fecerat, redire ad pristinum statum cogeret: recusantes, atq; insuper Aquilam, & signa pertinacius flagitantes, nō modo immisso equite disiecit: sed decimauit etiam. Item Germanorum cohortē à Cæsaribus olim ad custodiā corporis institutā, multisq; experimentis fidelissimam dissoluit: ac sine ullo cōmodo remisit in patriam, quasi Cn. Dolabellæ, iuxta cuius hortos tendebat, proniorē. Illa quoq; uere ne an falso per ludibrium iactabatur, apposita lautiore ccena ingemuisse eū. Et ordinario quidē dispensatori breuiariū rationū offerēti, parapsidē leguminis pro sedulitate, ac diligentia porrexisse. Cano autē Choraulæ, mire placenti, denarios quinque donasse, prolatos manu sua è peculiaribus oculis suis.

Classarij.

Pronior Dolabella.

Dispensator ordinarius.

Parapsidis leguminis.

13 **Q**uare aduentus eius non perinde gratus fuit: idq; proximo spectaculo apparuit. siquidem Attellanis notissimum canticum exorsus, Venitio si mus à uilla, cuncti simul spectatores, consentiente uoce reliquam partem retulerunt: ac sæpius uersu repetito egerunt.

Als† Venitione.

Maiore adeo & favore, & autoritate adeptus est, quàm gessit imperiũ: quã
 quã multa documenta egregij principis daret: sed nequãq; tam grata
 erant, quàm inuisa, quæ secus fierent. Regebatur trium arbitrio, quos unã & in-
 tra palatium habitantes, nec unq; nõ adhaerentes, pædagogos uulgo uocabãt.
 Hi erãt T. Iunius legat⁹ eius in Hispania cupiditatis immesã, Cornelius Laco
 ex assessore præfectus prætorij, arrogantia, fœcordiaq; intolerabilis: libertus Ice-
 lus pauloante anulis aureis, & Martiani cognomine ornatus, ac iã sumã eque-
 stris gradus candidatus. His diuerso uitiorum genere grassantibus, adeo se ab-
 utendum permisit & tradidit, ut uix sibi ipsi constaret: modo acerbior, parciorq;
 modo remissior, ac negligentior, quàm conueniret principi electo, atque
 illius ætatis. Quosdam claros ex utroque ordine uiros suspitione minima, inau-
 ditos condemnauit. Ciuitatem Romanam raro dedit. Iura trium liberorum
 uix uni, atque alteri, ac ne his quidem, nisi ad certum, præfinitumque tempus,
 Iudiciibus sextam decuriam adijci precantibus, non modo negauit: sed etiam
 cõcessum à Claudio beneficium, ne hyeme, initioque anni ad iudicandum euo-
 carentur, eripuit.

Existimabatur etiam senatoria, & equestria officia biennij spatio determi-
 naturus, nec daturus nisi inuitis ac recusantibus. Liberalitates Neronis nõ
 plus decimis concessis per quinquaginta equites Ro. ea conditione reuocan-
 das curauit: exigendasq; ut & siquid Scenici, aut Xystici donatum olim uendi-
 dissent, auferretur emptoribus: quando illi absumpto pretio soluere nequirent.
 At contra nihil non per comites, atque liberos pretio addici, aut donari gratia
 passus est, uectigalia, immunitates, pœnas innocentum, impunitatem noxio-
 rum. Quin etiam populo Ro. deposcente supplicium Haloti, & Tigillini, solos
 ex omnibus Neronis emissarijs, uel maleficientissimos incolumes præstitit. At-
 q; insuper Halotum procuratione amplissima ornauit. Pro Tigillino etiam fa-
 uitia populum edicto increpuit.

Per hæc propè uniuersis ordinibus offensus, uel præcipua flagrauit inuidia
 apud milites. Nam cum in uerba eius absentis iurantibus donatium gran-
 dius solito præpositi pronuntiaissent, neq; rã ratam habuit: & subinde iactauit,
 se legere militem, non emere consuesse. Atq; eo quidem nomine omnes, qui ubi-
 q; erant, exacerbauit. Cæterum prætorianos etiã metu, & indignitate cõmouit,
 remouens subinde plerosq; ut suspectos, & Nimphidij socios. Sed maxime fre-
 mebat superioris Germaniæ exercitus fraudari se præmijs nauatæ aduersus
 Gallos, & Vindicem operæ. Ergo primi obsequium rumpere ausi Calen. Ianua-
 rij adigi sacramento nisi in nomẽ senatus recusarunt: statimq; legationẽ ad præ-
 torianos cum mandatis destinauerunt, displicere imperatorem in Hispania fa-
 ctum. Eligerent ipsi, quem cuncti exercitus comprobarent.

Quod ut nuntiatum est, despectui esse nõ tam senectam suam, quàm orbi-
 ratẽ ratus, Pisonem Frugi Licinianum nobilem, egregiumq; iuuenem, ac
 sibi olim probatissimum, testamentocq; semper in bona, & nomen adscitum, re-
 pente è mediã salutantium turba apprehendit: filiumq; appellans, perduxit in
 castra

Abutẽdũ se permisit.

Inauditos, p

indicta cau-

sa.

Determina-

re, pro termi-

nare.

Donatiũ.

Exacerbare.

Fremebat

fraudari.

Destinare,

p mittere.

14

15

15

16

16

17

castra, ac pro concione adoptauit, ne tunc quidē donatiui ulla mentione facta. Quo faciliorem occasionem M. Siluius Othoni praeuit perficiendi conata, intra sextum adoptionis diem.

Conata, passiue.

18 **M**agna & assidua monstra iam inde à principio exitū ei, qualis euenit, portenderant: cum per omne iter dextra, sinistraque oppidatim uictimae caderentur: Taurus securis ictu cōsternatus, rupto uinculo, essedum eius inuasit: elatisque pedibus totum cruore perfudit: ac descendētem spiculator impulsu turbæ lancea propè uulnerauit. Urbem quoque, & deinde palatium ingressum, excepit terra tremore, & assimilis quidā mugitui sonus. Secuta sunt aliquanto maiora, & tristiora. Monile margaritis, gemmisque confertum ad ornandum fortunā suam Thusculanam, ex omni gaza secreuerat. Id repēte quasi augustiore dignius loco capitolinæ Veneri dedicauit: ac proxima nocte somniāuit speciem fortunæ querentis fraudatā se dono destinato, minantisque erepturam & ipsam quæ deditisset. Cuius exterritus luce prima ad expiandum somnium, præmissis qui rediuinā appararēt, Thusculum excucurrisset: nihil inuenit præter tepidam in ara fauillam: atramentumque iuxta senem in catino uitreo thus tenentem, & in calice fictilimerum. Obseruatum etiam est Calen. Ianuarijs, sacrificanti coronam de capite excidisse. Auspicanti pullos euolasse: adoptionis die, neque milites allocuturo castrensem fellam de more positam pro tribunali oblitis ministris, & in senatu cui rulem peruerse collocatam.

Als terra tremor.

19 **P**rius uero, quam occideretur, sacrificatē mane aruspex identidem monuit, caueret periculum: non longe percussores abesse. Haud multo post cognoscit teneri castra ab Othone, ac plerisque, ut eodem quamprimum pergeret suadentibus, posse enim autoritate & præsentia præualere, nihil amplius, quam continere se statuit, & legionariorum firmare præsidijs, qui multifariam, diuersisque tendebant. Loricam tamen induit linteam, quanquam haud dissimulans parum aduersus tot mucrones profuturam. Sed extractus rumoribus falsis, quos conspirati, ut eum in publicum elicerent, de industria dissiparant: paucis temere affirmantibus, transactum negotium, oppressos qui tumultuarentur, aduenire frequentes, ceteros gratulabundos, & in omne obsequium paratos: his ut occurreret, prodijt tanta fiducia, ut militi cuidam occisum à se Othonem glorianti, quo autore responderit. Atque in forum usque processit. Ibi equites, quibus mandata cædes erat: cum per publicum dimota paganorum turba equos adegissent: uiso procul eo, parumper restiterunt: deinde rursus incitati, desertum à suis, contrucidarunt.

Nihil amplius quæ, præter. Multifariam. Lorica linteæ.

Conspirati, sicut iurati.

20 **S**unt qui tradant ad primum tumultum proclamasse eum, quid agitis commilitones? Ego uester sum, & uos mei. Donatiuum etiam pollicitum. Plures autem prodiderunt, obtulisse ultro iugulum, & ut hoc agerēt ac ferirent, quādo ita uideretur, hortatum. Illud mirum admodū fuerit, neque præsentium quemquam opem imperatori ferre conatum, & omnes qui accerferentur, spreuisse nuntium, excepta Germanicorum uexillatione. Hi ob recens meritum, quod se ægros, & inualidos magnopere fouisset, in auxiliū aduolauere: sed ferius itinere

Retardare. re deũio per ignorãtiam locorum retardati. Iugulatus est ad lacum Curtij, ac relictus, ita uti erat, donec gregarius miles à frumẽtatione rediens, abiecto onere caput ei amputauit. Et quoniam capillo præcaluitio arripere nõ poterat, in gremium abdidit. Mox inserto per os pollice, ad Othonem detulit. Ille lixis, caloni- busq; donauit: qui hasta suffixum, nõ sine ludibrio circum castra portarunt, ac clamãtes identidem, Galba cupide fruaris atate tua. Maxime irritati ad talem iocorum petulantiam, quod ante paucos dies exierat in uulgus, laudanti cuidã formam suam, ut adhuc floridam & uegetam, respondisse eum,

Exierat in uulgus.

ΕΤΙ ΜΟΙ ΡΗΘΙ ΕΜΠΕΘΟΡ ὄσπ.

Ab his Pa.robij Neroniani libertus, centum aureis redemptum, eo loco ubi iusu Galbæ animaduersum in patronum fuerat, abiecit. Serò tandem dispensator Argius, & hoc & cæterum trũcum in priuatis eius hortis Aureliæ uia sepultura dedit.

Cæterũ trũcũ, pro reliquum.
Alst præcaluo.

STatura iusta fuit, capite caluo, oculis caruleis, adunco naso, manibus, pedibusq; articulari morbo distortissimis: ut neq; calceum perpeti, neq; libellos euoluere, aut tenere omnino ualeret. Excreuerat etiam in dexteriore latere eius caro: præpendebatq; adeo, ut agre fascia substringeretur.

Substringe / re fascia.

Cibi plurimi traditur: quem tempore hyberno etiam ante lucem capere cõsueuerat. Inter cœnam uero usq; ad abundantem, ut congestas super manus reliquias circumferri iuberet: spargiq; ad pedes stantibus. Libidinis in maribus pronior, & eos nõ nisi præduros, exoletosq; ferebat in Hispania C. Icelũ è ueteribus cõcubinis, de Neronis exitu nuntiantẽ, nõ modo arctissimis osculis palãm exceptum ab eo, sed ut sine mora uelleretur oratum, atq; seductum.

Alst usq; eo sbundanti.

Superstat columna.

Perijt tertio & septuagesimo atatis anno, imperij mense septimo. Senatus ut primum licitum fuit, statuam ei decreuerat rostratæ columnæ superstantem in parte fori, qua trucidatus est. Sed decretum Vespasianus aboleuit, percussores sibi ex Hispania in Iudæam summisisse opinatus.

C. SVETONII TRANQVILLI OTHO SILVIUS.

Honorata, p honesta.

Creuerat, hũcũp

Ex pœnitentia.

Aiores Othonis sunt orti oppido Ferẽtino, familia uetere & honorata, atque ex principibus Hetruria. Auus M. Siluius Otho, patre equite Ro. matre humili, incertũ an ingenua: per gratiã Liuiæ Augustæ, in cuius domo creuerat, senator est factus: nec prætura gradũ excessit. Pater L. Otho materno genere præclaro, multarũ & magnarũ propinquitatũ tam charus, tamq; nõ absimilis facie Tiberio principi fuit: ut pleriq; procreatũ ex eo crederent. Urbanos honores, proconsulatũ Africae, & extra ordinaria imperia, seuerissime administrauit. Ausus etiã est in Illyrico milites quosdã, quod motu Camilli ex pœnitentia præpositos

Alst tra / didit.

Alst pro / pẽdebat

22

23

præpositos suos quasi defectionis aduersus Claudium autores occiderant, capi te punire: & quidē ante principia se coram: quàmuis ob id ipsum promotos in ampliorem gradum à Claudio sciret. Quo facto, sicut gloriam auxit: ita gratiā minuit: quam tamē mature recuperauit detecta equitis Ro. fraude, quem prodētibus seruis necem Claudio parare compererat. Nanq; & senatus honore rarissimo, statua in palatio posita profecutus est eum: & Claudius allectum inter patricios collaudans amplissimis uerbis, hæc quoq; adiecit. Vir, quo meliores liberos habere ne opto quidem. Ex Albia Terentia splendidissima scemina duos tulit filios L. Titianum, & minorem Marcum cognomine, Tulit & filiam, quam nondum nubilem Drufo Germanici filio despondit.

2 **O**tho imperator IIII Calen. Maij natus est, Camillo Aruntio, Domitio Aenobarbo COSS. à prima adolescētia prodigus ac procax, adeo ut sæpe flagris obiurgaretur à patre. Ferebatur & uagari noctibus solitus: atq; inuolidum quencq; obuiorum uel potulentum corripere: ac distento sago impositū in sublime iactare. Post patris deinde mortem libertinam Aulicam gratiosam, quo efficacius coleret, etiam diligere simulauit: quàmuis anum, ac penē decrepitam. Per hanc insinuatus Neroni, facile summum inter amicos locum tenuit cōgruentia morum: ut uero quidam tradunt, & consuetudine mutui stupri. Ac tantum potētia ualuit, ut damnatum Repetundis consularem uirum, ingens præmium pactus, prius quàm planē restitutionem ei impetrasset: non dubitaret in senatum ad agendas gratias introducere.

Gratiōsa, p
grata.

Cōgruentia,
pro similitudine.

3 **O**mnium autem consiliorum, secretorumq; particeps, die, quem Nero necandæ matri destinauerat: ad auertendas suspitiones cœnam utriq; exquisitissimæ comitatis dedit. Item Poppæam Sabinam tunc adhuc amicam eius abductam marito, demandatamq; interim sibi nuptiarum specie recepit. Nec corripuisse cōtentus, adeo dilexit, ut ne riualem quidem Neronem æquulerit animo. Creditur certe non modo missos ad arcessendam non recepisse: sed ipsum etiam exduisse quondam pro foribus astātem, miscentemq; frustra minas & preces, ac depositum reposcentem. Quare diducto matrimonio, se positus est per causam legationis in Lusitaniam: & satis uisum, ne pcena acrior

Cœna cō/
mis.

As t̄ corrup/
pisse.
As t̄ accer/
sendā.

Per causam,
p̄ pretextu.
Diuulgare.

Enotuit,
sicut in/
notuit.

Cur Otho mentito sit quæritis exul honore:

Vxoris mœchus cœperat esse suæ.

Prouinciam administrauit quæstorius per decem annos, moderatione atq; abstinentia singulari.

4 **V**T tandem occasio ultionis data est, conatibus Galbæ primus accessit: eodemq; momento & ipse spem imperij cœpit: magnam quidem, & ex conditione temporum, sed aliquanto maiorem ex affirmatione Seleuci mathematici: qui cū eū olim superstite Neroni fore spopōdisset: tūc ultro inopinatus aduenerat, imperaturū quoq; breui repromittens. Nullo igit officij, aut ambitionis in quēcūq; genere omisso, quoties cœna principē acciperet, aureos excubāti coorti uiritim diuidebat: nec eo minus aliū aliā uia militū demerebat. Cuidā etiā

Repromis/
sio.

Nec eo min⁹
p̄ nihilose/
cius.

m 4 de parte

de parte finium cum uicino litiganti, adhibitus arbiter, totum agrum redemit emancipauitq;: ut iam uix ullus esset, qui nō & sentiret & prædicaret solum successione imperij dignum.

Sperauerat autē fore, ut adoptaretur à Galba, idq; in dies expectabat. Sed postq; Pifone prælato spe decidit: ad uim conuersus est, instigāte super animi dolorem etiā magnitudine aris alieni. Neq; em̄ dissimulabat nisi principē se stare non posse: nihilq; referre ab hoste in acie, an in foro sub creditoribus caderet. Ante paucos dies seruo Cæsaris pro impetrata dispensatione X̄ festertiu expresserat. Hoc subsidium tanti cœpti fuit: ac primo quinq; spiculatoribus cōmissa est res: deinde X̄ alijs, quos singuli binos produserant, omnibus dena festertia repræsentata, & quinquagena promissa. Per hos sollicitati reliqui, nec adeo multi haud dubia fiducia in ipso negotio pluribus affuturis.

Stare, p sub/
sistere.
Cadere ab
hoste.

Dispensi-
fatio,

Tulerat ani-
m^o, p libuit.

Tulerat animus post adoptionē statim castra occupare: cœnātemq; in palatio Galbā aggredi. Sed obstitit respectus cohortis: quæ tunc excubabat, ne oneraret inuidia: quod eiusdē statioe & Caius fuerat occisus, & desertus Nero. Mediū quoq; tēpus religio, & Seleucus exemit. Ergo destinata die, præmonitis conscijs, ut se in foro sub æde Saturni ad miliariū aureum opperirent: mane Galbam salutauit: utq; consueuerat, osculo exceptus etiā sacrificanti interfuit, audiuitq; prædicta aruspicias. Deinde liberto adesse architectos nuntiāte, quod signum conuenerat, quasi uenalem domum inspecturus abscessit. Proripuitq; se postica parte palatii ad constitutum. Alij febrem simulasse aiunt: eamq; excusationem proximis mandasse, si quaeretur. Tunc abditus properè muliebri sella in castra contendit: ac deficientibus lecticarijs, cum descendisset, cursumq; cœpisset, laxato calceo restitit: donec omiſsa mora succollatus, & à præſente comitatu IMPERAT. conſalutatus, inter fauſtas acclamationes, ſtrictosq; gladios ad principia deuenit. obuio quoq; non aliter, ac ſi conſcius & particeps foret, adharente. Ibi miſſis, qui Galbam, & Piſonem trucidarent: ad conciliandos pollicitationibus militum animos, nihil magis pro concione teſtatus eſt, quàm id demum ſe habiturum, quod ſibi illi reliquiſſent.

Atſt E
rat.
6

Prædicta a/
ruſpicias.

Postica pars.
Proximis,
ῥίς πλυσίων.
Lecticarij.
Laxatus cal-
ceus.

Succolla
eſ, collo
ſuppoſi-
to ſublata.
tus.

Principia in
caſtris.

Vergēte die,
p inclinato.

Deinde uergente iam die ingreſſus ſenatum, poſitāq; breui ratione, quaſi raptus de publico, & ſuſcipere imperium ui coactus, geſturusq; communi omniū arbitrio, palatiū petit. Ac ſuper cæteras gratulantiū, adulantiumq; blanditias, ab infima plebe appellatus Nero, nullum indicium recuſantis dedit: imo ut quidā tradiderunt, etiā diplomatibus, primisq; epistoſis ſuis ad quosdā prouinciarū præſides, Neronis cognomen adiecit. Certe & imagines, ſtatuaſq; eius reponi paſſus eſt: & procuratores atq; liberos ad eadem officia reuocauit. Nec quicq; prius pro poteſtate ſubſcripſit, quàm quingenties HS ad peragendā aureā domum. Dicitur ea nocte per quietē pauēfactus, gemitus maximos edidiſſe: repertusq; à cōcurſantibus, humi ante lectum iacens, per omnia piaculorū genera manes Galbæ, à quo deturbari, expelliq; ſe uiderat, propitiare tentaſſe. Poſtridie quoq; in augurādo tēpeſtate orta grauiter prolapſū, identidē obmurmuraſſe.

Propitiare
manes, pro
placare.

ῥί γὰρ μοι καὶ μακροῖς ἀυλοῖς.

Sub

8 **S**ub idē uero tempus, Germaniciani exercitus in Vitellij uerba iurauerant. Quod ut comperit autor senatui fuit mittendae legationis, quae doceret, electum iam principem, quietem & concordiam suaderet: & tamen per internuntios ac literas, confortē imperij, generumq; se Vitellio obtulit. Verum haud dubio bello iam ducibus & copijs, quas Vitellius praemiseraat, appropinquatibus, animum, fidemq; praetorianorum erga se penē internitione amplissimi ordinis expertus est: & placuerat per classarios arma transferri, remittiq; nauibus. Ea cum in castris sub noctem promerentur: insidias quidam suspicati, tumultum excitauerunt: ac repente omnes, nullo certo duce, in palatium cucurrerunt, eadē senatus flagitantes, repulsiq; Tribunorum, qui inhibere tentabāt, nonnullis & occisis: sicut erant cruenti, ubi nam imperator esset requirentes, irruperūt in tridinium usq; , nec nisi uiso destiterunt. Expeditionem autem impigre, atq; etiā praepropere inchoauit, nulla ne religionum quidem cura: sed & motis necdum conditis ancylibus, quod antiquitus infaustū haberetur, & die, quo cultores deum matris lamētari, & plangere incipiunt. Praeterea aduersissimis auspicijs. Nā & uictimas Diti patri caesas litauit: cū tali sacrificio contraria exta potiora sint. Et primo egressu inundationibus Tyberis retardatus, ad uicesimum etiā lapidē ruina aedificiorum praclusam uiam offendit.

Afs† Germanici.

Internuntij.

Afs† proruperunt.

Litare uictimas. Retardatus.

9 **S**imili temeritate, quamuis dubium nemini esset, quin trahi bellum oporteret: quādo & fame, & angustijs locorū urgeretur hostis: quā primū tamē decertare statuit: siue impatiens longioris solitudinis, speransq; ante Vitellij aduentum profligari plurimum posse: siue impar militum ardori, pugnam deposcit. Nec illi pugnae affuit, substititque Bryxelli. Et tribus quidem, uerum mediocribus praelijs apud Alpes, circaq; Placentiam, & ad Castoris, quod loco nomen est, uicit: nouissimo, maximóq; apud Bebriacum fraude superatus est, cum spe colloquij facta quasi ad conditionem pacis militibus eductis ex improviso, atq; in ipsa consalutatione dimicandum fuisset: ac statim morienti impetum coepit: ut multi, nec frustra opinantur, magis pudore, ne tantorum, hominumq; periculo dominationem sibi asserere perseueraret, quā desperatione ulla, aut diffidentia copiarum. Quippe residuis, integrisque etiam nunc, quas secum ad secundos casus detinuerat, & superuenientibus alijs è Dalmatia, Pannoniaq; , & Moesia, ne uictis quidem adeo afflictis, ut non in ultionem ignominiae quiduis discriminis ultro & uel sola subirent.

Afs† consalutatione.

10 **I**nterfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis, tertiae decimae legionis tribunus, Augusti Claius. Is mox referre crebro solebat. Othonem etiam priuatum usque adeo detestatum ciuilia bella, ut memorate quodam inter epulas de Cassij, Brutiq; exitu, cohorruerit: nec concursurum cum Galba fuisse, nisi confideret sine bello rem transigi posse. Tunc ad despiciendam uitā exemplo manipularis militis concitatum, qui cū cladem exercitus nuntiaret: nec cuiq; fidē faceret: ac nunc mendacij, nunc timoris quasi fugisset ex acie argueretur: gladio ante pedes eius incubuerit: hoc uiso proclamasse eum aiebat, nō amplius se in periculum tales, tamq; benemeritos coniecturum. Fratrem igitur, fratrisq; filium, & singulos

& singulos amicorū cohortatus, ut sibi quisq; pro facultate cōsuleret, ab amplexu & osculo suo, dimisit om̄es: secretōq; captato, binos codicillos exarauit ad sororē consolatorios. Sed & ad Messalinā Neronis, quā matrimonio destinauerat, cōmēdans reliquias suas & memoriā. Quicquid deinde epistolarū erat, ne cui periculo, aut noxæ apud uictorem forent, concremauit. Diuisit & pecunias domesticis ex copia præsentī.

As̄s̄ i captabant.

In serū usq;

ATq; ita paratus, intētusq; iam morti, tumultu inter moras exorto, ut eos, qui discedere, & abire cœptabant: corripī quasi desertores, detinerīq; sensit, adiiciamus, inquit, uita & hanc noctem. Iis ipsis, totidemq; uerbis, uetuitq; uim cuiq; fieri: & in serum usq; patente cubiculo si quis adire uellet, potestātē suī præbuit. Post hæc sedata siti gelidæ aquæ potiōe, arripuit duos pugiones, & explorata utriusq; acie, cum alterū puluino subdidisset, foribus ad apertis arctissimo somno quieuit. Et circa lucē demum expergefactus, uno se traiecit ictu infra læuā papillam. Interrumpentibusq; ad primum gemitū, modo celans, modo detegens plagā, exanimatus est: & celeriter apud Veliternā (ita præceperat) funeratus trigesimo & octauo ætatis anno, & nonagesimo & quinto imperij die.

Galericul?

Dinoscere: Instituisse, p̄ incipere.

Tanto Othonis animo nequaquam corpus, aut habitus competiit. Fuisse enim traditur & modicæ staturæ, & male pedatus, caluusq;. Mūditiarum uero penè muliebrum. Vulso corpore, galericulo capiti propter raritatem capillorum adaptato & annexo, ut nemo dinosceret: quin & faciem quotidie rasitate, ac pane madido linere cōsuetum, idq; instituisse à prima lanugine, ne barbatus unq; esset. Sacra etiam Isis sæpe in lintea, religiosaque ueste pro palam celebrasse. Per quæ factum putem, ut mors eius minime congruens uita, maiori miraculo fuerit. Multi præsentium militum, cum plurimo fletu manus, ac pedes iacentis exosculati, fortissimum uirum, unicum imperatorem prædicantes, ibidem statim nec procul à rogo uim suæ uita attulerunt. Multi & absentium accepto nuntio præ dolore armis inter se ad internationē concurrerunt. Deniq; magna pars hominū, incolumem grauissime detestata, mortuū laudibus tulit, ut uulgo iactatum sit, etiā Galbam ab eo non tam dominandi, quam Reip. ac libertatis restituendæ causā interemptum.

Internatio, si ue interneatio.

• C • SVETONII TRANQVILLI AVLVVS VITELLIVS.

Itelliorū originē alij aliam, & quidē diuersissimā tradūt, partim ueterē & nobilē: partim uero nouam, & obscurā, atq; etiā sordidā. Quod ego p̄ adultores, obrectatoresq; Impatoris Vitellij euenisse opinarer, nisi aliquando de familiæ conditione uariatū esset. Extatq; elogij ad Q. Vitellium diui Augusti quæstorē libellus: quo cōtinet Vitellios Fauno aboriginū rege, & Vitellia, quæ multis locis p̄ numine coleretur

coleretur ortos, toto Latio imperasse. Horū residuā stirpem ex Sabinis transisse Romam, atq; inter patricios allectam. Indicia stirpis diu mansisse, uiam Vitelliam ab Ianiculo ad mare usq;. Item coloniam eiusdem nominis, quam gētili copia aduersus Equiculos tutādā olim deposcissent. Tēpore deinde Samniti, ci belli praesidio in Appuliam misso, quosdam ex Vitellijs subsedisse Nuceriae eorumq; progeniē longo post interuallo repetisse urbē, atq; ordinē senatoriū.

Allectus p
allego.

Contra plures autorem generis libertinum prodiderunt. Cassius Seuerus, nec minus alij, eundem & sutorem ueteramentarium, cuius filius sectionibus, & cōsuturis uberius compendiū nactus, ex muliere uulgarī Antiochi cuiusdam furnariam exercentis filia equitem Ro. genuerit. Sed quod discrepat, sit in medio. Caterum P. Vitellius domo Nuceria, siue ille stirpis antiquae, siue pudēdis parētibus atq; auis, eques certe Romanus, & rerū Augusti procurator, quatuor filios amplissimae dignitatis cognomines, ac tantū prænominibus distinctos reliquit. Aulum Q. P. L. Aulus in cōsulatū obiit: quē cum Domitio Nerōnis Cæsaris patre inierat, praelatus alioqui, famosusq; cenarū magnificentia. Quintus caruit ordine, cum autore Tiberio secerni minus idoneos senatores, remoueriq; placuisset. P. Germanici comes Cn. Pisonē inimicū, & interfectorem eius accusauit, cōdemnauitq;. Ac post praturae honorem inter Seiani conscios arreptus, & in custodia fratri datus, scalpro librario uenas sibi incidit. Nec tam mortis pœnitentia, q̄ suorū obtestatione obligari, curariq; se passus, in eadem custodia morbo periit. L. ex cōsulatu Syriæ præpositus, Artabanum Parthorū regem summis artibus, nō modo ad colloquiū suum, sed etiam ad uenerāda legionum signa pellexit. Mox cum Claudio principe, duos in super ordinarios cōsulatus, censuramq; gessit. Curam quoq; imperij sustinuit, absente eo, expeditiōne Britānica, uir innocēs, & industrius, sed amore Libertinae perinfamis, cuius etiam saluū melle cōmixtis, nec dām quidē, aut raro, sed quotidie, ac palām arterias, & fauces pro remedio fouebat. Idem miri in adulādo ingenij, primus C. Cæsarem adorari, ut deum instituit, cum reuersus ex Syria non aliter adire ausus esset, quā capite uelato, circumuertensq; se, deinde procumbens. Claudii uxoribus, libertisq; addictū, nequa non arte demeretur, pro maximo munere à Messalina petijt, ut sibi pedes præberet exalceādos: detractumq; foculū dextrum, inter togam, tunicasq; gestauit assidue, nōnunq; osculabundus. Narcissi quoq; & Pallantis imagines aureas inter lares coluit. Huius & illa uox est, saepe facias, cum seculares ludos edenti Claudio gratularetur.

Veteramentariarius.

Furnaria.

Cognomines.

Scalprum librarium.

Perinfamis.

Exalceare.

Decessit paralyti altero die quā correptus est, duobus filijs superstitibus, quos ex Sextilia probatissima, nec ignobili scēmina editos COSS. uidit: & quidem eodem ambos, totōq; anno, cum maiori minor in sex menses successisset. Defunctum, senatus publico funere honorauit. Item statua pro rostris, cū hac inscriptione, PIETATIS immobilis erga principē. Aulus Vitellius L. Filius Imper. natus est octauo Calendas Octobris, uel, ut quidā, septimo Idus Septembris, Druso Cæsare, Norbano Flacco COSS. Genituram eius prædictam à mathematicis, ita parentes exhorruerunt, ut pater magnopere semper contenderit

Decessit eo morbo, pro mortu' est.

Altero, p
postridie

scenae

contenderit, ne qua ei prouincia uiuo se committeretur: Mater & missum ad legiones, & appellatum imperatore, mpro afflicto statim lametata sit. Pueritiam, prima inq; adolescentiam Capreis egit inter tiberiana scorta, & ipse perpetuo Spintria cognomine notatus, existimatusq; corporis gratia initiu, & causa in clementorum patri fuisse.

Als † Spintheria.

Sequenti quoq; aetate omnibus probis contaminatus, praeipuū in aula locum tenuit. Caio per aurigandi, Claudio per alex studium familiaris. Sed aliquanto Neroni acceptior, cum propter eadē hęc, tum peculiari merito, quod praesidens certamini Neroneo, cupientē inter citharcedos cōtendere: nec quamuis flagitantibus cunctis promittere audentem, ideocq; egressum theatro reuocauerat, quasi perseverantis populi legatione suscepta exorandū praebuerit.

Als † substitisset.

Trium itaq; principum indulgentia, non solum honoribus, uerum & faceretis amplissimis auctus, pro cōsulatū Africa post hęc, curam quoq; operum publicorum administravit: & uolūtate dispari, & existimatione. In prouincia singularem innocentiam praestitit biennio continuato, cum succedenti fratri legatus substitutus esset. At in urbano officio dona, atq; ornamenta templorū surripuisse, & commutasse quaedam ferebatur: proq; auro, & argento, stagnum & aurichalcum supposuisse.

Als † Petronianum.

Uxorem habuit Petroniam consularis uiri filiam, & ex ea filium Petronium captum altero oculo. Hunc haeredem a matre sub conditione institutum, si de potestate patris exisset, manu emisit: breuiq; ut creditum est, interemit: in simulum insuper paricidij, & quasi paratum ad scelus uenenum ex conscientia hausisset. Duxit mox Galeriam Fundanam praetorio patre. Ac de hac quoque liberos utriusq; sexus tulit: sed marem, titubantia oris, prope mutū, & elinguem.

Titubantia oris.

Galba in inferiorem Germaniā contra opinionem missus est. Adiutum putant T. Iunij suffragio tunc potentissimi, & cui iam pridem per cōmunem factionis suae fauorem cōciliatus esset: nisi quod Galba praese tulit nullos minus metuēdos, q; qui de solo uictu cogitarēt: ac posse prouincialibus copijs profundam eius expleri gulā: ut cuius euidens sit, contemptu magis, quam gratia electum. Satis constat exituro uaticum defuisse, tāta egestate rei familiaris, ut uxore, & liberis, quos Romae relinquebat, meritorio cenaculo abditis, domum in reliquam partem anni ablocaret: utq; ex aure matris detractum unio-

Profunda gula.

Ablocare, p alteri locare, siue locatio, nē soluere.

nem pignerauerit ad itineris impensas. Creditorum quidem praestolantium, ac detinentium turbam, & in ijs Sinuessanos, Formianosq;, quorum publica uectigalia interuenterat: non nisi terrore calumniae amouit, cum libertino cuidam acerbius debitum reposcenti iniuriarum formulam, quasi calce ab eo percussus intendisset: nec aliter, quam extortis quinquaginta HS remisisset. Aduentē

Pigner uo unio nem.

Male animatus erga principem.

male animatus erga principem exercitus, pronusq; ad res nouas libens, ac supernis manibus exceptit, uelut dono deū oblatum, III COS. filium aetate integra facili, ac prodigo animo. Quam ueterem de se persuasionem Vitellius recentibus etiam de se experimētis auxerat: tota uia caligatorum quosq; militum obuios exosculans, perq; stabula, ac diuersoria mulionibus, ac uiatoribus praeter modum

Pronus ad res.

modum comis, ut mane singulos iamne ientassent, sciscitaret: seque fecisse ructu *Lentare.* quoque ostenderet.

8 **C**Astra uero ingressus nihil cuiquam poscenti negauit: atque etiam ultro ignominiosis notas, reis sordes, damnatis supplicia dempsit. Quare uixdum mense transacto, neque diei, neque temporis habita ratione, ac iam uespere subito a militibus e cubiculo raptus, ita ut erat in ueste domestica IMPER. est confalutatus, circumlatusque per celeberrimos uicos, strictum diui Iulij gladium tenens, detractum delubro Martis, atque in prima gratulatione porrectum sibi a quo *Delubrum,* dam: nec ante in pratorium redijt, quam flagrante tridinio ex coceptu camini: tum *Camini p* quidem consternatis, & quasi omine aduerso anxijis omnibus, inquit, bono animo estote nobis alluxit, nullo sermone alio apud milites usus. Consentiente *fumario.* deinde etiam iam superioris prouinciæ exercitu, qui prius a Galba ad senatum *Asi Prior.* defecerat, cognomen Germanici delatum ab uniuersis cupide recepit. Augusti distulit. Cæsaris in perpetuum recusauit.

9 **A**C subinde cæde Galbæ annunciata, compositis Germanicis rebus partitus est copias, quas aduersus Othonem præmitteret, quasque ipse perduceret. Præmissis agmine lætum euenit auspicium. Siquidem a parte dextra repente Aquila aduolauit: illustratisque signis, ingressos uiam sensim antecessit. At contra ipso mouente statuæ equestres, cum plurifariam ei ponerentur, fractis repente curibus pariter corruerunt: & laurea, quam religiosissime circunderat, in profluentem excidit. Mox Viennæ pro tribunali iura reddenti, gallinæus supra humerum, ac deinde in capite astitit. Quibus ostentis, par respondit exitus: nam confirmatum per legatos suos imperium, per se retinere non potuit.

10 **D**E Bebriacensi uictoria, & Othonis exitu, cum adhuc in Gallia esset, audiijt. Nihilque cunctatus quicquid prætorianarum cohortium fuit, ut pessimi exempli uno exautorauit edicto, iussas Tribunis tradere arma. Centum autem, atque uiginti, quorum libellos Othoni datos inuenerat, exposcentium præmia obæditam in cæde Galbæ operam, conquiri, & supplicio affici imperauit: egregie profusus, atque magnifice, & ut summi principis spem ostenderet, nisi cætera magis ex natura, & priore uita sua, quam ex imperij maiestate gessisset. Namque itinere inchoato per medias ciuitates ritu triumphantium uectus est, perque flumina delicatissimis nauigijs, & uariarum coronarum genere redimitis. Inter profusissimos obsoniorum apparatus, nulla familiæ, aut militis disciplina, rapinas ac petulantiam omnium in iocum uertens: qui non contenti epulo ubique publice præbito, quoscunque libuisset, in libertatem asserebant, uerbera, & plagas, sæpe uulnera, nonnunquam necem representantes aduersantibus. Utque campos, in quibus pugnatum est, adiijt: abhorrentes quosdam cadauerum tabem, detestabili uoce confirmare ausus est. Optime olere occisum hostem, & melius ciuem. Nec eo secius ad leniendam grauitatem odoris plurimum meri propalam hausit: passimque diuisit pari uanitate atque insolentia. Lapidem memoriæ Othonis inscriptum intuens, dignum eo mausoleo ait: pugionemque, quo se is occiderat, in Agrippinensem Coloniam misit, Marti dedicandum. In Apennini quidem

n iugis

iugis etiam peruigilium egit.

Sagulati.
Magis ac
magis.

VRbem deniq; ad classicum introijt paludatus, ferróq; succinctus, inter si-
gna atq; uexilla, sagulatis comitibus, ac detectis commilitonum armis.
Magis deinde ac magis, omni diuino, humanoq; iure neglecto, Aliensi die
pontificatum maximū cepit. Comititia in decem annos ordinauit, scq; perpetuū
cōsulem. Et ne cui dubium foret, quod exemplar regendæ Reip. eligeret, medio
Martio campo adhibita publicorū sacerdotū frequētia, inferias Neroni dedit:
ac solenni conuiuio citharcedum placentem palām admonuit, ut aliquid & de
Domitio diceret: inchoantiq; Neroniana cantica, prim⁹ exultans etiā plausit.

Posca.

TAlibus principijs magnam imperij partem, non nisi consilio, & arbitrio
uulissimū cuiusq; histrionū, & aurigarum administrauit, & maxime Asiati-
ci liberti. Hunc adolescentulum mutua libidine constupratum, mox tædio pro-
fugum, cum Puteolis poscam uendentem deprehendisset, coniecit in compe-
des: statimq; coluit, & rursus in delitijs habuit. Iterum deinde ob nimiam con-
tumaciam, & ferocitatem grauatus, circumforaneo lanistæ uendit: dila-
tumq; ad finem muneris repente surripuit: & prouincia demū accepta manu-
misit: ac primo imperij die aureis donauit annulis super cœnam cum mane ro-
gantibus pro eo cunctis detestatus esset seuerissime talem equestris ordinis
maculam.

Quadrifariam.

Apparatus.

SEd uel præcipue luxuriæ sauitiæq; deditus, epulas trifariam semper, inter-
dum quadrifariam dispertiebat: in ientacula, & prandia, & cœnas, comesta-
tionesq; facile omnibus sufficiens uomitandi consuetudine. Indicebat autem
aliud aliq; eadē die, nec cuiq; minus singuli apparatus quadringenis millibus
nummūm cōstituerunt. Famosissima super cæteras fuit cœna ei data aduentitia
à fratre: in qua duo millia lectissimorū piscium, septem auium apposita tradun-
tur. Hanc quoq; exuberauit ipse dedicatione patinæ, quam ob immensam ma-
gnitudinem dypeum Mineruæ, αὐρίδα πολιοῦχου dictitabat. In hac Scarorū
iocinora, Phasianorū, & Pauonum cerebella, linguas Phœnicopterum: mure-
narum lactes à Carpathio usque, fretóq; Hispaniæ, per nauarchos ac triremes
petitarum commiscuit. Vt autem homo non profundæ modo, sed intempe-
stiuæ quoq; ac sordidæ gulæ, ne in sacrificio quidem unquam, aut itinere ullo
temperauit: quin inter altaria ibidem statim uiscus, & farra penè rapta è foco
manderet: circáq; uiarum popinas fumantia obsonia uel pridiana, atq; semesa.

Allicefactos
p allectos.

PRonus uero ad cuiusq; & quacunq; de causa necem atq; supplicium. Nobi-
les uiros, condiscipulos, & æquales suos omnibus blanditijs tantum non
ad societatem imperij allicefactos, uario genere fraudis occidit: etiam unum ue-
neno manu sua porrecto in aquæ frigidæ potione: quam is affectus febre po-
poscerat. Tum sceneratorum & stipulatorum, publicanorūq; qui unquam
se aut Romæ debitum, aut in uia portorium flagitassent, uix ulli pepercit. Ex
quibus quendam in ipsa salutatione supplicio traditum, statimq; reuocatum
cunctis demētiam laudantibus coram interfici iussit, uelle se dicens pascere ocu-
los. Alterius pœnæ duos filios adiecit deprecari pro patre conatos. Sed & equi-
tem

tem Romanum proclamantem, cum raperetur ad pœnam, hæres meus es, exhibere testamenti tabulas coëgit: utq; legit cohæredem sibi libertum eius ascriptum, iugulari cum liberto imperavit. Quosdã & de plebe ob id ipsum, quod Venetæ factioni dare maledixerant, interemit cõtemptu sui, & noua spe id ausos opinatus. Nullis tamen infensor, q̃ uernaculis & mathematicis: ut quisq; deferretur, inauditum capite puniebat. Exacerbatus quod post edictum suum, quo iubebat intra Calen. Octobris urbe, Italiãq; mathematici excederent: statim libellus est propositus, & Chaldæos dicere, bonum factum, ne Vitellius Germanicus intra eundem Calendarum diem usquã esset. Suspectus & in mortem matris fuit, quasi agræ præberi cibum prohibuisset, Vaticinante Catta muliere, cui uelut oraculo acquiescebat, ita demũ firmiter, ac diutissime imperaturum, si superstes parẽti extitisset. Et alij tradunt, ipsam tædio præsentũ, & imminentium metu uenenum à filio impetrasse haud sanè difficulter.

Veneta factio.

Inauditũ, in dicta causa.

Afs ifatũ est.

14 **O**ctauo imperij mense descuerunt ab eo exercitus Moesiarum, atq; Pannoniæ. Item ex trãsmarinis Iudaicus & Syriacus, ac pars in absentis, pars in præsentis Vespasiani uerba iurarunt. Ad retinendum ergo cæterorum hominum studium ac fauorem, nihil non publice, priuatimq; nullo adhibito modo largitus est. Delectum quoq; ea conditione in urbe egit, ut uoluntarijs non modo missionem post uictoriam, sed etiam ueteranorum, iustaq; militiæ commoda polliceretur. Vrgẽti deinde terra, mariq; hosti hinc fratrem cum classe, ac tyronibus, & gladiatorũ manu opposuit: hinc & Bebriacẽses copias & duces: atq; ubiq; aut superatus, aut proditus, salutẽ sibi & milies H S à Flauio Sabino Vespasiani fratre pepigit: statimq; pro gradibus palatij apud frequẽtes milites cedere se imperio, qd̃ inuitus recepisset, p̃fessus: cunctis reclamãtib; rẽ distulit: ac nocte interposita, primo diluculo fordidatus descẽdit ad rostra: multisq; cũ lachrymis eadẽ uerba uerũ è libello testatus est. Rursus interpellante milite ac populo, & ne deficeret hortãte, omnemq; operã suã certatim pollicente, animũ resumpsit. Sabinumq; & reliquos Flauianos nihil iam tmetuẽs, ui subita in Capitolium compulit: succensõẽq; templo Iouis OPT. MAX. oppressit: cum & prælium, & incendium è Tyberiana prospiceret domo inter epulas: nõ multo post pœnitens facti, & in alios culpam conferens, uocata concione iurauit, coëgitq; iurare cæteros, nihil sibi antiquius quiete publica fore. Tunc solutum à latere pugionẽ, consuli primũ, deinde illo recusante Magistratibus, ac mox Senatoribus singulis porrigens, nullo recipiente, quasi in æde Concordiæ positurus, abscessit. Sed quibusdam acclamantibus ipsum esse concordiam, redijt: nec solum retinere se ferrum affirmauit, uerum etiam concordiæ recipere cognomen.

Primo diluculo.

Afs tmetuentes.

Pœnitens facti. Antiquius, pro charius.

15 **S**uasit Senatũ, ut legatos cum uirginibus Vestalibus mitterent, pacem, Saut certe tempus ad cõsultandum petituros. Postridie responsa operienti, nũtiatum est per exploratorẽ hostem appropinquare. Continuo igitur abstrusus gestatoria sella, duobus solis comitibus, pistore & coquo, Auentinum & paternam domum clam petijt, ut inde in Campaniam fugeret. Mox leui rumore & incerto, tanquã pax impetrata esset, referri se in palatium passus est:

Afs Senatõribus.

ubi cum deferta omnia reperisset, delabētibus & qui simul erant, zona se aureorum plena circumdedit: confugitq; in cellulam ianitoris, religato pro foribus cane, lectoq; & culcitra obiectis.

IRruperant aut iam agminis antecessores, ac nemine obuio rimabatur, ut fit, 17
singula. Ab ijs extractus è latebra, sciscitantes quis nā esset (nā ignorabatur) & ubi esse Vitellium sciret, mendacio elusit: deinde agnitus rogare nō destitit, quasi quædam de salute Vespasiani dicturus, ut custodiretur interim uel in carcere, donec religatis post terga manibus, iniecto ceruicibus laqueo, ueste discissa seminudus in forum tractus est, inter magna rerum, uerborumq; ludibria, per totum uiæ sacræ spatium, reducta coma à capite, ceu noxij solēt, atq; etiam mento mucrone gladij subiecto, ut uisendam præberet faciem: neue summitteret quibusdam stercore & cæno incessentibus: alijs incediarium, & patinarium uociferantibus, parte uulgi etiā corporis uitia exprobrāte: erat enim in eo enormis proceritas: facies rubida plerunq; ex uinolentia: uenter obesus: alterum femur subdebile, impulsu olim quadrigæ, cum auriganti Caio ministratorem exhiberet: tandem apud Gemonias minutissimis ictibus excarnificatus, atq; confectus est: & inde unco tractus in Tyberim.

Subdebile.
Ministrator.

Perijt cū fratre & filio, anno uitæ. VII quinquagesimo: nec fefellit coniectu 18
ram eorum, qui augurio, quod factum ei Viennæ ostendimus: non aliud portendi prædixerant, quàm uenturum in alicuius Gallicani hominis potestatem. Siquidem ab Antonio primo aduersarum partiū duce oppressus est. Cui
Valet rostrū Tolosæ nato cognomen in pueritia Beco fuerat, id ualet, gallinacei rostrum.

C SVETONII TRANQVILLI, DIVVS VESPASIANVS AVGVSTVS.

Illam quidem,
more Ciceronis.
Poenitenda.

Coactio argentaria.

Quadragesima.

REBELLIONE TRIVM PRINCIPVM, & cæde, 1
incertum diu, & quasi uagum imperium suscepit: firmavitq; tādē gens Flauia, obscura illa quidem, ac sine ullis maiorum imaginibus, sed tamen Reip. nequaquā penitenda, constet licet Domitianum cupiditatis, ac sauitiæ merito pœnas luisse. T. Flavius Petronius municeps Reatinus, bello ciuili Pompeianarum partium centurio: incertum spōte, an euocatus profugit ex Pharsalica acie, domūq; se contulit. Vbi deinde uenia, & missione impetrata, coactiones argentarias factitauit: huius filius cognomine Sabinus expers militiæ: & si quidam eum primipilarē, nōnulli cum adhuc ordines duceret, sacramento solutū per causam ualetudinis tradunt: Publicū quadragesimæ in Asia egit. Manebantq; imagines à ciuitatibus ei positæ sub hoc titulo, καλῶς τελωνήσαντι. Postea fœnus apud Heluetios exercuit, ibiq;

Asiæ publicanæ.

ibiq; diem obiit, superstitibus uxore Vespasia Polla, & duobus ex ea liberis, Quorum maior Sabinus ad praefecturam urbis, minor Vespasianus ad principatum usq; processit. Polla Nursiae honesto genere orta, patre habuit Vespasium Pollionem, ter Tribunum militum, praefectumq; castrorum, fratremq; senatorem praetoriae dignitatis. Locus etiam nunc ad sextum miliarium a Nursia Spoletum euntibus in monte summo appellatur Vespasiae, ubi Vespasiorum complura monimenta extant: magni indicium splendoris familiae, & uetustatis. Non negauerim iactatum a quibusdam Petronij patrem e regione transpadana fuisse maerem operarum, quae ex Umbria in Sabinos ad culturam agrorum quotannis comere solerent. Subsedit in oppido Reatino, uxore ibidem ducta, ipse ne uestigium quidem de hoc, quamuis satis curiose inquireret, inuenit.

Maeceps operarum.

2 **V**espasianus natus est in Samnijs ultra Reate uico modico, cui nomen est Phalacrine, xv Calend. Decembris, uesperiq; Q. Sulpitio Camerino C. Poppo Sabino COSS. quinquennio ante quam Augustus excederet, educatus sub paterna auia Tertulla in praedijs Cosanis. Quare princeps quoq; & locum incunabulorum assidue frequentauit, manente uilla qualis fuerat olim, ne quid scilicet oculorum consuetudini deperiret. Et auiae memoriam tantopere dilexit, ut solennibus, ac festis diebus poculo quoq; eius argenteo potare perseuerauerit. Sumpta toga uirili, latum clauum, quamquam fratre adepto, diu auersatus est: nec ut tandem appeteret, compelli nisi a matre potuit. Ea demum extudit, magis conuicio quam precibus uel autoritate, dum eum identidem per contumeliam anteambulonem fratris appellat. Tribunatum militum in Thracia meruit. Quaestor Cretam, & Cyrenas prouinciam sorte cepit: aedilitatis, ac mox praeturae candidatus etiam non sine repulsa, sextoq; loco uix adeptus est. Ac prima statim petitione, & in primis Praetor infensus Senatui, Caium, ne quo non genere demereretur, ludos extraordinarios, pro uictoria eius Germanica deposcit: poenaeq; coiuuratorum addendum censuit, ut insepulti proijcerentur. Egit & gratias eis apud amplissimum ordinem, quod se honore cenae dignatus esset.

Excedere, p. mori. Sub paterna auia.

Asi pocillo.

Anteambulones.

3 **I**nter haec Flauiam Domicillam duxit uxorem, Statilij Capellae equitis Romani Sabracensis ex Africa delegatam olim, Latinaeque conditionis, sed mox ingenuam & ciuem Romanam recuperatorio iudicio pronunciatam, patre asserente Flauio liberali Ferentini genito, nec quicquam amplius quam quaestorio scriba. Ex hac liberos tulit Titum & Domitianum & Domicillam. Vxori ac filiae superstes fuit: atq; adhuc utraq; priuatus amisit. Post uxoris excessum Cenidem Antoniae libertam & a manu, dilectam quondam sibi, reuocauit in contubernium: habuitq; etiam Imperator penes iustae uxoris loco.

4 **C**laudio principe Narcissi gratia legatus legionis in Germaniam missus est: inde in Britanniam translatus, tricies cum hoste conflixit. Duas ualidissimas gentes: superque xx oppida & insulam Vectem Britanniae proximam in ditionem redegit, partim Auli Plantij consularis legati, partim Claudij ipsius ductu. Quare triumphalia ornamenta, & in spatio breui duplex sacerdotium accepit. Praeterea consulatum, quem gessit per duos nouissimos anni menses, medium tempus

n 3 ad procon-

Asi P. mori.

Asi P. mori.

ad procōsulatum usq; in ocio, secessuq; egit, Agrippinā timens potētem adhuc apud filium, & defuncti quoq; Narcissi amicos perosam. Exin sortitus Africā integerrime, nec sine magna dignatione administravit: nisi quod Adrumeti seditione quadam, rapa in eum iacta sunt. Redijt certe nihilo opulentior, ut qui propē labefactata iam fide, omnia prædia fratri obligarit, necessarióq; ad Manuonicos quæstus sustinendæ dignitatis causa descenderit: propter quod vulgo Mulio uocabatur. Conuictus quoq; dicitur ducenta HS expressisse iuueni, cui latum clauū aduersus patris uoluntatem impetrarat: eóq; nomine grauiter increpitus. Peregrinatione Achaica inter comites Neronis, cum cantante eo aut discederet sapius, aut præsens obdormisceret, grauissimam cōtraxit offensam: prohibitusq; non contubernio modo, sed etiam publica salutatione, secessit in paruā ac deuiam ciuitatem: quoad latenti, etiamq; extrema metuēti, prouincia cum exercitu oblata est. Percrebuerat Oriente toto, uetus & constans opinio, esse in fati, ut eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur. Id de Imperatore Ro. quantum euentu postea prædictum patuit, Iudæi ad se trahentes, rebellant: caesoq; præposito, legatum insuper Syriæ consularem suppetias ferentem rapta Aquila fugauerunt. Ad hunc motum comprimendum cum exercitu ampliore, & non instrennuo duce, cui tamen tuò tanta res committeretur, opus esset, ipse potissimum delectus est, & ut industria expertæ, nec metuendus ullo modo ob humilitatem generis ac nominis, Additis igitur ad copias duabus legionibus, VIII alis, cohortibus X, atque inter legatos maiore filio assumpto: ut primum prouinciam attigit, proximas quoque ciuitates conuertit in se, correctæ statim castrorum disciplina: uno quoq; & altero prælio tam constanter inuito, ut in oppugnatione castelli lapidis ictum genu, scuto sagittas aliquot exceperit.

Post Neronē, Galbanq;, Othone atq; Vitellio de principatu certantibus, in spem imperij uenit, iam pridem sibi per hæc ostenta conceptam. In sub urbano Flauiorum quercus antiqua, quæ erat Marti sacrata, per tres Vespasie partus, singulos repente ramos à frutice dedit, haud dubia signa futuri cuiusq; fati. Primum exilem, & cito arefactum: ideóq; puella nata non perannauit. Secundum præualidum ac prolixum, & qui magnam felicitatem portederet. Tertium uero instar arboris. Quare patrem Sabinum ferunt aruspicio insuper confirmatum renūciasse matri, nepotem ei Casarem genitum: nec illam quicquam aliud quàm cachinnasse, mirantem, quod adhuc se mentis compote deliraret iam filius suus. Mox cum Aedilem eum C. Caesar succensens, ppter curam uerrendis uijs non adhibitam, luto iussisset oppleri, congesto per milites in prætextæ sinum: non defuerunt, qui interpretarentur, quandoq; proculcatam, desertamq; Remp. ciuili aliqua perturbatione in tutelam eius ac uelut in gremiū deuenturam. Prudente eo quōdam, canis extrarius tridinio manum humanam intulit, mensæq; subiecit. Cœnante rursus, bos arator decusso iugo, tridiniū irruit, ac fugatis ministris, quasi repente defessus, procidit ad ipsos accumbētis pedes, ceruicēq; submisit. Arbor quoq; cupressus in agro auito sine ulla ui tempestatis

Dignatio, p
dignitas.

Expressit, p
extorsit.

Quantum,
pro licet.

Expertæ in/
dustria, pro
explorata.

Perannare,
ut pnoctare.

Cachinnare

statis euulsa radicitus atq; prostrata, in sequenti die uiridior, ac firmior resurrexit. At in Achaia somniauit, initium sibi, suisq; felicitatis futurum, simulac dens Neroni exemptus esset: euenitq; ut sequenti die progressus in atrium, medicus dentem ei ostenderet, recenter quidem exemptum. Apud Iudæam Carmeli dei oraculum consulente, ita confirmauere sortes, ut quicquid cogitaret, uolueretq; animo quantumlibet magnum, id esse prouenturum, polliceretur. Et unus ex nobilibus captiuus Iosephus, cum conijceretur in uincula, constantissime asseuerauit fore, ut ab eodem breui solueretur, uerum iam Imperatore. Nunciabatur & ex urbe praefagia, Neronem diebus ultimis monitum per quietem, ut thensam Iouis OPT. MAX. e sacratio in domum Vespasiani, & in circum deduceret. Ac non multo post comitia secundi consulatus ineunte Galba, statua diui Iulij ad orientem sponte conuersa, acieq; Bebriacensi prius, quam committeretur, duas Aquilas in conspectu omnium confixisse: uictaq; altera, superuenisse tertiam a solis ortu, ac uictricem abegisse.

Nec tamen quicquam ante tentauit, promptissimis atq; etiam instantibus suis, quam sollicitatus quorundam & ignotorum, & absentium fortuito fauore. Maesiaci exercitus bina e tribus legionibus millia missa auxilio Othoni. Postquam iter ingressis nuntiatum est, uictum eum, ac uim uitae suae attulisse, nihilo secius Aquileiam usque perseuerauerunt, quasi rumori minus crederent. Ibi per occasionem ac licentiam, omni rapinarum genere grassati, cum timerent ne sibi reuerfis reddenda ratio, ac subcunda poena esset, consiliu inierunt eligendi, tunc creandiq; Imperatoris. Neq; enim deteriores esse, aut Hispaniensi exercitu, qui Galbam aut Praetorianum, qui Othonem: aut Germanitiano, qui Vitellium imperatorem fecissent. Propositis itaque nominibus legatorum consularium, quot ubiq; tunc erant: cum ceteros alij alium alia de causa improbarent: & quidam e legione tertia, quae sub exitu Neronis translata ex Syria in Moesiam fuerat, Vespasianum laudibus ferrent: assensere cuncti, nomenque eius uexillis omnibus sine mora inscripserunt. Et tunc quidem compressa res est, reuocatis ad officium numeris parumper. Ceterum diuulgato facto, Tiberius Alexander praefectus Aegypti primus in uerba Vespasiani legiones adegit Calend. Jul. Qui principatus dies in posterum obseruatus est. Iudaicus deinde exercitus v Idus Iulij apud ipsum iurauit. Plurimum ceptis contulerunt, iactatum exemplar epistolae, uerae siue falsae defuncti Othonis ad Vespasianum, extrema obtestatione ultionem mandantis, & ut Reip. subueniret, optantis: simul rumor dissipatus, destinasse Vitellium uictorem permutare hyberna legionum: & Germanicas transferre in orientem ad securiorem, mollioremq; militiam. Praeterea ex praesidibus prouinciarum Licinius Mutianus, & e regibus Vologesus Parthus. Ille deposita similitate, quam in id tempus ex aemulatione non obscure gerebat, Syriacum promisit exercitum: hic XL millia sagittariorum.

Sucepto igitur ciuili bello, ac ducibus, copiisque in Italiam praemissis, interim Alexandria transfijt, ut claustra Aegypti obtineret. Hic, cum de firmitate imperij capturus auspiciam, a dem Serapidis, summotis omnibus, solus intrasset:

n 4 ac propi-

Abscurandi

Vera siue falsa, seu uera seu falsa.

Transijt.

Propitiare
deum.

Aduenere li-
tera, pro al-
lata sunt.

ac propitiato multum deo, tandem se conuertisset: uerbenas, coronasq; & par-
nificia, ut illic assolet, Basilides libertus obtulisse ei uisus est: quem neq; admif-
sum à quoquam, & iam pridem propter neruorum ualetudinem uix ingredi,
longeq; abesse constabat. Ac statim aduenere litera, fufas apud Cremona Vit-
telli copias, ipsum in urbe interemptum nunciantes. Autoritas & quasi maie-
stas quaedam, ut scilicet inopinato, & adhuc nouo principi deerat: hæc quoq; ac-
cessit. È plebe quidam luminibus orbatu, item alius debili crure, sedentem pro
tribunali pariter adierunt, orantes opem ualetudinis: demonstratam à Serapi-
de per quietem restitutum oculos, si inspuiisset: confirmaturu crus, si dignare-
tur calce contingere. Cum uix fides esset rem ullo modo successuram, ideòq; ne
experiri quidem auderet: extremo hortantibus amicis, palam pro concione
utrūq; tentauit: nec euentus defuit. Per idem tempus Tegeæ in Arcadia, instin-
ctu uaticinantium effossa sunt sacro loco uasa operis antiqui, atque in ijs assi-
milis Vespasiano imago.

Allium obo-
lere.

TAlis, tantaq; cum fama in urbem reuersus, acto de Iudæis triumpho, con-
sulatus octo ueteri addidit. Suscepit & censuram, ac & per totum imperij
tempus nihil habuit antiquius, quam propè afflicta, nutanteq; Remp. sta-
bilitate primo, deinde & ornare. Milites, pars uictoriae fiducia, pars ignominia
dolore, ad omnem licentiam, audaciamq; processerant. Sed & prouincia, ciuita-
tesq; liberae, nec non & regna quaedam tumultuosius inter se agebant. Quare
Vitellianoru quidem & exautorauit plurimos, & coercuit. Participibus autem
uictoriae adeo nihil extra ordinem indulfit, ut etiã legitima præmia non nisi serò
perfoluerit. Ac ne quã occasionem corrigendi disciplinam prætermitteret: adole-
scentulum fragrantem unguento, cum sibi pro impetrata præfectura gratias age-
ret: nutu aspernatus, uoce etiã grauißima increpuit: maluisse allium obolui-
ses, literasq; reuocauit. Classarios uero, qui ab Hostia & Puteolis Romam pe-
dibus per uicos commeant: petentes constitui aliquid sibi calciarij nomine, quasi
parum esset, sine responso abegisse, iussit post hæc ex calciatos cursitare: & ex eo
ita cursitant. Achaïam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum libertate adem-
pta, item Thraciam, Ciliciam, & Comagenem ditionis regiae usque ad id tem-
pus in prouinciarum formam redegit. Cappadocia propter assiduos Barbaro-
rum incurfus legiones addidit: cõsularemq; rectorem imposuit pro equite Ro.
Deformis urbs ueteribus incendijs, ac ruinis erat: uacuas areas occupare, & adif-
ficare, si possessores cessarent, cuiusq; permisit. Ipse restitutionem Capitolij ag-
gressus, ruderibus purgandis, manus primus admouit, ac suo collo quaedam ex-
tulit: arearumq; tabularum tria millia, quæ simul conflagrauerant, restituenda
suscepit, undiq; inuestigatis exemplaribus. Instrumentu imperij pulcherrimu, ac
uetustissimu confecit: quo cõtinebatur penè ab exordio urbis senatusconsulta,
plebiscita de societate & fœdere, ac priuilegio cuiuscunq; concessis.

Fecit & noua opera, templum pacis foro proximū, diuicq; Claudij in Celio
monte cceptū quidē ab Agrippina, sed à Nerone ppè funditus destructū:
item Amphitheatru urbe media, ut destinasse cõpererat Augustum. Amplifsi-
mos ordines,

mos ordines, & exhaustos cæde uaria, & cõtaminatos ueteri negligentia purga-
uit, suppleuitq; recensio Senatu & equite, submotis indignissimis: & honestissi-
mo quoq; Italicorum, ac prouincialium allecto: atq; uti notum esset utrũq; or-
dinem non tam libertate inter se, quàm dignitate differre: De iurgio quodam
Senatoris, equitisq; Ro. ita pronunciauit, nõ oportere maledici Senatoribus,
remaledici ciuile, fasq; esse.

Recensio, pro
recensio.

Remaledici.

10 **L**itium series ubiq; maiorem in modum excreuerant, manentibus antiquis
intercapedine iurisdictionis: accedentibus nouis ex conditione, tumultuq;
temporum. Sorte elegit, per quos rapta bello restituerentur: quicq; iudicia cen-
tumuiralia, quibus peragedis uix suffectura litigatorum ætas uidebatur, extra
ordinem dijudicarent, redigerentq; ad breuissimum numerum.

11 **L**ibido, atq; luxuria coercete nullo inualuerat. Autor Senatui fuit decernen-
di, ut quæ se alieno seruo iunxisset, ancilla haberetur. Neue filiorũ familias
sceneratoribus exigendi crediti ius unquam esset, hoc est, ne post patrum qui-
dem mortem. Cæteris in rebus statim ab initio principatus usq; ad exitum ciui-
lis & clemens.

Filij familias

12 **M**ediocritatem pristinam neq; dissimulauit unquam, ac frequenter etiam
præ se tulit. Quin & conates quosdam originem Flauij generis ad condi-
tores Reatinos, comitemq; Herculis, cuius monimētum extat uia salaria refer-
re, irrisit ultro. Adeoq; nihil ornamentoũ extrinsecus cupide appetiuit, ut trium-
phi die fatigatus tarditate, & tædio pompæ non reticuerit, merito se plecti, qui
triumphum, quasi aut debitum maioribus suis, aut speratum unquam sibi tam
inepte senex concupisset. Ac ne Tribunitiam quidem potestatem, & Patris pa-
triæ appellationem nisi serò recepit. Nam consuetudinem salutantes scrutandi,
manente adhuc bello ciuili omiserat.

13 **A**micorum libertatem, Causidicorum figuras, ac Philosophorũ contuma-
ciam lenissime tulit. Licinium Mutianum notæ impudicitia, sed meritorũ
fiducia minus sui reuerentem, nunq; nisi clam, & hætenus retaxare sustinuit: ut
apud cõmunem aliquem amicum querens adderet clausulæ, ego tamẽ uir sum.
Saluium liberalem in defensione diuitis rei ausum dicere, quid ad Cæsarem, si
Hipparchus H-S millies habet: & ipse laudauit. Demetriũ Cynicum in itinere
obuium sibi post dominationem, ac neq; assurgere, neq; salutare se dignatẽ,
oblatrantem etiam nescio quid, satis habuit canem appellare.

Cõtumacia.

Retaxare.

14 **O**ffensarũ, inimicitiarumq; minime memor, executoriẽ. Vitellij hostis sui
filiã splendidissime mariauit, dotauit etiam & instruxit. Trepidum eum
interdicta aula sub Nerone, quærentemq; quidnam ageret, aut quò abiret, qui-
dam ex officio admissionis simul expellẽs, abire Morboniam iusserat. In hunc
postea deprecantem haud ultra uerba excanduit, & quidem totidem ferẽ atq;
eadem. Nam ut suspicione aliqua, uel metu ad perniciem cuiusquàm compelle-
retur, tantum abfuit, ut monentibus amicis cauendum esse Metium Pomposia-
num, quod uulgo crederetur genesim habere imperatoriam, in super COS. fece-
rit, spondens quandoq; beneficij memorem futurum.

Maritare.

Non

Non temere quis punitus in fons reperitur, nisi absente eo & ignaro, aut certe inuito, atq; decepto. Heluidio prisco, q reuersum ex Syria solus, priuato nomine Vespasianum salutauerat: & in prætura omnibus edictis sine honore, ac mentione ulla transmiserat: non ante succensuit, quàm altercationibus insolētissimis penè in ordinem redactus. Hunc quoq; quàmuis relegatum primo, deinde & interfici iussum, magni æstimauit seruare quoquo modo, missis qui percussores reuocarent: & seruasset, nisi iam perijsse falsò nunciatum esset. Cæterum neque cæde cuiusq; unquam lætatus: iustis supplicijs illachrymauit etiam, & ingemuit.

Illachryma /
re supplicijs.

Sola est, in qua merito culpetur pecuniæ cupiditas. Non enim contentus somissa sub Galba uectigalia reuocasse: noua & graua addidisse: & auxisse tributa prouincijs, nonnullis & duplicasse: negociationes quoq; uel priuato pendendas propalam exercuit, coëmendo quædam tantum ut pluris distraheret: ne candidatis quidem honores, re sue tam innoxijs, quàm nocentibus absolutiones uenditare cunctatus est. Creditur etiam procuratorum rapacissimum quenq; ad ampliora officia ex industria solitus promouere, quo locupletiores mox condemnaret: quibus quidè uulgo pro spongijs dicebatur uti, quod quasi & siccos madefaceret, & exprimeret humentes. Quidam natura cupidissimum tradunt: idèq; exprobratum ei à sene bubulco. Qui negata sibi gratuita libertate, quâ imperium adeptum suppliciter orabat: proclamauerit, Vulpem pilum mutare, non mores. Sunt contra, qui opinentur ad manubias, & rapinas necessitate cõpulsam, summa ærijs, fisci q; inopia, de qua testificatus sit initio statim principatus, professus quadringentes millies opus esse, ut Resp. stare posset. Quod & uerissimilius uidetur, quando & male partis optime usus est.

Distrahere
pluris.

As† qua.

Testificatus.

In omne hominum genus liberalissimus. Expleuit censum senatorium. Consulares inopes quingenis sestertijs annuis sustentauit. Plurimas per totum orbem ciuitates terræ motu, aut incendio afflictas, restituit in melius.

Ingenia, & artes uel maxime fouit. Primus è fisco Latinis, Græcisq; rhetoribus annua centena constituit. Præstantes Poetas, nec non & artifices coëmit. Item colossi rectorum, insigni congiario, magnaq; mercede donauit. Mechanico quoque grandes columnas exigua impensa perducturum in Capitolium pollicenti, præmium pro cõmento non mediocre obtulit: operam remisit, præfatus sineret se plebeculam pascere.

Refector.
Mechanicus
machinarum
artifex.

As† pascere
pane.

as† Tarpeio

Lvdis, per quos scena Marcelliani theatri restituta dedicabatur, uetera quoq; acroamata reuocauerat. Apollinari tragædo quadringenta, Pterino, Diodoróq; citharædis ducena, nonnullis centena: quibus minimum, quadragenaria H-S super plurimas coronas aureas dedit. Sed & conuiuabatur assidue: ac sapius recte, ac dapibile, ut macellarios adiuuaret. Sicut Saturnalibus dabat uiris Apophoreta, ita per Calen. Martij sceminis: & tamè ne sic quidem priuata cupiditatis infamia caruit. Alexandrini Cibioratem eum uocare perseuerauerunt, cognomine unius è regibus suis turpissimarum sordium. Sed & in funere Fauo Archimimus personam eius ferens, imitansq; (ut est mos) facta ac dicta

As† recta.

Apophoreta.

dicta^t uivⁱ, interrogatis palam procuratoribus, quanti funus & pompa consta-^{Abst}ret: ut audijt t^t-S centies, exclamavit, centum sibi sestertia darent, ac se uel in Tyberim projicerent.

¹⁰ **S**tatura fuit quadrata, compactis, firmisq; membris, uultu ueluti nitentis. Vnde quidam urbanorum non infacete, Siquidem petenti, ut & in se aliquid diceret, dicam inquit, cum uentre exonerare desieris. Valetudine prosperrima usus est, quis ad tuendam eam nihil amplius quam fauces, ceteraq; membra sibi met ad numerum in sphaeriterio defricaret: inediaq; unius diei per singulos menses interponeret.

²¹ **O**rdine uitae ferè hunc tenuit. In principatu maturius semper, ac de nocte uigilabat: deinde perlectis epistolis, officiorumq; omnium breuiarijs, amicos^{Breuiaria p} admittebat: ac dum salutabatur, & calciabat ipse sese, & amiciebat. Post decisa^{cōmentarijs} quaecunq; obuissent negotia, gestationi, inde quieti uacabat, accubante aliqua pallacaru, quas in defunctae locum Caenidis plurimas constituerat: ac secretò^{Pallaca} in balneum, tridiniuq; transibat. Nec ullo tempore facilius, aut indulgentior traditur: eaq; momenta domestici ad aliquid petendum magnopere captabant.

²² **E**t super cenam autè, & semp aliàs commissim, multa ioco transigebat. Erat enim^{Abst} dicacitatis plurimae, & sic scurrilis ac sordida, ut ne praetextatis quidem uerbis abstineret. Et tamè nonnulla eius facetissima extant in quibus & hoc. Menstrium Florum consularè admonitus ab eo plaustra potius, quam plostra dicenda, die postero Flaurum salutauit. Expugnatus autè à quadam quasi amore sui deperiret: cum producta per concubitu H-S quadraginta donasset, admonente dispensatore, quem admodum summam rationibus uellet referri, Vespasiano, inquit, adamoto.

²³ **V**tebatur & uersibus graecis tempestiue satis, & de quodam proceræ statura, improbiusq; nato.

μακρὰ βιβὰς κραιάων δολιχόσκιον ἔγχεος.

Et maxime de Cæculo liberto, qui diues admodum ob subterfugiendum quandoq; ius fisci, ingenuum se & Lachetè mutato nomine ceperat efferre. ^{Abst} δὲ λάχνης^{τὸς ἐξ} λάχνης ἐπὶ ἀρὰ πονάνης, ἀδιδίς τὸς ἐξ ὑπαρχῆς ἐρησίη κέρυλος. Et maxime tamè dicacitate in^{Abst} deformibus lucris affectabat, ut inuidiam aliqua cauillatione dilueret: transferretq; ad sales. Quendam è charis ministris dispensationem cuidam quasi fratri petentem cum distulisset, ipsum candidatum ad se uocauit: exactaq; pecunia, quantam is cum suffragatore suo pepigerat, sine mora ordinauit. Interpellanti mox ministro, alium tibi, ait, quare fratrem: hic, quem tuum putas, meus est. Mulionem in itinere quodam suspicatus ad calciandas mulas defuisse, ut ad eum litigatori spatium moraq; praebere: interrogauit, quanti calciasset: pactusq; est lucri parte. Calceare mulas. Reprehendenti filio Tito, quod etiam urinae uectigal commentus esset, pecuniam ex prima pensione admouit ad nares, sciscitans num odore offenderet: Pensio, pro solutione. & illo negante, atqui, inquit, è lotio est. Nunciantibus legatis, decretam ei publice non mediocri summae statuam colosseam, iussit uel continuo poneret, cauam manu ostentans, & paratam basim dicens. Ac ne in metu quidem, ac periculo mortis extremo abstinuit iocis. Nam cum inter prodigia cetera Mausoleum Caesarum derepente patuisset: & stella in caelo crinita apparuisset, alterum ad Iuniam Caluinam à gente Augusti

Augusti

Accessio
morbi, pro
παραφύστος.
Aestiuare.

Augusti pertinere dicebat: alterum ad Parthorum regem, qui capillatus esset. Prima quoque morbi accessione, ut inquit, puto, deus fio.

Consulatu suo nono tentatus in Campania montiunculis leuibus, ac prolebat, petijt. Hic, cum superurgentē ualitudinem creberrimo frigidae aquae usu & intestina uitiaisset, nec eo minus muneribus imperatoris ex consuetudine fungeretur: ut etiam legationes audiret cubans, alio repente usque ad defectionem soluto, imperatorē ait stantem mori oportere. Dumque consurgit, ac nititur, inter manus subleuantium extinctus est. VIII. Calen. Iulij, annum gerens ætatis sexagesimum, ac nonum superque mensē, ac diē septimum.

Conuenit inter omnes, tam certum eum de sua, suorumque genitura semper fuisse: ut post assiduas in se coniurationes ausus sit affirmare senatui, aut filios sibi successuros, aut neminem. Dicitur etiam uidisse quondam per quietem stateram in mediā parte uestibuli palatinae domus positā examine æquo, cum in altera lance Claudius, & Nero starēt, in altera ipse, ac filij: nec res fefellit, quando totidem annis, parique temporis spatio utrique imperauerunt.

C. SVETONII TRANQVILLI DIVVS TITVS.

Als inatura

TITVS cognomine paterno, amor, ac deliciae generis humani, tantum illi ad promerendam omnium uoluntate uel ingenij, uel artis, uel fortunae superfuit: & quod difficillimum est, in imperio, quando priuatus, atque etiam sub patre principe, ne odio quidem, nedum uituperatione publica caruit.

Metoposcopus.

Natus est. III. Calen. Ianuarias insigni anno Caesarianae nece, prope Septizonium, sordidis ædibus, cubiculo uero perparuo, & obscuro: nam manet adhuc, & ostenditur. Educatus in aula cum Britanico simul, ac paribus disciplinis, & apud eosdem magistros institutus. Quo quidem tempore, aiunt, Metoposcopus, à Narcisso Claudij liberto adhibitum, ut Britanicum inspiceret, constantissime affirmasse, illum quidem nullo modo, cæterum Titum, qui tunc prope a stabat, utique imperaturum. Erant autem adeo familiares, ut de potione, qua Britanicus hausta periijt, Titus quoque iuxta cubans gustasse credatur: grauique morbo afflictatus diu. Quorum omnium mox memor statuam ei auream in palatio posuit: & alteram ex ebore equestre, quae Circensi pompa, hodie quoque praefertur, dedicauit, profecutusque est.

Explendescere, proeminere.

IN puero statim corporis, animique dotes explenduerunt: magis, ac magis deinceps per ætatis gradus forma egregia, & cui non minus autoritatis inesset, quam gratiae: praecipuum robur, quanquam neque procera statura, & uentre paulo projectiore.

projectiore, memoria singularis: docilitas ad omnes ferè tum belli, tum pacis artes. Armorum, & equitandi peritissimus, latina, græcæq; linguæ, uel in orando, uel in fingendis poematibus promptus, & facilis ad extemporalitatem usq;: sed ne musicæ quidem rudis, ut qui cantaret, & psalleret iucunde, scienterq;. E pluribus comperi, notis quoq; excipere uelocissime solitum, cum à manuentibus suis per ludum, iocumq; certantem imitari chirographa quacunq; uidisset, ac profiteri, sæpe se maximum falsarium esse potuisse.

Scienter, p
scite.

4 **T**ribunus militum & in Germania, & in Britania meruit summa industria, nec minore modestia & fama, sicut apparet ex imaginum eius multitudi-
tudine, ac titulis per utranq; prouinciam. Post stipendia, foro operã dedit, honestam magis quàm assiduam. Eodem tempore Arricidiam Tertullo patre equite Ro. sed præfecto quondam prætorianarum cohortium duxit uxorem: & in defunctæ locum Martiam [†] Furnillam splendidi generis, cum qua sublata filia diuortiu fecit. Ex quæsturæ deinde honore legioni præpositus, Taricheam, & Gamalam urbes ualidissimas Iudææ in potestatem redegit, equo quadam acie sub sceminibus amisso, alteroq; in scenso, cuius rector contra se dimicans occubuerat.

Afs [†] Fuluiã.
Diuortium
fecit cū illa,
p ab illa.

5 **G**Alba mox tenente remp. missus ad gratulandum: quaqua iret, conuertit homines: quasi adoptionis gratia arcesseretur. Sed ubi turbari rursus cuncta sensit: redijt ex itinere, aditq; Paphiæ Veneris oraculo, dum de nauigatione consulit: etiam de imperij spe confirmatus est. Cuius breui compos, & ad perdomandam Iudæam relictus, nouissima Hierosolymorum oppugnatione [†] VII. propugnatores totidem sagittarum confecit ictibus: cepitq; eam natali filia suæ tanto militum gaudio, ac fauore, ut in gratulatione IMPERAT. eum consalutauerint: & subinde decedentem prouincia detinuerint: suppliciter, nec non & minaciter efflagitantes, aut remaneret, aut secum omnes pariter abduceret: unde nata suspicio est, quasi desciscere à patre, orientisq; regnum sibi uendicare tentasset. Quam suspicionē auxit, postquàm Alexandriam petens, in consecrando apud Memphim boue [†] Apide diadema gestauit, de more siquidè, ritiq; prisca religionis: sed non deerant, qui secus interpretarentur. Quare festinans in Italiam, cum Rhegium, dehinc Puteolos oneraria naue appulisset: Romam inde contendit expeditissimus, inopinantiq; patri uelut arguens rumorum de se temeritatem, ueni, inquit, pater ueni.

Afs [†] duo/
decim.

Subinde,
pro mox.
Nec non &

Afs [†] Api.

6 **N**Equè ex eo destitit participem, atq; etiã tutorè imperij agere. Triumphauit cum patre: censuramq; gessit unã. Eidem collega, & in Tribunitia potestate, & in septem consulatibus fuit. Receptaq; ad se propè omniũ officiorũ cura, cum patris nomine & epistolas ipse dictaret, & edicta conscriberet: orationesq; in senatu recitaret: etiam quæstoris uice, præfecturã quoq; prætorij suscepit, nunquàm ad id tempus, nisi ab equite Ro. administratã. Egijtq; aliquanto inciuilius & uiolentius, siquidem suspectissimum quenq; sibi summissis, qui per theatra, & castra, quasi consensu ad pœnam deposcerent, haud cunctanter oppressit. In his Aulum Cecinnum consularem uirum uocatum ad cœnam, ac uix

o dum

dum triclinio egressum, confodi iussit. Sanè urgente discrimine, cum etiam chi-
rographum eius præparatæ apud milites cõiurationis deprehendisset: quibus
rebus sicut in posterum securitati satis cauit: ita ad præfens plurimum cõtraxit
inuidiæ: ut non temere quis tam aduerso rumore, magisque inuitis omnibus
transierit ad principatum.

Comessatio
nes banker.

Nundinari.

Vt si quis
unq̄, pro ut
qui maxime
Collationes.

PRæter sauitiam, suspecta in eo etiã luxuria erat: quod ad mediam noctem 7
comessationes cum profusissimo quoq; familiarium extenderet: nec minus
libido, propter exoletorum & spadonum greges: propterq; insignem reginæ Bere-
nices amoris: cui etiam nuptias pollicitus ferebatur. Suspecta & rapacitas: quod
constabat in concionibus patris nundinari, præmiariq; solitum: deinde propalam
alium Neronem & opinabantur, & prædicabant. At illi ea fama pro bono ces-
sit, conuersaq; est in maximas laudes: neq; ullo uitio reperto, & contra uirtuti-
bus summis. Conuiuia instituit, iucunda magis, q̄ profusa. Amicos elegit: qui-
bus etiam post eum principes, ut & sibi, & Reip. necessarijs acquiruerunt: præci-
puèq; sumptam sibi Berenicen statim ab urbe dimisit inuitus inuitam. Quos-
dam è gratissimis delicatorum, quanq; tam artifices saltationis, ut mox scenam
tenuerint: non modo fouere prolixius, sed spectare in publico omni cœtu super-
fedit. Nulli ciuium quicq; ademit: abstinuit alieno, ut si quis unquam: ac ne con-
cessas quidẽ, ac solitas collationes recepit. Et tñ nemine ante se munificentiã mi-
nor. Amphitheatro dedicato, thermisq; iuxta celeriter extractis, munus ædi-
dit apparatus, largissimūq;. Dedit & nauale prælium in ueteri naumachia,
ibidem & gladiatores, atq; uno die quinque millia omne genus ferarum.

Natura autem beneuolentissimus, cum ex instituto Tiberij omnes dehinc 8
Cæsares beneficia à superioribus concessa principibus, aliter rata non ha-
berent, q̄ si eadẽ ipsidem & ipsi dedissent: primus præterita omnia, uno confirma-
uit edicto: nec à se peti passus est. In cæteris uero desyderijs animū hominū ob-
stinatissime tenuit, ne quẽ sine spe dimitteret: quin & admonitionibus domesticis,
quasi plura polliceretur, q̄ præstare posset: Non oportere, ait, quenq; à sermo-
ne principis tristem discedere. Atq; etiam recordatus quondam super cœnam,
quod nihil cuiq; toto die præstitisset: memorabilem illam, meritq; lauda-
tam uocem ædidit. Amici, diem perdidit. Populum in primis uniuersum tanta
per omnes occasiones comitate tractauit: ut proposito gladiatorio munere, non
ad suum, sed ad spectantium arbitrium æditurū se professus sit. Et planè ita fe-
cit. Nam neq; negauit quicq; petentibus: & ut quæ uellent, peteret, ultro adhor-
tatus est. Quin & studium armaturæ Thracum præ se ferens sæpe, cum populo
& uoce, & gestu, ut fautor, cauillatus est. Verū maiestate salua, nec minus æqui-
tate: ne quid popularitatis præmitteret, nonnunq; in thermis suis admissa
plebe lauit. Quædam sub eo fortuita ac tristia acciderunt, ut conflagratio Ve-
seui montis in Campania, & incēdium Romæ per triduum, totidemq; noctes.
Item pestilentia quanta non temere aliàs. In his tot aduersis ac talibus, non mo-
do principis sollicitudinem, sed & parentis affectum unicum præstitit: nunc con-
solando per edicta, nunc opitulando quatenus suppeteret facultas. Curatores
restituendæ

restituendæ Campaniæ è cõsularium numero sorte duxit. Bona oppressorũ in Veseuo, quorũ hæredes non extabant: restitutioni afflictarum ciuitatum attribuit. Urbis incendio nihil, nisi sibi publice perisse testatus, cuncta prætoriorum suorum ornamenta operibus, ac templis destinauit: præposuitq; complures ex equestri ordine, quo quæq; maturius peragerentur. Medendæ ualitudini, le-

Medendæ
ualitudini.

niendisq; morbis, nullam diuinam, humanamq; opem nõ adhibuit, inquisito omniũ sacrificiorũ, remediorumq; genere. Inter aduersa temporũ, & delatores, mandatoresq; erant ex licentiã ueteri: hos assidue in foro flagellis, ac fustibus cæfos, ac nouissime traductos per Amphitheatri arenã, partim subijci in seruos,

Traducere.

ac uenire imperauit: partim in asperrimas insularum auehi. Vtq; etiam similia quandoq; aufuros perpetuo coërceret: uetuit inter cætera de eadem re pluribus legibus agi, quæri ue de cuiusq; defunctorũ statu ultra certos annos.

9 Pontificatum maximũ ideo se professus accipere, ut puras seruaret manus, fidem præstitit: nec autor posthac cuiusq; necis, nec conscius, q̃uis interdũ ulciscendi causa nõ deesset: sed periturũ se potius, q̃ perditurũ adiurans. Duos Patricij generis conuictos in affectatione imperij, nihil amplius q̃ ut desisteret, monuit: dicens principatũ fato dari, siquid præterea desyderarent, promittens se tributurum: & confestim quidem ad alterius matrem, quæ procul aberat, cursores suos misit: qui anxie filium saluum nunciarent. Cæterum ipsos nõ solum familiari cenæ adhibuit, sed & in sequenti die gladiatorum spectaculo circa se ex industria collocatis, oblata sibi ornamenta pugnantium inspicienda porrexit. Dicitur etiam cognita utriusq; genitura, imminere ambobus periculum affirmasse, uenturũ quandoq; & ab alio, sicut euenit. Fratrem insidiari sibi non desinentem, sed penè ex professo sollicitantẽ exercitus meditantem fugam, nec occidere, neq; seponere, ac ne in minore quidem honore habere sustinuit: sed ut à primo imperij die, consortem, successoremq; testari perseuerauit: nonnunq; secretò lachrymis & precibus orans, ut tandem mutuo erga se animo uellet esse.

Abspunturum.

Cursores.

10 Inter hæc morte præuentus est, maiore hominũ damno q̃ suo: spectaculis absolutis, in quorum fine, populo coram, ubertim fleuerat. Sabinos petiit ali quanto tristior: quod sacrificanti hostia aufugerat: quodq; tempestate serena tonuerat. Deinde ad primam statim mansionẽ febrim nactus, cum inde lectica transferretur: suspexisse dicitur dimotis plagulis cælum, multumq; coëquestus eripi sibi uitam immereti. Neq; enim extare ullum suum factum poenitendum, excepto duntaxat uno: id quale fuerit, neq; ipse tunc prodidit: neq; cuiq; facile succurrit. Quidam opinantur consuetudinẽ recordatũ, quam cum fratris uxore habuerit: sed nullam habuisse per sancte Domitia iurabat, haud negatura siqua omnino fuisset: immo etiam gloriatura, quod illi promptissimum erat in omnibus probris.

Tempestat in bonã partẽ, Mansio, sabbatũ, Abspalulis.

11 Excessit in eadẽ, qua pater, uilla, Idibus Septembris post bienniũ, ac menses duos, diesq; .xx. q̃ successerat patri, altero & quadragesimo ætatis anno. Quod ut palam factum est, non secus, atq; in domestico luctu moerentibus publice cunctis. Senatus prius, quàm edicto conuocaretur, ad curiam cucurrit,

o 2 obseratisq;

obferatisq; adhuc foribus, deinde apertis, tantas mortuo gratias egit laudesq;
quantas congefſit, ne uiuo quidem unquam atq; præſenti.

C. SVETONII TRAN-
QVILLI FLAVIVS
DOMITIANVS.

DOMITIANVS natus eſt. IX. Calen. Nouembris, pa-
tre COS. designato, initurq; menſe inſequenti ho-
norem, regione urbis ſexta ad Malum punicum, do-
mo, quam poſtea in templum gentis Flauia conuer-
tit. Pubertatis ac primæ adoleſcentiæ tempus, tanta
inopia, tantq; infamia geſſiſſe fertur: ut nullum uas
argenteum in uſu haberet. Satisq; conſtat Clodium
Pollionē prætorium uirum, in quem eſt poemã Ne-
ronis, quod inſcribit Luſcio, chirographum eius con-

ſeruafſe, & nonnunq; protuliſſe, noctem ſibi pollicentis: nec defuerunt, qui affir-
marent corruptum Domitianum, & à Nerua ſucceſſore mox ſuo. Bello Vitel-
liano confugit in Capitolium cum patruo Sabino, ac parte præſentium copia-
rum: ſed irumpentibus aduerſarijs & ardente templo, apud adituũ clam per-
noctauit: ac mane Iſiaci celatus habitu, interq; ſacrificulos uana ſuperſtitionis,
cum ſe trans Tyberim ad condiscipuli ſui matrem comite uno cõtuliffet: ita la-
cũt, ut ſcrutantibus qui ueſtigia ſubſecuti erant, deprehendi non potuerit. Poſt
uictoriam demum progreſſus, & Caſar conſalutatus, honorē præturæ urbanæ
cum cõſulari poteſtate ſuſcepit titulõ tenus: quam iuriſdictionem ad collegam
proximũ tranſtulit. Cæterum omnem uim dominationis tam licenter exercuit:
ut iam tum qualis futurus eſſet, oſtenderet. Ne exequar ſingula, cõtrectatis
multorũ uxoribus, Domitiam Longinam Aelio Lamia nuptam etiam in ma-
trimonium abduxit: atq; uno die ſuper XX. urbana officia atq; peregrina, diſtri-
buit: mirari ſe Veſpaſiano dictitante, quod ſucceſſorem non & ſibi mitteret.

Sacrificuli.

Dignatio, p
dignitate.

EXpeditionē quoq; in Galliam, Germaniasq; neq; neceſſariam, & diſſua-
dentibus paternis amicis inchoauit: tantũ ut fratri ſe & operibus, & digna-
tione adæquaret. Ob hæc correptus, quo magis ætatis, & conditionis admone-
retur, habitabat cum patre unã: ſellañq; eius ac fratris quoties prodirent, lecti-
ca ſequebat: ac triumphum utriuſq; Iudaicum, equo albo comitatus eſt. In ſex
conſulatibus, non niſi unum ordinarium geſſit: eumq; cedente & ſuffragante
fratre. Simulauit & ipſe mire modeſtiam. In primisq; poetica ſtudiũ tam in-
ſuetum antea ſibi, quam poſtea ſpretum & abiectum, recitauitq; etiam publice.
Nec tamen eo ſecius, cum Vologefes Parthorum rex auxilia aduerſus Alanos,
ducemq; alterum ex Veſpaſiani liberis depopofiffet, omni ope contendit, ut
ipſe potiſſimum mitteretur. Et quia diſcuſſa res eſt: alios orientis reges, ut idem
poſtulerent,

postularent, donis ac pollicitationibus sollicitare tentauit. Patre defuncto, diu cunctatus, an duplum donatiuum militi donaret, nunquam iactare dubitauit, relictum se principem imperij, sed fraudem testamento adhibitam. Neq; cessauit ex eo insidias struere fratri clam, palamq;, quoad correptum graui ualetudine prius, quam planè efflaret animam, pro mortuo deferri iussit: defunctumq; nullo, præterquam cõsecrationis honore dignatus, sæpe etiam carpsit obliquis orationibus & edictis.

3 **I**nter initia principatus quotidie secretum sibi horarium sumere solebat: ne quicquam amplius, quam muscas captare, ac stilo præacuto configere: ut cui-dam interroganti, esset ne quis intus cum Cæsare, non absurde responsum sit à Vibio Crispo, ne musca quidem. Deinde uxorem suam Domitiam, ex qua in secundo suo consulatu filium tulerat: alteroq; anno consalutauerat ut Augustam, eandem Paridis Histronis amore deperditam, repudiavit: intraq; breue tempus impatiens dissidij, quasi efflagitante populo reduxit. Circa administrationem imperij aliquãdiu se uarium præstitit: mixtura quoq; inæquabili uitiorum atq; uirtutum, donec uirtutes quoq; in uitia deflexit: quantum coniectare licet super ingenij naturam, inopia rapax, metu sæuus.

Deperdita amore.

Super, pro præter.

4 **S**pectacula magnifica assidue, & sumptuosa ædidi: non in Amphitheatro modo, uerum & in Circo. Vbi præter solennes bigarum, quadrigarumq; cursus, prælium duplex etiam equestre, ac pedestre commisit. Atq; in Amphitheatro nauale quoq;. Nam uenationes, gladiatoresq; & noctibus ad lychnuchos, nec uirorum modo pugnas, sed & foeminarum. Præterea quæstorij munibus, quæ olim ommissa reuocauerat: ita semper interfuit, ut populo potestatem faceret bina paria è suo ludo postulandi, quæ nouissima aulico apparatu induceret. Ac per omne gladiatorum spectaculum ante pedes eius stabat puerulus cocinatus, portentuosus, paruóq; capite, cum quo plurimum fabulabat, nonnunq; serio. Auditus est certe, dum ex eo quærit, ecquid sciret, & quid sibi uisum esset ordinatione proxima Aegypto præficere Metium Rufum, Aedidit nauales pugnas penè iustarum classium, effosso & circumducto iuxta Tyberim lacu, atq; inter maximos imbres p̄spectauit. Fecit & ludos sæculares, computata ratione temporum ab anno: non quo Claudius proxime, sed olim Augustus ædiderat. In his Circensium die, quo facilius centum missus peragerentur, singulos à septenis spatijs ad quina corripuit. Instituit & quinquennale certamen Capitolino Ioui triplex, musicum, equestre, gymnicum, & aliquanto plurimum, quam nunc est coronatorum. Certabant etiam & prosa oratione Græce, Latinèq;, ac præter citharcedos chorocitharistæ quoq;, & psallicitharistæ. In stadio uero cursu etiam uirginis certamini præsedit crepidatus, purpureaq; amictus toga, Germanicam capite gestans coronam auream cum effigie Iouis, ac Iunonis, Mineræq;, assidentibus Diali sacerdote, & collegio Flauialium pari habitu: nisi quod illorum coronis inerat & ipsius imago. Celebrabat & in Albano quotannis quinquatria Mineræ, cui collegium instituerat: ex quo sorte ducti magisterio fungerentur, redderentq; eximias uenationes, & scenicos ludos,

Puerulus, p̄ puellus, Portentuosus, ut montuosus. Als̄ circumstructo. Als̄ in thermis.

o 3 superc̄

superq; oratorū, ac poetarū certamina. Congiarium populo nummorū trecen-
torum ter dedit: atq; inter spectacula muneris largissimū epulum, septimontia-
li sacrorū quidem die, senatui, equitiq; panarijs, plebeis, sportellis cum obsonio
distributis. Initium uescendi primus fecit: diēq; proximo omne genus rerum
missilia sparsit: & quia pars maior intra popularia deciderat, quinquagenas tes-
feras in singulos cuneos equestris, ac senatorij ordinis pronunciauit.

Plurima, & amplissima opera incendio absumpta restituit: in queis & Capi-
tolium, quod rursus arserat: sed omnia sub titulo tantum suo, ac sine ulla
pristinī autoris memoria. Nouam autem excitauit ædem in Capitolio custodi
Ioui, & forum quod nunc Neruæ uocatur. Item Flauiaē templum gentis, & Sta-
dium, & † Odium, & Naumachiam, è cuius postea lapide maximus Circus
deustis utrinq; lateribus extructus est.

Ats † Me-
thodium.

Expeditiones partim sponte suscepit, partim necessario. Sponte in Catos, 6
necessario unā in Sarmatas, legione cū legato simul caesa. In Dacos duas,
primā Oppio Sabino consulari oppresso: secundam Cornelio Fusco præfecto
cohortium pratorianarum, cui belli summam commiserat. De Cattis, Dacisq;
post uaria prælia, duplicem triumphum egit. De Sarmatis lauream modo Ca-
pitolino Ioui retulit. Bellum ciuile motum à L. Antonio superioris Germaniæ
præsede confecit absens felicitate mira, cum ipsa dimicationis hora resolutus
repente Rhenus, transituras ad Antonium copias Barbarorum inhibuisset.
De qua uictoria prius prælagijs, quàm nuncijs comperit. Siquidem ipso, quo
dimicatum est die, statuam eius Romæ insignis aquila circumplexa pennis,
dangores latissimos ædidi: pauloq; post occisum Antonium adeo uulgatum
est, ut caput eius quoq; apportatum uidisse se pleriq; contenderent.

Novare, pro
mutare.
Rectæ coenæ
Facitio.

Multa etiam in communi rerum usu nouauit. Sportulas publicas sustulit, 7
reuocata coenarum rectarum consuetudine. Duas Circensibus gregum
factiones aurati, purpureiq; panni ad quatuor pristinas addidit. Interdixit hi-
strionibus scenam, intra domum quidem exercendi artem iure concessio. Ca-
strari mares uetuit. Spadonum, qui residui apud Mangones erant, pretia mô-
deratus est. Ad summam quondam ubertatē uini, frumenti uero inopiam, exi-
stimans nimio uinearū studio negligi arua, edixit, nequis in Italia nouellaret:
utq; in prouincijs uineta succiderent, relicta (ubi plurimum) dimidia parte, nec
exequi rem perseverauit. Quædā ex maximis officijs inter libertinos, militesq;
Ro. communicauit. Geminari legionum castra prohibuit: nec plus, quàm mille
nummos à quoquā ad signa deponi: quod L. Antonius apud duarū legionū
Hyberna, res nouas moliens, fiducia cepisse etiam ex depositorū summa uide-
batur. Addidit & quartum stipendium, militi, aureos ternos.

Novellare.
Vbi pluri-
mum.

Ivs diligenter, & industrie dixit. Plerunq; & in foro pro tribunali extra ordi- 8
nem ambitiosas centumuirorū sententias rescidit. Recuperatores, ne se sem-
per persuasorijs assertionibus accōmodarent: identidem ammonuit. Numma-
rios iudices cū suo quenq; consilio notauit. Autor & Tribu. ple. fuit AEDIL. for-
didum Repetundarū accusandi, iudicesq; in eum à senatu petendi. Magistra-
tibus

Persuasoria
assertiones.

tibus quoq; urbicis, prouinciarumq; praesidibus coercendis, tantum curae adhibuit: ut neq; modestiores unquam, neq; iustiores extiterint: è quibus plerosq; post illum reos omnium criminum uidimus. Suscepta morum correctione, licentiam theatralē promiscue in equite spectandi inhibuit. Scripta famosa, uulgòq; adita, quibus primores uiri, ac foeminae notabantur: aboleuit nō sine autorum ignominia. Quaestorium uirum, quod gesticulandi, saltandiq; studio teneret, mouit senatu. Probros foeminis, lecticae usum ademit, iusq; capiendi legata, haereditatesq;. Equite Ro. ob reductam in matrimonium uxorem, cui dimissa adulterij crimen intenderat, erasit iudicium albo. Quosdam ex utroq; ordine lege Scatinia condemnauit. Incesta uestalium uirginum, à patre suo quoq; & fratre neglecta, uarie, ac saeuere coercuit: priora capitali supplicio, posteriora more ueteri. Nam cum Ocellatis sororibus, item Varonillae liberum mortis permisisset arbitrium, corruptoresq; earum relegasset, mox Corneliam uirginē maximam, absolutam olim, dehinc longo interuallo repetitam, atq; conuictam defodi imperauit. Stupratoresq; uirgis in comitio ad necem caedi, excepto praetorio uiro, cui dubia etiam causa, & incertis quaestionibus, atq; tormentis de semet professo, exilium indulxit: ac nequa religio deum impune contaminaret, monimentum, quod libertus eius è lapidibus templo Capitolini Iouis destinatis filio construxerat, diruit per milites: ossaq; & reliquias, quae inerant, mari misit.

Dimissa, p
repudiata.
Album
iudicium.
Incestum.

Reliquia.

9 **I**nter initia usq; adeo ab omni caede abhorrebat: ut absente adhuc patre, recordatus Vergilij uersum.

Impia quam caesis gens est epulata iuuenis,

Edicere destinauerit, ne boues immolarentur. Cupiditatis quoq; atq; auaritia uix suspicionem ullam, aut priuatus unquam, aut princeps aliquandiu dedit: immo è diuerso magna saepe non abstinentiae modo, sed etiam liberalitatis experimenta. Omnes circa se largissime profecutus, nihil prius, aut acrius monuit, qm̄ nequid sordide facerent. Relictas sibi haereditates ab ijs, quibus liberi erant, nō recepit. Legatum etiam ex testamento Rufcij Cepionis, qui cauerat, ut quotannis ingredientibus curiam senatoribus, certam summam uiritim praestaret haeres suus, irritum fecit. Reos, qui ante quinquennium proximum apud aearium pependissent, uniuersos discrimine liberauit: nec repeti, nisi intra annum, eaq; conditione permisit: ut accusatori, qui causam non teneret, exilium poena esset. Scribas quaestorios negociantes ex consuetudine, sed contra Clodiam legem, uenia in praeteritum donauit. Subcisia, quae diuisis per ueteranos agris carptim superfuerunt: ueteribus possessoribus, ut usucapta concessit. Fiscales calumnias, magna calumniantium poena repressit: ferebaturq; uox eius, Princeps qui delatores non castigat, irritat.

Pependi.
Teneret, p
uinceret.

10 **S**ed neque in dementia, neque in abstinentiae tenore permansit: & tamen aliquanto celerius ad saeuitiam desciiuit, quam ad cupiditatem. Discipulum Paridis Pantomimi† puberem adhuc, etiam tum maxime agrum, quod arte, formaque non absimilis magistro uidebatur, occidit. Item Hermogenem Tarsensem propter quasdam in historia figuras, librarijs etiam, qui eam

As† pau
perem.

o 4 descripserant.

Crucifixis. descriperant, crucifixis. Patrem familias, quod Thracem Mirmilloni parem, munerario imparem dixerat, detractum è spectaculis in arenam, canibus obiecit, cum hoc titulo, Impie locutus parmularius. Cōplures senatores, in his aliquot cōsulares interemit: ex quibus Ciuicam Cerealem in ipso Asiæ proconsulatu. **Molitores, a moliendo.** Saluidienum Orficum, Acilium Glabrimonem exilio, quasi molitores nouarum rerum. Cæteros leuissima quenz; de causa, Aelium Lamiam, ob suspiciosos qui dem, uerum & ueteres, & innoxios iocos: quod post abductam uxorem laudanti uocem suam, heu taceo dixerat: quodq; Tito hortanti se ad alterum matrimonium responderat μη κρη σὶ γαμῖσαι δελας; Saluium Cocceanum, quod Othonis Imperatoris patris sui diem natalem celebrauerat, Metium Pomposianum, quod habere imperatoriam genesim uulgo ferebatur: & quod depictum orbem terræ, in membranas, cōcionesq; regum, ac ducum ex Tito Liuiō circumferret: quodq; seruis nomina Magonis & Annibalis indidisset. Sallustium Lucullum, Britaniæ legatum, quod lanceas nouæ formæ appellare Luculleas passus esset. Iunium Rusticum, quod Peti Thraseæ, & Eluidij prisci laudes ædidisset: appellaretq; eos sanctissimos uiros: cuius criminis occasione, philosophos omnes urbe, Italiq; summouit. Occidit & Eluidium filium, quod quasi scenico exodio sub persona Paridis, & Oenones diuortium suum cum uxore tractasset, Flauium Sabinum alterum è patruelibus, quod eum comiciorū cōsularium die destinatum perperam præco non cōsulem ad populum, sed imperatorem pronunciaisset. Verum aliquāto post ciuilibus belli uictoriam sæuior, plerosq; partis aduersæ, dudum etiam latentes cōscios, inuestigato nouo quaestionis genere distorsit, immisso per obscena igne. Nonnullis & manus amputauit. Satisq; constat duos solos è notioribus uenia donatos. Tribunum latidauium, & centurionem, qui se, quo facilius expertes culpæ ostenderent, impudicos probauerant: & ob id neq; apud ducem, nec apud milites ullius momenti esse potuisse.

Crucifigere. **E**Rat autem non solum magnæ, sed & callidæ, inopinataq; sæuitiæ. Aurem summarum pridie quàm crucifigeret, in cubiculum uocauit: assidere in thoro iuxta cōegit, securum, hilaremq; dimisit: partibus etiã de cœna dignatus est. Aretinum Clementem cōsulare uirum è familiaribus, & emissarijs suis capitis condemnaturus, in eadem uel etiã in maiore gratia habuit, quoad nouissime simul gestanti cōspecto delatore eius, Vis inquit, hunc nequissimum seruum cras audiamus? Et quo contemptius abuteretur patientia hominum, nunquàm tristiore sententiam sine præfatione clementiæ pronunciauit: ut non aliud iam certius atrocis exitus signum esset, quàm principij lenitas. Quosdam maiestatis reos in curiam induxerat: & cum prædixisset experturum se illa die quàm charus senatui esset, facile perfecerat: ut etiam more maiorum puniendi condemnarentur: deinde atrocitate pœnæ conterritus, ad leniendam inuidiam intercessit his uerbis: neque enim ab re fuerit ipsa cognoscere, Permittite patres conscripti à pietate uestra impetrari, quod scio me difficulter impetraturum, ut damnatis liberum mortis arbitrium indulgeatis.
Nam &

Nam & parcetis oculis uestris, & intelligent me omnes senatui interfuisse.

¹² **E**Xhaustus operum, ac munerū impensis, stipendiōq; quod adiecerat, tenuit quidem ad releuandos Castrenses sumptus militum numerū diminuere. Sed cum obnoxium se Barbaris per hoc animaduerneret, neq; secius eō in explicandis oneribus omnibus hæreret: nihil pensi habuit, quin prædaretur omnimodo bona uiuorū, ac mortuorū usquequaq;, quolibet & accusatore, & crimine corripiebant. Satis erat obijci qualecunq; factum dictūq; aduersus maiestatem principis. Confiscabantur alienissimæ hereditates, uel existente uno, qui diceret audisse se ex defuncto cum uiueret, heredem sibi Cæsare esse. Præter cæteros Iudaicus fiscus acerbissime actus est: ad quem deferebant, qui uelut professi, Iudaicam intra urbem uiuerēt uitam, uel dissimulata origine imposita genti tributa non pependissent. Interfuisse me adolescentulum memini, cum à procuratore, frequentissimōq; consilio inspiceretur, nonagenarius senex an circumsectus esset. Ab iuuenta minime ciuilis, animi confidens, etiam & tum uerbis, tum rebus immodicus. Cenedi patris concubinæ ex Histria reuersæ, osculumq;, ut assueuerat, offerenti, manum præbuit. Generū fratris indigne ferens albatos & ipsum ministros here, proclamauit, *ὄντι ἀγαθὸν πολυκοιρανικόν.*

Prædare bona.

Pependi.

¹³ **P**incipatum uero adeptus, neq; in senatu iactare dubitauit, & patri se & fratri imperium dedisse, illos sibi reddidisse. Neq; in reducenda post diuortium uxorē edicere, uocatam eam in puluinar suum: acclamari etiam in amphitheatro epulari die libenter audit, domino & dominæ feliciter. Sed & Capitolino certamine cunctos ingenti cōsensu precantes, ut Palsurium Suram restitueret pulsum olim senatu, ac tunc de oratoribus coronatū: nullo responso dignatus, tacere tantummodo iussit uoce præconis. Pari arrogantiā, cum procuratorum suorum nomine formalem dictaret epistolam, sic cœpit: Dominus & deus noster sic fieri iubet: unde institutum posthac, ut ne scripto quidem, ac sermone cuiusq; appellaretur aliter. Statuas sibi in Capitolio non nisi aureas & argenteas poni permisit, ac ponderis certi. Ianos, arcusq; cum quadrigis & insignibus triumphorū per regiones urbis, tantos aut tot extruxit, ut cuidam Græce inscriptum arcui sit, *Areā & Caluitium*. Consulatus. *XVII.* cepit, quod ante eum nemo. Ex quibus septem medios continuauit: omnes autem penè titulō tenuis gessit, nec quenq; ultra Calen. Maij. Plures ad Idus usq; Ianuarias. Post autem duos triumphos Germanici cognomine assumpto, Septembrem mensē, & Octobrem ex appellationibus suis Germanicum, Domitianūq; transnominauit: quod altero suscepisset imperium, altero natus esset.

Formalis epistola.

Transnominauit.

¹⁴ **P**er hæc terribilis cunctis & inuisus, tandem oppressus est amicorū, libertorumq; intimorū cōspiratione simul & uxoris. Annum, diēq; ultimū uitæ iam pridē suspectū habebat, horam etiā, nec nō & genus mortis. Adolescentulo Chaldaei cuncta prædixerant. Pater quoq; super cœnam quandā fungis abstinentem palam irriferat, ut ignarum sortis suæ, quod nō ferrum potius timeret. Quare pauidus semper atq; anxius, minimis etiā suspicionibus præter modū commouebatur: ut edicti de excidendis uineis propositi, gratiam facere nō aliam magis

magis re compulsus credatur, quæ quod sparsi libelli cum his uersibus erant,

κῆρ μὲ φάγῃς ἐπὶ ζῆζαρ ὄμωβ ἔτι καρποφορήσω

οσορ ἐπιπῶεσσα καίσαρι δυομένω.

Eadem formidine oblatum à senatu nouum, & excogitatum honorem, quanquam omnium talium appetitissimus, recusauit: quo decretum erat, ut quoties gereret consulatum, equites Ro. quibus fors obtigisset, trabeati, & cum hastis militari- bus præcederent eum inter lictores, apparitoresque. Tempore quoque suspecti periculi appropinquante, sollicitior in dies porticum, in quibus spatium consue- uerat parietes, Phengite lapide distinxit: è cuius splendore per imagines quic- quid à tergo fieret, prouideret. Et nec nisi secretò, atque solus plerasque custodias receptis quidem in manu cathenis audiebat, utque domesticis persuaderet, ne bo- no quidem exemplo audendam esse patroni necem. Epaphroditum à libellis, capitali poena condempnauit: quod post destitutionem Nero in adipiscenda morte manu eius adiutus existimabatur.

DEnique Flauium Clementem patrualem suam contemptissimæ inertiam, cuius 15 filios etiam paruulos successores palam destinauerat: & abolito priore nomine, alterum Vespasianum appellari iusserat, alterum Domitianum: repente ex tenuissima suspitione tantum non ipso eius consulatu interemit: quo maxime facto maturauit sibi exitum. Continuis octo mensibus tot fulgura facta, nun- ciataque sunt, ut exclamauerit, feriat iam quem uolet. Tactum de caelo capitolium, templumque Flauia gentis. Item domus Palatina, & cubiculum ipsius, atque etiam è basi statuae triumphalis titulus excussus uel procella in monimentum proximum decidit. Arbor, quæ priuato adhuc Vespasiano euerfa surrexerat: tunc rursus re- pente corruit. Prænestina Fortuna, toto imperij spatio annum nouum comen- danti latam, eandemque semper sortem dare assueta, extremo tristissimam reddi- dit, nec sine sanguinis mentione. Mineruam, quæ superstitiose colebat, somnia- uit excedere sacrario, negantemque ultra se tueri eum posse, quod exarmata esset

Exarmare.

Perinde quæ.

Sciscitatus est illum.

à Ioue. Nulla tamen re perinde commotus est, quam responso, casuque Asdetarionis mathematici. Hunc delatum nec inficiantem iactasse se, quæ prouidisset ex arte, sciscitatus est, quis ipsum maneret exitus: & affirmantem fore, ut breui la- ceraretur à canibus: interfici quidem sine mora, sed ad coarguendam temerita- tem artis, sepeliri quoque accuratissime imperauit. Quod cum fieret, euenit, ut re- pentina tempestate, deiecto funere, semiustum cadaver discerperet canes: idque ei cœnanti à Mimo Latino, qui præteriens forte animaduuerat, inter cæteras diei fabulas referretur.

PRidie quæ periret, cum oblatos tuberes seruari iussisset in crastinum, adiecit, si modo uti licuerit. Et conuersus ad proximos, affirmauit fore, ut sequenti die, luna se in aquario cruentaret: factumque aliquod existeret, de quo loquerentur ho- mines per terrarum orbem. At circa mediam noctem ita est exterritus, ut ex strato prosilieret: dehinc mane aruspice ex Germania missum, qui consultus de ful- gure mutationem rerum prædixerat, audiit, condempnauitque: ac dum exulceratam in fronte uerrucam uehementius scalpsit, profluente sanguine, Utinam inquit, haftenus.

hactenus. Tunc horas requirenti, pro quinta, quā metuebat, sexta ex industria nunciata est. His uelut transacto iam periculo latum, festinante inq; ad corporis curam Parthenius cubiculo præpositus cōuertit, nuncians esse, qui magnum nescio quid afferret, nec differendum. Itaq; summotis omnibus, in cubiculum se recepit, atq; ibi occisus est.

Corporis
cura.

17 **D**E insidiarum, cædisq; genere, hæc ferè diuulgata sunt. Cunctantibus con-
spiratis, quando & quomodo, id est, lauante ne an cœnante aggredie-
rentur, Stephanus Domicillæ procurator, & tunc interceptarum pecuniarum
reus, cōsiliū. operamq; obtulit. Ac sinistro brachio uelut agro, lanis, fascijsq;
per aliquot dies ad auertendam suspicionē obuoluto, ad ipsam horam, dolum
interiecit: professusq; conspirationis indicium & ob hoc admissus, legenti tradi-
tum à se libellum, & attonito suffodit inguina. Saucium ac repugnantē adorti
Clodianus Cornicularius, & Maximus Parthenij libertus, & Satorius Decurio
cubiculariorum, & quidam è gladiatorio ludo, uulneribus septem cōtrucidaue-
runt. Puer, qui curæ larium cubiculi ex consuetudine assistens interfuit cædi, hoc
amplius narrabat, se iussu à Domitiano ad primum statim uulnus pugionē
puluino subditum porrigere, ac ministros uocare: neq; ad caput quicquam, ex-
cepto capulo, & præterea omnia clausa reperisse: atq; illum interim correpto,
deductoq; ad terram Stephano, colluctatum diu: modo ferrum extorquere,
modo, quanquam laniatis digitis, oculos effodere conatum. Occisus est. XIII.
Calen. Octobris, anno ætatis. XLV. imperij. XV. Cadauer eius populari sanda-
pila per uespillones exportatū, Phyllis nutrix in suburbano suo Latina uia fu-
nerauit: sed reliquias templo Flauia gentis clam intulit: cineribusq; Iuliae filia
Titii, quam & ipsa educauerat, commiscuit.

Cōspiratis,
sicut coniu-
ratis,

Cubicularij,

Funerare, p
sepelire.

18 **S**Tatura fuit procera, uultu modesto, ruborisq; pleno, grandibus oculis, ue-
rum acie hebetiore: præterea pulcher ac decens, maxime in iuuenta: & qui-
dem toto corpore, exceptis pedibus: quorū digitos restrictiores habebat: post
ea caluitio quoq; deformis, & obesitate uentris, & crurum gracilitate: quæ tamē
ei ualitudine longa remacuerant. Commendari se uerecundia oris adeo sen-
tiebat: ut apud senatū sic quondam iactauerit, usq; adhuc certe animū meum
probastis, & uultum. Caluitio ita offendebatur, ut in contumeliam suam trahe-
ret, sicut alij ioco, uel iurgio obiectaretur: quibus libello, quem de cura capillorum
ad amicū adidit: etiā illū simul, scq; cōsolans inseruerit. οὐχ ὀργῆς, καὶ καλὸς τε
μέγας τε. Eadē remanēt mecū capillorū fata, & forti animo fero comam in ado-
lescentia senescentē. Scias nec gratius quicq; decore, nec breuius.

Usq; adhuc,
p hucusq;.

19 **L**aboris impatiēs, per urbem pedibus nō temere ambulauit. In expeditio-
ne & agmine, equo rarius, lectica assidue uectus est. Armorū nullo, sagitta-
rum uel præcipuo studio tenebat. Centenas uarij generis feras sæpe in Albano
secessu confidentē spectauere pleriq;: atq; etiā ex industria ita quarundā capi-
ta figentē, ut duobus ictibus quasi cornua effingeret. Nonnunq; in pueri pro-
cul stantis, præbetisq; pro scopulo dispanfam dextræ manus palmam, sagittas
tanta arte direxit, ut omnes per interualla digitorū innocuæ euaderent.

Alstificeret

Liberalia

Liberalia studia in initio imperij neglexit: quanquam bibliothecas incendio absumptas impensissime reparare curasset, exemplaribus undique petitis, missisque Alexandriam, qui describerent, emendarentque. Nunquam tamen aut historiae carminibusue cognoscendis operam ullam, aut stilo uel necessario dedit. Praeter commentarios, & acta Tiberij Caesaris nihil lectitabat: epistolas, orationesque & edicta, alieno formabat ingenio. Sermonis tamen nec inelegantis. Dictorum interdum etiam notabilium, uellem, inquit, tam formosus esse, quam Metius sibi uidetur: & cuiusdam caput uarietate capilli subrutulum & incanum, perfusam niuem mulso dixit.

Notabile, in bonam partem.

Conditionem principum miserimam aiebat: quibus de coniuratione comperita non crederetur, nisi occisis. Quoties otium esset, alea se oblectabat, etiam profectis diebus, matutinisque horis, ac lauabat de die, prandeatque ad satiетatem: ut non temere super cenam praeter Martianum malum, & modicam in ampulla potiunculam sumeret. Conuiuabatur frequenter, ac large, sed penes raptim, certe non ultra Solis occasum, nec ut postea comessaretur. Nam ad horam somni nihil aliud quam secreto solus deambulabat.

Comessari. Nihil aliud quam, pro tantummodo.

Libidinis nimiae assiduitatem concubitus uelut exercitationis genus Clinopaleu uocabat. Eratque fama quasi concubinas ipse diuelleret, nataratque inter uulgatissimas meretrices. Fratris filiam adhuc uirginem oblatam in matrimonium sibi, cum deuictus Domitiae nuptiis pertinacissime recusasset, non multo post alij collocatam ultro corripit, & quidem uiuo etiam tum Tito, mox patre, ac uiro orbatam ardentissime, palatiumque dilexit, ut etiam causa mortis extiterit coactae conceptum a se abigere.

Indifferenter ferre, pro suisque deceptis.

Occisum eum, populus indifferenter, miles grauissime tulit: statimque eum Diuum appellare conatus, paratus & uisceri, nisi duces defuissent: quod quidem paulo post fecit, ex postularis ad poenam pertinacissimae caedis autoribus. Contra, senatus adeo laetatus est, ut repleta certatim curia non temperaret, quin mortuum contumeliosissimo, atque acerbissimo acclamationum genere laeceret: scalas etiam inferri, clypeosque, & imagines eius coram detrahi, & ibidem solo affligi iuberet: nouissime eradendos ubique titulos, abolendamque omnem memoriam decerneret. Ante paucos quam occideretur menses, Cornix in Capitolio elocuta est. *Ἐστὶ πάντα καλῶς.* Nec defuit qui ostentum sic interpretaretur.

Nuper Tarpeio quae sedit culmine Cornix,

Est bene non potuit dicere, dixit, erit.

Ipsam etiam Domitianum ferunt somniasse gibbam sibi ponere ceruicem auream enatam, pro certoque habuisse beatiorē post se, latiorēque portendi Reip. statum, Sicut sane breui euenit abstinentia, & moderatione insequentium principum.

C. SVETONII TRANQVILLI DVODECIM
CAESARVM FINIS.